

PLAN UPRAVLJANJA DESTINACIJOM GRADAC

Prosinac, 2025.

Sadržaj

1	POLAZIŠTE I PROCES IZRADE PLANA UPRAVLJANJA DESTINACIJOM	1
2	PROFIL DESTINACIJE GRADAC	5
3	ANALIZA STANJA	8
3.1	TURISTIČKI PROIZVODI I USLUGE	8
3.1.1	SMJEŠTAJNI KAPACITETI	8
3.1.2	UGOSTITELJSTVO	10
3.2	RESURSNA OSNOVA	15
3.3	ZADOVOLJSTVO TURISTA I JEDNODNEVNIH POSJETITELJA LJEPOTOM I UREĐENOŠĆU MJESTA	18
3.4	JAVNA TURISTIČKA INFRASTRUKTURA	20
3.5	KOMUNALNA INFRASTRUKTURA	21
3.5.1	ENERGETSKA INFRASTRUKTURA	21
3.5.2	TELEKOMUNIKACIJSKA INFRASTRUKTURA I DOSTUPNOST INTERNETA	25
3.5.3	VODOOPSKRBA I ODVODNJA	28
3.5.4	GOSPODARENJE OTPADOM	31
3.6	PROMETNA INFRASTRUKTURA	32
3.7	ANALIZA STANJA DIGITALIZACIJE	35
3.8	ANALIZA STANJA PRISTUPAČNOSTI DESTINACIJE OSOBAMA S INVALIDITETOM	36
3.9	ANALIZA ORGANIZIRANOSTI I DOSTUPNOSTI USLUGA U DESTINACIJI	37
3.10	ANALIZA STANJA I POTREBA LJUDSKIH POTENCIJALA	38
3.11	ANALIZA KOMUNIKACIJSKIH AKTIVNOSTI	39
3.12	ANALIZA KONKURENCIJE	40
3.13	IZRADA IZVJEŠĆA O ANALIZI STANJA	41
4	POTENCIJAL ZA RAZVOJ I PODIZANJE KVALITETE TURISTIČKIH PROIZVODA	45
5	POKAZATELJI ODRŽIVOSTI NA RAZINI DESTINACIJE	48
6	POKAZATELJI PRIHVATNIH KAPACITETA DESTINACIJE	61
7	RAZVOJNI SMJER S MJERAMA I AKTIVNOSTIMA	80
7.1	SWOT ANALIZA	80
7.2	IDENTIFICIRANJE OPĆIH NAČELA I CILJEVA TURIZMA	82
7.3	OBLIKOVANJE STRATEŠKOG PRAVCA I PRIORITETA	84
7.4	IDENTIFICIRANJE CILJEVA	85
7.5	AKCIJSKI PLAN - MJERE I AKTIVNOSTI	87

8	SMJERNICE I PREPORUKE ZA DIONIKE RAZVOJA.....	90
8.1	SMJERNICE I PREPORUKE ZA OPĆINU GRADAC	90
8.2	SMJERNICE I PREPORUKE ZA TURISTIČKE ZAJEDNICE.....	91
8.3	SMJERNICE I PREPORUKE ZA DRUGE DIONIKE U TURIZMU I UPRAVLJANJU TURIZMOM U DESTINACIJI .	92
9	POPIS PROJEKATA	94
10	MJERENJE NAPRETKA I IZVJEŠĆE O PROVEDBI.....	117
10.1	PODRŠKA I IMPLEMENTACIJA PLANA UPRAVLJANJA DESTINACIJOM	117
10.2	IZVJEŠĆE O PROVEDBI PLANA UPRAVLJANJA DESTINACIJOM	117
11	ZAKLJUČAK.....	118
12	POPIS TABLICA, SLIKA I GRAFIKONA	119

1 POLAZIŠTE I PROCES IZRADE PLANA UPRAVLJANJA DESTINACIJOM

Turistička zajednica općine Gradac i Turistička zajednica mjesta Drvenik pristupile su izradi Plana upravljanja destinacijom Gradac kao strateškog dokumenta usmjerenog razvoju održivog turizma u razdoblju od četiri godine. Plan se izrađuje na razini destinacije Gradac sukladno Zakonu o turizmu (NN 156/23) i odgovarajućem Pravilniku o metodologiji izrade plana upravljanja destinacijom, uz poštivanje važećih strateških dokumenata, prostornih planova i planova upravljanja kulturnim dobrima. Podaci u ovom dokumentu analizirani su na tri razine (u ovisnosti o dostupnosti podataka):

1. Općine Gradac
2. Naselja Brist, Gradac, Podaca i Zaostrog koji su za potrebe izrade ovog dokumenta definirani kao zona Gradac
3. Naselja Drvenik koji je u kontekstu ovog dokumenta definiran kao Zona Drvenik

Primarni cilj plana je osigurati razvoj destinacije u smjeru održivosti, unaprijediti iskustvo posjetitelja, očuvati prirodnu i kulturnu baštinu te doprinijeti dobrobiti lokalne zajednice. Plan predstavlja temelj za donošenje odluka i provedbu mjera upravljanja turizmom u skladu s potrebama lokalne i regionalne samouprave te drugih relevantnih dionika.

Turističke zajednice uključile su u izradu Plana upravljanja destinacijom širok krug dionika - predstavnike javnog i privatnog sektora, stručne i društvene organizacije, stanovnike Gradca, kao i turiste i jednodnevne posjetitelje. Time je osigurana izrada dokumenta koji odražava stvarne potrebe, izazove i mogućnosti lokalne zajednice i svih koji u njoj djeluju.

Sudjelovanje dionika bilo je organizirano kroz fokus grupe, anketno istraživanje i javno savjetovanje, čime je omogućeno aktivno uključivanje različitih perspektiva u proces planiranja.

- Analiza aktualnog stanja u destinaciji bila je tema prve fokus grupe. Zbog velikog interesa, rasprava je organizirana kroz dvije zasebne fokus grupe, održane 2. travnja 2025. godine u općini Gradac.

Prva je okupila predstavnike javnih institucija i ustanova, među kojima su bili Turistička zajednica općine Gradac, Turistička zajednica mjesta Drvenik, Općina Gradac, Komunalno Gradac, Lokalna akcijska grupa u ribarstvu „Malo misto“ i Udruga Štrada. Druga fokus grupa okupila je predstavnike privatnog sektora, uključujući hotelijere, turističke agencije i putničke agencije. Rasprava na obje fokus grupe temeljila se na analizi ključnih elemenata funkcioniranja destinacije i kvalitete svakodnevnog života u njoj. Poseban naglasak bio je na procjeni postojeće turističke ponude i usluga, identificiranju prostorno-planskih izazova, te funkcioniranju komunalne i javne infrastrukture, uključujući vodoopskrbu, odvodnju, upravljanje otpadom i prometnu dostupnost.

- Fokus grupa na kojoj se raspravljalo o prioritetima za daljnji razvoj destinacije održala se u općini Gradac 29. travnja 2025. godine. Okupila je dionike iz javnog i privatnog sektora, s ciljem zajedničkog prepoznavanja ključnih potreba destinacije, infrastrukturnih i društvenih ulaganja, inicijativa za očuvanje identiteta mjesta te mogućnosti za bolju međusektorsku suradnju. Sudionici su bili predstavnici turističkih zajednica, Općine Gradac, Lokalne akcijske grupe u ribarstvu „Malo misto“, Komunalno Gradac, hotela, turističkih agencija i privatnih iznajmljivača. Rasprava je bila strukturirana oko prepoznavanja konkretnih potreba za unaprjeđenje turističke i javne infrastrukture, razvoja novih proizvoda i usluga, očuvanja prostornog i kulturnog identiteta općine Gradac, te definiranja mogućih smjerova održivog razvoja turizma. Istaknuta je i potreba za većom međusektorskom suradnjom, kao i uloga lokalne zajednice u oblikovanju budućih projekata. Dio rasprave bio je posvećen i suradnji s regionalnim i nacionalnim institucijama, kao i financijskim okvirima za provedbu projekata.
- Lokalno stanovništvo uključeno je u izradu plana putem anketnog istraživanja, koje je provedeno tijekom svibnja i lipnja 2025. godine. Cilj istraživanja bio je prikupiti mišljenja, iskustva i stavove građana o raznim aspektima turizma te njegovu utjecaju na svakodnevni život, prostor i kvalitetu života u općini Gradac. U istraživanju je sudjelovalo 215 ispitanika s prebivalištem na području Gradca (9% stanovništva prema popisu stanovništva iz 2021. godine). Od toga 168 sa područja zone Gradac i 47

sa područja zone Drvenik. Uzorak je pažljivo definiran kako bi bio reprezentativan i ravnomjerno obuhvatio ključne demografske skupine prema spolu, dobi i naselju, ali i prema statusu iznajmljivača komercijalnog smještaja. Naime, stavovi o turizmu često se razlikuju među onima koji ostvaruju prihod od turističkih aktivnosti i onima koji nisu izravno povezani s njima. Prema podacima Turističke zajednice općine Gradac, na području obuhvata turističke zajednice, koje uključuje naselja Brist, Gradac, Podaca i Zaostrog registrirana su 458 komercijalna iznajmljivača, što čini 26,9 % punoljetnog stanovništva navedenih naselja. Prema podacima Turističke zajednice naselja Drvenik registrirana su 125 komercijalna iznajmljivača, što čini 35 % punoljetnog stanovništva naselja Drvenik. Ti udjeli proporcionalno su primijenjeni i u definiranju uzorka ispitanika na području obuhvata Turističke zajednice općine Gradac i Turističke zajednice naselja Drvenik. Anketa je provedena putem online obrasca koji je distribuiran registriranim iznajmljivačima, te terenski, na javnim i frekventnim lokacijama u Gradcu, gdje su anketari metodom slučajnog odabira razgovarali s punoljetnim stanovnicima. Kroz anketu su ispitani stavovi stanovništva o utjecaju turizma na svakodnevni život i kvalitetu stanovanja, percepciji promjena u prostoru, okolišu i infrastrukturi, razini informiranosti i komunikacije s dionicima u turizmu te očekivanjima građana u vezi s budućim razvojem i upravljanjem destinacijom. Rezultati istraživanja prikazani su u okviru ovog dokumenta i detaljno analizirani kroz pokazatelje održivosti i prihvatnih kapaciteta, te čine važnu osnovu za oblikovanje mjera i smjernica unutar Plana upravljanja destinacijom Gradac.

	Zona Gradac	Zona Drvenik	Općina Gradac
Koliko godina ispitanici žive u Gradcu	○ Manje od 1 - 0,60% ○ Od 1 do 5 - 5,36% ○ Od 6 do 10 - 10,71% ○ Više od 10 - 83,33%	○ Manje od 1 - 2,13% ○ Od 1 do 5 - 2,13% ○ Od 6 do 10 - / ○ Više od 10 - 95,74%	○ Manje od 1 - 0,93% ○ Od 1 do 5 - 4,65% ○ Od 6 do 10 - 8,37% ○ Više od 10 - 86,06%
Spol	○ Žene - 61,31% ○ Muškarci - 38,69%	○ Žene - 59,57% ○ Muškarci - 40,43%	○ Žene - 60,93% ○ Muškarci - 39,07%
Dob u godinama	○ 18-25 - 6,55% ○ 26-35 - 17,86% ○ 36-45 - 21,43% ○ 46-55 - 20,24% ○ 56 do 65 - 22,62% ○ 66 do 75 - 10,71% ○ 76 i više - 0,60%	○ 18-25 - 6,38% ○ 26-35 - 17,02% ○ 36-45 - 29,79% ○ 46-55 - 23,40% ○ 56 do 65 - 14,89% ○ 66 do 75 - 6,38% ○ 76 i više - 2,13%	○ 18-25 - 6,51% ○ 26-35 - 17,67% ○ 36-45 - 23,26% ○ 46-55 - 20,93% ○ 56 do 65 - 20,93% ○ 66 do 75 - 9,77% ○ 76 i više - 0,93%
Obrazovanje	○ Srednja škola i niže - 44,05% ○ Viša škola - 20,24% ○ Fakultet i viši stupnjevi - 32,74% ○ Neodgovoreno - 2,98%	○ Srednja škola i niže - 53,19% ○ Viša škola - 21,28% ○ Fakultet i viši stupnjevi - 25,53% ○ Neodgovoreno - /	○ Srednja škola i niže - 46,05% ○ Viša škola - 20,47% ○ Fakultet i viši stupnjevi - 31,16% ○ Neodgovoreno - 2,33%
Mjesečni prihodi kućanstva	○ Do 500 € - 4,17% ○ 501 - 1000 € - 19,64% ○ 1001 - 1500 € - 16,07% ○ 1501 - 2000€ - 22,02% ○ 2001 - 3000 € - 19,05% ○ 3001 - 4000 € - 3,57% ○ 4001 - 5000 € - 0,60% ○ Ne znam / ne želim odgovoriti - 14,88%	○ Do 500 € - 4,26% ○ 501 - 1000 € - 19,15% ○ 1001 - 1500 € - 12,77% ○ 1501 - 2000€ - 12,77% ○ 2001 - 3000 € - 21,28% ○ 3001 - 4000 € - 6,38% ○ 4001 - 5000 € - 2,13% ○ Ne znam / ne želim odgovoriti - 21,28%	○ Do 500 € - 4,19% ○ 501 - 1000 € - 19,53% ○ 1001 - 1500 € - 15,35% ○ 1501 - 2000€ - 20% ○ 2001 - 3000 € - 19,53% ○ 3001 - 4000 € - 4,19% ○ 4001 - 5000 € - 0,93% ○ Ne znam / ne želim odgovoriti - 16,28%
Turizma kao izvor prihoda	○ Glavni -13,10% ○ Dodatni -67,86% ○ Nije izvor prihoda - 19,05%	○ Glavni -48,94% ○ Dodatni -48,94% ○ Nije izvor prihoda - 2,13%	○ Glavni -20,93% ○ Dodatni -63,72% ○ Nije izvor prihoda -15,35%

- Uz uključivanje lokalnog stanovništva, u okviru izrade plana upravljanja provedeno je i anketno istraživanje među turistima i jednodnevnim posjetiteljima, s ciljem prikupljanja podataka o njihovu zadovoljstvu boravkom i ukupnom doživljaju destinacije. Istraživanje je provedeno tijekom srpnja i kolovoza 2025. godine, u vrhuncu turističke sezone. Anketu je ispunilo 165 ispitanika, a bila je dostupna putem online obrasca na više jezika - njemačkom, slovenskom, poljskom, talijanskom, češkom i engleskom - čime je omogućeno kvalitetno uključivanje šireg profila gostiju koji posjećuju Gradac. Kroz anketu ispitivana je razina zadovoljstva različitim aspektima destinacije poput izgleda Gradca (kulturni i prirodni aspekti) i glavnih atrakcija; gužve na ulicama, trgovima i atrakcijama; utjecaj buke na kvalitetu boravka; stav o prometu u mjestu te zadovoljstvo cjelokupnim boravkom u destinaciji i spremnost preporuke posjeta Gradca obitelji, prijateljima i kolegama. U nastavku se nalazi pregled demografskih obilježja ispitanih turista i jednodnevnih posjetitelja.

Spol	○ Žene - 55,15 % ○ Muškarci - 40,00 % ○ Ne žele se izjasniti - 4,85 %
Dob	○ 18-25 godina - 17,58 % ○ 26-35 godina - 13,94 % ○ 36-45 godina - 30,91 % ○ 46-55 godina - 21,21 % ○ 56 do 65 godina - 9,09 % ○ 66 do 75 godina - 6,06 % ○ 76 i više - 1,21 %
Obrazovanje	○ Srednja škola i niže - 31,52 % ○ Viša škola - 24,24 % ○ Fakultet i viši stupnjevi - 41,21 % ○ Neodgovoreno - 3,03 %
Mjesečni prihodi kućanstva	○ Do 500 € - 1,82 % ○ 501 - 1000 € - 9,70 % ○ 1001 - 1500 € - 20,61 % ○ 501 - 2000 € - 26,67 % ○ 2001 - 3000 € - 13,94 % ○ 3001 - 4000 € - 8,48 % ○ 4001 - 5000 € - 2,42 % ○ 5001 - 6000 € - 0,61 % ○ 6001 - 7000 € - 1,21 % ○ 7001 - 8000 € - 0,61 % ○ 8001 € i više - 1,21 % ○ Ne znam / ne želim odgovoriti - 12,73 %
Zemlja podrijetla	○ Hrvatska - 17,58 % ○ Inozemstvo - 82,42 % ○ Bosna i Hercegovina - 44,12 % ○ Češka - 11,76 % ○ Slovačka - 8,82 % ○ Slovenija - 6,62 %
Prijevozno sredstvo dolaska	○ Automobilom, uključujući automobilom s kamp-kućicom i kamper - 64,24 % ○ Motocikl - 1,82 % ○ Bicikl - 2,42 % ○ Jahta/jedrilica - 1,21 %

	○ Autobus - 24,24 % ○ Vlak - 0,61 % ○ Zrakoplov - 3,64 % ○ Brod/trajekt - 1,21 % ○ Drugo prijevozno sredstvo - 0,61 %
Broj posjeta Gradcu	○ Prvi put u Gradcu - 26,06 % ○ Neodgovoreno - 30,30 % ○ Već posjetili - 43,64 % ○ 3 puta - 15,28 % ○ 4 puta - 19,44 % ○ 5 puta - 13,89 %
Smještaj u kojem odsjedaju	○ Hotel - 18,18 % ○ Hostel - 3,64 % ○ Kamp - 2,42 % ○ Turističko naselje - 2,42 % ○ Obiteljski smještaj (soba, apartman, kuća za odmor i slično) - 42,42 % ○ Bez odgovora - 30,91 %

Uz fokus grupe i anketna istraživanja, svim zainteresiranim dionicima omogućeno je sudjelovanje i putem javnog savjetovanja o prijedlogu Plana upravljanja destinacijom. Budući da se ovim dokumentom utječe na interese građana i pravnih osoba, nacrt plana upućen je na javno savjetovanje sukladno Zakonu o pravu na pristup informacijama (NN 25/13, 85/15, 69/22), uz poziv javnosti na dostavu prijedloga i mišljenja s ciljem dodatnog unaprjeđenja sadržaja i jačanja transparentnosti procesa.

Pred vama je Plan upravljanja destinacijom Gradac, dokument koji obuhvaća niz međusobno povezanih poglavlja i pruža sveobuhvatan okvir za upravljanje razvojem destinacije. U početnom dijelu analizira se postojeće stanje destinacije - turistički proizvodi i usluge, resursna osnova, infrastruktura, digitalizacija, pristupačnost, organizacija usluga te potrebe lokalne zajednice. Nakon toga definiraju se potencijali za unapređenje turističke ponude, pokazatelji održivosti i prihvatnih kapaciteta, strateški ciljevi i prioriteti, kao i konkretne mjere i aktivnosti. Završni dijelovi dokumenta uključuju smjernice za ključne dionike, popis razvojnih projekata, sustav praćenja provedbe i završne zaključke.

2 PROFIL DESTINACIJE GRADAC

Profil destinacije u tabličnom obliku donosi osnovne informacije o Gradcu i omogućuje brz i pregledan uvid svim relevantnim dionicima. Tablicu će turističke zajednice ažurirati jednom godišnje, s obzirom na to da se određeni podaci mijenjaju na godišnjoj razini.

GRADAC	
Prometna povezanost	Kroz Gradac prolazi državna cesta D8 (Jadranska magistrala), koja povezuje Gradac s Makarskom na sjeveru i Pločama na jugu. Povezanost s unutrašnjosti osigurava državna cesta D512 (Makarska - Vrgorac), s pristupom autocesti A1 u čvoru Ravča (udaljenost cca 30 minuta vožnje). Unutar općine promet se odvija mrežom lokalnih cesta koje povezuju naselja Gradac, Brist, Podaca i Drvenik (LC-67205, LC-67204, LC-67219). U naselju Drvenik nalazi se trajektna luka s redovitim linijama prema otoku Hvaru (Sućuraj). Najbliže zračne luke su Zračna luka Split (udaljena oko 115 km) i Zračna luka Dubrovnik (udaljena oko 130 km).
Udaljenost od glavnog grada i glavnih emitivnih tržišta	Gradac - Zagreb (RH) - 522 kilometara Gradac - Bosna i Hercegovina - cca. 181 kilometara Gradac - Poljska - cca. 1.492 kilometra Gradac - Češka - cca. 1.124 kilometra Gradac - Njemačka - cca. 1.452 kilometra Gradac - Slovačka - cca. 1.102 kilometra Gradac - Francuska - cca. 1700 kilometara Gradac - Slovenija - cca. 606 kilometara
Geografska obilježja	Krajoblik općine oblikuju planinski masiv Biokova, priobalne crnogorične šume i iznimna prozirnost mora. Na jugoistočnom dijelu planine Rilić uzdiže se vrh Sveti Ilija (773 m), s pogledom na obalu i otoke. Područje obiluje speleološkim oblicima reljefa, uključujući špilje, jame i kraške depresije, među kojima se posebno ističe jama Zjatva iznad Zaostroga. Obalni pojas dug 16 km obuhvaća 36 prirodnih šljunčanih plaža ukupne duljine oko 10 km. Akvatorij Rivijere Gradac prepoznat je po jedinstvenoj mješavini morske vode i planinskih ponornica, što mu daje posebna prirodna i terapijska svojstva.
Klimatska obilježja	Područje Općine Gradac ima mediteransku klimu s vrućim, suhim ljetima i blagim zimama, dok unutrašnje brdovito područje obilježava umjereno topla, vlažna klima s toplim ljetima. Srednja godišnja temperatura zraka iznosi 16,6 °C, s prosječnim sezonskim vrijednostima: zima 9,9 °C, proljeće 18,5 °C, ljeto 23,9 °C, jesen 14,1 °C. Tijekom 77 % dana u godini temperatura prelazi 10 °C, a tijekom 30 % dana prelazi 25 °C. Prosječna godišnja količina oborina iznosi 1.166 mm, s neujednačenom raspodjelom tijekom godine, karakterističnom za mediteranski režim padalina.
Broj stalnih stanovnika	2.392 (Državni zavod za statistiku, baza „Gradovi u statistici“ - Procjena stanovništva, stanje na dan 31. prosinca)
Broj turista	Ukupan broj noćenja zona Gradac (2024.) - 604.465 Ukupan broj dolazaka zona Gradac (2024.) - 92.713 Ukupan broj noćenja zona Drvenik (2024.) - 296.766 Ukupan broj dolazaka zona Drvenik (2024.) - 49.794 Ukupan broj noćenja Općina Gradac (2024.) - 901.231 Ukupan broj dolazaka Općina Gradac (2024.) - 142.507 Emitivna tržišta (Općina Gradac) - Bosna i Hercegovina, Poljska, Češka, Njemačka, Slovačka, Francuska i Slovenija
Prosječna duljina boravka	Zona Gradac - 6,52 Zona Drvenik - 5,96 Općina Gradac - 6,32

GRADAC	
Turistički kapaciteti	Komercijalni smještajni kapaciteti zona Gradac (2024.) Objekti - 693 Smještajne jedinice - 3.117 Kreveti - 8.213 Nekomercijalni smještajni kapaciteti zona Gradac (2024.) Objekti - 1.161 Smještajne jedinice - 1.194 Kreveti - 4.964 Komercijalni smještajni kapaciteti zona Drvenik (2024.) Objekti - 217 Smještajne jedinice - 1.461 Kreveti - 3.511 Nekomercijalni smještajni kapaciteti zona Drvenik (2024.) Objekti - 133 Smještajne jedinice - 234 Kreveti - 676 Komercijalni smještajni kapaciteti Općina Gradac (2024.) Objekti - 910 Smještajne jedinice - 4.578 Kreveti - 12.001 Nekomercijalni smještajni kapaciteti Općina Gradac (2024.) Objekti - 1.294 Smještajne jedinice - 1.428 Kreveti - 5.509 Kategorizacija komercijalnih smještajnih kapaciteta Općine Gradac(2024.) Komfor - 2 Standard - 2 4 zvjezdice - 37 3 zvjezdice - 418 2 zvjezdice - 203 1 zvjezdica - 26
Ugostiteljski sadržaji	Ugostiteljsku ponudu čine restorani, konobe, pizzerije, objekti brze prehrane, kafići i barovi. Dostupna je ponuda tradicionalne dalmatinske kuhinje, no prevladava internacionalna kuhinja prilagođena turistima - pizze, burgeri, tjestenine i salate. Jedan od restorana nositelj je Michelinove preporuke, što svjedoči o prisutnosti gastronomske ponude visoke kvalitete. Ugostiteljski objekti posluje sezonski, u razdoblju od 3,5 do 6 mjeseci. Ipak, u naselju Gradac djeluje i jedan ugostiteljski objekt otvoren tijekom cijele godine - pizzerija.
Najpopularnije turističke atrakcije	Franjevački samostan u Zaostrogu Lungomare Vrh Sveti Ilija Staro selo Podaca Crkva Sv. Jurja Crkva Sv. Roka Kostanića greb Mozaik Mladena Veže u Bristu
Glavni turistički proizvodi	Sunce i more Šljunčane plaže Svibanjski polumarator SunRun Maslinovo ulje Vidikovci

GRADAC	
	Brudetijada Ribarske večeri
Prostor - turističke zone i površine	22,8 ha izgrađenih hotelskih zona koje trenutno pružaju oko 3.910 turističkih ležajeva. Prosječna gustoća turističke izgrađenosti iznosi oko 171 ležaj po hektaru. Neizgrađene (planirane) hotelske zone ukupno obuhvaćaju oko 12,4 ha, s mogućnošću oko 1.325 novih ležajeva, što daje prosječnu gustoću od oko 107 ležajeva po hektaru - značajno nižu od postojeće, što sugerira potencijal za manje intenzivnu, kvalitetniju gradnju. Ukupni turistički potencijal Općine Gradac: cca 35,2 ha turističkih zona (izgrađeno + planirano) cca 5.235 ležajeva ukupnog kapaciteta
Turistička infrastruktura	Kamp Adults Only Hotel Biciklističke staze Plaže Vodice, Donja Vala, Gornja Vala, Blatnice i Litnoga

3 ANALIZA STANJA

3.1 Turistički proizvodi i usluge

3.1.1 Smještajni kapaciteti

Smještajna struktura Općine Gradac, promatrana zbirno za zonu Gradac i Drvenik, pokazuje izrazitu orijentaciju prema turizmu s dominantnom ulogom privatnog smještaja, uz značajnu prisutnost hotelskih i kamping kapaciteta. Ukupan broj komercijalnih smještajnih jedinica u promatranom trogodišnjem razdoblju bilježi blagi pad, s 4.894 jedinice u 2022. godini na 4.578 jedinica u 2024. godini, dok se istodobno broj kreveta smanjuje s 12.207 na 11.724. Unatoč tom smanjenju kapaciteta, ukupni broj noćenja u komercijalnom smještaju pokazuje znakove oporavka nakon pada u 2023. godini, te u 2024. godini doseže više od 822 tisuće noćenja. Iskorištenost kreveta u komercijalnom smještaju pritom bilježi blagi rast i u 2024. godini iznosi 19,23 %, što upućuje na stabilizaciju potražnje i učinkovitije korištenje postojećih kapaciteta.

Struktura komercijalnog smještaja jasno pokazuje da su objekti u domaćinstvu temelj ponude Općine Gradac. Oni čine daleko najveći udio smještajnih jedinica i kreveta te ostvaruju više od polovice ukupnih komercijalnih noćenja. Broj objekata u domaćinstvu ostaje relativno stabilan tijekom promatranog razdoblja, kao i broj ostvarenih noćenja, što potvrđuje kontinuiranu potražnju za ovim oblikom smještaja. Iskorištenost kreveta u ovoj kategoriji kreće se oko 17,5 %, što je u skladu s izraženom sezonalnošću destinacije.

Hotelski smještaj bilježi značajno smanjenje kapaciteta, osobito u broju smještajnih jedinica i kreveta, no istovremeno pokazuje relativno visoku razinu iskorištenosti. U 2024. godini hoteli ostvaruju više od 131 tisuće noćenja uz iskorištenost kreveta veću od 35 %, što ih svrstava među učinkovitije oblike smještaja u destinaciji. To upućuje na važnu ulogu hotelskog sektora u stabilizaciji turističke potražnje i potencijal za produljenje sezone.

Turistička naselja ističu se kao segment s najvišom iskorištenošću kreveta, koja u 2024. godini prelazi 50 %, uz kontinuirani rast broja noćenja. Ovaj oblik smještaja pokazuje snažan potencijal u kontekstu organizirane ponude, veće dodane vrijednosti i privlačenja gostiju koji traže cjelovite turističke proizvode. Kampovi također imaju važnu ulogu u strukturi smještaja, osobito u kontekstu obiteljskog i outdoor turizma, iako podaci ukazuju na određene oscilacije u kapacitetima i iskorištenosti.

Manji udio u ukupnoj ponudi čine hosteli, pansioni, sobe za iznajmljivanje, studiji i kuće za odmor. Hosteli bilježe stabilan broj kreveta i relativno dobru iskorištenost, dok pansioni i sobe za iznajmljivanje pokazuju umjeren rast noćenja u 2024. godini. Kuće za odmor, iako brojčano manje zastupljene, bilježe značajan rast noćenja u odnosu na 2022. godinu, što upućuje na rast interesa za ovaj oblik smještaja.

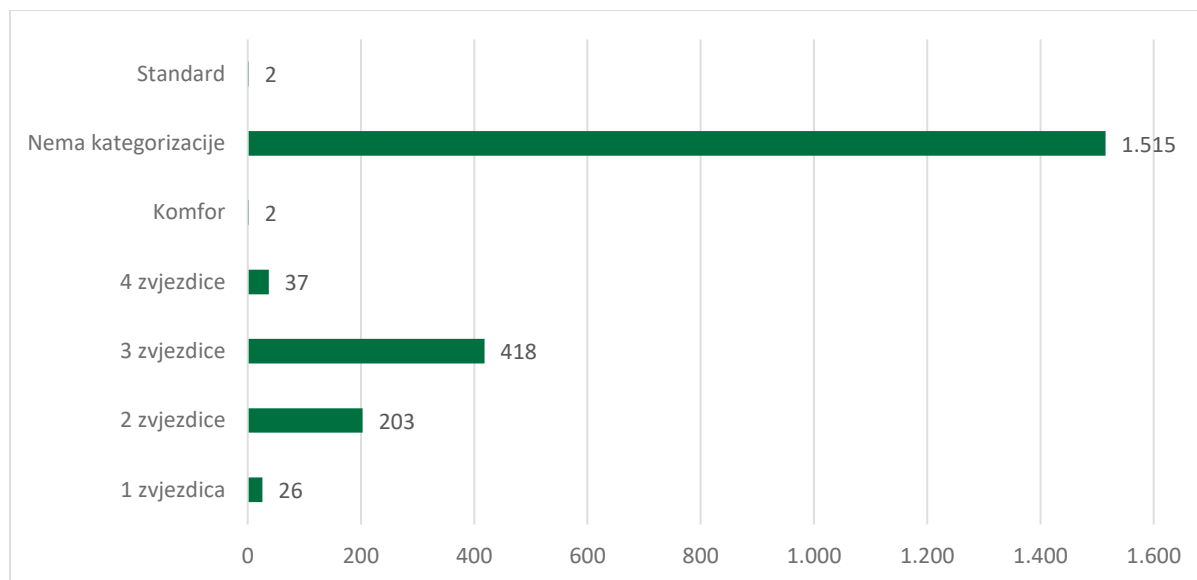
Nekomercijalni smještaj u Općini Gradac također ima značajnu ulogu, ali s bitno nižom razinom iskorištenosti. Ukupan broj nekomercijalnih smještajnih jedinica kontinuirano raste, s 1.348 jedinica u 2022. godini na 1.428 jedinica u 2024. godini, dok se broj kreveta povećava na 5.640. Broj ostvarenih noćenja u nekomercijalnom smještaju također bilježi blagi rast, no iskorištenost kreveta ostaje niska i u 2024. godini iznosi oko 3,8 %. Najveći dio nekomercijalnog smještaja odnosi se na kuće i stanove stanovnika općine te kuće i stanove za odmor - vikendice. Ovaj oblik smještaja primarno služi osobnim i obiteljskim potrebama vlasnika, a tek manjim dijelom sudjeluje u turističkom prometu. Niska iskorištenost kreveta u nekomercijalnom smještaju upućuje na postojanje značajnog prostornog i kapacitetnog resursa koji nije u potpunosti integriran u turističku ponudu, ali istodobno predstavlja izazov u kontekstu prostornog planiranja, komunalne infrastrukture i sezonskih opterećenja.

Ukupno gledano, smještajna ponuda Općine Gradac (Gradac i Drvenik) obilježena je visokom sezonalnošću, snažnom dominacijom privatnog smještaja i postupnom konsolidacijom kapaciteta. Podaci ukazuju na potrebu za daljnjim usmjeravanjem razvoja prema kvalitetnijim i učinkovitijim oblicima smještaja, jačanjem hotelske i organizirane ponude te poticanjem bolje iskorištenosti postojećih kapaciteta, osobito u pred i posezoni. Takav pristup mogao bi doprinijeti održivijem razvoju turizma, smanjenju sezonalnih pritisaka i povećanju ukupne dodane vrijednosti turističkog sektora Općine Gradac.

Analizom podataka o smještajnim kapacitetima u komercijalnim i nekomercijalnim objektima na području Općine Gradac, obuhvaćajući zone Gradac i Drvenik, utvrđeno je da komercijalni smještaj, unatoč manjem broju objekata, ostvaruje znatno veći broj noćenja u usporedbi s nekomercijalnim. Ovakav omjer jasno potvrđuje dominantnu ulogu komercijalnog smještaja u strukturi turističke ponude te njegov značaj za ukupni turistički razvoj i ekonomsku održivost destinacije.

Na grafikonu koji slijedi nalazi se prikaz kategorizacije ukupno komercijalnog i nekomercijalnog smještaja.

Grafikon 1 Broj smještajnih objekata prema kategorizaciji

Izvor: <https://gradac.hr/>, <https://www.drvenik.hr/> (28.04.2025.), obrada autora

Sumarnom analizom podataka za cijelu Općinu Gradac, uključujući zone Drvenik i Gradac, jasno je da smještajnu ponudu dominantno čine privatne kuće, apartmani i drugi oblici nekomercijalnog smještaja, posebno oni bez službene kategorizacije.

Unutar kategorije hotela, koji ukupno čine 26 objekata, nema nijednog hotela kategoriziranog s jednom zvjezdicom. S dvije zvjezdice postoji jedan hotel, dok je s tri zvjezdice kategorizirano čak dvanaest hotela. U kategoriji četiri zvjezdice nalazi se devet hotela, a dodatno su dva hotela kategorizirana kao "Komfor". Nema hotela bez kategorizacije, dok su dva hotela svrstana u kategoriju "Standard". Udjelom, hoteli čine 1,18 % ukupnog broja svih objekata.

U segmentu kampova, koji ukupno broje šest objekata, nije registriran nijedan objekt s jednom zvjezdicom. Tri kampa kategorizirana su s dvije zvjezdice, dok jedan kamp ima tri zvjezdice, a jedan kamp četiri zvjezdice. Također, jedan kamp pripada skupini objekata bez službene kategorizacije. Među kampovima nema objekata u kategorijama "Komfor" niti "Standard". Kampovi ukupno čine 0,27 % svih smještajnih objekata.

Objekti u domaćinstvu pokazuju širu raspodjelu kroz više kategorija, obuhvaćajući ukupno 819 objekata ili 37,18% ukupnog broja. Unutar ove skupine nalazi se 26 objekata kategoriziranih s jednom zvjezdicom, 182 objekta s dvije zvjezdice te čak 386 objekata s tri zvjezdice. U kategoriji četiri zvjezdice zabilježena su 24 objekta. Ne postoji nijedan objekt u domaćinstvu kategoriziran kao "Komfor" niti kao "Standard". Također, u kategoriji "Nema kategorizacije" evidentiran je 201 objekt.

U kategoriji ostalih ugostiteljskih objekata za smještaj, obuhvaćenih s ukupno 43 objekta ili 1,95 % ukupne ponude, nema objekata s jednom zvjezdicom. Sedamnaest objekata kategorizirano je s dvije zvjezdice, devetnaest s tri zvjezdice te tri objekta s četiri zvjezdice. Također su evidentirana četiri objekta bez kategorizacije. U ovoj skupini nema objekata svrstanih u "Komfor" ili "Standard".

Nekomercijalni smještaj u potpunosti je koncentriran unutar kategorije "Nema kategorizacije", gdje je evidentirano čak 1.309 objekata. Nema nijednog objekta iz ove skupine koji bi bio svrstavan unutar bilo

koje kategorije zvjezdica, niti u kategorije "Komfor" ili "Standard". U ukupnom udjelu, nekomercijalni smještaj čini 59,42 % svih smještajnih objekata, što ga čini apsolutno najdominantnijim oblikom smještaja.

Brojke pokazuju da Općina Gradac raspolaže s više od 2.200 registriranih objekata, pri čemu najveći dio otpada na objekte bez kategorizacije, što otvara prostor za daljnju profesionalizaciju i unaprjeđenje turističke ponude. Struktura smještaja upućuje na činjenicu da turizam u ovom području u velikoj mjeri ovisi o privatnom smještaju, s relativno ograničenom ponudom hotela i kampova.

3.1.2 Ugostiteljstvo

Ugostiteljska ponuda Općine Gradac temelji se na razgranatoj mreži objekata koja uključuje restorane, konobe, barove, objekte brze prehrane, kao i ugostiteljske sadržaje unutar hotela i kampova, u skladu sa Zakonom o ugostiteljskoj djelatnosti. Na području općine aktivno djeluje oko 30 restorana i približno 50 caffee barova, uz desetak hotela koji doprinose smještajnoj i gastro ponudi destinacije. Turistički ugođaj dodatno je obogaćen nizom sadržaja poput šetnica uz more, dječjih igraonica, kulturnih manifestacija i sezonskih događanja.

Ugostiteljski objekti raspoređeni su u **tri osnovne kategorije**: restorani i konobe, objekti brze prehrane te caffee barovi. Ponuda restorana primarno je orijentirana na tradicijsku dalmatinsku kuhinju, s naglaskom na korištenje lokalnih i sezonskih namirnica pripremanih na autentičan način. Uobičajeni jelovnici uključuju specijalitete poput salate od hobotnice, crnog rižota od sipe, rižota od plodova mora, svježe ribe s roštilja te školjaka i rakova. Mesna jela, domaće juhe, tjestenine s domaćim umacima i tradicionalne slastice zaokružuju gastronomski doživljaj koji bi trebao odgovarati očekivanjima posjetitelja u potrazi za lokalnim okusima.

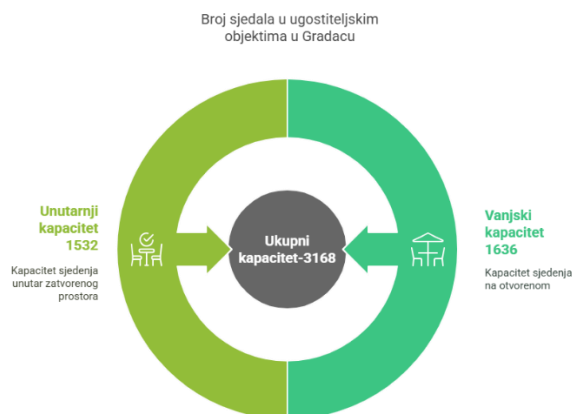
Većina restorana i barova u Gradcu posluje **sezonski**, s naglašenom aktivnošću tijekom ljetnih mjeseci, dok je izvan glavne sezone dostupnost znatno smanjena. Hoteli, većinom kategorizirani s 3 i 4 zvjezdice, dodatno podupiru ugostiteljsku ponudu s vlastitim restoranima i lounge barovima. Značajan potencijal za unaprjeđenje eno-gastro ponude leži u prisutnosti približno 80 aktivnih obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava (OPG-ova) na području općine. Njihova ponuda uključuje domaće sireve, maslinovo ulje, med, likere i druge autentične proizvode. Pojedini ugostiteljski objekti već ostvaruju suradnju s lokalnim proizvođačima, što doprinosi kvaliteti i održivosti destinacije te otvara prostor za daljnju integraciju lokalnih proizvoda u ugostiteljsku ponudu.

Prema dostupnim podacima, **ukupni kapacitet ugostiteljskih objekata u Gradcu iznosi 3.168 sjedećih mjesta**, od čega je **1.636** mjesta na otvorenim prostorima, a **1.532** unutar zatvorenih objekata, uključujući restorane, barove i ugostiteljske sadržaje u sklopu hotela i kampova.

Iako se Gradac u promotivnim materijalima pozicionira kao destinacija s bogatom tradicijskom gastronomijom i naglaskom na lokalne okuse, stvarna ugostiteljska ponuda često ne ispunjava ta očekivanja. U praksi, velik broj objekata pretežno nudi brzu i jednostavnu hranu poput burgera, pizza, kebaba i sličnih obroka, koji ne reflektiraju dovoljno karakteristike autentične dalmatinske kuhinje.

Osim toga, nedostatak raznolikosti i cjelogodišnje ponude, uz činjenicu da većina objekata posluje isključivo sezonski, dodatno ograničava potencijal destinacije da se razvije u ozbiljnu eno-gastro točku koja bi privlačila turiste i izvan glavne sezone. U tom smislu, postoji značajan prostor za unapređenje, kroz veće uključivanje lokalnih OPG-ova u svakodnevnu ugostiteljsku praksu, poticanje razvoja vrhunskih restorana s naglaskom na lokalnu kuhinju, kao i podizanje standarda gastronomije kako bi ponuda bila u skladu s prirodnim ljepotama i kulturnim potencijalima koje Gradac nesumnjivo posjeduje.

Grafikon 2 Broj sjedala u ugostiteljskim objektima u Gradcu

Izvor: TuRegistar - središnji turistički registar

U Općini Gradac prosječna dužina boravka turista u 2024. godini iznosila je 6,3 dana. Domaći turisti boravili su prosječno 6,1 dan, dok su strani prosječno boravili 6,34 dan.

Udio stranih turista u ukupnim noćenjima u 2024. godini iznosi 93,47%, a dolascima 93,28%.

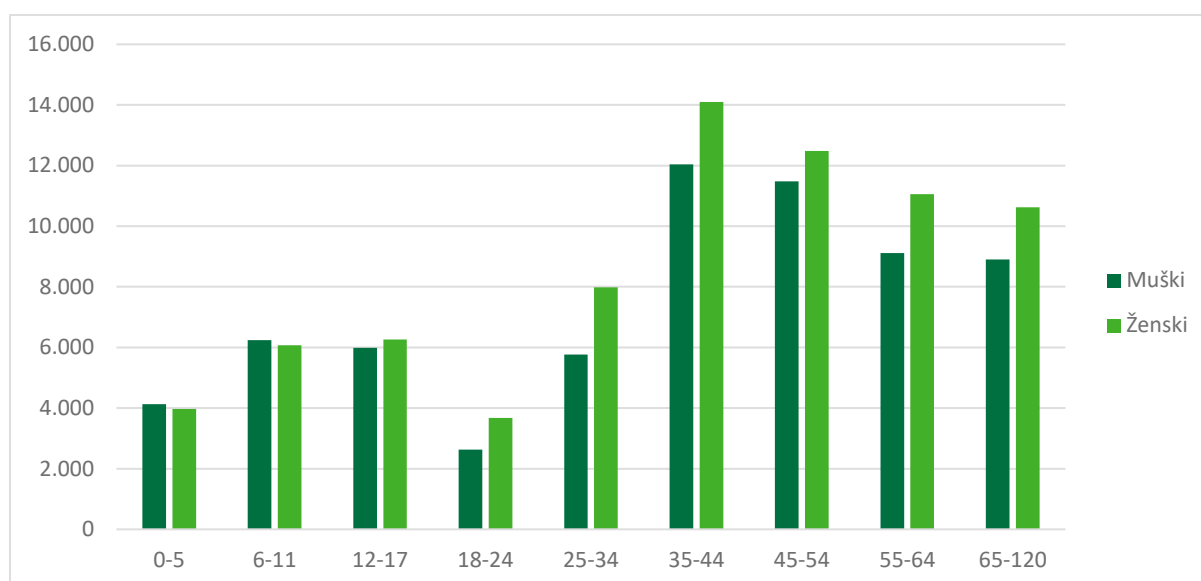
Analizom dobne i spolne strukture turista u Općini Gradac za 2024. godinu dobiva se jasna slika o profilu posjetitelja te destinacije. Ukupni broj evidentiranih turista iznosi 142.510, od čega je 76.218 žena (53,47%) i 66.292 muškaraca (46,53%). U većini dobni skupina zabilježena je blaga prevaga ženskih posjetiteljica.

Najbrojnije dobne skupine su one između 25 i 54 godine. U dobnoj skupini 25-34 godine, boravilo je ukupno 13.754 turista, što čini 9,65% svih posjetitelja, pri čemu je 7.983 bilo žena, a 5.771 muškaraca. Dobna skupina 35-44 godine bilježi 26.134 turista ili 18,35% ukupnog udjela, od čega je 14.096 žena i 12.038 muškaraca. Skupina 45-54 godine broji 23.964 turista, odnosno 16,81%, među kojima je 12.486 žena i 11.478 muškaraca. Ove brojke ukazuju da srednje dobni turisti - osobe od 25 do 54 godine - čine 44,81% svih dolazaka.

U mlađim dobnim skupinama bilježe se niži, ali značajni udjeli. Turista u dobi 18-24 godine bilo je 6.299 (4,42%), dok skupinu 12-17 godina čini 12.251 turista (8,60%). Najmlađe skupine, 0-5 godina i 6-11 godina, zajedno čine 20.420 turista, odnosno 14,33% ukupnog broja dolazaka, što ukazuje na prisutnost obiteljskih dolazaka s malom djecom.

U starijim dobnim kategorijama također je vidljiv značajan udio. Skupina 55-64 godine broji 20.168 turista (14,15%), dok je 19.520 turista bilo u dobnoj skupini 65 i više godina, što čini 13,70% ukupnog broja. Time stariji turisti (55+) čine ukupno 27,85% dolazaka, što upućuje na značajan interes starijih dobnih skupina za ovu destinaciju.

Grafikon 3 Broj turista prema spolu i dobnoj strukturi u Općini Gradac u 2024. godini

Izvor: <https://gradac.hr/>, <https://www.drvenik.hr/> (16.04.2025.), obrada autora

Na temelju analize dobne i spolne strukture turista prema vrstama smještajnih objekata u Gradcu za 2024. godinu, vidljive su izražene razlike u profilu posjetitelja ovisno o tipu objekta u kojem odsjedaju. Najposjećeniji su objekti u domaćinstvu, hoteli te kampovi, dok su ostali oblici smještaja znatno manje zastupljeni.

Najveći broj turista boravio je u objektima u domaćinstvu, s ukupno 66.836 dolazaka, što čini 46,90% svih turista. Slijede hoteli s 42.607 dolazaka (29,90%) te kampovi s 17.488 turista (12,24%). Nekomercijalni smještaj zabilježio je 7.300 turista (5,12%), dok je u ostalim ugostiteljskim objektima za smještaj boravilo 8.319 turista (5,84%).

U hotelima prevladava srednja i starija dobna struktura - najbrojniji su turisti u dobi od 25 do 64 godine, koji čine 54,71% hotelskih gostiju. Žene su u blagoj većini, osobito u skupinama od 35 do 54 godine. Ova vrsta smještaja najčešći je izbor zrelih parova i individualnih putnika.

Objekti u domaćinstvu pokazuju širu dobnu rasprostranjenost, ali dominiraju odrasli između 35 i 64 godine. Uočljiva je i visoka prisutnost obitelji s djecom - udio mladih dobni skupina (0-17 godina) je značajan, što sugerira da obiteljski gosti češće biraju privatni smještaj zbog fleksibilnosti i većeg komfora.

Kampovi su posebno popularni među mlađom populacijom, osobito u dobi od 6 do 34 godine. Spolna struktura je relativno izjednačena, s blagom prednosti žena. Kampiranje je često povezano s aktivnim i prirodno orijentiranim turizmom, te ga biraju parovi i manje grupe.

Nekomercijalni smještaj i ostali ugostiteljski objekti za smještaj bilježe manji broj turista, ali pokazuju ujednačenu dobnu zastupljenost s blagim naglaskom na dobne skupine između 25 i 54 godine. U oba slučaja žene čine nešto veći udio.

Podaci ukazuju na to da se izbor vrste smještaja u Gradcu snažno razlikuje prema dobi i načinu putovanja - obiteljski turisti preferiraju privatni smještaj, dok hoteli i kampovi privlače zreliju i aktivniju populaciju.

U 2024. godini, najveći broj dolazaka zabilježen je od strane stranih turista, koji su činili više od 93% ukupnog broja dolazaka. Najveći udio pripada turistima iz Bosne i Hercegovine, s ukupno 46.489 dolazaka (32,6% svih dolazaka). To predstavlja lagani porast u odnosu na 2019. godinu, kada je zabilježeno 44.962 dolazaka (27,4%).

Slijede Poljska i Češka, dvije ključne emitivne zemlje srednje Europe. Poljski turisti ostvarili su 20.275 dolazaka (14,2%) što je gotovo identično rezultatu iz 2019. godine (20.811 dolazaka, 12,7%). Češki turisti, iako bilježe pad u broju dolazaka sa 31.530 u 2019. na 18.613 u 2024., i dalje čine značajan udio (13,1%), što ukazuje na određenu stabilnost tržišta unatoč promjenama.

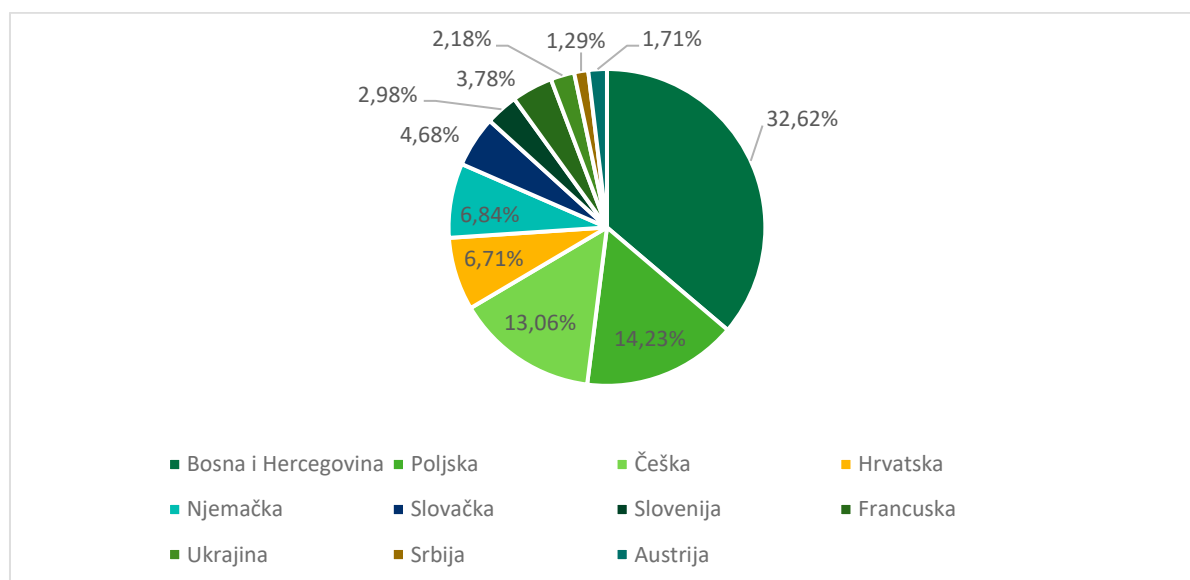
Njemačka se u 2024. godini nalazi na četvrtom mjestu po broju dolazaka s 9.753 dolaska (6,8%), što je pad u odnosu na 2019. kada ih je bilo 12.097 (7,4%). Ipak, njemački turisti i dalje ostvaruju značajan broj noćenja (53.612), što ukazuje na njihovu sklonost dužem boravku.

Zanimljivo je istaknuti Hrvatsku, čiji su domaći turisti zabilježili 9.564 dolaska (6,7%) u 2024., što je porast u odnosu na 2019. kada je broj iznosio 7.002 dolaska (4,3%). Taj rast može se povezati s većom regionalnom mobilnosti i interesom domaćeg stanovništva za odmor unutar zemlje.

Slovačka, Francuska i Slovenija također se izdvajaju kao značajna tržišta. Slovačka bilježi 6.670 dolazaka u 2024., što je pad u odnosu na 9.752 u 2019., ali zadržava čvrstu poziciju među top 10 tržišta. Francuska, s 5.390 dolazaka (3,8%), zadržava stabilan položaj i blago se oporavlja u odnosu na 2019. kada je zabilježeno 8.681 dolazak (5,3%). Slovenija, s 4.247 dolazaka u 2024. godini, nešto je niže u odnosu na 4.583 iz 2019., no i dalje ima vidljiv udio (oko 3%).

U cjelini, iako ukupni broj dolazaka u 2024. (142.507) još nije dostigao brojke iz 2019. godine (164.075), podaci pokazuju oporavak ključnih tržišta, povećan udio regionalnih posjetitelja i stabilan interes turista iz srednje Europe. Uočava se i jačanje tržišta poput Hrvatske i Bosne i Hercegovine, što može upućivati na sve veću popularnost kraćih putovanja i „last minute“ rezervacija s bližih tržišta.

Grafikon 4 Dolasci turista prema prvih 11 (uključujući domaće turiste) emitivnih tržišta u %, 2024.

Izvor: <https://gradac.hr/>, <https://www.drvenik.hr/> (16.04.2025.), obrada autora

U 2024. godini, struktura noćenja u općini Gradac otkriva stabilnost ključnih emitivnih tržišta, ali i određene promjene koje ukazuju na trendove unutar europskog turizma. Ukupan broj ostvarenih noćenja iznosio je 901.231, što je pad od približno 14,3% u odnosu na 2019. godinu kada je zabilježeno 1.051.546 noćenja. Taj pad može se djelomično objasniti smanjenjem prosječnog trajanja boravka, ali i nešto slabijim dolascima s udaljenijih tržišta.

Najveći broj noćenja u 2024. ostvarili su turisti iz Bosne i Hercegovine - čak 245.921, što čini 27,3% svih noćenja. Usporedbom s 2019., kada su gosti iz BiH ostvarili 246.259 noćenja (23,4%), vidljivo je da je volumen ostao gotovo nepromijenjen, dok je udio porastao zahvaljujući općem padu s drugih tržišta. Ovaj rezultat potvrđuje snažnu vezu između Gradca i tržišta regije.

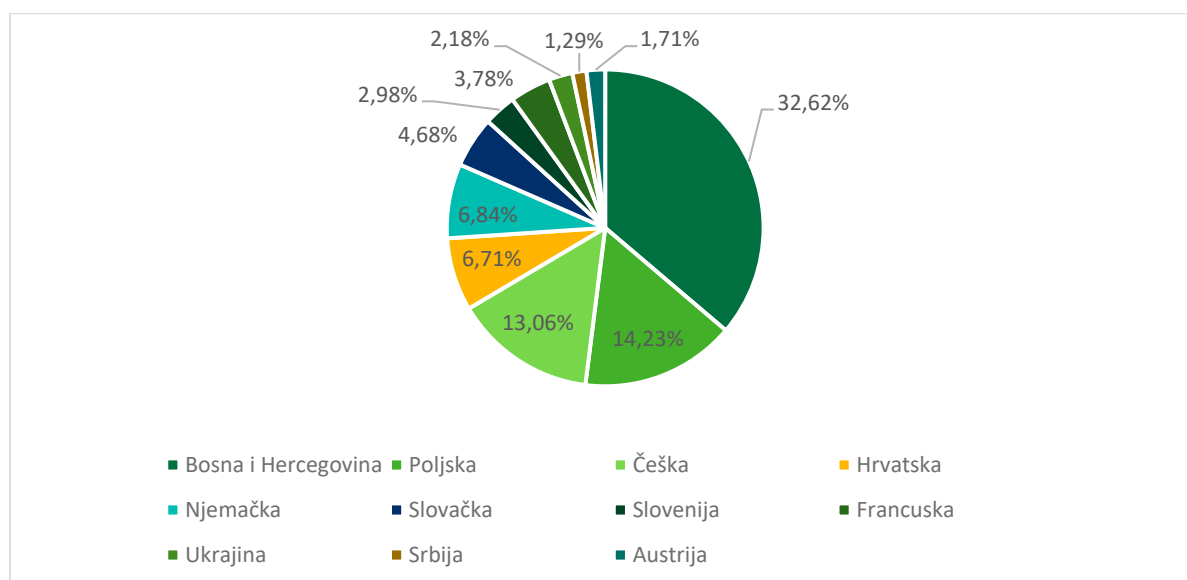
Poljski i češki turisti i dalje predstavljaju snažan oslonac strukture noćenja. Gosti iz Poljske ostvarili su 159.479 noćenja (17,7%) u 2024., što je gotovo na razini iz 2019. kada su imali 157.652 noćenja (15%). Češka bilježi izraženiji pad - s 244.405 noćenja u 2019. (23,2%) na 146.489 noćenja u 2024. (16,3%). Ipak, oba tržišta zadržavaju visok udio i važnu poziciju među vodećim inozemnim izvorima noćenja.

S druge strane, Njemačka je u 2024. godini ostvarila 53.612 noćenja (5,9%), što je znatno manje nego 67.221 u 2019. (6,4%). Unatoč padu, njemački turisti i dalje se svrstavaju među goste koji prosječno duže borave.

Domaći turisti (iz Hrvatske) ostvarili su 58.818 noćenja u 2024., što čini 6,5% ukupnog broja. To je rast u odnosu na 44.666 noćenja iz 2019. (4,2%), čime domaće tržište potvrđuje sve veću važnost, vjerojatno potaknuto dostupnošću, navikama i povećanom regionalnom promocijom.

Od ostalih tržišta, ističu se Slovačka (50.877 noćenja), Francuska (27.370) i Slovenija (29.514), koji zajedno potvrđuju snažan interes tržišta srednje Europe. Iako je većina ovih tržišta u apsolutnim brojkama blago pala, njihov udio u ukupnim noćenjima ostaje stabilan ili raste, što pokazuje njihovu dugoročnu vezu s destinacijom Gradac.

Grafikon 5 Noćenja turista prema prvih 11 (uključujući domaće turiste) emitivnih tržišta u %, 2024.

Izvor: <https://gradac.hr/>, <https://www.drvenik.hr/> (16.04.2025.), obrada autora

Budući da za promatrano mikro područje ne postoje dostupni podaci o motivaciji i demografskom profilu turista, korišteni su rezultati istraživanja Tomas Hrvatska - Obilježja turističke potražnje u Splitsko-dalmatinskoj županiji. Istraživanje je provedeno u razdoblju od lipnja 2022. do lipnja 2023. godine, s ciljem boljeg razumijevanja strukture turista na razini cijele Županije. Na temelju prikupljenih podataka, donesen je niz zaključaka za Makarsku rivijeru:

- Prosječna dob turista na Makarskoj rivijeri iznosi 47,9 godina. Najbrojniju skupinu čine gosti u dobi od 50 i više godina (48%), dok je 44,3% starijih od 30 a mlađih od 49 godina, a 7,7% mlađih od 30 godina. U SDŽ gosti kampova u prosjeku su najstariji (48 godina), dok su gosti hostela najmlađi (32 godine). Među nacionalnostima, najstariji su češki turisti (48 godina).
- Čak 49% turista koji dolaze na Makarsku rivijeru ima završen fakultet, što je iznad prosjeka Jadranske Hrvatske, gdje taj udio iznosi 41%. 23,3% turista ima završenu samo srednju školu, a njih 27,7% višu školu.
- Najveći broj gostiju (54,2%) na Makarsku rivijeru dolazi samo s partnerom, dok 27,5% dolazi s članovima obitelji.
- 70,6% turista na Makarsku rivijeru dolazi iz kućanstava s mjesečnim prihodima većim od 3.000 eura, dok je na razini Jadranske Hrvatske taj broj 65%. Od 70,6% njih 40,4% ima prihode veće od 5.000 eura.
- Glavni razlog dolaska na Makarsku rivijeru je odmor (90,8%), dok se neznatan dio odnosi na posao, posjet obitelji, obrazovanje, zdravstvene razloge i vjerske razloge.
- More i priroda su glavni motiv odmorišnog dolaska na Makarsku rivijeru

- 31,5% turista je posjetilo Makarsku rivijeru 3-6 puta, 33% njih je to bio drugi posjet, 23,1% je 7 i više puta došlo, a 12,4% je posjetilo Makarsku rivijeru po prvi put
- Prosječna duljina boravka turista na Makarskoj rivijeri je 7,7 dana

U razdoblju između 2019. i 2022./2023. godine zabilježene su određene promjene u profilu turista koji su posjećivali Splitsko-dalmatinsku županiju.

Prosječna dob turista ostala je nepromijenjena te je i u 2022./2023. godini iznosila 42 godine, kao i u 2019. Dobna struktura turista nije se značajno promijenila - zabilježen je blagi porast udjela srednje dobne skupine, koji je s 53% porastao na 58%, dok je istovremeno smanjen udio gostiju mlađih od 30 i starijih od 50 godina.

Razina obrazovanja turista također je porasla - udio onih sa završenim fakultetskim obrazovanjem povećan je s 37% u 2019. na 49% u 2022./2023. godini.

Financijska struktura posjetitelja pokazuje sve veći udio onih iz kućanstava s višim mjesečnim primanjima. Tako je udio turista iz kućanstava s prihodima iznad 3.000 eura porastao s 28% u 2017., na 49% u 2019., te na čak 73% u 2022./2023. godini.

Promjene su uočene i u načinu dolaska gdje je smanjen udio obiteljskih dolazaka, s 46% u 2019. na 38% u 2022./2023., dok je istodobno zabilježen porast dolazaka u paru. Udio turista koji su putovali samo s partnerom povećao se s 37% na 46%, čime je ovaj oblik putovanja postao najčešći.

Za veliku većinu turista, njih čak 95%, glavni razlog dolaska u Splitsko-dalmatinsku županiju bio je odmor. Poslovni razlozi zabilježeni su kod manjeg broja gostiju - 5% njih, i to prvenstveno među posjetiteljima hotela s četiri i pet zvjezdica.

U usporedbi s 2019. godinom, redoslijed četiri glavna motiva dolaska ostao je gotovo nepromijenjen - more i priroda i dalje su na vrhu, dok su „city break“ i „touring“ zamijenili mjesta po važnosti. Posebno se ističe porast interesa za gastronomiju, koja je s udjela od samo 5% u 2019. godini porasla na 22% u 2022./2023. Također, značajno je povećan i broj turista koji kao motiv dolaska navode kulturu i umjetnost - s 6% u 2019. na 16% u 2022./2023. godini.

3.2 Resursna osnova

Općina Gradac raspolaže jedinstvenom resursnom osnovom koju čini dualnost krajolika, sinergija jednog od najdužih i najprepoznatljivijih obalnih pojaseva na Jadranu - Rivijera Gradac i monumentalnog planinskog zaleđa (Park prirode Biokovo). Ovi resursi su većim dijelom integrirani u temeljnu turističku ponudu (kupališni turizam), ali je njihov puni potencijal, posebice u domeni stvaranja doživljaja (aktivni turizam, kultura) i brendiranja zaleđa, u značajnoj mjeri nedovoljno iskorišten. To predstavlja ključnu stratešku priliku za održivi razvoj i diferencijaciju destinacije.

1. Prirodna resursna osnova

Prirodna osnova Općine Gradac srž je njezine atraktivnosti za ključni tržišni segment, ali nudi i snažan, strateški važan potencijal u aktivnom turizmu. Krajolik je definiran oštrom granicom između mora i planine.

Obalni pojas je iznimno razveden i proteže se na 16 km dugu šetnicu (lungomare) koja povezuje sva mjesta rivijere. Ovu rivijeru karakteriziraju duge, pitome šljunčane plaže. Zaleđe je, nasuprot tome, strmo i obilježeno krškim reljefom Biokova.

- Plaža Gornja Vala najpoznatija je plaža destinacije i jedan od simbola jadranskog turizma. Zbog svoje dužine, sitnog šljunka i prirodnog hlada borova, predstavlja primarni resurs kupališnog turizma.
- Obalni pojas čini niz drugih visokokvalitetnih plaža: Donja Vala, Laguna, Brist, Zaostrog, Podaca osigurava disperziju kupaca i visoku kvalitetu doživljaja "sunca i mora".

- Park prirode Biokovo strateški je resurs za diferencijaciju. Iako je plaža temeljni motiv dolaska, Biokovo nudi potencijal za produženje sezone. Njegovi resursi uključuju:
 - Mrežu pješačkih i biciklističkih staza
 - Uređene vidikovce (Vrisje, Krstina, Adrion)
 - Atraktivne geološke fenomene (Drveničke stine, vrh Sokolić, Špilja Dušina)
 - Planinarsku kuću "Adrion"

Klimatski uvjeti su izniman temeljni resurs. Destinaciju karakterizira mediteranska klima s preko 2.500 sunčanih sati godišnje, blagim zimama i toplim ljetima. Ovo pruža idealne preduvjete za produljenje sezone u pred i posezonsko razdoblje, posebno za segment aktivnog turizma (biciklizam, pješčenje) koji ne ovisi o visokim ljetnim temperaturama.

2. Analiza kulturno-povijesne baštine

Kulturno-povijesna baština Općine Gradac obuhvaća niz iznimno vrijednih lokaliteta i, što je najvažnije, jedinstvenu nematerijalnu priču (fra Andrija Kačić Miošić) koja još uvijek čeka punu turističku valorizaciju.

Kriteriji tržišne spremnosti:

- Spremno: Objekt je interpretiran (info-ploče, vodiči), fizički dostupan, poznat posjetiteljima te uključen u promotivne materijale i/ili turističke rute.
- Djelomično spremno: Prostor je fizički dostupan, ali poznat tek dijelu posjetitelja; nedostaju kontekst, interpretacija ili popratni sadržaji.
- Nespremno: Lokalitet nije uređen, teško je dostupan, zapušten ili turistički potpuno neprepoznat.

Tablica 1 Resursi materijalne kulturno-povijesne baštine u općini Gradac

Rbr.	Kulturno nasljeđe	Tip atrakcije	Važnost	Tržišna spremnost	Pristupačno za osobe s invaliditetom
1.	Franjevački samostan sv. Marije (Zaostrog)	sakralna/kulturna baština	Lokalna	Spremno	Ne
2.	Knjižnica samostana Zaostrog	kulturna baština	Lokalna	Spremno	Ne
3.	Rodna kuća fra A. K. Miošića (Brist)	spomen dom/kulturna baština	Nacionalna	Spremno	Ne
4.	Kip fra A. K. Miošića (Brist, rad I. Meštrovića)	spomen dom/kulturna baština	Nacionalna	Spremno	Ne
5.	Staro Selo Podaca	Etnografska / Graditeljska baština	Lokalna	Djelomično spremno	Ne
6.	Kula Podaca	Fortifikacijska baština	Lokalna	Djelomično spremno	Ne
7.	Sklop na Gradini (Gradac)	Fortifikacijska / Arheološka baština	Lokalna	Djelomično spremno	Ne
8.	Crkva sv. Mihovila (Gradac)	Sakralna baština	Lokalna	Spremno	Ne

Rbr.	Kulturno nasljeđe	Tip atrakcije	Važnost	Tržišna spremnost	Pristupačno za osobe s invaliditetom
9.	Crkva sv. Ivana s grobovima Kačića (Podaca)	Sakralna / Arheološka baština	Lokalna	Djelomično spremno	Ne
10.	Zavičajni Muzej Gradac	Kulturna ustanova	Lokalna	Spremno	Ne
11.	Mozaik "Život životu" (M. Veža, Brist)	Moderna umjetnost (javni prostor)	Lokalna	Spremno	Ne
12.	Srednjovjekovni stećak (staro selo)	Arheološka baština	Lokalna	Djelomično spremno	Ne

Izvor: Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske, obrada autora

Analiza materijalne baštine pokazuje iznimnu koncentraciju resursa od nacionalne važnosti vezanih uz lik i djelo fra Andrije Kačića Miošića (Samostan, Knjižnica, Rodna kuća, Kip). Ovi "Spremni" resursi čine kulturni potencijal destinacije i temelj za jedinstveni kulturni turistički proizvod.

S druge strane, tablica otkriva ogroman, a nedovoljno iskorišten potencijal u resursima ocijenjenima kao "Djelomično spremni". To se prvenstveno odnosi na stara sela u podnožju Biokova. Ovi lokaliteti (Staro Selo Podaca, itd.) su autentični svjedoci života prije turizma i predstavljaju ključnu resursnu osnovu za razvoj disperziranog, održivog turizma u zaleđu (interpretacijske rute, kušaonice, heritage smještaj), direktno se nadovezujući na proizvode aktivnog turizma u PP Biokovo.

Nematerijalno kulturno nasljeđe predstavlja najvrjedniji i najjedinstveniji dio identiteta destinacije Gradac, koji pruža bogat temelj za autentični "storytelling".

Najprepoznatljiviji kulturni narativ destinacije nedvojbeno je vezan uz lik i djelo fra Andrije Kačića Miošića, "Starca Milovana". Kao autor epohalnog djela "Razgovor ugodni naroda slovinskog", on predstavlja kulturni most koji povezuje ključne točke destinacije - Brist kao mjesto rođenja i Zaostrog kao mjesto života i stvaralaštva - te ih upisuje u širi kontekst prosvjetiteljskog nasljeđa cijele Dalmacije.

Drugi stup nematerijalne baštine čini duboka povezanost s morem, koja se danas najživlje manifestira kroz tradiciju ribarstva. Ova tradicija temelj je lokalne gastronomije, a slavi se kroz autentične ljetne ribarske fešte. Sama gastronomija savršeno odražava dualni identitet Gradca: oblikovana je svježim plodovima mora, ali istovremeno obogaćena utjecajima biokovskog zaleđa - vrhunskim maslinovim uljem, aromatičnim ljekovitim biljem i sačuvanim tradicionalnim receptima iz napuštenih sela.

Manifestacije kao resurs

Manifestacije služe kao platforma za prezentaciju lokalne kulture i ključan su dio ljetne ponude. Program je bogat i pokriva sva mjesta rivijere, a tematski se oslanja na glazbu, gastronomiju i lokalnu tradiciju.

Tablica 2 Pregled ključnih manifestacija u općini Gradac

Manifestacije i festivali	Tip atrakcije	Važnost	Tržišna spremnost	Pristupačno za osobe s invaliditetom
Ljetna događanja Gradac	Zabavno-kulturna manifestacija	Lokalna	Spremno	Da
Pučke fešte / Proslave svetaca (Gospe od Anđela, Sv. Stipana, Gospe od Pohodenja, Sv. Mihovila)	Tradicijska / Vjerska / Zabavna manifestacija	Lokalna	Spremno	Da

Manifestacije i festivali	Tip atrakcije	Važnost	Tržišna spremnost	Pristupačno za osobe s invaliditetom
Gastronomske manifestacije (Brudetijada - Gradac, Biklijada - Staro selo Podaca, Brudetijada "Adio lito" - Brist)	Gastronomska manifestacija	Lokalna	Spremno	Da (osim Starog sela)
Ljetni koncerti (zabavni) (npr. Silente, Fjoret, Koluri, Retro party)	Glazbena manifestacija	Lokalna	Spremno	Da
"Kačićevi glasi" (Brist)	Kulturna manifestacija	Lokalna	Spremno	Da
Događanja za djecu (npr. Kids dance Dado Čokolado)	Zabavna manifestacija (obiteljska)	Lokalna	Spremno	Da
Sajam domaćih proizvoda	Gastronomska / Etnološka manifestacija	Lokalna	Spremno	Da
Advent u Gradcu	Zabavno-gastronomska manifestacija	Lokalna	Spremno	Da

Izvor: Turistička zajednica općine Gradac, Turistička zajednica mjesta Drvenik, obrada autora

Općina Gradac raspolaže s iznimno bogatim, raznolikim i organizacijski kalendarom događanja, što potvrđuje ocjena "Spremno" za sve ključne priredbe. Događanja pod krovim programom "Ljetna događanja" strateški su disperzirana po svim mjestima Rivijere, čime se osigurava animacija cijele destinacije tijekom glavne sezone. Ključna snaga programa leži u uspješnom balansu tri temeljna stupa. Prvi stup čini tradicija, snažno usidrena u lokalnim pučkim feštama i proslavama svetaca (poput Sv. Mihovila ili Gospe od Anđela), koje posjetiteljima nude autentičan doživljaj. Drugi stup čini gastronomija, koja se aktivno brendira kroz specijalizirane manifestacije poput popularnih Brudetijada u Gradcu i Bristu te jedinstvene Biklijade u ambijentu Starog sela Podaca. Treći stup čini zabava, koja osigurava sadržaj za sve ciljne skupine, od događanja za djecu (Kids dance) do široke lepeze koncerata, uključujući i nacionalno poznate izvođače. Vidljiv je jasan napor da se pokriju i specifičniji interesi, od kulturnih ("Kačićevi glasi") do promocije lokalnih proizvoda (Sajam domaćih proizvoda). Uz postojanje Adventa, koji služi jačanju ponude izvan glavne sezone, kalendar događanja predstavlja vrlo snažan i konkurentan dio ukupne turističke ponude destinacije Gradac.

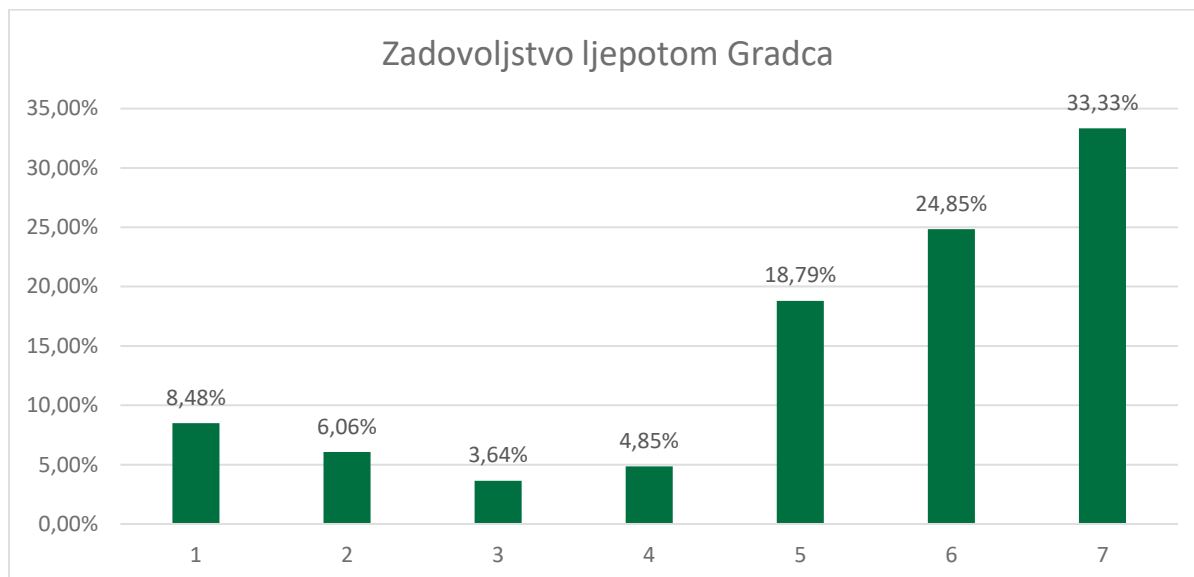
3.3 Zadovoljstvo turista i jednodnevnih posjetitelja ljepotom i uređenošću mjesta

U ovom dijelu analizirano je zadovoljstvo turista i jednodnevnih posjetitelja određenim elementima ponude destinacije - prirodnim ljepotama, uređenosti mjesta te uređenosti glavnih atrakcija. Ovi elementi snažno oblikuju ukupno iskustvo boravka u destinaciji i predstavljaju ključne sastavnice doživljaja kvalitete turističkog proizvoda. Ispitanici su ocjenjivali zadovoljstvo na ljestvici od 1 (u potpunosti nezadovoljan/na) do 7 (u potpunosti zadovoljan/na).

Rezultati pokazuju da je 58,2 % ispitanika zadovoljno ljepotom mjesta, dok je dodatnih 18,8 % zadovoljstvo izrazilo ocjenom 5. Posebno se ističe razlika između različitih skupina - najzadovoljniji su turisti u

nekomercijalnim smještajnim objektima (65,4 % zadovoljnih), nešto manje turisti u komercijalnim (60,9 %), dok jednodnevni posjetitelji iskazuju značajno niže zadovoljstvo (37,5 %). To upućuje na to da gosti s duljim boravkom imaju izraženiji pozitivan dojam o ljepoti Gradca.

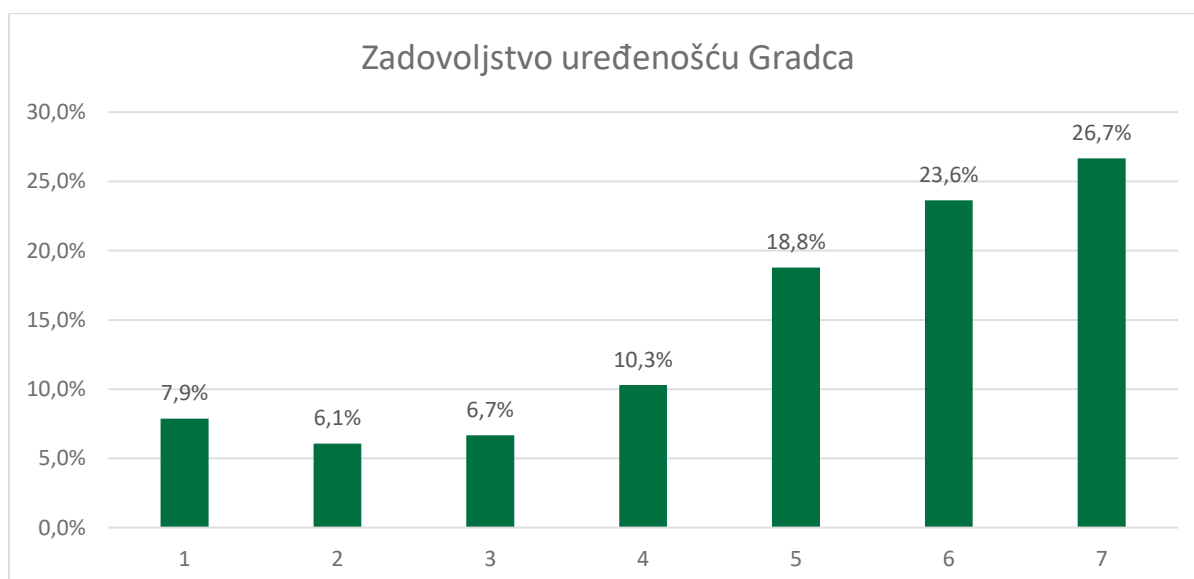
Grafikon 6 Zadovoljstvo turista i jednodnevnih posjetitelja na ljestvici od 1 do 7 (1 = 'U potpunosti nezadovoljan/na' do 7 = 'U potpunosti zadovoljan/na', pri čemu je 3 = 'Niti zadovoljan/na niti nezadovoljan/na') ljepotom Gradca, udio odgovora ispitanika %

Izvor: Istraživanje zadovoljstva cjelokupnim boravkom u destinaciji turista i jednodnevnih posjetitelja, obrada autora

Kod uređenosti mjesta zadovoljnih je 50,3 % ispitanika. Rezultati su slabiji nego kod ljepote mjesta, što pokazuje da posjetitelji uočavaju određene nedostatke u uređenju. I ovdje se potvrđuje obrazac: turisti u komercijalnim smještajnim objektima zadovoljniji su (53,9 %) od jednodnevnih posjetitelja (31,3 %).

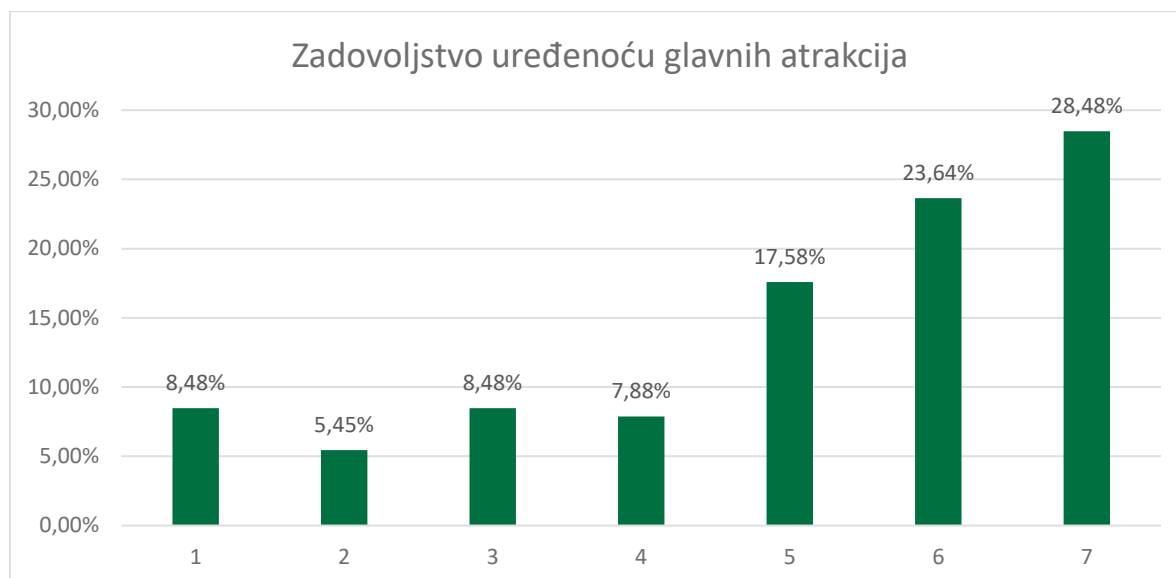
Grafikon 7 Zadovoljstvo turista i jednodnevnih posjetitelja na ljestvici od 1 do 7 (1 = 'U potpunosti nezadovoljan/na' do 7 = 'U potpunosti zadovoljan/na', pri čemu je 3 = 'Niti zadovoljan/na niti nezadovoljan/na') uređenošću Gradca, udio odgovora ispitanika %

Izvor: Istraživanje zadovoljstva cjelokupnim boravkom u destinaciji turista i jednodnevnih posjetitelja, obrada autora

Kada je riječ o uređenosti glavnih atrakcija, zadovoljnih je 52,1 % ispitanika. Turisti u nekomercijalnim smještajnim objektima iskazuju najvišu razinu zadovoljstva (65,4 %), dok jednodnevni posjetitelji ponovno imaju znatno nižu razinu (37,5 %). Iako su atrakcije ocijenjene nešto bolje od same uređenosti mjesta, rezultati i dalje ostaju skromniji u odnosu na ocjene ljepote.

Grafikon 8 Zadovoljstvo turista i jednodnevnih posjetitelja na ljestvici od 1 do 7 (1 = 'U potpunosti nezadovoljan/na' do 7 = 'U potpunosti zadovoljan/na', pri čemu je 3 = 'Niti zadovoljan/na niti nezadovoljan/na') uređenošću glavnih atrakcija, udio odgovora ispitanika %

Izvor: Istraživanje zadovoljstva cjelokupnim boravkom u destinaciji turista i jednodnevnih posjetitelja, obrada autora

Malo manje od dvije trećine posjetitelja zadovoljno je ljepotom mjesta, što je ujedno i najbolje ocijenjeni element među promatranima. Kod uređenosti mjesta i glavnih atrakcija zadovoljstvo se kreće oko polovice ispitanika. Općenito gledano, turisti koji borave dulje pokazuju višu razinu zadovoljstva, dok su jednodnevni posjetitelji u pravilu znatno nezadovoljniji.

3.4 Javna turistička infrastruktura

Na području Rivijere Gradac, koja obuhvaća naselja Gradac, Brist, Podaca i Zaostrog, prepoznaje se razvijena i raznolika javna turistička infrastruktura. U skladu s Pravilnikom o javnoj turističkoj infrastrukturi („Narodne novine“, br. 136/21), ona obuhvaća sadržaje u javnom vlasništvu koji su dijelom ili tijekom cijele godine dostupni svim posjetiteljima pod jednakim uvjetima, sukladno njihovoj prirodi i namjeni.

Primarna turistička infrastruktura temelji se na prirodnim resursima, očuvanoj kulturno-povijesnoj baštini te rastućem interesu za aktivni odmor. Rivijera Gradac raspolaže mrežom biciklističkih staza u ukupnoj dužini većoj od 40 kilometara, koje se protežu duž obale i nastavljaju u unutrašnjost, prolazeći kroz stare maslinike i srednjovjekovna sela. Ove staze ne samo da povezuju ključne lokalitete, već pružaju i mogućnost doživljaja krajolika i doživljaj skladnog suživota prirode i kulture. Uz biciklističke, uređene su i brojne planinarske i pješačke staze koje vode prema vidikovcima i brdskim uzvisinama, poput uređenog vidikovca Vrisje i Krstine, pogodnih za planinarenje, trekking i slobodno penjanje. Iznad mjesta Gradac uzdiže se i vrh Sokolić, dok je Kostanića greb još jedna atraktivna prirodna lokacija dostupna posjetiteljima.

Posebnu vrijednost u destinacijskoj ponudi imaju plaže, među kojima se ističu Donja i Gornja Vala, Laguna Bošac, Soline, Vodice, Gradac, Blatnice i Brist, kao i plaže u Podaci, Ravanje i Viskovića Vala te u Zaostrogu - Lučica. Šljunčana struktura, prirodna zaštićenost i jednostavna pristupačnost čine ih posebno privlačnima tijekom ljetne sezone, ali i izvan nje. Uz staze i šetnice uređeni su punktovi za odmor, vidikovci

i foto-pointi, poput stiliziranog srca, ljuljačke, sidra i mozaik klupa, koji služe i kao elementi identiteta prostora te popularne točke za fotografiranje.

Kulturno-povijesna baština integrirana je u turističku ponudu kroz niz lokaliteta u javnoj funkciji. U Gradcu se ističe fortifikacijski sklop na Gradini i Spomenik Slobodi, dok je Franjevački samostan sv. Marije u Zaostrogu s bogatom knjižnicom, arhivom i stalnim postavom djela Mladena Veže jedno od ključnih kulturnih središta. Unutar samostana nalazi se i vrijedna knjižnica, a crkveni kompleks uključuje crkvu sv. Barbare i druge sakralne objekte značajne za povijest regije.

U Bristu se nalazi barokna crkva sv. Margarite iz 15. stoljeća, čija je apsida s gotičkim svodom očuvana unutar ruševnog baroknog zdanja. Oko crkve se nalaze ostaci starog naselja, a jedna od kamenih kuća prema predaji predstavlja rodno mjesto fra Andrije Kačića Miošića. Brist je i rodno mjesto Mladena Veže, čiji mozaici poput „Život životu“ krase javne prostore. U Gradcu se ističu i mozaik stepenice te kulturni punktovi uz šetnicu u Bošcu, dok u Podaci vrijedi istaknuti Kulu Podaca i Staro Selo, kao i starohrvatsku crkvu sv. Ivana s grobovima obitelji Kačić. Povijesnu vertikalu zaokružuju i lokaliteti poput crkve sv. Jurja, sv. Roka, sv. Paškala, te ostatci zida iz Kandijskog rata.

Gradac raspolaže i zavičajnim muzejom s bogatom etnografskom zbirkom, dok se Općinska knjižnica „Hrvatska sloga Gradac“ pozicionira kao lokalno informacijsko i kulturno središte. Dodatne prostore za javne sadržaje omogućava Društveni centar Općine Gradac, čime se obogaćuje ne samo turistička ponuda već i društveni život lokalnog stanovništva.

Sekundarna javna turistička infrastruktura, iako nije primarno osmišljena za turizam, značajno pridonosi kvaliteti boravka i funkcionalnosti prostora. Brojna arheološka nalazišta, uključujući srednjovjekovni stećak u Bristu, Dušinu špilju, kao i uvale Duba i Vira, predstavljaju vrijedne prostorne entitete dostupne javnosti uz minimalne intervencije. Također, dostupni su izvori pitke vode u Bristu i na Kapeći, kao i manji sadržaji poput Trga Soline, Pisko fontane i skulptura poput kipa fra A. K. Miošića autora Ivana Meštrovića. Infrastruktura poput pristupnih staza, javnih punktova i manjih prometnica koje vode do plaža i lokaliteta, iako nisu kategorizirane kao javne ceste, omogućuju jednostavan pristup svim glavnim sadržajima.

Sveukupno gledano, javna turistička infrastruktura Rivijere Gradac odlikuje se bogatstvom sadržaja, funkcionalnošću i ravnomjernom teritorijalnom raspoređenošću. Integracijom prirodnih ljepota, kulturne baštine i rekreacijsko-edukativnih elemenata stvara se atraktivna, dostupna i održiva destinacija, koja omogućuje kvalitetan boravak za posjetitelje različitih interesa tijekom cijele godine.

3.5 Komunalna infrastruktura

3.5.1 Energetska infrastruktura

Republika Hrvatska ima razvijenu energetska infrastrukturu koja uključuje proizvodnju, distribuciju i prijenos električne energije, prirodnog plina te obnovljive izvore energije. Hrvatska elektroprivreda (HEP) glavni je proizvođač i distributer električne energije u zemlji. Elektroenergetski sustav obuhvaća mrežu prijenosnih i distribucijskih vodova koja osigurava opskrbu električnom energijom na nacionalnoj razini.

Hrvatska se oslanja na različite izvore energije, uključujući hidroelektrane, termoelektrane, nuklearnu elektranu Krško (koja je u zajedničkom vlasništvu s Republikom Slovenijom) te sve veći udio obnovljivih izvora energije poput vjetroelektrana i solarnih elektrana. Ulaganja u obnovljive izvore energije doprinose smanjenju emisija stakleničkih plinova i održivom razvoju energetskega sektora.

Dalje u tekstu nalazi se detaljna analiza potrošnje električne energije u Općini Gradac po mjesecima u razdoblju od 2019. do 2024. godine. Podaci su dobiveni od HEP-a i predstavljaju stvarnu potrošnju u kilovatsatima (kWh) kroz sve mjesece analiziranih godina. Naglasak je stavljen na razumijevanje sezonskih obrazaca, dominantnih potrošača i promjena koje su se dogodile tijekom pandemijskih razdoblja.

Tablica 3 Potrošnja električne energije u Općini Gradac u razdoblju od 2019. do 2024. godine kroz mjesece

Mjesec	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.
Siječanj	631.550	593.929	596.228	597.063	661.859	646.061
Veljača	578.181	549.534	544.920	538.383	631.158	589.621
Ožujak	561.657	542.706	541.929	590.506	518.591	565.106
Travanj	840.906	687.244	859.683	719.121	718.604	654.024
Svibanj	989.322	632.286	572.766	799.558	780.973	749.595
Lipanj	1.422.029	778.079	954.346	1.282.826	1.145.720	1.235.945
Srpanj	1.758.676	1.252.641	1.608.274	1.857.753	1.943.751	2.133.376
Kolovoz	1.881.511	1.467.583	1.783.967	1.943.801	1.965.439	2.223.896
Rujan	1.388.937	894.157	1.626.861	1.535.084	1.271.372	1.358.641
Listopad	865.798	173.848	581.119	615.652	575.777	579.320
Studeni	548.815	484.442	539.388	524.459	508.396	566.749
Prosinac	576.932	557.899	595.177	657.612	623.462	686.132
Ukupno:	12.044.314	8.614.348	10.804.658	11.661.818	11.345.102	11.988.466

Izvor: HEP

Tablica 4 Udio ljetnih mjeseci u ukupnoj potrošnji

Godina	Lipanj %	Srpanj %	Kolovoz %	Rujan %	Ukupno ljeto
2024.	10,31%	17,80%	18,55%	11,33%	57,99%
2023.	10,10%	17,13%	17,32%	11,21%	55,76%
2022.	11,00%	15,93%	16,67%	13,16%	56,76%
2021.	8,83%	14,89%	16,51%	15,06%	55,29%
2020.	9,03%	14,54%	17,04%	10,38%	50,99%
2019.	11,81%	14,60%	15,62%	11,53%	53,56%

Izvor: HEP

Analizom višegodišnjih podataka o mjesečnoj potrošnji električne energije u naseljima Gradac, Zaostrog, Brist i Podaca, potvrđuje se snažna sezonska ovisnost potrošnje o turističkoj aktivnosti. U razdoblju od 2019. do 2024. godine, ukupna godišnja potrošnja električne energije u navedenim naseljima kretala se u rasponu od približno 8,6 milijuna kWh (2020. godina) do 12 milijuna kWh (2019. i 2024. godina). Godina 2020. izdvaja se kao energetska najtiša, s padom od gotovo 30 % u odnosu na 2019., što je izravna posljedica pandemije COVID-19 i njezina utjecaja na turistički i gospodarski život zajednice.

U ljetnim mjesecima - lipnju, srpnju, kolovozu i rujnu - ostvaruje se dominantan udio ukupne godišnje potrošnje. U 2024. godini, tijekom ta četiri mjeseca ukupno je potrošeno 6.951.858 kWh, što čini 57,99 % ukupne godišnje potrošnje električne energije. U istom razdoblju 2023. godine ljetna potrošnja iznosila je 6.326.282 kWh, što čini 55,76 %, dok je 2022. taj udio bio 56,76 %. U 2021. godini ljeto je činilo 55,29 %, dok je u 2020., zbog utjecaja pandemije, udio pao na 50,99 %. U 2019., koja se uzima kao referentna pretpandemijska godina, udio ljeta iznosio je 53,56 %. Vidljiv je tako stabilan trend rasta sezonske potrošnje, s povećanjem i u apsolutnim iznosima i u udjelu unutar godišnje potrošnje.

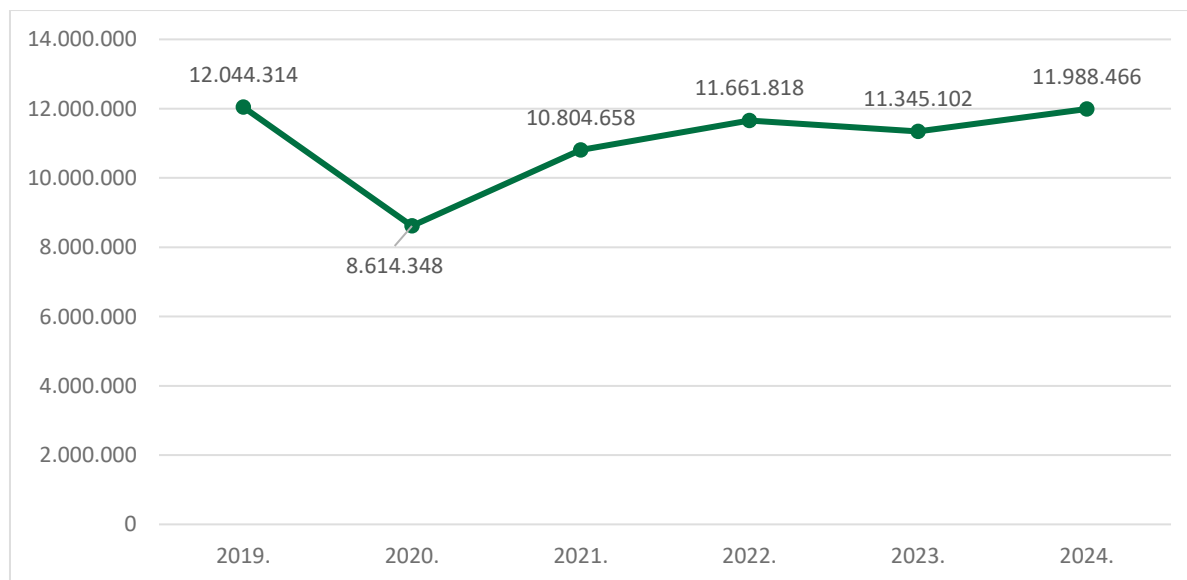
Ovaj obrazac posebno se ističe u 2024. godini, kada su srpanj i kolovoz najintenzivniji mjeseci. Samo u srpnju potrošeno je 2.133.376 kWh, što čini 17,80 % ukupne godišnje potrošnje, dok je u kolovozu potrošnja iznosila 2.223.896 kWh, odnosno 18,55 %. Zajedno, ta dva mjeseca čine više od 36 % ukupne godišnje potrošnje, što ukazuje na ekstremno opterećenje mreže u vrhuncu turističke sezone. Lipanj je također zabilježio visoku potrošnju, s 1.235.945 kWh (10,31 %), dok rujan, iako pripada postsezoni, ostvaruje 1.358.641 kWh, što čini 11,33 % godišnje potrošnje. Ovi podaci jasno upućuju na širenje sezone i produljenje razdoblja visokog opterećenja.

S druge strane, zimski mjeseci - siječanj, veljača i prosinac - pokazuju znatno nižu potrošnju, što ukazuje na vrlo nizak intenzitet korištenja prostora u izvansezonskom razdoblju. U 2024. godini, ukupna potrošnja u ta tri mjeseca iznosila je 1.821.814 kWh, što predstavlja 15,2 % godišnje potrošnje. Najmanja pojedinačna potrošnja zabilježena je u veljači, s 589.621 kWh, odnosno 4,92 % ukupne potrošnje. Takvi omjeri potvrđuju da značajan broj objekata ostaje izvan funkcije tijekom zime, uz minimalnu naseljenost i smanjenu gospodarsku aktivnost.

U proljetnim i jesenskim mjesecima - ožujku, travnju, svibnju, listopadu i studenom - potrošnja se postupno povećava uoči ljeta i smanjuje nakon završetka glavne turističke sezone. Posebno je značajan svibanj, koji u 2024. godini bilježi potrošnju od 749.595 kWh, odnosno 6,25 % godišnje potrošnje, što jasno signalizira intenziviranje turističke aktivnosti već krajem proljeća. Također, listopad i studeni zajedno čine dodatnih 9,57 % godišnje potrošnje, uz primjetan pad nakon rujna, no ipak ostaju znatno iznad razine zimske potrošnje.

Analiza usporednih podataka s referentnom 2020. godinom, kada je zabilježena godišnja potrošnja od 8.614.348 kWh uz izraženo podsezonsko odstupanje u srpnju i kolovozu, indicira snažan trend oporavka i povratka na rastuću putanju, uz evidentno pomicanje razine energetske potreba tijekom turističke sezone. U 2024. godini, kumulativna ljetna potrošnja premašuje vrijednosti iz 2020. godine za približno 3 milijuna kWh, što sugerira produljenje prosječnog trajanja boravka gostiju, eskalaciju broja posjetitelja, povećanje stope iskorištenosti smještajnih kapaciteta te intenziviranje upotrebe električne energije (klimatizacijski sustavi, elektronička oprema, digitalne usluge).

Grafikon 9 Kretanje potrošnje električne energije u Općini Gradac kroz razdoblje od 2019. do 2024. godine

Izvor: HEP

Prema analizi elektroenergetski sustav u naseljima funkcionira pod značajnim sezonskim opterećenjem, s kulminacijom vršnog opterećenja tijekom srpnja i kolovoza. Usporedba vremenskih serija podataka jasno demonstrira uzlazni trend ukupne potrošnje, s izraženom koncentracijom u razdoblju glavne turističke sezone.

Nakon provedene opće analize potrošnje električne energije na razini čitave Općine Gradac, u ovom dijelu studije fokus se usmjerava na detaljnu analizu potrošačkih obrazaca unutar naselja **Drvenik**. Ova

mikrorazina analize osigurava precizniji uvid u sezonske oscilacije, strukturne i razvojne karakteristike potrošnje električne energije na razini jednog lokalnog područja te nadopunjuje prethodne zaključke o energetske tokovima unutar općine.

Tablica 5 Potrošnja električne energije u naselju Drvenik u razdoblju od 019. do 2024. godine po mjesecima

Mjesec	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.
Siječanj	166.793	165.378	146.191	164.498	164.221	174.402
Veljača	149.436	144.436	134.453	156.946	143.637	151.439
Ožujak	150.567	148.935	140.947	138.647	140.233	146.323
Travanj	276.561	200.354	271.929	207.123	215.771	197.580
Svibanj	327.219	168.390	162.681	286.561	268.494	272.807
Lipanj	494.694	211.041	341.168	504.672	463.953	504.730
Srpanj	636.145	405.767	573.828	668.821	749.456	822.029
Kolovoz	676.575	516.137	639.455	668.394	740.570	836.265
Rujan	474.306	270.516	600.073	537.550	507.227	566.342
Listopad	297.687	35.920	211.363	198.343	258.819	224.725
Studen	144.204	126.546	164.353	139.391	103.459	148.531
Prosinac	152.651	141.790	165.611	160.312	166.130	178.554
Ukupno:	3.946.838	2.535.210	3.552.052	3.831.258	3.921.970	4.223.727

Izvor: HEP

Tablica 6 Udio ljetnih mjeseci u ukupnoj potrošnji

Godina	Lipanj %	Srpanj %	Kolovoz %	Rujan %	Ukupno ljeto
2024.	11,95%	19,46%	19,80%	13,41%	64,62%
2023.	11,83%	19,11%	18,88%	12,93%	62,75%
2022.	13,17%	17,46%	17,45%	14,03%	62,11%
2021.	9,60%	16,15%	18,00%	16,89%	60,66%
2020.	8,32%	16,01%	20,36%	10,67%	55,36%
2019.	12,53%	16,12%	17,14%	12,02%	57,81%

Izvor: HEP

Tijekom šestogodišnjeg razdoblja od 2019. do 2024. godine, naselje Drvenik evidentiralo je fluktuacije u ukupnoj godišnjoj potrošnji električne energije. Počevši s 3.946.838 kWh u 2019., zabilježen je značajan pad od 35,8 % u 2020. godini, kada je potrošnja iznosila 2.535.210 kWh. Usljedio je stabilan i kontinuiran oporavak, s porastom na 3.552.052 kWh u 2021. te daljnjom stabilizacijom iznad 3,8 milijuna kWh u 2022. i 2023., kulminirajući rekordnom potrošnjom od 4.223.727 kWh u 2024. Ovaj uzlazni trend korelira s oporavkom turističkih i gospodarskih aktivnosti, uz istodobno povećanje potrošnje rezidentnog stanovništva.

U sezonskom smislu, kroz svih šest godina dominira ljetni kvartal (lipanj, srpanj, kolovoz i rujn) koji čini jezgru godišnje potrošnje. Primjetno je da su srpanj i kolovoz svake godine najintenzivniji mjeseci, a njihov udio raste iz godine u godinu - s oko 31 % ukupne potrošnje u 2019. na gotovo 39 % u 2024. Ovaj porast ukazuje ne samo na intenzivniji turistički promet već i na veću energetske potrošnju po korisniku, što može

biti posljedica sve veće klimatizacije, korištenja električnih uređaja i veće kategorizacije smještajnih objekata.

Zimski mjeseci (siječanj, veljača, studeni i prosinac) zadržavaju najmanji relativni udio u ukupnoj godišnjoj potrošnji, no unatoč tome bilježe umjereni rast tijekom promatranih godina. Primjerice, potrošnja u prosincu porasla je s 141.790 kWh u 2020. na 178.554 kWh u 2024., dok je studeni zabilježio porast s 126.546 kWh na 148.531 kWh u istom razdoblju. Ovi podaci sugeriraju sve veću cjelogodišnju zauzetost objekata, potencijalno povećanje broja stalnih stanovnika te moguće promjene u sustavima grijanja.

Potrošnja električne energije u 2024. godini pokazuje snažno izraženu sezonalnost. Najveća potrošnja koncentrirana je u ljetnim mjesecima, dok su zimski mjeseci, kao i ranijih godina, energetske najmanje zahtjevni.

Najveće vrijednosti zabilježene su u:

- Kolovozu: 836.265 kWh, što čini 19,80 % ukupne godišnje potrošnje,
- Srpnju: 822.029 kWh (19,46 %),
- Rujnu: 566.342 kWh (13,41 %),
- Lipnju: 504.730 kWh (11,95 %).

Zajedno, ova četiri mjeseca ostvarila su 64,6 % ukupne godišnje potrošnje, što dodatno potvrđuje dominantan utjecaj turističke sezone na potrošnju energije. Usporedimo li ove vrijednosti s 2019. godinom, kolovoz i srpanj su u 2024. narasli za više od 25 %, dok je rujna zabilježio rast od gotovo 20 %, što dodatno potvrđuje produženje turističke sezone.

S druge strane, najnižu potrošnju imaju:

- Veljača: 151.439 kWh (3,59 %),
- Ožujak: 146.323 kWh (3,46 %),
- Studeni: 148.531 kWh (3,52 %),
- Siječanj: 174.402 kWh (4,13 %).

Zimski mjeseci tako i dalje čine manje od 15 % ukupne godišnje potrošnje, iako je vidljiv blagi porast u odnosu na prethodne godine. Na primjer, prosinac 2024. bilježi 178.554 kWh, što je više u odnosu na prosinac 2023. (166.130 kWh) i 2022. (160.312 kWh).

Godina 2024. predstavlja rekordnu godinu po ukupnoj potrošnji električne energije u naselju Drvenik, ali i po jasno definiranoj sezonskoj strukturi u kojoj ljetni mjeseci generiraju gotovo dvije trećine godišnje potrošnje. Usporedba s prethodnim godinama pokazuje da se osim rasta ukupne potrošnje bilježi i postepeno širenje potrošnje na rubne mjesece turističke sezone, kao i stabilan, iako skroman, rast potrošnje tijekom zimskih mjeseci.

*Napominjemo da postoje određena odstupanja u podacima za 2021. i 2022. godinu koja su posljedica prelaska HEP ODS-a na novu poslovnu aplikaciju uz primjenu novog adresnog sustava.

3.5.2 Telekomunikacijska infrastruktura i dostupnost interneta

Razvoj širokopojasnih usluga od iznimnog je značaja za gospodarski razvoj Općine Gradac. Najnovije širokopojasne potrebe (obrazovanje putem interneta, rad od kuće, televizija visoke kakvoće, društveno umrežavanje i drugo) zahtijevaju odgovarajuće prijenosne kapacitete više od 20 Mbit/s koje je moguće ostvariti uz pomoć pristupne infrastrukture i bežičnih tehnologije nove generacije.

Središnji dio Općine Gradac pokriven je fiksnim širokopojasnim mrežama s različitim brzinama pristupa. Najveći dio naselja ima dostupnost brzina od 100 Mbit/s do 300 Mbit/s, dok su pojedini dijelovi pokriveni i brzinama od 300 Mbit/s do 1 Gbit/s. Na tim lokacijama uslugu pruža više operatera, što omogućava stanovnicima mogućnost izbora između različitih pružatelja internetskih usluga.

Uz samu obalu, u užem centru Gradca, dostupne su vrlo visoke brzine (od 1 Gbit/s do 10 Gbit/s), također s prisutnošću više operatera. Time je omogućeno vrlo kvalitetno i brzo povezivanje za kućanstva i poslovne korisnike u tom dijelu mjesta.

Rubni dijelovi naselja i okolna područja, koja se udaljavaju od obale, oslanjaju se pretežno na pokretnu mrežu. Na tim područjima dostupna je mobilna mreža s brzinama između 2 Mbit/s i 30 Mbit/s, s pokrivenošću više operatera.

Općina Gradac ima vrlo dobru pokrivenost fiksnim širokopojasnim pristupom u glavnim i obalnim dijelovima, dok su manje dostupna područja izvan centra oslonjena na mobilne mreže za pristup internetu.

Slika 1 Dostupnost širokopojasnog pristupa

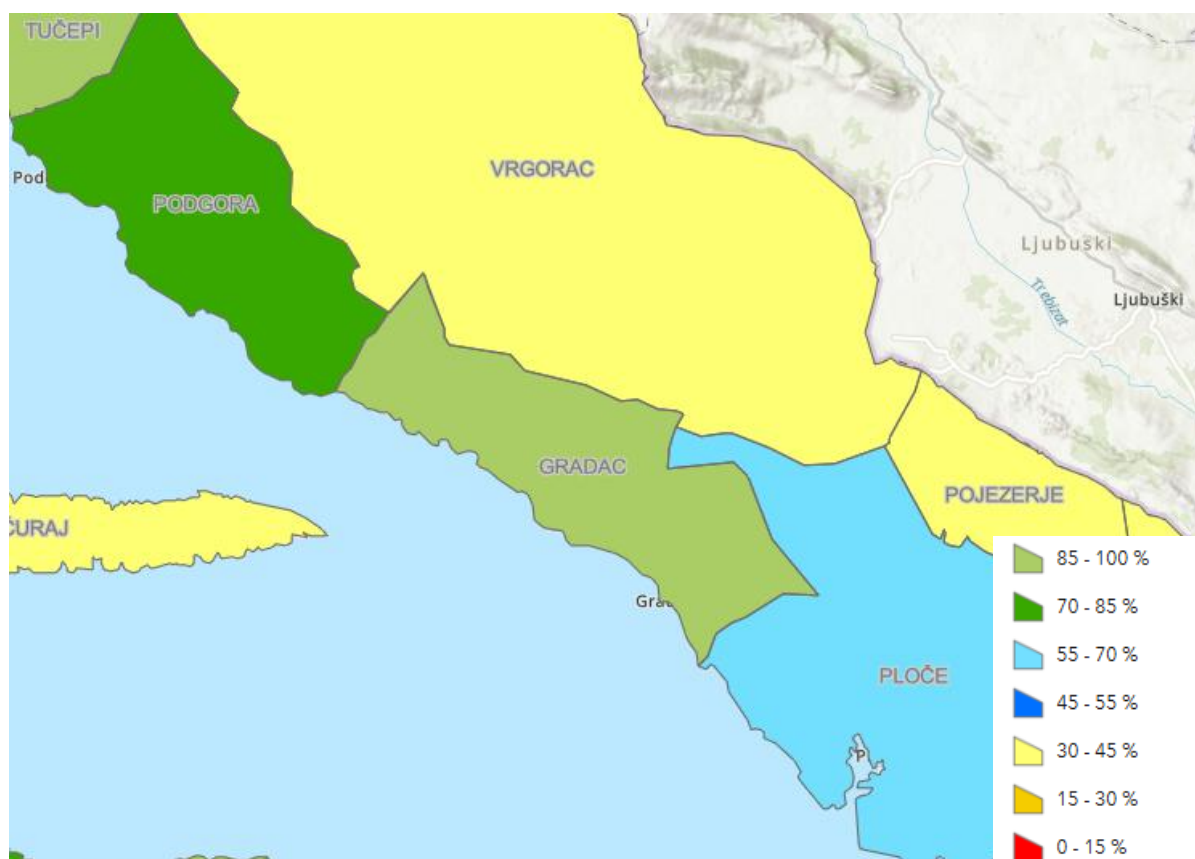

Izvor: <http://www.hakom.hr/> (29.04.2025.), obrada autora

U Općini Gradac, postotak kućanstava s ugovorenim nepokretnim širokopojasnim pristupom iznosi između 70 % i 85 %. To je označeno tamnozelenom bojom na karti.

Ovaj podatak pokazuje da velika većina kućanstava u Gradcu ima aktivne ugovore za fiksni pristup internetu, što ukazuje na visoku razinu digitalne uključenosti stanovništva i dobru iskorištenost dostupne infrastrukture.

Slika 2 Postotak kućanstava s ugovorenim nepokretnim širokopojasnim pristupom

Izvor: <http://www.hakom.hr/> (29.04.2025.), obrada autora

U općini Gradac planirana je izgradnja svjetlovodne distribucijske mreže (SDM). Prema prikazanoj karti, svjetlovodna mreža obuhvatit će područje samog naselja Gradac, koje je označeno svijetlo narančastom bojom. Time se predviđa da će većina urbanog područja Gradca, posebno uz obalni dio, biti obuhvaćena novom infrastrukturom.

U planu je izgradnja standardne svjetlovodne mreže (SDM), dok nije predviđena gradnja unutar modela Plana razvoja širokopojasne infrastrukture (PRŠI). Također, u ovom trenutku na području Općine Gradac ne postoji stara svjetlovodna distribucijska mreža, već se radi o novom infrastrukturnom zahvatu.

Ova planirana ulaganja omogućit će stanovnicima Gradca značajno kvalitetniji i brži pristup internetu te postaviti temelje za daljnji razvoj digitalnih usluga i jačanje povezanosti općine.

Slika 3 Namjera postavljanja (gradnje) svjetlovodne distribucijske mreže

Izvor: <http://www.hakom.hr/> (29.04.2025.), obrada autora

3.5.3 Vodoopskrba i odvodnja

3.5.3.1 Vodoopskrba

Prema Prostornom planu uređenja Općine Gradac (PPUO Gradac), vodoopskrba područja osigurana je putem dva velika regionalna vodoopskrbna sustava, koji su dio vodoopskrbne zone Imotski - Makarska - Vrgorac:

- Regionalni vodovod Makarska - opskrbljuje naselja Drvenik i Zaostrog,
- Regionalni vodovod izvorišta Klokun - opskrbljuje naselja Podaca, Brist i Gradac.

Sukladno Uredbi o uslužnim područjima (NN 67/2014), naselja Općine Gradac pripadaju dvama uslužnim područjima uslužno područje 18 (obuhvaća naselja Zaostrog i Drvenik) i uslužno područje 19 (obuhvaća naselja Brist, Podaca i Gradac).

Trenutni vodoopskrbni sustav oslanja se na četiri postojeće vodospreme smještene u naseljima Drvenik, Zaostrog, Gradac i Grma. Sve postojeće vodospreme imaju mogućnost dogradnje novih vodnih komora. Međutim, postojeći kapaciteti nisu dostatni za zadovoljenje sadašnjih, a osobito budućih potreba potrošača, što nameće potrebu za ispitivanjem novih izvora i njihovim uključivanjem u buduću vodoopskrbnu mrežu.

U skladu s planovima daljnjeg razvoja vodoopskrbnog sustava, predviđena je izgradnja devet novih vodosprema:

- Drvenik II, Drvenik III, Drvenik 2 I, Drvenik 2 II, Zaostrog II,
- Vodosprema 1, Vodosprema 2,
- Gradac II, Grma II.

Dalje u nastavku teksta prikazana je tablica potrošnje vode u m³ po mjesecima na području Općine za razdoblje od 2019. do 2024. godine. Korištenjem postotnih izračuna udjela pojedinog mjeseca u ukupnoj godišnjoj potrošnji, jasno se ističe sezonalnost potrošnje, s izraženim vrhuncem u mjesecima koji se poklapaju s glavnom turističkom sezonom - lipanj, srpanj, kolovoz i rujan.

Tablica 7 Potrošnja vode u Općini Gradac u razdoblju od 2019. do 2024. godine po mjesecima

Mjesec	2024.	2023.	2022.	2021.	2020.	2019.
Siječanj	3.867	2.508	2.947	3.002	1.986	3.025
Veljača	2.750	2.332	2.825	2.782	9.987	2.948
Ožujak	2.715	4.585	4.985	4.053	4.748	4.245
Travanj	6.772	3.555	3.855	4.140	3.830	5.026
Svibanj	6.978	7.728	9.953	5.027	7.408	8.777
Lipanj	9.788	14.121	13.966	7.278	8.557	16.578
Srpanj	50.351	40.622	37.539	32.279	15.392	36.020
Kolovoz	49.771	41.943	47.687	42.457	32.599	47.144
Rujan	34.909	38.718	31.761	33.895	18.030	33.180
Listopad	17.876	11.942	9.494	9.433	6.853	10.832
Studen	4.734	5.579	6.287	4.583	3.874	5.619
Prosinac	4.478	3.370	3.804	2.988	2.445	2.368
UKUPNO:	194.989	177.003	175.103	151.917	115.709	175.762

Izvor: Vodovod Makarska d.o.o.

Tablica 8 Udio ljetnih mjeseci u ukupnoj potrošnji

Godina	Lipanj %	Srpanj %	Kolovoz %	Rujan %	Ukupno ljeto %
2024.	5,02	25,82	22,57	17,49	70,89
2023.	7,98	22,94	22,34	21,88	75,14
2022.	7,97	21,44	24,95	18,15	72,50
2021.	4,79	21,25	27,94	22,35	76,34
2020.	7,39	13,31	28,17	29,22	78,08
2019.	9,43	20,49	26,82	18,89	75,63

Izvor: Vodovod Makarska d.o.o.

Analiza višegodišnjih podataka ukazuje na izrazitu sezonsku varijabilnost potrošnje vode, pri čemu četiri ljetna mjeseca (lipanj, srpanj, kolovoz i rujan) kumulativno čine između 70 % i 78 % ukupne godišnje potrošnje. Ova disproporcija nedvojbeno ukazuje na snažnu korelaciju između turističke aktivnosti i obrazaca korištenja vodnih resursa. Srpanj i kolovoz se ističu kao mjeseci s dominantnom pojedinačnom potrošnjom, s udjelima koji u pojedinim godinama premašuju 25 % (primjerice, srpanj 2024.: 25,82 %, kolovoz 2020.: 28,17 %).

Godina 2020. zabilježila je značajan pad ukupne godišnje potrošnje, s vrijednošću od 115.709 m³, u usporedbi s 175.762 m³ u 2019. godini. Unatoč ovoj redukciji, udio potrošnje u ljetnim mjesecima ostao je na iznimno visokoj razini od 78,08 %. Ova anomalija rezultat je izrazito niske potrošnje zabilježene u prvih pet mjeseci 2020. godine, što je direktna posljedica pandemije COVID-19, s njom povezanih epidemioloških mjera, restrikcija kretanja stanovništva i ograničenja gospodarskih aktivnosti. Tijekom ljetnih mjeseci zabilježen je blagi oporavak, no ukupna potrošnja je i dalje bila ispod višegodišnjeg prosjeka.

U postpandemijskom razdoblju, uočava se kontinuirani uzlazni trend ukupne potrošnje vode, što je u korelaciji s oporavkom turističkog prometa i povećanjem broja posjetitelja. Godina 2024. ističe se kao rekordna, s ukupnom potrošnjom od 194.989 m³, što dodatno potvrđuje intenziviranje turističke aktivnosti i rastući pritisak na lokalnu vodnu infrastrukturu.

U nastavku analize prikazani su podaci o ukupnoj potrošnji vode, ukupnom broju priključaka te broju priključaka bez registrirane potrošnje po mjesecima tijekom 2024. godine, s ciljem dubljeg uvida u obrasce korištenja vodnih resursa i identificiranja neaktivnih korisnika sustava.

Tablica 9 Potrošnja i broj priključaka za vodu u stambenim objektima u Općini Gradac, u 2024. godini po mjesecima

Mjesec	Ukupna potrošnja m ³	Ukupan broj priključaka	Broj priključaka bez potrošnje
Siječanj	3.867	831	513
Veljača	2.750	831	525
Ožujak	2.715	832	405
Travanj	6.772	834	397
Svibanj	6.978	841	291
Lipanj	9.788	841	220
Srpanj	50.351	841	154
Kolovoz	49.771	841	139
Rujan	34.909	841	160
Listopad	17.876	841	333
Studen	4.734	841	357
Prosinac	4.478	839	535
UKUPNO	194.989		

Izvor: Vodovod Makarska d.o.o.

U izvještajnom razdoblju 2024. godine, ukupni volumen potrošnje vode u Općini Gradac zabilježen je na razini od 194.989 m³. Sustav javne vodoopskrbe tijekom godine opsluživao je prosječno 841 priključak mjesečno, uz određena manja odstupanja. Tijekom godine, evidentiran je značajan broj priključaka bez registrirane potrošnje, pri čemu je njihov broj varirao od 139 (kolovoz) do 535 (prosinac). Ovakav obrazac ukazuje na snažnu sezonalnost korištenja priključaka, odnosno aktivaciju objekata u funkciji sezonskog ili turističkog stanovanja.

Potrošnja vode u Općini Gradac jasno slijedi sezonske obrasce koji su izravno povezani s intenzitetom turističke aktivnosti. U zimskim mjesecima (siječanj, veljača, prosinac), potrošnja je znatno niža u odnosu na ljetne mjesece.

Potrošnja u zimskim mjesecima:

- Siječanj: 3.867 m³ (1,98 % godišnje potrošnje)
- Veljača: 2.750 m³ (1,41 %)
- Prosinac: 4.478 m³ (2,30 %)

Ukupna potrošnja u ova tri mjeseca iznosi 11.095 m³, što čini svega 5,7 % ukupne godišnje potrošnje vode. Broj priključaka bez potrošnje u ovim mjesecima je vrlo visok (između 513 i 535), što ukazuje na minimalnu naseljenost i smanjenu gospodarsku aktivnost.

Potrošnja u proljetnim i jesenskim mjesecima:

- Ožujak: 2.715 m³ (1,39 %)
- Travanj: 6.772 m³ (3,47 %)
- Svibanj: 6.978 m³ (3,58 %)
- Listopad: 17.876 m³ (9,16 %)
- Studeni: 4.734 m³ (2,43 %)

Ovi mjeseci obuhvaćaju prijelazna razdoblja s postupnim povećanjem potrošnje uoči ljetne sezone te njezinim padom nakon rujna. Ukupna potrošnja u ovih pet mjeseci iznosi 39.075 m³, što predstavlja 20,03 % godišnje potrošnje. U ovom razdoblju, udio priključaka bez potrošnje postupno se smanjuje uoči ljeta (npr. svibanj: 291), a zatim ponovno raste u jesen (studenj: 357).

Potrošnja u ljetnim mjesecima - ključnim za turizam:

- Lipanj: 9.788 m³ (5,02 %)
- Srpanj: 50.351 m³ (25,82 %)
- Kolovoz: 49.771 m³ (25,52 %)
- Rujan: 34.099 m³ (17,49 %)

Ljetni mjeseci (lipanj - rujan) ostvaruju ukupno 143.999 m³, što čini impresivnih 74,16 % ukupne godišnje potrošnje vode. Srpanj i kolovoz predvode s gotovo jednakim iznosima potrošnje (50.000 m³ svaki), a udio priključaka bez potrošnje u tim mjesecima pada ispod 20 % - konkretno, lipanj: 220 (26,2 %), srpanj: 154 (18,3 %), kolovoz: 139 (16,5 %) i rujan: 184 (21,9 %). Ovi podaci potvrđuju maksimalnu aktivaciju infrastrukture u razdoblju vrhunca turističke sezone.

Analiza ukazuje na snažan sezonski obrazac potrošnje vode u Općini Gradac, s izrazitim vršnim opterećenjem u srpnju i kolovozu, koji pojedinačno čine više od četvrtine ukupne godišnje potrošnje. Usporedno, tijekom zimskih mjeseci zabilježena je vrlo niska potrošnja i velik broj neaktivnih priključaka, što upućuje na ograničenu stalnu naseljenost i dominantan udio sekundarnih, turističkih objekata.

3.5.3.2 Odvodnja

Važan aspekt komunalne infrastrukture čini sustav odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda. Prema podacima Ministarstva zaštite okoliša i energetike, na području Hrvatske djeluje mnogo uređaja za pročišćavanje otpadnih voda različitih kapaciteta, koji osiguravaju učinkovitu eliminaciju onečišćujućih tvari prije ispuštanja obrađene vode u prirodni okoliš. U urbanim sredinama, odvodnja se provodi putem kanalizacijskih mreža, koje transportiraju otpadne vode do postrojenja za pročišćavanje, dok se u ruralnim područjima i manjim naseljima i dalje u značajnoj mjeri koriste septičke jame i jednostavniji sustavi obrade otpadnih voda.

3.5.4 Gospodarenje otpadom

Gospodarenje otpadom u Republici Hrvatskoj obuhvaća niz aktivnosti, uključujući prikupljanje, transport, obradu i odlaganje otpada, uz stalni nadzor i regulaciju ovih procesa. Komunalni otpad dijeli se u različite kategorije, među kojima su miješani komunalni otpad, biootpad, glomazni otpad te reciklabilni materijali poput papira, plastike, metala i stakla. Prema izvještaju Tehnoeko, u Hrvatskoj se postavlja cjelovit sustav gospodarenja otpadom koji uključuje centre za gospodarenje otpadom (CGO) i reciklažna dvorišta, s ciljem smanjenja količine otpada koji se odlaže na odlagalištima te povećanja stope reciklaže i ponovne uporabe otpada.

Podaci Ministarstva zaštite okoliša i energetike pokazuju da se u Hrvatskoj godišnje proizvede približno 1,6 milijuna tona komunalnog otpada. Iako se bilježi trend povećanja reciklaže, značajan dio otpada i dalje završava na odlagalištima. Cilj postavljen do 2025. godine jest postići stopu recikliranja od najmanje 50% komunalnog otpada. U tom kontekstu, od ključne je važnosti smanjiti količinu otpada koji se izravno

odlaže, uz povećanje reciklaže i uporabe otpada. Također, nužno je provoditi edukaciju građana o pravilnom razvrstavanju otpada, dok se paralelno razvija i modernizira infrastruktura za gospodarenje otpadom. Poseban naglasak stavlja se na izgradnju novih i unapređenje postojećih CGO-a i reciklažnih dvorišta, uz strožu primjenu propisa koji su usklađeni s europskim direktivama.

Turizam značajno pridonosi povećanoj proizvodnji otpada, osobito u popularnim destinacijama poput Općine Gradac. Prema istraživanju provedenom u pet vodećih turističkih gradova Hrvatske - Zagrebu, Poreču, Rovinju i Splitu (A Comparative Analysis of Target Scenarios for Municipal Waste Reduction in Croatia's Leading Tourist Towns; Smoljko, Sedlar; 2024) - u razdoblju od 2015. do 2021. godine utvrđeno je da količina otpada tijekom turističke sezone raste između 22% i 55% u odnosu na ostatak godine. Nadalje, prema podacima Svjetske banke (Croatia: Cost of Environmental Degradation), procjenjuje se da svaki turist dnevno proizvede 1 do 2 kilograma otpada, što dodatno opterećuje sustav obrade i reciklaže otpada, posebno tijekom ljetnih mjeseci. Povećana potrošnja i odlaganje otpada u turističkoj sezoni često stvaraju dodatne izazove, pri čemu su obalna područja osobito podložna ekološkim pritiscima.

Na području Općine Gradac nema zaštićenih područja temeljem Zakona o zaštiti prirode (NN 80/13). Međutim, općina uključuje ekološki značajna područja HR 3000131 Uvale Vira Donja i Vira Gornja, kao i područje očuvanja značajno za ptice (POP) HR 1000030 Biokovo i Rilić, sukladno Uredbi o ekološkoj mreži i nadležnostima javnih ustanova za upravljanje područjima ekološke mreže (NN 80/19).

Sustav gospodarenja otpadom u Općini Gradac temelji se na Planu gospodarenja otpadom, koji osigurava ekološki održiv i učinkovit sustav upravljanja otpadom. Ovim planom predviđeno je smanjenje štetnog utjecaja otpada na okoliš i zdravlje stanovništva, kao i minimiziranje otpada na izvoru te njegovo pravilno zbrinjavanje.

Početkom 2017. godine sklopljen je Ugovor o koncesiji za sakupljanje, odvoz i odlaganje otpada na području općine, s poduzećem KOMUNALNO ODRŽAVANJE d.o.o., Ploče. U sklopu modernizacije sustava, Općina Gradac u potpunosti je prešla na individualne kućanske spremnike, čime su klasični kontejneri uklonjeni iz upotrebe. Svako kućanstvo sada koristi spremnike za miješani komunalni otpad te reciklažni otpad (staklo, plastika i papir), dok hoteli i veći turistički objekti i dalje koriste standardne kontejnere.

Otpad prikupljen na području Općine Gradac odvozi se na odlagalište Lovornik, koje se nalazi u Dubrovačko-neretvanskoj županiji. Odlagalište je opremljeno čuvarskom kućicom, rampom te je djelomično ograđeno. Komunalno održavanje d.o.o. osigurava razvrstavanje i privremeno skladištenje otpada u unajmljenom skladišnom prostoru površine 1.000 m². Iako automatska linija za sortiranje otpada još nije implementirana, trenutno se otpad razvrstava ručno unutar sustava gospodarenja otpadom.

Održivo gospodarenje otpadom i dalje ostaje prioritet Općine Gradac, pri čemu će se sustav prilagođavati novim tehnologijama i zakonodavnim okvirima te potrebama stanovništva i turističkog sektora.

3.6 Prometna infrastruktura

Općina Gradac, smještena na južnom dijelu Makarske rivijere, prometno je dobro povezana s ostatkom Hrvatske zahvaljujući svojoj blizini Jadranskoj magistrali (D8), koja predstavlja glavnu prometnicu duž jadranske obale. Ova prometna povezanost ključna je za razvoj turizma, glavne gospodarske grane općine.

Najvažnija prometnica koja prolazi kroz Općinu Gradac je Državna cesta D8 (Jadranska magistrala), koja povezuje Gradac s Makarskom na sjeveru i Pločama na jugu. Ova cesta omogućuje jednostavan pristup turistima koji dolaze automobilima i autobusima te osigurava povezanost s većim gradovima poput Splita i Dubrovnika.

Osim magistrale, unutar općine postoji mreža lokalnih cesta koje povezuju naselja Gradac, Brist, Podacu i Drvenik.

Tablica 10 Lokalne ceste na području Općine Gradac

Red.br.	Naziv ceste
1	LC-67205 (D8 - Zaostrog)
2	LC-67204 (Podaca - D8)
3	LC-67219 (D8 - Gradac - D8)

Izvor: <https://opcinagradac.hr/> (20.02.2025.), obrada autora

Promet u ljetnim mjesecima može biti pojačan, što ponekad dovodi do povećane gustoće prometa na glavnim prometnicama, posebice na prilazima plažama i turističkim sadržajima.

Povezanost s unutrašnjosti osigurana je preko Državne ceste D512 (Makarska - Vrgorac), koja omogućuje pristup autocesti A1 Zagreb - Split - Dubrovnik. Najbliži ulaz na autocestu nalazi se u mjestu Ravča, otprilike 30 minuta vožnje od Gradca.

Na području Općine Gradac veliki je broj nerazvrstanih cesta, njih 96.

Neophodno je mjerama rekonstrukcije i dogradnje postojeće cestovne mreže zadovoljiti rastuće prometne zahtjeve te nastojati ostvariti kompatibilnosti navedenih radnji s konačnim rješenjem.

PPUO Gradac definira sljedeće prioritete u izgradnji, a za postizanje razvijenosti cestovne mreže:

- Tunel „Drvenik“ sa spojnom cestom Ravča - Drvenik,
- Rekonstrukcije trase i čvorišta te rasterećenja postojećeg duž obalnog pravca (državna cesta br. 8), osposobljavanjem jednog od zaobalnih alternativnih koridora.

Prostornim planom predviđena je gradnja novih dionica javnih razvrstanih cesta, nerazvrstanih cesta i ulica u naselju te rekonstrukcija postojeće cestovne mreže u skladu s planskim značajem pojedinih cestovnih pravaca. Rekonstrukcijom postojećih državnih i drugih razvrstanih cesta potrebno je obuhvatiti cjelovito rješenje trase sa svom infrastrukturom, javno rasvjetom, uređenjem pješačkih nogostupa i dr. u naselju.

Posebno važno u kontekstu prometovanja u Općini Gradac jesu postojeća parkirališna mjesta. Od ukupno 23 parkirališta na području Općine Gradac, dva su u vlasništvu Republike Hrvatske, 13 su javna dobra u općoj uporabi, dok se 7 parkirališta vodi kao općenarodna imovina. Za jedno parkiralište vlasništvo nije definirano.

Tijekom vršnih ljetnih dana potražnja za parkirnim mjestima značajno raste, a analize pokazuju jasne obrasce najveće popunjenosti. U Drveniku, gdje su na raspolaganju četiri parkirališta s ukupno 70 mjesta, najveća zauzetost bilježi se od kasnog prijepodneva do ranih večernjih sati, najčešće između 11 i 17 sati. U tom razdoblju gotovo su sva mjesta popunjena, što je posebno izraženo vikendima kada dodatni gosti pristižu autobusima i osobnim vozilima. Nakon 17 sati broj parkiranih vozila postupno opada, pa je prema večeri pronalazak slobodnog mjesta znatno lakši.

Sličan obrazac primjetan je i u samom Gradcu, ali s nešto pomaknutim vrhuncem potražnje. Četiri glavna parkirališta s ukupno 187 mjesta dostižu najveću popunjenost od 13 do 18 sati, kada su gotovo sva mjesta zauzeta. Jutarnji sati prolaze s postupnim porastom broja vozila, dok poslijepodnevni sati donose najveće gužve, osobito na prilazima plažama i uz turističke sadržaje. Tek nakon 18 sati potražnja počinje slabjeti, pa večernji sati donose više slobodnih mjesta.

Dodatno opterećenje tijekom vršne sezone stvaraju i vikend-autobusi koji dovode stotine jednodnevnih posjetitelja, pri čemu Drvenik i Gradac zajedno prime više od deset autobusa. To povećava potrebu za dobro organiziranim prometnim rješenjima, jasnim signalizacijama i eventualnim privremenim parkirališnim zonama.

Općina Gradac ima dobru autobusnu povezanost s većim gradovima. Redovne međugradske autobusne linije povezuju Gradac s Splitom, Dubrovnikom, Makarskom i Pločama. Autobusni kolodvor u Gradcu ključna je točka za putnike, dok u manjim mjestima postoje autobusna stajališta uz Jadransku magistralu.

Pomorska povezanost Općine Gradac posebno je važna za naselje Drvenik, gdje se nalazi trajektna luka iz koje polaze trajektne linije prema otoku Hvaru (Sućuraj). Luka Drvenik jedno je od ključnih mjesta za opskrbu i prometnu povezanost Hvara, osobito za turiste i lokalno stanovništvo. Osim toga, u naseljima Gradac, Brist i Podaca postoje manja pristaništa i vezovi za turističke brodove i privatna plovila.

Prometna infrastruktura općine sve više uključuje elemente održivog prometa. Razvijene su biciklističke staze i pješačke šetnice, koje su popularne među turistima i lokalnim stanovništvom. Obalna šetnica koja povezuje Gradac, Brist i Podacu omogućuje sigurno kretanje pješaka i biciklista duž obale, dok su u planu daljnja proširenja biciklističke mreže.

Najbliže zračne luke su Zračna luka Split (udaljena oko 115 km) i Zračna luka Dubrovnik (udaljena oko 130 km). Ove međunarodne zračne luke omogućuju dolazak turista iz cijele Europe te su važne za razvoj turizma u općini.

Turizam stvara značajan pritisak na prometnu infrastrukturu i doprinosi nastanku gužvi koje mogu negativno utjecati na kvalitetu života lokalnog stanovništva te na iskustvo boravka turista. Zbog toga su kroz anketno istraživanje analizirani stavovi stanovnika i posjetitelja o prometnim gužvama i dostupnosti parkirališta, a provedeno je i posebno mjerenje iskorištenosti parkirališta u razdoblju vršne turističke sezone.

Na razini Općine Gradac većina stanovnika gužve u prometu doživljava kao problem. Gotovo tri četvrtine ispitanika navodi da su gužve prisutne, pri čemu ih 29,3 % smatra velikim, a 48,8 % manjim problemom. Tek petina (21,4 %) gužve uopće ne vidi kao smetnju.

U zoni Gradac gužve su izraženije - 30,9 % stanovnika doživljava ih kao veliki, a 48,2 % kao manji problem.

U zoni Drvenik udio onih koji gužve vide kao veliki problem nešto je manji (25,5 %), dok ih 48,9 % smatra manjim problemom.

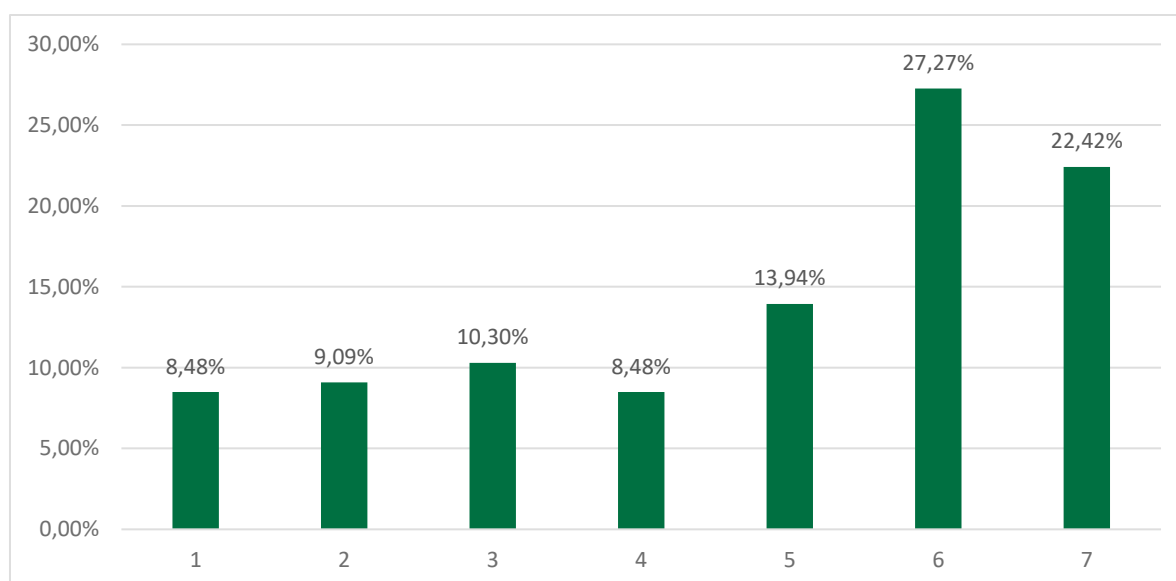
Tablica 11 Iritacija gužvom u prometu tijekom turističke sezone, udio odgovora ispitanika %

Iritacija gužvom u prometu tijekom turističke sezone	Zona Gradac	Zona Drvenik	Općina Gradac
Veliki problem	30,95	25,53	29,30
Mali problem	48,21	48,94	48,84
Nije problem	20,24	25,53	21,40
Ne znam/ne mogu ocijeniti	0,60	/	0,47
Ukupno	100,0	100,0	100,0

Izvor: Istraživanje stavova lokalnog stanovništva o turizmu i utjecaju turizma na kvalitetu života, obrada autora

Posjetitelji su ocjenjivali protočnost prometa i dostupnost parkirališta. Rezultati pokazuju da je ukupno 49,7 % zadovoljno prometnom situacijom (ocjene 6 i 7), dok je dodatnih 13,9 % zadovoljstvo izrazilo ocjenom 5. Neutralnih odgovora bilo je 18,8 %, a nezadovoljnih 17,6 %. Može se zaključiti da je razina zadovoljstva prometnim uvjetima umjerena - gotovo polovica gostiju je zadovoljna, ali i dalje postoji znatan udio onih koji primjećuju nedostatke.

Grafikon 10 Udio zadovoljnih turista prometom u mjestu (protočnost prometa, parkirališta), udio odgovora ispitanika %

Izvor: Istraživanje zadovoljstva cjelokupnim boravkom u destinaciji turista i jednodnevnih posjetitelja, obrada autora

Gužve u prometu stanovnici prepoznaju prvenstveno kao manji, a ne veliki problem, dok turisti pokazuju umjerenu razinu zadovoljstva prometnim uvjetima.

Kako bi se dobio uvid u stvarno stanje prometne potražnje, provedeno je brojanje vozila na jednom parkiralištu u zoni Gradac i jednom u zoni Drvenik, 26. srpnja 2025. godine u razdoblju od 8:00 do 22:00 sata.

- Parkiralište Gradac (187 mjesta) bilježilo je prosječnu iskorištenost od 66,2 %. Najveće opterećenje bilo je u popodnevним satima (13:00 - 16:00), kada je iskorištenost premašila 93 %, a u 14:00 sati dosegla čak 98,9 %. U jutarnjim i večernjim satima zabilježena je znatno manja popunjenost.
- Parkiralište Drvenik (70 mjesta) imalo je još višu prosječnu iskorištenost od 75 %. Tijekom razdoblja od 12:00 do 18:00 sati parkiralište je bilo gotovo stalno puno - minimalna iskorištenost u tom periodu bila je 93 %, a u pet različitih vremenskih točaka zabilježena je popunjenost od 69 ili svih 70 mjesta.

Rezultati pokazuju da je iskorištenost parkirališta u obje zone visoka, osobito u Drveniku gdje je parkiralište u popodnevним satima gotovo uvijek potpuno popunjeno. U Gradcu su također zabilježeni sati u kojima je kapacitet bio praktički iscrpljen, iako su ujutro i navečer dostupna slobodna mjesta. Ovi podaci upućuju na potrebu za boljim upravljanjem parkirališnim kapacitetima u razdoblju vršnog opterećenja te na razmatranje mogućnosti povećanja ili preraspodjele kapaciteta.

3.7 Analiza stanja digitalizacije

S obzirom na svoju turističku orijentaciju, Gradac je započeo s implementacijom određenih digitalnih rješenja kako bi unaprijedio iskustvo posjetitelja i poboljšao kvalitetu života lokalnog stanovništva.

Iako nije još u potpunosti implementirao sveobuhvatne "smart city" tehnologije poput pametnog upravljanja prometom, okolišem ili infrastrukturom u realnom vremenu, učinjen je važan iskorak kroz projekt WiFi4EU. Zahvaljujući sredstvima Europske unije, besplatni javni Wi-Fi omogućen je na desetak javnih lokacija u svim naseljima općine, uključujući plaže, trgove i glavne prometne točke. Ovaj projekt ne samo da posjetiteljima olakšava pristup digitalnim informacijama i uslugama, već predstavlja i temelj za daljnju digitalnu nadogradnju destinacije.

U području praćenja ponašanja i interakcije posjetitelja, Gradac se oslanja na nacionalnu mobilnu aplikaciju eVisitor, razvijenu od strane Ministarstva turizma i sporta Republike Hrvatske. Ova aplikacija omogućuje jednostavnu prijavu turista, evidenciju boravišne pristojbe i pristup osnovnim statističkim podacima o dolascima i noćenjima. Ipak, još uvijek nema lokalno razvijenih sustava za napredno praćenje korisničkog ponašanja, analizu preferencija, ni alata za personalizaciju ponude u stvarnom vremenu.

Kada je riječ o online rezervacijskim sustavima, Gradac je vrlo dobro integriran u svjetske platforme poput Booking.com i Airbnb, što znatno olakšava dolazak individualnih gostiju. Osim toga, aktivne su i lokalne turističke agencije poput Borich Tourist Trade i Paškal Travel Agency, koje nude dodatne mogućnosti rezervacije smještaja, izleta i transfera. Web stranice poput visit-gradac.com dodatno pridonose dostupnosti informacija, čime se omogućuje pristupačan, funkcionalan i user-friendly sustav za planiranje odmora.

Unatoč ovim pomacima, nije vidljiv sustavni pristup edukaciji lokalne zajednice u području digitalnih vještina. Ne postoje dokumentirane radionice ni treninzi usmjereni na privatne iznajmljivače, ugostitelje ili djelatnike u turizmu. Potencijal za takve edukacije postoji, osobito uz podršku lokalne samouprave i turističke zajednice, no on još nije aktivno iskorišten. Uvođenje edukacija koje bi uključivale teme poput upravljanja online reputacijom, korištenja digitalnih rezervacijskih alata, analize podataka i digitalnog marketinga, predstavljalo bi velik iskorak za cjelokupnu zajednicu.

Lokalni pružatelji usluga su u velikoj mjeri prisutni na digitalnim platformama, osobito u sektoru privatnog smještaja. No, ponuda nije objedinjena niti predstavljena putem jedinstvene lokalne digitalne platforme koja bi uključivala smještaj, gastronomiju, aktivnosti na moru, kulturne događaje i prodaju lokalnih proizvoda. Nedostatak takvog integriranog rješenja otežava strateško upravljanje doživljajem posjetitelja i ograničava prilike za zajedničku promociju i komercijalizaciju lokalnih usluga.

Kao članica Europske unije, Hrvatska i svi njeni turistički subjekti - uključujući i one u Gradcu - obvezni su primjenjivati Opću uredbu o zaštiti podataka (GDPR). Iako se očekuje da svi poslovni subjekti poštuju regulative, u praksi ne postoje jasno istaknute politike o zaštiti osobnih podataka na lokalnim web stranicama, niti je vidljiva transparentna komunikacija prema posjetiteljima o načinu prikupljanja, čuvanja i obrade njihovih podataka. Također, nema dostupnih informacija o specifičnim mjerama zaštite od kibernetičkih prijetnji.

Glavni izazovi s kojima se Gradac suočava u procesu digitalizacije odnose se na fragmentiranost digitalnih sustava i ponude, nedovoljnu razinu koordinacije između različitih dionika turizma te ograničenu razinu digitalne pismenosti dijela lokalnog stanovništva. Digitalna infrastruktura postoji, ali nije ravnomjerno razvijena. Primjerice, Wi-Fi mreže nisu prisutne u svim dijelovima obale ili naselja, a brzina i stabilnost internetske veze može varirati, osobito tijekom turističke sezone kada dolazi do opterećenja mreže.

U konačnici, Gradac ima dobru startnu poziciju za jaču digitalnu transformaciju. Implementacija besplatnog Wi-Fi-a i dostupnost globalnih rezervacijskih kanala osiguravaju osnovnu digitalnu funkcionalnost. No, za daljnji iskorak prema statusu pametne turističke destinacije potrebna su ulaganja u edukaciju, izgradnju objedinjene digitalne platforme, transparentno upravljanje podacima i snažniju koordinaciju digitalnih aktivnosti među pružateljima usluga, javnim sektorom i turističkom zajednicom.

3.8 Analiza stanja pristupačnosti destinacije osobama s invaliditetom

Analiza stanja pristupačnosti na području općine Gradac ukazuje na niz dovršenih i funkcionalnih rješenja usmjerenih na poboljšanje inkluzivnosti, kako u javnim prostorima tako i u segmentu informacijsko-komunikacijskih tehnologija. Postojeći naponi predstavljaju temelj za daljnju sustavnu nadogradnju destinacije kao pristupačne i sigurne za sve posjetitelje.

U segmentu javnih površina i kupališta, ključni iskorak predstavlja uređenje plaže i šetnice Bošac u Gradcu. Na ovoj lokaciji implementiran je lift za osobe s invaliditetom, čime je osiguran siguran i prilagođen

ulazak u more. Prateća infrastruktura uključuje prilagodbu mula za olakšano kretanje osoba u kolicima te uređenje ravnih, prohodnih i bezbarijernih pješačkih površina na šetnici.

Ponuda rekreacijskog sadržaja proširena je postavljanjem vanjskog vježbališta u Drveniku (lokacija Gornja Vala). Značajka ovog vježbališta je uključivanje sprava koje su specifično dizajnirane i prilagođene korisnicima invalidskih kolica, čime se aktivno potiče rekreacija i zdrav život za osobe smanjene pokretljivosti.

Analiza komercijalne turističke ponude pokazuje postojanje kapaciteta koji su uzeli u obzir potrebe osoba s invaliditetom. U smještajnom sektoru, Hotel Labineca (Gradac) navodi prilagođenost svojih kapaciteta, pri čemu lift unutar objekta olakšava vertikalnu komunikaciju i pristup katovima. U ugostiteljskoj ponudi, zabilježen je omogućen pristup invalidskim kolicima u nizu objekata, uključujući restorane Kostela, Bistro Dalmatia, Pizzeriju Gustrina i Restoran Marinerio.

Pored fizičke infrastrukture, Općina Gradac adresira i digitalnu inkluzivnost. Službene mrežne stranice Općine posjeduju Izjavu o pristupačnosti, usklađenu s relevantnim zakonskim propisima, što olakšava pristup informacijama i uslugama javne uprave. Nadalje, Općinska knjižnica "Hrvatska sloga" u svom radu primjenjuje načela digitalne pristupačnosti. Time osigurava da njezini sadržaji, programi i informacije budu dostupni što širem krugu korisnika, uključujući osobe s različitim vrstama invaliditeta (poput oštećenja vida ili motoričkih poteškoća).

Sintetski pregled stanja pokazuje kako destinacija Gradac raspolaže konkretnim, implementiranim elementima fizičke (kupalište Bošac, vježbalište Drvenik) i digitalne (mrežne stranice Općine, knjižnica) pristupačnosti. Navedeni primjeri čine solidnu osnovu za daljnji razvoj Gradca kao inkluzivne destinacije. Kao ključni prostor za daljnji napredak identificira se potreba za standardizacijom i boljom komunikacijom postojećih rješenja. Budući iskoraci trebaju uključivati uvođenje jedinstvenog sustava označavanja pristupačnih lokacija i sadržaja na terenu (oznake na objektima, info-ploče). Jednako je važno razviti i centralizirani informacijski sustav (npr. unutar mrežnih stranica Turističke zajednice ili kroz tiskanu brošuru) koji bi posjetiteljima s invaliditetom pružio sveobuhvatne, provjerene i lako dostupne informacije o svim pristupačnim plažama, smještaju, restoranima i javnim ustanovama na području općine.

3.9 Analiza organiziranosti i dostupnosti usluga u destinaciji

Općina Gradac predstavlja funkcionalnu i organiziranu destinaciju koja uspješno balansira potrebe lokalnog stanovništva s povišenim zahtjevima tijekom turističke sezone. Analiza stanja pokazuje postojanje razvijene mreže javnih i privatnih usluga, uz vidljive iskorake u podizanju standarda pristupačnosti i inkluzivnosti.

Osnovna sigurnost i funkcionalnost destinacije zajamčene su kroz organizirane javne i žurne službe. Iako se za složenije intervencije oslanja na obližnje centre (Ploče, Makarska), Općina Gradac osigurava temeljnu sigurnost kroz djelovanje Dobrovoljnog vatrogasnog društva (DVD) Gradac. Policijska prisutnost, koordinirana iz postaje u Pločama, pojačava se tijekom ljeta, dok je sigurnost na moru u nadležnosti Lučke kapetanije i Nacionalne središnjice za traganje i spašavanje. Dostupnost jedinstvenog broja 112 objedinjuje sve hitne službe. Jednako je važna i primarna zdravstvena zaštita koja je stanovnicima i posjetiteljima dostupna kroz ambulantu opće medicine, stomatološku ordinaciju i ljekarnu u samom Gradcu.

Logističku podršku boravku u destinaciji osigurava ured Hrvatske pošte te mreža bankomata (ATM) koja kompenzira nedostatak fizičkih poslovnica banaka. Ključnu ulogu u dojmu o destinaciji ima općinsko komunalno poduzeće (Komunalac d.o.o. Gradac), koje je odgovorno za uređenost i čistoću javnih prostora, uključujući plaže, šetnice, parkove i dječja igrališta, kao i za sustav odvoza otpada i održavanje javne rasvjete. Uz ove javne servise, destinacija nudi i niz privatnih uslužnih djelatnosti (trgovine, ugostiteljstvo, frizerski saloni) koje zadovoljavaju svakodnevne potrebe.

Društveni standard vidljiv je kroz postojanje javnih ustanova poput Dječjeg vrtića i Osnovne škole "Gradac". Središnje mjesto u kulturnom životu zauzima Općinska knjižnica "Hrvatska sloga", koja se ističe ne samo kao okupljalište zajednice već i kao predvodnik u primjeni načela digitalne pristupačnosti, čineći svoje sadržaje dostupnima osobama s različitim vrstama invaliditeta. Vjerski objekti, poput crkve sv. Mihovila, uz svoju primarnu funkciju, predstavljaju i važan dio kulturnog nasljeđa.

Upravo u segmentu pristupačnosti, Općina Gradac pokazuje sustavan napredak. Na informacijsko-komunikacijskoj razini, tome svjedoči spomenuti rad knjižnice, ali i službena Izjava o pristupačnosti mrežnih stranica Općine, usklađena s propisima. Taj se napor prelijeva i na fizičku infrastrukturu. Najznačajniji zahvat je uređenje plaže i šetnice Bošac, gdje je ugradnjom lifta za osobe s invaliditetom osiguran siguran ulazak u more. Prilagodba mula i uređenje ravnih, bezbarijernih površina na šetnici zaokružuju ovu cjelinu. Inkluzivnost je proširena i na rekreacijsku ponudu postavljanjem vanjskog vježbališta u Drveniku (Gornja Vala) sa spravama prilagođenima korisnicima invalidskih kolica.

U komercijalnom sektoru, pristupačnost također postaje prepoznata. Hotel Labineca navodi prilagođenost osobama s invaliditetom, uz lift koji olakšava kretanje objektom, dok je u ugostiteljskoj ponudi pristup invalidskim kolicima omogućen u restoranima Kostela, Bistro Dalmatia, Pizzeria Gustrina i Restoran Marinerio.

Gradac danas nudi konkretne, izvedene elemente fizičke i digitalne pristupačnosti te stabilnu mrežu javnih i komunalnih usluga. Postojeća rješenja čine solidnu osnovu za daljnji razvoj. Budući iskoraci mogu uključivati standardizirano označavanje pristupačnih sadržaja na terenu te centralizirano informiranje posjetitelja o svim dostupnim prilagodbama i uslugama, čime bi se postojeća kvaliteta dodatno istaknula u promociji Gradca kao sigurne, organizirane i inkluzivne destinacije.

3.10 Analiza stanja i potreba ljudskih potencijala

Ljudski potencijali predstavljaju temeljni resurs za razvoj i konkurentnost turizma u Općini Gradac. Strukturu i dinamiku zaposlenosti na ovom području ključno određuje izražena sezonalnost, no za razliku od mnogih manjih destinacija, Gradac pokazuje i značajnu razinu cjelogodišnje turističke aktivnosti. Analiza podataka o kretanju zaposlenosti, s posebnim fokusom na djelatnosti smještaja te pripreme i usluživanja hrane (NKD 55 i 56), pruža jasan uvid u stanje tržišta rada.

Podaci o zaposlenosti potvrđuju da je turistički sektor apsolutni pokretač lokalne ekonomije i generator sezonskih fluktuacija. Kretanje broja zaposlenih može se podijeliti u tri ključne faze:

- Razdoblje cjelogodišnje aktivnosti (studenj - ožujak): U zimskim mjesecima, broj zaposlenih u djelatnostima NKD 55 i 56 kreće se od 150 (siječanj) do 200 (studenj). Ono što Gradac izdvaja jest da čak i u ovom najmirnijem razdoblju turizam čini otprilike trećinu (33-38%) ukupne zaposlenosti. Ovo ukazuje na postojanje snažne cjelogodišnje jezgre poslovanja, vjerojatno temeljene na većim hotelskim sustavima koji zadržavaju temeljno osoblje i izvan glavne sezone.
- Razdoblje rasta i vrhunca sezone (travanj - kolovoz): S početkom predsezone u travnju, broj zaposlenih u turizmu raste na 250, a zatim se naglo penje u svibnju (348) i lipnju (562). Vrhunac zaposlenosti u turizmu dostiže se u srpnju sa 664 zaposlene osobe. U špici sezone (srpanj i kolovoz), turistički sektor zapošljava gotovo 60% (npr. 59,3% u kolovozu) ukupno zaposlenih u destinaciji, čime potvrđuje svoju ulogu dominantnog gospodarskog pokretača. Razlika između minimuma (150) i maksimuma (664) ukazuje na potrebu za angažmanom preko 500 dodatnih sezonskih djelatnika samo u ovom sektoru.
- Razdoblje produžene sezone i naglog pada (rujan - listopad): Analiza posezone otkriva iznimno važan podatak. Iako ukupan broj zaposlenih u rujnu pada (s 1108 u kolovozu na 828), broj zaposlenih u turizmu ostaje gotovo identičan (pad sa 657 na 655). Posljedično, udio turizma u ukupnoj zaposlenosti u rujnu doseže čak 79,1%, a u listopadu još uvijek visokih 72,4%. Ovo sugerira da se ne turistički sezonski poslovi gase znatno brže, dok turistički sektor uspješno

produžuje svoje aktivnosti duboko u jesen. Stvarni pad događa se tek u studenom, kada se brojke vraćaju na zimsku razinu.

Strukturu ljudskih potencijala u Gradcu stoga karakterizira dvostruki izazov: s jedne strane, održavanje i jačanje relativno snažne cjelogodišnje jezgre zaposlenosti, a s druge, upravljanje masivnim priljevom sezonske radne snage tijekom pet do šest mjeseci.

Ova ovisnost o sezonskom zapošljavanju stvara nekoliko strateških izazova. Velike fluktuacije otežavaju zadržavanje kvalitetne i educirane radne snage tijekom cijele godine. Destinacija se uvelike oslanja na privremenu i uvoznu radnu snagu, što može dovesti do varijacija u kvaliteti usluge te poteškoća pri pronalasku dovoljnog broja radnika u uvjetima pojačane regionalne konkurencije.

Iz strukture podataka očito je da se najveća potražnja za radnom snagom odnosi na operativna zanimanja u turizmu. Prema uobičajenim kretanjima na tržištu rada u obalnim destinacijama (slično podacima HZZ-a za širu regiju), najtraženija zanimanja su konobari/konobarice; kuhari/kuharice i pomoćni kuhari; čistači/čistačice i sobari/sobarice i recepcioneri i pomoćno osoblje u domaćinstvu.

3.11 Analiza komunikacijskih aktivnosti

Analiza komunikacijskih aktivnosti Turističke zajednice Općine Gradac (TZO Gradac) obuhvaća procjenu digitalnog prisustva, offline promotivnih alata te strateškog pozicioniranja unutar regionalnog i nacionalnog okvira. Cilj analize je utvrditi učinkovitost postojećih kanala i identificirati prilike za daljnje jačanje brenda destinacije.

Pregled korištenja postojećih komunikacijskih kanala

TZO Gradac koristi integrirani pristup komunikaciji, uspješno kombinirajući digitalne i tradicionalne kanale. Središnje mjesto zauzima službena web stranica (gradac.hr), nadopunjena snažnim i aktivnim profilima na ključnim društvenim mrežama, Facebooku (facebook.com/TouristBoardGradac) i Instagramu ([@gradac_tourist.board](https://instagram.com/gradac_tourist.board)).

Uključuju fizički u Turističkoj zajednici kao središnju točku za informiranje na licu mjesta, distribuciju tiskanih promotivnih materijala te organizaciju i promociju događanja na destinaciji.

Kanali su međusobno dosljedno povezani. Društvene mreže primarno služe za generiranje angažmana, izgradnju imidža i usmjeravanje prometa (korisnika) na središnju web stranicu, koja pruža detaljne i praktične informacije. Događanja se koordinirano najavljuju putem svih digitalnih kanala (web, Facebook, Instagram) te lokalno putem plakata.

Digitalno prisustvo TZO Gradac temelji se na ključnim platformama, no pokazuje prostor za daljnju optimizaciju. Službena stranica gradac.hr funkcionira kao središnja informativna platforma i alat za izgradnju brenda destinacije. Stranica je funkcionalnog dizajna, s naglaskom na fotografijama, ali kao ključno ograničenje ističe se dvojezičnost (HR, EN), što nije u potpunosti prilagođeno potrebama svih ključnih emitivnih tržišta. Sadržajno pokriva ključne segmente: "Otkrijte" (plaže, kultura, priroda), "Doživite" (gastronomija, aktivni odmor, izleti) i "Planirajte" (smještaj, korisne info), čime zadovoljava osnovne potrebe korisnika u različitim fazama planiranja putovanja.

- Facebook ("Tourist Board Gradac"): S više od 12.000 pratitelja, Facebook profil predstavlja snažnu i uspostavljenu zajednicu. Služi kao primarni kanal za komunikaciju sa širom publikom i obiteljima koje čine jezgru gostiju. Karakterizira ga učestalost objava, dijeljenje atraktivnih fotografija, video sadržaja, najave događanja i interakcija s korisnicima. Angažman je vrlo dobar, s posebnim naglaskom na vizualni sadržaj.
- Instagram profil [@gradac_tourist.board](https://instagram.com/gradac_tourist.board) sa 3.984 pratitelja i (preko 1.070 objava), Instagram profil ključan je alat za vizualnu izgradnju brenda destinacije. Koristi se za isticanje najatraktivnijih atributa destinacije (plaže, čisto more, Biokovo, gastronomija, detalji stare jezgre) te za promociju događanja kroz vizualno privlačne formate (npr. Reels).

- TZ Gradac, u skladu s praksom sustava TZ-a, provodi sezonske plaćene kampanje (Google Ads, Facebook/Instagram Ads). Ove kampanje su vjerojatno usmjerene na ključna emitivna tržišta (Njemačka, Češka, Poljska, Austrija, Slovenija, domaće tržište) u razdoblju ranog bukinga i predsezona, s ciljem povećanja vidljivosti i konverzija (upita za smještaj).

Tradicionalni komunikacijski alati i dalje imaju važnu ulogu u informiranju i kreiranju doživljaja na samoj destinaciji. TZ Gradac osigurava osnovne tiskane materijale, prvenstveno destinacijske karte, imidž brošure te potencijalno tematske brošure (npr. biciklističke staze, pješačke staze). Ovi materijali dostupni su u TZ-u, kod smještajnih subjekata i na ključnim punktovima.

Turistička zajednica je ključni organizator ili suorganizator ljetnih kulturno-zabavnih manifestacija (npr. "Gradac - ljetna događanja"), koje uključuju koncerte, ribarske večeri i tradicionalne fešte. Ova događanja su sama po sebi snažan komunikacijski alat koji obogaćuje boravak turista i generira autentičan sadržaj za digitalne kanale.

Glavni izvori informacija za turiste su fizički; službena web stranica (kao centralni repozitorij) i društvene mreže (za brze informacije, inspiraciju i direktnu komunikaciju).

Komunikacija je jasno fokusirana na nekoliko ključnih atributa: plaže (kao dominantni motiv, s naglaskom na Gornju Valu kao jednu od najdužih na Jadranu), obiteljski odmor, opuštanje, čisto more, te povezanost s prirodom (blizina Parka prirode Biokovo za aktivni odmor - pješačenje, biciklizam) i gastronomija.

Analiza pokazuje da TZ Gradac posjeduje uspostavljene komunikacijske kanale, s jasnim fokusom na digitalne platforme (web i društvene mreže) koje imaju snažan angažman zajednice (posebno na Facebooku s preko 12.000 pratitelja). Međutim, prisutna su i ograničenja, poput djelomične višezjezičnosti službene web stranice. Offline aktivnosti su standardne i fokusirane na informiranje na licu mjesta te organizaciju događanja. Temeljem analize, smjernice za marketinško komuniciranje trebaju se usredotočiti na daljnje jačanje produkcije visokokvalitetnog video sadržaja (posebno za Instagram Reels i YouTube), snažniju integraciju priče o Biokovu (aktivni odmor) u cjelogodišnju komunikaciju te strateško korištenje plaćenog oglašavanja za ciljanje specifičnih niša (npr. biciklisti i pješaci u predsezoni).

3.12 Analiza konkurencije

Za objektivnu ocjenu tržišne pozicije Općine Gradac, ključno je definirati konkurentski krug te provesti usporedbu temeljenu na ključnim pokazateljima. Gradac je etablirana destinacija obiteljskog odmora, čiji se temeljni turistički proizvod zasniva na resursnoj osnovi "sunca i mora", odnosno dugih šljunčanih plaža u podnožju Parka prirode Biokovo.

Konkurentski krug definiran je destinacijama koje nude sličan turistički proizvod (plaža, priroda, obiteljski smještaj) i ciljaju iste tržišne segmente (primarno obitelji iz Srednje Europe). Direktnu konkurenciju čine ostala mjesta Makarske rivijere, koja dijele identičnu geografsku i resursnu osnovu. To su primarno:

- Tučepi, slična destinacija s dugom plažom i šetnicom, snažnim hotelskim kapacitetima (posebno Bluesun hoteli) i velikim brojem privatnog smještaja.
- Baška Voda i Brela, iako se Brela pozicioniraju u višem cjenovnom razredu, obje destinacije konkuriraju za iste goste (posebno iz Njemačke i Poljske) s identičnim atributima (plaže, Biokovo).
- Podgora, vrlo slične veličine i strukture smještaja (hoteli i privatni smještaj), koja cilja identična emitivna tržišta kao i Gradac. Šira direktna konkurencija uključuje i destinacije poput Omiške rivijere (npr. Omiš, Duće), koje također kombiniraju plaže s atraktivnim prirodnim zaleđem (kanjon Cetine) i ciljaju obiteljsku klijentelu.

Indirektnu konkurenciju čine destinacije koje se natječu za isti profil gostiju, ali s drugačijim atributima ili cjenovnim pozicioniranjem.

- Neum (BiH) - Iako se Neum značajno razlikuje po kvaliteti ponude i urbanizmu, predstavlja snažnog cjenovnog konkurenta, posebno za goste iz BiH i dijelove domaćeg tržišta.

- Otočne destinacije Brač - Hvar - mjesta poput Bola (Brač) ili Jelse (Hvar) konkuriraju za obitelji koje traže "otočni" doživljaj, često uz višu cjenovnu percepciju.
- Sjevernojadranske destinacije kao Crikvenička rivijera - Zbog lakše cestovne dostupnosti iz Srednje Europe, ove destinacije konkuriraju za obitelji kojima je primarni motiv plaža i kraće vrijeme putovanja.

Gradac se percipira kao destinacija koja nudi vrlo dobar omjer cijene i kvalitete, što je jedna od ključnih konkurentskih prednosti. Dok direktni konkurenti (npr. Tučepi) imaju snažan portfelj obnovljenih hotela visoke kategorije, struktura smještaja u Gradcu i dalje se u velikoj mjeri oslanja na privatni smještaj (apartmane). Ključni izazov za Gradac je podizanje prosječne kvalitete privatnog smještaja, koji često nije pratio standarde koje nameću obnovljeni hoteli i zahtjevnija potražnja.

Konkurentnost Gradca temelji se na iznimnoj resursnoj osnovi (plaže) i reputaciji obiteljske destinacije s dobrim omjerom cijene i kvalitete. Međutim, destinacija se suočava s intenzivnom konkurencijom identičnih destinacija (Tučepi, Podgora, Baška Voda) koje komuniciraju iste vrijednosti. Da bi Gradac osigurao dugoročnu konkurentnost, strategija se mora usmjeriti na dva cilja:

- Podizanje prosječne kvalitete (posebno privatnog smještaja) kako bi se opravdala cijena i zadovoljili rastući standardi gostiju.
- Strateška diferencijacija odmakom od isključivog "sunce i more" proizvoda. Najveći potencijal leži u brendiranju destinacije kao „Vrata Biokova“, odnosno snažnom razvoju i promociji proizvoda aktivnog odmora (biciklizam, pješaćenje), što omogućuje privlačenje gostiju izvan špice sezone.

3.13 Izrada izvješća o analizi stanja

Turizam u Općini Gradac predstavlja temeljnu gospodarsku djelatnost i najvažniji pokretač lokalnog razvoja. Njegov utjecaj snažno oblikuje prostor, infrastrukturu, tržište rada i svakodnevni život lokalne zajednice. Analiza stanja pokazuje da je Gradac destinacija s izraženim turističkim intenzitetom, snažnim prirodnim adutima i stabilnim interesom tržišta, ali i s jasno prepoznatljivim razvojnim ograničenjima koja proizlaze iz sezonalnosti, geografskog položaja, prostorne koncentracije i strukture ponude. Upravo zbog toga Plan upravljanja destinacijom ima ključnu ulogu u usmjeravanju budućeg razvoja - od kvantitativnog rasta prema kvalitetnijem, uravnoteženijem i dugoročno održivom modelu turizma.

Trenutni model turizma u Gradcu u velikoj se mjeri oslanja na privatni smještaj. Objekti u domaćinstvu čine gotovo dvije trećine ukupnih komercijalnih smještajnih kapaciteta Općine, dok manji udio otpada na hotele, kampove i ostale oblike smještaja. Takva struktura tipična je za manja obalna mjesta. To je struktura koja istovremeno donosi visoku osjetljivost na sezonalnost i ograničava mogućnosti razvoja cjelogodišnje ponude. To potvrđuju i pokazatelji iskorištenosti kapaciteta - godišnja popunjenost u zoni Gradac iznosi oko 16 %, a u zoni Drvenik oko 20 %, dok hoteli ostvaruju znatno bolje rezultate, s godišnjom popunjenošću do 40 %. Razlika jasno ukazuje na potencijal profesionalnijih oblika smještaja u smanjenju sezonalnih oscilacija.

U vršnim ljetnim mjesecima turistički pritisci postaju izrazito intenzivni. U kolovozu se ostvaruje više od 42 tisuće dolazaka, uz prosječnu duljinu boravka od 6,3 noći. Intenzitet turističke prisutnosti jasno se razlikuje po zonama - dok u Gradcu u vrhuncu sezone boravi više od tri turista po stanovniku, u Drveniku taj odnos doseže čak sedam i pol turista po stanovniku. Takva koncentracija turizma izravno se reflektira na korištenje javnog prostora, prometne tokove, parkirališta, plaže i komunalne sustave.

Posebno izražen prostorni pritisak potvrđuje i omjer kreveta i stanovnika. Na svakog stanovnika Općine Gradac dolazi gotovo deset kreveta u komercijalnom smještaju, a uključivanjem nekomercijalnih kapaciteta taj omjer prelazi 1.200 kreveta na 100 stanovnika. Ovakva gustoća smještajnih jedinica upućuje na snažan trend prenamjene stambenog fonda u turističke svrhe, osobito u obalnim naseljima, što dugoročno utječe na strukturu prostora i kvalitetu života lokalnog stanovništva.

Infrastrukturni sustavi u cjelini uspijevaju odgovoriti na sezonske potrebe, no analiza pokazuje da se pojedini sustavi u vršnim razdobljima približavaju granicama kapaciteta. Potrošnja vode po turističkom

noćenju gotovo je tri puta veća od potrošnje stalnog stanovnika, dok potrošnja električne energije u turizmu doseže oko 70 % ukupne potrošnje stalnog stanovništva. Iako opskrba vodom i energijom zasad ne predstavlja ograničenje, ovakva razina vršnog opterećenja zahtijeva plansko upravljanje i kontinuirano praćenje.

Jedan od najizraženijih izazova identificiran je u području gospodarenja otpadom. Turisti proizvode više od četiri puta veću količinu otpada po noćenju u odnosu na stalne stanovnike, a više od dvije trećine lokalnog stanovništva prepoznaje neprimjereno odlaganje otpada kao problem. Time se pitanje otpada ne pojavljuje samo kao komunalni izazov, već i kao faktor koji izravno utječe na percepciju uređenosti i kvalitete destinacije.

Prometni pritisci dodatno pojačavaju dojam sezonskog zasićenja. Gotovo tri četvrtine stanovnika navodi prometne gužve kao problem, osobito tijekom ljetnih mjeseci. Iako analize pokazuju da su parkirališni kapaciteti u određenim dijelovima dana dostatni, u razdoblju najvećeg dnevnog opterećenja - između 12 i 17 sati - parkirališta u Gradcu i Drveniku dosežu gotovo potpunu popunjenost. To ukazuje na potrebu aktivnijeg upravljanja prometom i parkiranjem, umjesto isključivog oslanjanja na postojeće kapacitete.

Dodatni sloj opterećenja stvara velik broj jednodnevnih posjetitelja. Iako službena statistika ne bilježi njihov broj, terenska procjena u vršnom danu sezone pokazuje da se u Općini Gradac istodobno nalazi oko 2.642 jednodnevna posjetitelja, koji dolaze pomorskim putem, autobusima i automobilima. Iako ne stvaraju smještajni pritisak, njihova prisutnost značajno opterećuje promet, plaže, parkirališta i ugostiteljske kapacitete te dodatno pojačava sezonske vršne pritiske.

Percepcija lokalnog stanovništva potvrđuje da se Gradac nalazi na razvojnoj prekretnici. Više od 80 % stanovnika smatra da turizam pozitivno utječe na kvalitetu života, no znatno manji udio izražava zadovoljstvo dosadašnjim razvojem (56 %). Posebno se ističe negativan stav prema apartmanizaciji, koju većina stanovnika percipira kao prijetnju prostornoj ravnoteži i identitetu mjesta. Istovremeno, postoji snažna podrška produljenju turističke sezone. Gotovo polovica stanovnika (48,4 %) smatra da sezonu treba proširiti na predsezonu i posezonu, dok dodatnih 28,8 % podržava razvoj turizma tijekom cijele godine.

Slično tome, Gradac kod posjetitelja ostavlja dobar, ali ne i izniman dojam. Ukupni indeks zadovoljstva turista je dobar i iznosi 78,6, no spremnost na preporuku destinacije je niska (27,3 %). Prirodne ljepote prepoznate su kao glavni adut (58,2 % ispitanika ih je pozitivno ocjenilo), dok uređenost mjesta, javni prostori i atrakcije dobivaju tek srednje ocjene. To jasno pokazuje da Gradac još nije u potpunosti iskoristio svoj potencijal te da je prostor, kvaliteta i organizacija sadržaja ključna poluga budućeg razvoja.

Ukupno gledano, Gradac kod posjetitelja ostavlja pozitivan dojam, ali nedostatak viših ocjena sugerira da destinacija još nije u potpunosti iskoristila svoj potencijal. Prirodne ljepote ostaju glavni adut destinacije, dok bi poboljšanje uređenosti i podizanje kvalitete javnih prostora moglo znatno povećati ukupno zadovoljstvo i spremnost turista na preporuku. Većina gostiju ne percipira buku ni gužve kao značajan problem, što potvrđuje da su ključni izazovi više povezani s fizičkom uređenošću prostora i kvalitetom infrastrukture, nego s prekomjernim opterećenjem javnih površina.

U takvom kontekstu, planirani razvojni projekti u Općini Gradac ne predstavljaju skup nepovezanih zahvata, već sustavan i međusobno povezan odgovor na slabosti postojećeg modela turizma. Njihova zajednička svrha nije samo rješavanje pojedinačnih problema, već postupna promjena načina na koji Gradac funkcionira kao destinacija - kroz podizanje kvalitete ponude, produljenje turističke sezone i jačanje sposobnosti Turističke zajednice i Općine da razvojem turizma upravlja planski, dugoročno i u javnom interesu. Projekti su osmišljeni tako da istodobno djeluju na prostornu, infrastrukturnu, sadržajnu i upravljačku razinu te da se nadopunjuju u stvaranju uravnoteženijeg i održivijeg razvojnog modela.

Jedan od najuočljivijih izazova sadašnjeg stanja odnosi se na sezonska prometna zagušenja i preopterećenje obalnih dijelova naselja. U vršnim ljetnim razdobljima promet, parkiranje i intenzivno korištenje obalnog pojasa snažno utječu na kvalitetu javnog prostora i svakodnevni život stanovnika. Projekti usmjereni na promet i javni prostor - poput uspostave integriranog sportskog i parkirnog kompleksa na ulazu u Gradac, izgradnje garaže odnosno centralnog parkirališta u Zaostrogu, unaprjeđenja javnog prijevoza i biciklističke infrastrukture te izgradnje lungomarea koji povezuje Podacu i Brist - izravno odgovaraju na te pritiske. Njima se ne rješava samo manjak parkirališnih mjesta, već se uvodi novi način upravljanja kretanjem i boravkom u prostoru - vozila se usmjeravaju prema rubnim zonama, potiče se

pješačko i biciklističko kretanje, a naselja se međusobno povezuju sigurnim i atraktivnim javnim trasama. Time se smanjuje pritisak na obalni pojas i središta mjesta, dok se javni prostor postupno oslobađa za boravak, rekreaciju i kvalitetnije korištenje.

Na ovu prostornu reorganizaciju nadovezuju se projekti uređenja javnih površina, hortikulturnog oplemenjivanja i stvaranja pristupačnih javnih prostora. Njihova uloga nadilazi estetsko poboljšanje - oni izravno podižu kvalitetu svakodnevnog života stanovnika i doživljaj destinacije za posjetitelje. Gradac se time postupno transformira iz mjesta koje u vrhuncu sezone funkcionira pod stalnim pritiskom u destinaciju koja prostor koristi planski, ravnomjernije i s većom pažnjom prema funkcionalnosti, estetici i inkluzivnosti. Takvi zahvati stvaraju prepoznatljiv ambijent, ali i jačaju otpornost prostora na sezonske vrhunce.

Posebno važnu ulogu u promjeni razvojnog smjera imaju projekti koji se bave aktivacijom danas zapuštenih i neiskorištenih prostora. Priprema dokumentacije za revitalizaciju starih sela Gornja Podaca i Starog sela Drvenik otvara mogućnost dugoročne valorizacije iznimno vrijednih ruralnih područja, obilježenih očuvanom prirodom, izuzetnim vizurama i snažnim ambijentalnim potencijalom. Riječ je o prostorima koji su danas izvan turističkih tokova, ali koji imaju potencijal za razvoj ruralnog, kulturnog i iskustvenog turizma te za nove oblike boravka izvan ljetne špice. Uvođenjem osnovne komunalne infrastrukture stvaraju se preduvjeti za buduće projekte koji mogu rasteretiti obalni pojas i proširiti prostornu logiku destinacije prema unutrašnjosti.

Sličnu stratešku važnost ima i analiza i plan upravljanja napuštenim odmaralištima u Općini Gradac. Velik broj odmarališta, smještenih na izuzetno vrijednim lokacijama, danas je zapušten, derutan i predstavlja dugotrajan prostorni, vizualni i sigurnosni problem. Riječ je o izazovu koji traje desetljećima i koji se ne može rješavati parcijalno niti isključivo kroz turističku prizmu. Upravo zato Plan predviđa sustavno mapiranje, izradu akcijskih planova i razradu različitih scenarija buduće namjene, ne nužno turističke, kako bi se ti prostori konačno uključili u planski razvoj Općine. Time se ne rješava samo pitanje zapuštenih lokacija, već se uvodi alat za dugoročno upravljanje prostorom, utemeljen na realnim mogućnostima i javnom interesu. U tom kontekstu posebno mjesto zauzima revitalizacija bivšeg odmarališta „Trgovci“ putem modela prava građenja. Aktivacijom jedne od najvrjednijih općinskih nekretnina, uz zadržavanje vlasništva u javnim rukama, stvara se primjer kako se prostorno vrijedne lokacije mogu staviti u funkciju na transparentan i dugoročno održiv način. Ovaj projekt ne donosi samo novi sadržaj, već uspostavlja jasan model upravljanja prostorom koji može poslužiti kao referenca za buduće zahvate na sličnim lokacijama.

Uz prostorne i infrastrukturne intervencije, plan snažno naglašava potrebu za diversifikacijom ponude i produljenjem sezone. Izgradnja multifunkcionalne dvorane i uređenje dječjeg centra stvaraju novu društvenu i turističku infrastrukturu koja se koristi tijekom cijele godine, neovisno o vremenskim uvjetima. Time se Gradcu otvara prostor za razvoj manifestacijskog, kulturnog, edukativnog i obiteljskog turizma, osobito u predsezoni i posezoni. Razvoj kulturnih i interpretacijskih sadržaja, poput muzejskog vodiča i multimedijskog sustava za Franjevački samostan u Zaostrogu, dodatno jača identitet destinacije i uvodi razloge dolaska koji nisu vezani isključivo uz plažu i ljetni odmor.

Program podizanja kvalitete smještaja i poticanja prenamjene objekata u pansione i difuzne hotele izravno odgovara na problem strukture smještaja u Gradcu. Uvođenjem profesionalnijih modela poslovanja i kontinuiranom edukacijom privatnih iznajmljivača stvara se temelj za kvalitetniju, standardiziraniju i cjelogodišnju održivu ponudu. Time se uloga privatnog smještaja ne smanjuje, već se transformira prema modelu koji je otporniji na sezonalnost i konkurentniji na tržištu.

Posebno značajan iskorak u širenju turističkog profila destinacije predstavlja planiranje izgradnje marine u Gradcu. Budući da Gradac trenutno nema marinu, pokretanje postupka ishođenja lokacijske dozvole na pomorskom dobru predstavlja ključan korak u razvoju nautičkog turizma. Marina otvara destinaciju prema novom tržišnom segmentu - nautičarima - koji donose drugačiji obrazac dolazaka, veću potrošnju i potencijal boravka izvan glavne sezone.

Istodobno, projekti usmjereni na gospodarenje otpadom, sigurnost na moru, poticanje ekološkog certificiranja smještaja i jačanje kapaciteta turističkih zajednica osiguravaju da se razvoj turizma ne odvija stihijski. Oni uvode jasne mehanizme praćenja, kontrole i prilagodbe te jačaju institucionalnu sposobnost destinacije da pravodobno reagira na pritiske i promjene na tržištu.

U dugoročnom smislu, projekt tunela Ravča-Drvenik ima potencijal temeljito promijeniti položaj Gradca. Iako je riječ o projektu nacionalne razine s neizvjesnim rokovima realizacije, njegova buduća realizacija donosi izravnu povezanost s autocestom, pristup novim tržištima i snažan porast dostupnosti destinacije. Time se otvaraju i nova pitanja - buduća uloga Drvenika, organizacija prometa, korištenje prostora trajektne luke - koja zahtijevaju pravodobno planiranje i scenarijski pristup razvoju. Upravo zato Plan upravljanja destinacijom ovaj projekt prepoznaje kao strateški okvir unutar kojeg se mora promišljati dugoročni razvoj Općine.

Sve navedeno pokazuje da planirani projekti čine koherentan i promišljen odgovor na izazove s kojima se Gradac danas suočava, ali i da se oni ne nalaze svi u istoj vremenskoj ravnini provedbe. Dio identificiranih projekata - poput revitalizacije napuštenih odmaralištima, razvoja marine, obnove starih sela Gornja Podaca i Starog sela Drvenik te realizacije tunela Ravča-Drvenik - predstavljaju dugogodišnje razvojne izazove i prostorne „boljke“ Gradca koje nije moguće riješiti u kratkom vremenskom okviru. Iako je realno očekivati da se njihova puna realizacija neće dogoditi u razdoblju važenja ovog Plana upravljanja, njihovo uključivanje nužno je zbog dugoročnog planiranja razvoja Općine Gradac. Upravo kroz ovaj Plan postavljaju se jasni razvojni okviri, započinje sustavno promišljanje buduće namjene prostora, uključuje se stručna podloga i definiraju smjerovi koji omogućuju da se, u trenutku kada se otvore realni financijski, institucionalni i tržišni uvjeti, razvoj ne odvija stihijski, već u skladu s unaprijed utvrđenom vizijom i javnim interesom.

4 POTENCIJAL ZA RAZVOJ I PODIZANJE KVALITETE TURISTIČKIH PROIZVODA

Turistička ponuda Općine Gradac počiva na rijetko snažnoj prirodnoj osnovi: Rivijeri Gradac s dugim nizom kvalitetnih šljunčanih plaža i 16 km obalne šetnice, te monumentalnom zaleđu Biokova koje u vrlo kratkom vremenu mijenja ambijent “od mora do planine”. Ta dualnost destinaciju čini izrazito konkurentnom u temeljnom proizvodu “sunca i mora”, ali istovremeno otvara prostor za razvoj proizvoda veće dodane vrijednosti - onih koji produljuju sezonu, privlače nove segmente gostiju i smanjuju pritisak na obalni pojas u vršnim danima.

Pri procjeni potencijala važno je uvažiti specifičan položaj Gradca na tržištu i u prometnom sustavu. Iako je destinacija dobro povezana Jadranskom magistralom (D8), udaljenost od autoceste i zračnih luka utječe na strukturu dolazaka. Gradac je u praksi snažno “auto-destinacija”, s velikim udjelom gostiju iz Bosne i Hercegovine, a ujedno i s izraženim jednodnevnim posjetima - osobito zato što se Gradac doživljava kao najbliži i najpristupačniji izlaz na more. Takav profil potražnje u vršnim danima povećava opterećenja javnih površina, prometnu i komunalnu infrastrukturu, ali ne donosi uvijek proporcionalno veću potrošnju ili dulji boravak. Upravo zato razvojni fokus nije u nekontroliranom rastu, nego u podizanju kvalitete i uvođenju proizvoda koji povećavaju potrošnju po gostu i stvaraju razloge dolaska izvan srpnja i kolovoza.

U nastavku se procjenjuje razvojni i marketinški potencijal ključnih turističkih proizvoda, uz uvažavanje sezonalnosti, prihvatnih kapaciteta i mogućnosti disperzije posjetitelja, razine uređenosti i interpretacije, fizičke i digitalne dostupnosti te dostupnosti informacija.

Sunce i more - visoki potencijal uz potrebu podizanja kvalitete - Kupališni turizam ostaje temeljna snaga Gradca. Plaža Gornja Vala, uz Donju Valu, Lagunu te plaže u Bristu, Zaostrogu i Podaci, daje destinaciji snažnu osnovu i mogućnost disperzije kupaca duž rivijere. Međutim, analiza stanja pokazuje da je najveći izazov upravo vršno opterećenje prostora - posebno zbog kombinacije stacionarnih gostiju i jednodnevnih posjetitelja. Zato se razvojni potencijal “sunca i mora” ne veže uz dodatno povećanje kapaciteta ili broja gostiju, nego uz podizanje kvalitete doživljaja: uređeniji javni prostor, bolju organizaciju kretanja i parkiranja, veću funkcionalnost naselja u vrhuncu sezone te snažniju ponudu sadržaja koji povećavaju potrošnju (kvalitetnija gastronomija, interpretirani doživljaji, večernji programi, sadržaji za obitelji). Marketinški potencijal je stabilan jer Gradac već ima prepoznatljivost, no dodatna vrijednost nastaje kada se obalni proizvod sustavno poveže s Biokovom i kulturnom pričom destinacije - kako bi motiv dolaska bio jači od “prve plaže” i kako bi boravak bio dulji i sadržajni.

Outdoor i aktivni turizam - vrlo visoki potencijal za produljenje sezone - Najveći razvojni potencijal Gradca nalazi se u aktivnom turizmu, jer malo obalnih destinacija ima Biokovo kao „drugu pozornicu“ destinacije na dohvat mora. Mreža pješačkih i biciklističkih staza, vidikovci, geološki fenomeni i planinarska kuća „Adrion“ već su resursna osnova za proizvod koji je prirodno usmjeren na predsezonu i posezonu. Ovdje je važno naglasiti razliku između resursa i proizvoda - Gradac resurse ima, ali proizvod još nije u potpunosti „zapakiran“ i vidljiv. Marketinški potencijal zato ovisi o organizaciji i dostupnosti informacija - jasnim rutama, kvalitetnim kartama i digitalnoj navigaciji, signalizaciji, vođenim turama i povezivanju aktivnosti s lokalnom pričom (baština, gastronomija, stara sela). Aktivni turizam izravno doprinosi ciljevima upravljanja destinacijom - produljenju sezone, privlačenju novih segmenata gostiju i rasterećenju obale jer širi kretanje posjetitelja prema zaleđu.

Obiteljski turizam - visoki potencijal uz jačanje sadržaja izvan plaže - Gradac je već percipiran kao sigurna i ugodna destinacija za obitelji, s kvalitetnim plažama i šetnicama. Međutim, obiteljski proizvod u praksi često ostaje sveden na dnevni ritam „plaža-smještaj“, što ograničava potrošnju i duljinu boravka te dodatno koncentrira kretanje na obalni pojas. Razvojni potencijal leži u sadržajima koji zadržavaju obitelji u destinaciji i izvan plaže te u programima koji se mogu odvijati u predsezoni i posezoni. U tom smislu važni su projekti dječjeg centra i multifunkcionalne dvorane, kao i uređenje javnih prostora i pristupačnost. Marketinški potencijal jača kroz jasnu komunikaciju „obiteljskih benefita“ (sadržaji za djecu, uređeni javni prostori, sigurnost, pristupačnost) i kroz jednostavne pakete koji spajaju more s blagim aktivnostima u zaleđu (kraće šetnje, vidikovci, tematske rute i događanja).

Kulturni i interpretacijski turizam - Visoki potencijal - kroz jasan identitet i bolje povezivanje točaka- Gradac ima snažan kulturni narativ, vezan uz fra Andriju Kačića Miošića, koji prirodno povezuje Brist i Zaostrog te daje destinaciji priču koja je prenosiva i prepoznatljiva. Usto, destinacija raspolaže kulturnim resursima koji su već tržišno spremni (samostan i knjižnica u Zaostrogu, rodna kuća i kip u Bristu, Zavičajni muzej), ali i „tržišno djelomično spremnim“ lokalitetima u zaleđu koji imaju veliki potencijal (stara sela, fortifikacijski i arheološki lokaliteti). Razvojni potencijal kulturnog turizma u Gradcu leži u tome da se postojeće točke povežu u jasan i jednostavan proizvod - rutu, priču i doživljaj - uz moderniju interpretaciju i dostupne materijale. Marketinški potencijal ovisi o kvaliteti prezentacije, signalizaciji i digitalnim alatima, zbog čega su važni projekti poput muzejskog vodiča i multimedijanskog sustava za Franjevački samostan u Zaostrogu. Kulturni proizvod posebno je vrijedan za produljenje sezone i privlačenje organiziranih posjeta, izletnika i gostiju motiviranih sadržajem.

Manifestacijski turizam - srednji do visoki potencijal - Kalendar događanja u Općini Gradac raznolik je, prostorno raspoređen po svim mjestima rivijere i organizacijski zreo, što potvrđuje ocjena „tržišno spremni“ za ključne manifestacije. Snaga programa je u jasnoj strukturi - tradicija kroz pučke fešte i proslave svetaca, gastronomija kroz brudetijade i lokalne događaje, te zabavni programi i koncerti. U sadašnjem obliku manifestacije su prvenstveno dodatna vrijednost boravku postojećih gostiju (i lokalnoj zajednici), dok je njihov doseg prema udaljenijim tržištima ograničen. Razvojni potencijal zato je u sezonskom repozicioniranju dijela događanja - osobito prema predsezoni i posezoni - i u jačoj, pravovremenoj komunikaciji godišnjeg kalendara. Tako događanja postaju alat upravljanja destinacijom: stvaraju konkretne motive dolaska, povećavaju potrošnju (ugostiteljstvo, lokalni proizvodi) i podržavaju dulji ostanak.

Eno-gastronomski turizam - srednji do visoki potencijal - Gastronomija Gradca ima autentičnu osnovu u tradiciji ribarstva i lokalnim proizvodima, uz posebnu vrijednost „mora i Biokova“ - plodovi mora uz maslinovo ulje, ljekovito bilje i recepte zaleđa. Postoje događanja i mjesta koja nose kvalitetu (uključujući i vrhunsku gastronomiju koja dobiva priznanja), no ukupna ponuda je pretežito sezonska, a doživljaji su često neformalni i prepušteni individualnoj inicijativi. Razvojni potencijal nije u „više objekata“, nego u paketiranju - gastro-šetnje, tematske večeri, kušaonice, povezivanje s kulturnim rutama i zaleđem te vidljivija prezentacija lokalnih proizvoda. To je proizvod koji prirodno povećava potrošnju po gostu i potiče dulji ostanak jer se dobro spaja s manifestacijama, kulturom i aktivnim turizmom.

Ruralni i iskustveni turizam zaleđa - visoki potencijal uz postupnu aktivaciju - Stara sela u podnožju Biokova predstavljaju jedan od najvrjednijih, ali danas najmanje iskorištenih resursa destinacije. Njihova vrijednost nije u masovnosti, nego u autentičnosti i doživljaju - to su prostori „života prije turizma“, s iznimnim pogledima i prirodnim ambijentom, koji danas gotovo ne sudjeluju u turističkim tokovima. Priprema dokumentacije za revitalizaciju Gornje Podace i Starog sela Drvenik stvara temeljne preduvjete (komunalna infrastruktura) da se zaleđe dugoročno uključi u turističku ponudu - interpretacijske rute, male kušaonice, tematski sadržaji i drugi oblici iskustvenog turizma (npr. heritage hoteli). Ovaj segment izravno doprinosi ciljevima upravljanja destinacijom - rasterećenju obale, produljenju sezone i povećanju dodane vrijednosti posjeta.

Nautički turizam - dugoročni potencijal - Gradac trenutno nema marinu, što ograničava razvoj nautičkog turizma i pristup tržišnom segmentu gostiju veće platežne moći. Zbog složenosti postupaka i dugog trajanja pripreme, takvi projekti u pravilu nisu interesantni privatnom sektoru u početnoj fazi, zbog čega Općina Gradac preuzima ulogu pokretača ključnih planskih i administrativnih preduvjeta. Cilj nije neposredna realizacija, već stvaranje jasnog i kontroliranog okvira za budući razvoj marine. Dugoročno, marina može doprinijeti diversifikaciji potražnje, povećanju potrošnje po posjetitelju i produljenju sezone, uz uvjet da se razvoj odvija planski i usklađeno s kapacitetima prostora i interesima lokalne zajednice.

Gradac danas uspješno funkcionira kao prepoznatljiva ljetna destinacija, no njegova prometna dostupnost i struktura dolazaka stvaraju specifične izazove - velik udio cestovnih dolazaka i jednodnevnih posjeta povećava pritisak na prostor i infrastrukturu, dok se puni potencijal turizma u vidu duljeg boravka i veće potrošnje ne ostvaruje uvijek u željenoj mjeri. Upravo zato najveći razvojni potencijal leži u jačanju kvalitete i strukture ponude, a ne u daljnjem rastu volumena.

Ključnu ulogu u tome imaju proizvodi koji mogu produljiti sezonu i povećati dodanu vrijednost boravka: aktivni turizam vezan uz Biokovo i zaleđe, obiteljski turizam temeljen na sigurnom okruženju i novim sadržajima izvan plaže, kulturno-interpretacijski turizam koji obuhvaća Kačića, samostan u Zaostrogu,

stara sela i lokalne manifestacije, kao i eno-gastronomski doživljaji koji povezuju more i zaleđe. Manifestacije pritom imaju važnu ulogu kao alat animacije i sezonskog balansiranja, dok nautički turizam predstavlja dugoročni razvojni potencijal, uvjetovan razvojem marine i planskim upravljanjem obalnim prostorom.

Sustavnim povezivanjem ovih segmenata Gradac može postupno smanjiti ovisnost o vršnim ljetnim mjesecima, privući raznovrsnije segmente gostiju, povećati potrošnju po posjetitelju i izgraditi jasniji identitet destinacije koja, uz snažan proizvod sunca i mora, nudi kvalitetan, sadržajan i uravnotežen boravak tijekom većeg dijela godine.

5 POKAZATELJI ODRŽIVOSTI NA RAZINI DESTINACIJE

Pokazatelji održivosti destinacije predstavljaju ključni alat za praćenje i evaluaciju utjecaja turizma, te omogućuju informirano upravljanje razvojem destinacije. Kroz sustavno mjerenje gospodarskih, društvenih, okolišnih i prostorno-planerskih aspekata, ovi pokazatelji osiguravaju cjelovit uvid u utjecaj turizma na lokalnu zajednicu, prirodne resurse i kulturnu baštinu, te time pomažu u identifikaciji područja za unapređenje i poticanje dugoročne održivosti.

U skladu s odredbama Zakona o turističkoj ponudi (ZOT), plan upravljanja destinacijom mora se temeljiti na konkretnim, mjerljivim i relevantnim pokazateljima održivosti. To znači da se u planu moraju definirati obvezni pokazatelji, koji osiguravaju standardizirani pristup praćenju ključnih aspekata održivog razvoja.

Svi navedeni pokazatelji moraju biti redovito ažurirani i temeljeni na pouzdanim izvorima podataka, a njihov izračun i evidentiranje regulirani su Pravilnikom o pokazateljima za praćenje razvoja i održivosti turizma (NN 112/24). Primjena ovih pokazatelja omogućuje transparentno i odgovorno upravljanje, osiguravajući da razvoj turizma bude u skladu s potrebama lokalne zajednice, zaštitom okoliša i očuvanjem kulturne baštine.

Ovaj pristup omogućava turističkim destinacijama da kontinuirano prate, evaluiraju i unapređuju svoje održivosti, čime se stvaraju temelji za dugoročni uspjeh i održivi razvoj turizma.

Tablica 12 Popis tablica obveznih pokazatelja održivosti

Rbr	Pokazatelji
1.	Broj turističkih noćenja na stotinu stalnih stanovnika u vrhu turističke sezone
2.	Zadovoljstvo lokalnog stanovništva turizmom
3.	Zadovoljstvo cjelokupnim boravkom u destinaciji
4.	Udio atrakcija (lokaliteta) pristupačnih osobama s invaliditetom
5.	Broj organiziranih turističkih ambulanti
6.	Omjer potrošnje vode po turističkom noćenju u odnosu na prosječnu potrošnju vode po stalnom stanovniku destinacije (izraženo po osobi i po noćenju)
7.	Omjer količine komunalnog otpada nastale po noćenju turista i količine otpada koje generira stanovništvo u destinaciji (tone)
8.	Udio zaštićenih područja u destinaciji u ukupnoj površini destinacije (ukupno i pojedinačno po kategoriji zaštite)
9.	Omjer potrošnje električne energije po turističkom noćenju u odnosu na potrošnju električne energije stalnog stanovništva destinacije
10.	Uspostavljen sustav za prilagodbu klimatskim promjenama i procjenu rizika
11.	Ukupan broj dolazaka turista u mjesecu s najvećim opterećenjem
12.	Prosječna duljina boravka turista u destinaciji
13.	Ukupan broj zaposlenih u djelatnostima pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane
14.	Poslovni prihod gospodarskih subjekata (obveznika poreza na dobit) u djelatnostima pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane
15.	Identifikacija i klasifikacija turističkih atrakcija

Rbr	Pokazatelji
16.	Status implementacije aktivnosti iz plan upravljanja destinacijom
17.	Broj ostvarenih noćenja u smještaju u destinaciji po hektaru izrađenog građevinskog područja JLS

Izvor: <https://narodne-novine.nn.hr/> (05.03.2025.), obrada autora

Obvezni pokazatelji održivosti mjere utjecaj turizma na:

- društvene aspekte održivosti - zadovoljstvo lokalnog stanovništva turizmom, zadovoljstvo turista i jednodnevnih posjetitelja, pristupačnost destinacije, sigurnost destinacije;
- okolišne aspekte održivosti - upravljanje vodnim resursima, gospodarenje otpadom, zaštita bioraznolikosti, održivo upravljanje energijom, ublažavanje i prilagodba klimatskim promjenama
- ekonomske aspekte održivosti - turistički promet, poslovanje gospodarskih subjekata u turizmu;
- prostorne aspekte održivosti destinacije i organizaciju turizma - turistička infrastruktura, održivo upravljanje destinacijom, održivo upravljanje prostorom.

U nastavku se nalazi tablični prikaz rezultata izračuna 17 obveznih pokazatelja na razini zone Gradac, zone Drvenik i/ili Općine Gradac za 2024. godinu.

Za potrebe izračuna pokazatelja korišteni su sljedeći izvori podataka:

1. Javno dostupni sekundarni izvori podataka, otvoreni podaci dostupni putem mrežnih stranica, te službenih publikacija - Državni zavod za statistiku, Bioportal, Ministarstvo rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike (Portal za napredno praćenje tržišta rada), Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske.
2. Sekundarni izvori podataka iz evidencija, baza i registara dostupni na zahtjev - turistička zajednica, jedinica lokalne samouprave, javni isporučitelj vodne usluge, HEP-ODS, Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje, FINA.
3. Podaci prikupljeni primarnim istraživanjima - anketa lokalnog stanovništva i anketa turista i jednodnevnih posjetitelja

U tablicama je naveden naziv svakog pokazatelja, obilježje pokazatelja, izvor podatak, metodologija izračuna pokazatelja učestalost mjerenja i rezultat pokazatelja za 2024. godinu.

1.1.1. Broj turističkih noćenja na stotinu stalnih stanovnika u vrhu turističke sezone

Pokazatelj	Broj turističkih noćenja na stotinu stalnih stanovnika u vrhu turističke sezone
Obilježja pokazatelja	Pokazateljem se definira ukupan broj ostvarenih turističkih noćenja u destinaciji u odnosu na stotinu stalnih stanovnika u vršnom mjesecu koji se smatra glavnom turističkom sezonom što ujedno podrazumijeva i najveće opterećenje kako u kontekstu infrastrukture tako i u društvenom. Ovim pokazateljem se nastoji procijeniti tzv. intenzitet turizma, odnosno razina objektivnog opterećenja koju turizam u periodu glavne turističke sezone stvara po lokalno stanovništvo, ali i prostor te infrastrukturu.
Izvor podataka	Turistička zajednica općine Gradac, Turistička zajednica mjesta Drvenik, Državni zavod za statistiku, baza „Gradovi u statistici“

Pokazatelj	Broj turističkih noćenja na stotinu stalnih stanovnika u vrhu turističke sezone
Metodologija izračuna pokazatelja	Pokazatelj se računa kao omjer ukupnog broja noćenja turista u vršnom mjesec i umnoška broja dana u vršnom mjesecu i broja stalnih stanovnika u destinaciji podijeljenog sa 100.
Učestalost mjerenja	Jednom godišnje
Rezultat pokazatelja (2024.)	
Općina Gradac	398,96

1.1.2 Zadovoljstvo lokalnog stanovništva turizmom

Pokazatelj	Zadovoljstvo lokalnog stanovništva turizmom
Obilježja pokazatelja	Ovaj pokazatelj prikazuje koliki postotak stalnih stanovnika izražava zadovoljstvo turizmom u svojoj destinaciji. Zadovoljstvo lokalnog stanovništva razvojem turizma važno je za dugoročno održivo upravljanje destinacijom. Kada stanovnici imaju pozitivan stav prema turizmu, veća je vjerojatnost da će podržavati turističke politike i projekte. S druge strane, ako je podrška niska, može doći do otpora razvoju, osobito kada su u pitanju infrastrukturna ulaganja. Osim toga, pozitivno lokalno ozračje i gostoljubivost stanovnika izravno utječu na ukupno zadovoljstvo turista tijekom boravka.
Izvor podataka	Anketa lokalnog stanovništva
Metodologija izračuna pokazatelja	Udio (%) lokalnog stanovništva zadovoljnih turizmom u destinaciji procjenjuje se na temelju odgovora na sljedeće anketno pitanje: A1. Koliko ste sveukupno zadovoljni razvojem turizma u Vašem mjestu? (1 = U potpunosti nezadovoljan/na, 3 = Niti nezadovoljan/na, niti zadovoljan/na, 5 = U potpunosti zadovoljan/na) Pokazatelj se izračunava kao postotak ispitanika koji su dali ocjenu 4 ili 5 u odnosu na ukupan broj ispitanika koji su odgovorili na pitanje. Rezultat prikazuje ukupnu razinu zadovoljstva lokalne zajednice razvojem turizma. Dodatno, pokazatelj se računa i unutar dvije podskupine stanovnika, ovisno o tome ostvaruju li prihode od turizma, prema odgovoru na pitanje: A2. Vama i/ili članovima Vaše uže obitelji turizam je: a) Glavni izvor prihoda b) Dodatni izvor prihoda c) Nemate nikakav prihod od turizma Na temelju ovog pitanja razlikuju se: stanovnici koji ostvaruju koristi od turizma (odgovori a i b) stanovnici koji ne ostvaruju koristi od turizma (odgovor c)
Učestalost mjerenja	Svake dvije godine
Rezultat pokazatelja (2025.)	

Pokazatelj	Zadovoljstvo lokalnog stanovništva turizmom
Zona Gradac	56,5 %
Zona Gradac - Stanovnici koji ostvaruju koristi od turizma u destinaciji	58 %
Zona Gradac - Stanovnici koji ne ostvaruju koristi od turizma	50 %
Zona Drvenik	74,5 %
Zona Drvenik - Stanovnici koji ostvaruju koristi od turizma u destinaciji	58,7 %
Zona Drvenik - Stanovnici koji ne ostvaruju koristi od turizma	100 %
Općina Gradac	60,5 %
Općina Gradac - Stanovnici koji ostvaruju koristi od turizma u destinaciji	54,9 %
Općina Gradac - Stanovnici koji ne ostvaruju koristi od turizma	90,9 %

1.2.1. Zadovoljstvo turista i jednodnevnih posjetitelja cjelokupnim boravkom u destinaciji

Pokazatelj	Zadovoljstvo cjelokupnim boravkom u destinaciji
Obilježja pokazatelja	Ovaj pokazatelj prikazuje zadovoljstvo turista koji borave u komercijalnim smještajnim objektima i jednodnevnih posjetitelja cjelokupni boravkom u destinaciji i daje procjenu neto spremnosti preporuke prijateljima, rodbini ili kolegama posjet destinaciji.
Izvor podataka	Anketa turista i jednodnevnih posjetitelja
Metodologija izračuna pokazatelja	Indeks zadovoljstva računa se kao aritmetička sredina odgovora ispitanika na tri anketna pitanja na ljestvici od 1.= 'U potpunosti nezadovoljan' do 7 = 'U potpunosti zadovoljan': A1. Koliko ste zadovoljni svojim cjelokupnim boravkom u ovoj destinaciji? A2. U kojoj mjeri je boravak u ovoj destinaciji ispunio Vaša očekivanja? A3. Kako biste ocijenili svoj boravak u ovoj destinaciji? Anketno pitanje 'Koliko je vjerojatno da ćete ovo mjesto preporučiti prijateljima, rodbini ili kolegama?' ispitalo je spremnost turista i jednodnevnih posjetitelja na ljestvici od 0 = 'Nije vjerojatno da ću preporučiti' do 10 = 'Jako je vjerojatno da ću preporučiti', za preporuku posjeta destinaciji.
Učestalost mjerenja	Svake dvije godine za ITR I i II, za ITR III i IV svake četiri godine
Zona	Općina Gradac

Pokazatelj	Zadovoljstvo cjelokupnim boravkom u destinaciji
Rezultat pokazatelja (2025.)	
Indeks zadovoljstva (%)	78,59
Neto spremnost na preporuku (%)	27,27

1.3.1. Udio atrakcija (lokaliteta) pristupačnih osobama s invaliditetom

Pokazatelj	Udio atrakcija (lokaliteta) pristupačnih osobama s invaliditetom
Obilježja pokazatelja	Pokazatelj prikazuje udio atrakcija (lokaliteta) pristupačnih osobama s invaliditetom u odnosu na ukupan broj atrakcija u destinaciji prepoznatim planom upravljanja. Atrakcije kao razlog dolaska u destinaciju mogu biti iznimno raznolike i različite dostupnosti, stoga je svrha ovog pokazatelja uvid u mogućnosti obilaska atrakcija i lokaliteta od interesa osobama s invaliditetom (osobama s tjelesnim, intelektualnim mentalnim i osjetilnim oštećenjem zdravlja), pri čemu se pristupačnost očituje u fizičkoj pristupačnosti i pristupačnosti informacija i komunikacija.
Izvor podataka	1. Plan upravljanja 2. Evidencija Turističke zajednice 3. Online pretraga, priručnici za inkluzivni turizam
Metodologija izračuna pokazatelja	U analizu su uključene atrakcije navedene u Planu upravljanja kao tržišno spremne (npr. plaza Blatnice, Donja i Gornja vala, Soline, Bošac, vrh Sokolić, špilja Dušina, crkva sv Mihovila, itd.). Za utvrđivanje dostupnosti atrakcija osobama s invaliditetom korištene su tri izvora podataka: Evidencija Turističkih zajednica Online pretraga službenih stranica i promotivnih materijala Priručnici i publikacije o inkluzivnom turizmu Na temelju tih izvora izbrojane su atrakcije koje su pristupačne osobama s invaliditetom, a pokazatelj pristupačnosti izračunan je kao omjer broja pristupačnih atrakcija i ukupnog broja tržišno spremnih atrakcija.
Učestalost mjerenja	Svake dvije godine
Rezultat pokazatelja (2024.)	
Općina Gradac	5%

1.4.1. Broj organiziranih turističkim ambulanti

Pokazatelj	Broj organiziranih turističkih ambulanti
Obilježja pokazatelja	Pokazatelj je broj organiziranih turističkih ambulanti u svrhu provođenja mjera zdravstvene zaštite za povećani broj korisnika zdravstvene zaštite koje se pružaju turistima.

Pokazatelj	Broj organiziranih turističkih ambulanti
Izvor podataka	Ministarstvo zdravstva Republike Hrvatske, Organizacija zdravstvene zaštite turista po županijama, 2024
Metodologija izračuna pokazatelja	Pokazatelj je preuzet iz podataka Ministarstva zdravstva Republike Hrvatske te od jedinice lokalne samouprave.
Učestalost mjerenja	Jednom godišnje
Rezultat pokazatelja (2024.)	
Općina Gradac	0

2.1.1. Omjer potrošnje vode po turističkom noćenju u odnosu na prosječnu potrošnju vode po stalnom stanovniku destinacije (izraženo po osobi i po noćenju)

Pokazatelj	Omjer potrošnje vode po turističkom noćenju u odnosu na prosječnu potrošnju vode po stalnom stanovniku destinacije (izraženo po osobi i po noćenju)
Obilježja pokazatelja	Pokazatelj je omjer ukupne količine vode isporučene u smještajnim objektima destinacije u odnosu na ukupnu potrošnju vode u destinaciji, koji daje uvid u opterećenje turizma na vodni resurs destinacije. Ograničavajući čimbenik razvoja turizma u pojedinim destinacijama je dostupnost vode, odnosno njena nepovoljna prostorna i vremenska raspodjela, osobito u Jadranskoj Hrvatskoj te u ljetnim mjesecima, kao i gubici vode u vodoopskrbnom sustavu. Vođenje evidencije o ukupnoj finalnoj potrošnji vode dužno je provoditi i osigurati nadležno tijelo za upravljanje vodnim resursima u jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave na temelju posebnog zakona kojim se uređuje upravljanje vodama.
Izvor podataka	1.Regionalni vodovod Makarska 2. Regionalni vodovod Klokun 3. DZS 4. Turistička zajednica
Metodologija izračuna pokazatelja	Pokazatelj se izračunava kao omjer (%) finalne potrošnje vode po noćenju turista (m3) u smještajnim objektima destinacije i u odnosu na potrošnju vode po stanovniku destinacije (m3).
Učestalost mjerenja	Svake dvije godine
Rezultat pokazatelja (2024.)	
Općina Gradac	305%

2.2.1. Omjer količine komunalnog otpada nastale po noćenju turista i količine otpada koje generira stanovništvo u destinaciji (tone)

Pokazatelj	Omjer količine komunalnog otpada nastale po noćenju turista i količine otpada koje generira stanovništvo u destinaciji (tone)
Obilježja pokazatelja	Pokazatelj prati omjer količina komunalnog otpada nastalog po noćenju turista u smještaju u usporedbi s količinama otpada koje generira stanovništvo u destinaciji (tone po stanovniku, u kalendarskom mjesecu s najvećim brojem noćenja). Pokazateljem se prati ostvarenje veze između proizvodnje otpada u turizmu i gospodarskog rasta te

Pokazatelj	Omjer količine komunalnog otpada nastale po noćenju turista i količine otpada koje generira stanovništvo u destinaciji (tone)
	uspješnost sprečavanja nastanka otpada u destinaciji. Ukazuje na okolišni aspekti rizika u turističkim destinacijama gdje nedovoljno adekvatna infrastruktura gospodarenja otpadom u kombinaciji sa povećanom turističkom aktivnosti može ugroziti konkurentnost turističke destinacije. Pokazatelj je važan za atraktivnost destinacije i u slučaju neuređenog ili preopterećenog (prekapacitiranog) sustava gospodarenja otpadom što predstavlja ograničavajući čimbenik razvoja destinacije. Noćenja turista jesu svaka registrirana noć osobe (turista) u objektu koji pruža uslugu smještaja (prijavljena noćenja u komercijalnom i nekomercijalnom smještaju u sustavu eVisitor).
Izvor podataka	1.KOMUNALNO ODRŽAVANJE d.o.o., Ploče 2. Turistička zajednica, e Visitor 3. DZS
Metodologija izračuna pokazatelja	Pokazatelj se izračunava kao omjer količine otpada nastalog po noćenju turista u smještaju u odnosu na ukupne količine komunalnog otpada nastale u destinaciji u mjesecima s najnižom i najvišom turističkom aktivnosti
Učestalost mjerenja	Svake dvije godine
Rezultat pokazatelja (2024.)	
Općina Gradac	449,30%

2.3.1. Udio zaštićenih područja u destinaciji u ukupnoj površini destinacije (ukupno i pojedinačno po kategoriji zaštite)

Pokazatelj	Udio zaštićenih područja u destinaciji u ukupnoj površini destinacije (ukupno i pojedinačno po kategoriji zaštite)
Obilježja pokazatelja	Pokazateljem se definira udio zaštićenih prirodnih područja (dalje u tekstu: ZPP) (kopnenih i morskih) i područja ekološke mreže Natura 2000, u ukupnoj površini destinacije (jedan ili više JLS-ova), te njihova struktura prema kategoriji zaštite.
Izvor podataka	Bioportal Državna geodetska uprava
Metodologija izračuna pokazatelja	Pokazatelj se izračunava kao udio površina zaštićenih područja u destinaciji u odnosu na ukupnu površinu destinacije i prema kategorijama zaštite temeljem zakona kojim se uređuje zaštita prirode.
Učestalost mjerenja	Svake četiri godine
Rezultat pokazatelja (2024.)	
Općina Gradac	0,00

2.4.1. Omjer potrošnje električne energije po turističkom noćenju u odnosu na potrošnju električne energije stalnog stanovništva destinacije

Pokazatelj	Omjer potrošnje električne energije po turističkom noćenju u odnosu na potrošnju električne energije stalnog stanovništva destinacije
Obilježja pokazatelja	Pokazatelj je omjer ukupne količine električne energije po turističkom noćenju u odnosu na potrošnju električne energije stalnog stanovništva destinacije, a temelji se na sezonalnosti potrošnje. Ovaj pokazatelj daje uvid u opterećenje energetske infrastrukture i potrebe implementacije održivih oblika energije. S obzirom na intenzivnu potrebu za energijom tijekom visoke sezone, posebice u Jadranskoj Hrvatskoj, važno je razmotriti stvarno opterećenje.
Izvor podataka	1. HEP 2. Turistička zajednica, e Visitor 3. DZS
Metodologija izračuna pokazatelja	Pokazatelj se izračunava kao omjer finalne potrošnje el. energije po noćenju turista (kWh) u smještajnim objektima u odnosu na potrošnju el. energije po stanovniku destinacije (kWh).
Učestalost mjerenja	Svake četiri godine
Rezultat pokazatelja (2024.)	
Općina Gradac	68,90%
Zona Gradac	74,06%
Zona Drvenik	53,60%

2.5.1. Uspostavljen sustav za prilagodbu klimatskim promjenama i procjenu rizika

Pokazatelji (kod pokazatelja)	Uspostavljen sustav za prilagodbu klimatskim promjenama i procjenu rizika
Obilježja pokazatelja	Pokazateljem se utvrđuje postoji li u destinaciji sustav za prilagodbu klimatskim promjenama i procjenu rizika
Izvor podataka/potencijalni izvor	Upravni odjeli JLS
Metodologija izračuna pokazatelja	Pokazatelj je informacija o tome je li destinacija donijela dokumente (strategiju i/ili plan i/ili program) te koji je napredak/udio mjera u provedbi i/ili implementiranih mjera za prilagodbu i ublažavanje klimatskih promjena i procjenu rizika - DA/NE/udio mjera u provedbi i/ili implementiranih
Učestalost mjerenja	Svako dvije godine
Rezultat pokazatelja (2024) Donesen dokument (strategija i/ili plan i/ili program)	
Općina Gradac	DA
Rezultat pokazatelja (2024.) Udio mjera u provedbu i/ili implementiranih mjera za prilagodbu i ublažavanje klimatskih promjena i procjenu rizika	
Općina Gradac	10,71 %

3.1.1. Ukupan broj dolazaka turista u mjesecu s najvećim brojem ostvarenih turističkih noćenja

Pokazatelj	Ukupan broj dolazaka turista u mjesecu s najvećim opterećenjem
Obilježja pokazatelja	Pokazateljem se definira ukupan broj dolazaka turista u destinaciji u mjesecu koji se smatra glavnom turističkom sezonom temeljem broja ostvarenih noćenja što ujedno podrazumijeva i najveće opterećenje kako u kontekstu infrastrukture tako i u društvenom kontekstu. Za zone Gradac i Drvenik te Općinu Gradac to je kolovoz.
Izvor podataka	Turistička zajednica općine Gradac, Turistička zajednica mjesta Drvenik
Metodologija izračuna pokazatelja	Pokazatelj je informacija o ukupnom broju dolazaka turista u destinaciji u mjesecu s najvećim brojem ostvarenih dolazaka, te se broj direktno preuzima iz sustava eVisitor i služi kao pokazatelj.
Rezultat pokazatelja (2024.)	
Zona Gradac	28.319
Zona Drvenik	14.380
Općina Gradac	42.699

3.1.2. Prosječna duljina boravka turista u destinaciji

Pokazatelj	Prosječna duljina boravka turista u destinaciji
Obilježja pokazatelja	Pokazateljem se definira prosječan broj noćenja koje jedan turist ostvari u destinaciji.
Izvor podataka	Turistička zajednica općine Gradac, Turistička zajednica mjesta Drvenik
Metodologija izračuna pokazatelja	Pokazatelj se računa kao omjer ukupnog broja registriranih noćenja u destinaciji i ukupnog broja dolazaka turista u destinaciji.
Zoniranje	Općina Gradac, zona Drvenik i zona Gradac
Rezultat pokazatelja (2024.)	
Zona Gradac	6,52
Zona Drvenik	5,96
Općina Gradac	6,32

3.2.1. Broj zaposlenih u djelatnostima pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane

Pokazatelj	Broj zaposlenih u djelatnostima pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane
Definicija	Pokazateljem se definira ukupan broj zaposlenih na mjesečnoj razini u području I - Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane sukladno važećoj nacionalnoj klasifikaciji djelatnosti (NKD), budući da rad predstavlja obvezni proizvodni čimbenik uslužnih djelatnosti, izravno povezan s isporukom turističkog proizvoda, pri čemu povećanje ili smanjenje broja zaposlenih u tim djelatnostima može posredno ukazivati na poboljšanje odnosno pogoršanje poslovanja gospodarskih subjekata u turizmu.
Izvor podataka	1. Ministarstvo rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike, Portal za napredno praćenje tržišta rada 2. Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje i podatci dostupni u Ministarstvu
Metodologija izračuna pokazatelja	Podaci se preuzimaju iz službenih administrativnih izvora
Učestalost mjerenja	Jednom godišnje
Rezultat pokazatelja (2024.)	
Općina Gradac	1. 150 2. 157 3. 157 4. 250 5. 348 6. 562 7. 664 8. 657 9. 655 10. 438 11. 200 12. 168

3.2.2. Poslovni prihod gospodarskih subjekata (obveznika poreza na dobit) u djelatnostima pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane

Pokazatelj	Poslovni prihod gospodarskih subjekata (obveznika poreza na dobit) u djelatnostima pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane
Definicija	Pokazateljem se definira poslovni prihod gospodarskih subjekata ostvaren tijekom godine u području I - Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane sukladno važećem NKD-u, budući da je poslovni prihod izravno povezan sa sposobnošću isporuke turističkog proizvoda, pri čemu promjene u prihodima mogu ukazivati na poboljšanje ili pogoršanje poslovnog položaja gospodarskih subjekata, kao i neizravno upućivati na ukupni položaj turističkih djelatnosti na razini destinacije.
Izvor podataka	FINA/Porezna uprava - podatak iz Registra godišnjih financijskih izvještaja
Metodologija izračuna pokazatelja	Podaci su na zahtjev dostupni u Ministarstvu
Učestalost mjerenja	Jednom godišnje

Pokazatelj	Poslovni prihod gospodarskih subjekata (obveznika poreza na dobit) u djelatnostima pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane
Rezultat pokazatelja (2024.)	
Općina Gradac	19.329.518 €

4.1.1. Identifikacija i klasifikacija turističkih atrakcija

Pokazatelj	Identifikacija i klasifikacija turističkih atrakcija		
Definicija	Pokazateljem se vrši identifikacija i kategorizacija turističkih resursa na području destinacije, uključujući prirodne (parkovi, rezervati, pejzaži) i kulturno-povijesne/antropogene atrakcije (povijesni lokaliteti, muzeji, spomenici, nematerijalna baština).		
Izvor podataka	Registar kulturnih dobara RH (ministarstvo nadležno za kulturu) Bioportal (ministarstvo nadležno za zaštitu okoliša)		
Metodologija izračuna pokazatelja	Podaci su preuzeti iz službenih izvora, Registra kulturnih dobara Republike Hrvatske i s Bioportala.		
Učestalost mjerenja	Jednom godišnje		
Rezultat pokazatelja (2024.)			
Općina Gradac	Rb.	Zaštićena kulturna dobra	
		Popis	Vrsta
	1.	Crkva sv. Barbare	Nepokretna pojedinačna
	2.	Crkva sv. Ivana Krstitelja	Nepokretna pojedinačna
	3.	Crkva sv. Margarite	Nepokretna pojedinačna
	4.	Franjevački samostan	Nepokretna pojedinačna
	5.	Kula	Nepokretna pojedinačna
	6.	Rodna kuća fra Andrije Kačića Miošića	Nepokretna pojedinačna
	7.	Ruralna cjelina Podaca	Kulturnopovijesna cjelina
	8.	Sklop kuća na obali	Nepokretna pojedinačna
	9.	Zgrada osnovne škole	Nepokretna pojedinačna
	10.	Crkva sv. Jurja	Nepokretna pojedinačna
	11.	Ruralna cjelina Staro selo Drvenik	Kulturnopovijesna cjelina
	12.	Sklop kuća Ivičević	Nepokretna pojedinačna
	13.	Spomenik palim borcima i žrtvama fašističkog terora	Nepokretna pojedinačna
14.	Utvrda na Gradini	Nepokretna pojedinačna	

4.2.1. Status implementacije aktivnosti iz plana upravljanja destinacijom

Pokazatelj	Status implementacije aktivnosti iz plana upravljanja destinacijom
Obilježja pokazatelja	Pokazatelj je definiran kao praćenje statusa implementacije Plana upravljanja, pri čemu je polazište terminski plan aktivnosti i njihove implementacije

Pokazatelj	Status implementacije aktivnosti iz plana upravljanja destinacijom
Izvor podataka/potencijalni izvor	Turistička zajednica / jedinica lokalne samouprave
Metodologija izračuna pokazatelja	Izrađen je Plan upravljanja destinacijom kroz koji su definirane aktivnosti. Početna vrijednost u godini izrade dokumenta (2024.) je 0. Pokazatelj se mjeri svake godine kao omjer implementiranih aktivnosti / ukupni broj aktivnosti definiranih Planom upravljanja destinacijom. Implementirane aktivnosti su one koje su u potpunosti završene, te za njih postoje mjerljivi rezultati provedbe.
Učestalost mjerenja	Jednom godišnje
Rezultat pokazatelja (2025.)	
Općina Gradac	0

4.3.1. Broj ostvarenih noćenja u smještajnim objektima destinacije po hektaru izrađenog građevinskog područja JLS

Pokazatelj	Broj ostvarenih noćenja u smještajnim objektima destinacije po hektaru izrađenog građevinskog područja JLS
Obilježja pokazatelja	Pokazateljem se definira ukupan broj ostvarenih noćenja u smještaju destinacije unutar godine dana po izgrađenom hektaru zona stambene i ugostiteljsko-turističke namjene, pri čemu se u analizu uključuju isključivo izgrađena područja zona stanovanja (S), mješovite namjene (M1) i ugostiteljsko-turističke namjene (T), s obzirom da se turistička aktivnost može gotovo isključivo odvijati unutar tih zona, dok su sve druge građevinske zone te planirana (neizgrađena) područja isključeni iz izračuna.
Izvor podataka	1. eVisitor 2. Jedinice lokalne samouprave + PPUG/O (prostorni planovi uređenja gradova/općina)
Metodologija izračuna pokazatelja	Pokazatelj se računa kao broj turističkih noćenja unutar destinacije ostvarenih u jednoj godini kroz zbroj površine izgrađenog građevinskog zemljišta u zonama stanovanja (ha), površine izgrađenog građevinskog zemljišta u zonama mješovite namjene ((pretežito stambene namjene) (ha) i površine izgrađenog građevinskog zemljišta u zonama predviđenim za odvijanje ugostiteljsko-turističke aktivnosti.
Učestalost mjerenja	Svake dvije godine
Rezultat pokazatelja (2024.)	
Općina Gradac	6094,752147

Analiza rezultata obveznih pokazatelja održivosti za Općinu Gradac pokazuje izražen sezonski pritisak na prostor i infrastrukturu, osobito u vršnom razdoblju. To potvrđuju visoke vrijednosti intenziteta turizma (noćenja na 100 stanovnika u vršnom mjesecu), kao i snažno povećanje okolišnih opterećenja tijekom sezone - prije svega kroz omjer potrošnje vode i količine komunalnog otpada po turističkom noćenju u odnosu na stanovništvo. Uz to, veliki broj dolazaka u mjesecu najvećeg opterećenja dodatno pojačava pritisak na javne površine i ključne komunalne sustave.

Istodobno, društveni pokazatelji upućuju na to da je zadovoljstvo lokalnog stanovništva turizmom umjereno, uz razlike između zona i između stanovnika koji ostvaruju i onih koji ne ostvaruju prihode od turizma, dok rezultati ankete turista i jednodnevnih posjetitelja potvrđuju visoku razinu zadovoljstva boravkom, ali i relativno ograničenu „snagu preporuke“. Pokazatelji pristupačnosti dodatno ukazuju na slabost destinacije, s vrlo niskim udjelom atrakcija pristupačnih osobama s invaliditetom, dok u segmentu sigurnosti i turističke zdravstvene infrastrukture izostaje organizirana turistička ambulanta.

S druge strane, pokazatelji turističkog prometa, prosječne duljine boravka, zaposlenosti i poslovnih prihoda potvrđuju snažnu gospodarsku ulogu turizma u Općini Gradac. Prostorni pokazatelji dodatno potvrđuju visoku koncentraciju turističke aktivnosti u izgrađenim područjima, što prostor čini ključnim ograničavajućim resursom i naglašava važnost upravljanja kapacitetima. Ukupno, rezultati upućuju na potrebu jačanja održivog upravljanja destinacijom - prvenstveno kroz smanjenje vršnih opterećenja, unaprjeđenje okolišne infrastrukture, povećanje pristupačnosti te sustavnije praćenje provedbe mjera i prilagodbe klimatskim rizicima - kako bi se turistički razvoj dugoročno uravnotežio s kvalitetom života lokalnog stanovništva i očuvanjem resursne osnove.

6 POKAZATELJI PRIHVATNIH KAPACITETA DESTINACIJE

U ovom poglavlju izračunati su pokazatelji prihvatnih kapaciteta destinacije Gradac, koja je prema indeksu turističke razvijenosti razvrstana u kategoriju I. Prema Zakonu o turizmu (NN 156/23), izračun prihvatnog kapaciteta obvezne su izraditi turističke zajednice osnovane u jedinici lokalne samouprave razvrstanoj u kategoriju I ili II prema indeksu turističke razvijenosti.

Prihvatni kapacitet destinacije definira se kao najveći broj turista koji u istom trenutku mogu boraviti u destinaciji bez narušavanja okoliša, prostora, društvenih odnosa, lokalnog gospodarstva i bez smanjenja razine zadovoljstva posjetitelja. Metodologiju izračuna propisalo je Ministarstvo turizma i sporta, a ona uključuje niz društvenih, infrastrukturnih, prostornih i okolišnih čimbenika.

Sukladno zakonskoj obvezi, pokazatelji prihvatnog kapaciteta destinacije izrađuju se za petogodišnje razdoblje. U ovom izvještaju izračunate su početne vrijednosti pokazatelja, a učestalost mjerenja određuje kada je obveza ponovnog izračuna pojedinog pokazatelja. U analizu je uključena i 2019. godina kao predpandemijska godina, čime je obuhvaćeno šestogodišnje razdoblje od 2019. do 2024. Za pojedine pokazatelje, zbog nedostupnosti podataka za sve godine, izračun je napravljen samo za jednu godinu, što je jasno naznačeno u tablici uz svaki pokazatelj.

U nastavku se nalazi tablični prikaz rezultata izračuna obveznih pokazatelja prihvatnih kapaciteta na razini zone Gradac, zone Drvenik i/ili Općine Gradac za 2024. godinu. Za svaki od pokazatelja navedena su obilježja pokazatelja (što pokazatelj mjeri i zašto je važan), izvor podataka (npr. anketa, Državni zavod za statistiku, turistička zajednica, jedinica lokalne samouprave, stručna procjena itd.), metodologija izračuna pokazatelja, učestalost mjerenja i rezultat pokazatelja.

Pokazatelji su grupirani prema sljedećim tematskim kategorijama:

- **Institucionalni i strateški okvir**
 - Stav o turizmu kao faktoru povećanja blagostanja stanovnika Smještajni kapaciteti
- **Smještajni kapaciteti**
 - Omjer broja kreveta u komercijalnom smještaju te kućama i stanovima za odmor u odnosu na 100 stanovnika
 - Omjer broja kreveta u nekomercijalnom smještaju u odnosu na 100 stanovnika
 - Omjer broja smještajnih objekata u domaćinstvu te kućama i stanovima za odmor u odnosu na broj stanova za stalno stanovanje
 - Broj kreveta u komercijalnom smještaju te kućama i stanovima za odmor na 100 m² građevinskog područja naselja
 - Struktura smještajnih kapaciteta izražena u postotnim udjelima
- **Turistička potražnja**
 - Intenzitet stacionarnog, komercijalnog i nekomercijalnog, turizma kao omjer prosječnog broja turista po stanovniku u vršnim danima turističke sezone
 - Nezadovoljstvo radi gužve na ulicama, trgovima, atrakcijama
- **Resursno-atraksijska osnova**
 - Koncentracija materijalnih atrakcija na odabranim područjima destinacije/definiranim zonama
 - Koncentracija ugostiteljskih sadržaja na odabranim područjima destinacije/definiranim zonama
 - Kakvoća voda za kupanje na mjernim stanicama na području destinacije tijekom razdoblja lipanj - rujna u odnosu na ostatak godine (za destinacije za koje je pokazatelj relevantan)
 - Raspoloživa površina plaže po kupacu u danima vršne turističke sezone
 - Kakvoća zraka na mjernim stanicama na području destinacije tijekom razdoblja lipanj - rujna u odnosu na ostatak godine
 - Utjecaj turizma na izgled destinacije
 - Utjecaj turizma na korištenje javnog prostora
 - Zadovoljstvo ljepotom i uređenošću mjesta (kulturni i prirodni aspekti) kao i glavnih atrakcija

- Razina buke u danima vršne turističke sezone u odnosu na ostatak godine u zonama mješovite namjene po danu i noći
- Iritacija razinom buke u vrijeme turističke sezone
- Utjecaj buke na kvalitetu boravka
- **Prostor**
 - Udio stambenih jedinica turističke namjene (komercijalni i nekomercijalni kapaciteti) u ukupnom broju stambenih jedinica
 - Maksimalni potencijal izgradnje na neizgrađenim i izgrađenim dijelovima građevinskog područja naselja mješovite namjene
 - Mogućnosti nove stambene izgradnje na neizgrađenim površinama mješovite namjene građevinskog područja naselja
 - Utjecaj pretvaranja stanova u turističke apartmane na kvalitetu života u destinaciji
- **Komunalna infrastruktura**
 - Vršno opterećenje i udio objekata u lancu turizma (hoteli, komercijalni i nekomercijalni smještaj, ugostiteljski objekti i sl. u vršnom opterećenju) - voda
 - Vršno opterećenje i udio objekata u lancu turizma (hoteli, komercijalni i nekomercijalni smještaj, ugostiteljski objekti i sl. u vršnom opterećenju) - električna energija
 - Broj djelatnika na održavanju javnih površina u odnosu na m² javnih površina koje se održavaju
 - Kapaciteti (ljudski i tehnološki) za odvoz otpada
 - Iritacija neprimjereno odloženim otpadom tijekom turističke sezone
- **Prometna infrastruktura**
 - Procjena (ekspertna) kapaciteta prometne infrastrukture u odnosu na volumen prometa na odabranim pravcima/točkama u danima vršne turističke sezone
 - Procjena kapaciteta i iskorištenosti parkirališta u razdoblju vršne turističke sezone
 - Iritacija gužvom u prometu tijekom turističke sezone
 - Zadovoljstvo prometom u mjestu
- **Stanovništvo i kvaliteta života**
 - Kretanje broja stanovnika u (posljednjem) desetogodišnjem razdoblju
 - Iritacija gužvom i specifično gužvama na ulicama/javnim površinama
 - Indeks priuštivosti stana (na razini destinacije)
- **Zaposlenost, gospodarstvo i važnost turizma**
 - Raspoloživost dodatne radne snage (stopa nezaposlenosti; broj izdanih radnih dozvola po mjesecima)

1.1. Stav o turizmu kao faktoru povećanja blagostanja stanovnika

Pokazatelj	Stav o turizmu kao faktoru povećanja blagostanja stanovnika
Obilježja pokazatelja	Ovaj pokazatelj prikazuje koliki postotak lokalnih stanovnika smatra da turizam pozitivno utječe na njihov svakodnevni život. Ljudi uspoređuju koristi koje donosi turizam (npr. više posla, bolja infrastruktura) s mogućim štetama (npr. gužve, veći troškovi života). Ako većina stanovnika misli da su koristi veće od šteta, imat će pozitivan stav prema turizmu. U suprotnom, stav će biti negativan. Zato je važno pratiti ovu percepciju kako bi se turizam razvijao na način koji odgovara lokalnoj zajednici.
Izvor podataka	Anketa lokalnog stanovništva
Metodologija izračuna pokazatelja	Udio (%) lokalnog stanovništva s pozitivnom percepcijom cjelokupnih učinaka turizma na život u destinaciji procjenjuje se na temelju odgovora ispitanika na sljedeće anketno pitanje: „Razmislite kako sve turizam utječe na svakodnevni život u Vašem mjestu - na lokalno gospodarstvo, okoliš, dostupnost javnih sadržaja, sigurnost u mjestu,

Pokazatelj	Stav o turizmu kao faktoru povećanja blagostanja stanovnika
	društveni život, cijene i slično. Uzimajući u obzir i dobre i loše strane turizma, smatrate li da je život u Vašem mjestu: 1) Smanjuje kvalitetu života 2) Pomaže u održanju kvalitete života 3) Pomaže u unaprijeđenju kvalitete života 4) Nema nikakav učinak“ Pokazatelj se izračunava kao udio ispitanika koji su odabrali odgovor 2 ili 3, u ukupnom broju ispitanika koji su odgovorili na pitanje. Rezultat se izražava u postotku.
Učestalost mjerenja	Svake četiri godine
Rezultat pokazatelja (2025.)	
Zona Gradac	80,95 %
Zona Drvenik	93,62 %
Općina Gradac	83,72 %

2.1. Omjer broja kreveta u komercijalnom smještaju te kućama i stanovima za odmor u odnosu na 100 stanovnika

Pokazatelj	Omjer broja kreveta u komercijalnom smještaju te kućama i stanovima za odmor u odnosu na 100 stanovnika
Obilježja pokazatelja	Pokazateljem se definira omjer ukupnog broja kreveta u komercijalnom smještaju te kućama i stanovima za odmor koji se ne koriste za kratkoročni najam (kuće i stanove za odmor iz podataka Porezne uprave umanjene za kuće i stanove za odmor s rješenjem o pružanju komercijalnih usluga smještaja) u destinaciji/zoni, u odnosu na stotinu stalnih stanovnika.
Izvor podataka	Turistička zajednica općine Gradac, Turistička zajednica mjesta Drvenik, Državni zavod za statistiku, baza „Gradovi u statistici“
Metodologija izračuna pokazatelja	Predmetni pokazatelj se računa kao omjer zbroja broja turističkih kreveta u komercijalnim smještajnim kapacitetima u destinaciji u mjesecu s najvećim ostvarenim brojem noćenja i procijenjenim brojem kreveta u kućama i stanovima za odmor koji se ne koriste za kratkoročni najam u destinaciji, i broja stalnih stanovnika u destinaciji gdje se konačni rezultat prikazuje u %. Procijenjeni broj kreveta u kućama i stanovima za odmor koji se ne koriste za kratkoročni najam u destinaciji se računa kao umnožak broja kuća i stanova za odmor koji se ne koriste za kratkoročni najam i prosječnog broja kreveta u objektima koji su u sustavu eVisitor registrirani kao Izvorna stara obiteljska kuća (vikendica), Kuća za odmor (vikendica) ili Stan za odmor (vikendica)
Učestalost mjerenja	Svake četiri godine
Zoniranje	Općina Gradac

Pokazatelj		Omjer broja kreveta u komercijalnom smještaju te kućama i stanovima za odmor u odnosu na 100 stanovnika			
Rezultati pokazatelja					
2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.
745,31%	756,17%	755,58%	777,55%	769,09%	984,82%

2.2. Omjer broja kreveta u nekomercijalnom smještaju u odnosu na 100 stanovnika

Pokazatelj		Omjer broja kreveta u nekomercijalnom smještaju u odnosu na 100 stanovnika			
Obilježja pokazatelja		Pokazateljem se definira omjer broja kreveta u nekomercijalnom smještaju (kućama i stanovima za odmor) u destinaciji u odnosu na stotinu stalnih stanovnika.			
Izvor podataka		Turistička zajednica općine Gradac, Turistička zajednica mjesta Drvenik, Državni zavod za statistiku, baza „Gradovi u statistici“			
Metodologija izračuna pokazatelja		Predmetni pokazatelj se računa kao omjer broja kreveta u nekomercijalnom smještaju i broja stalnih stanovnika u destinaciji u %.			
Učestalost mjerenja		Svake četiri godine			
Zoniranje		Općina Gradac			
Rezultati pokazatelja					
2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.
187,24%	200,37%	206,57%	222,75%	226,13%	232,69%

2.3. Omjer broja smještajnih objekata u domaćinstvu te kućama i stanovima za odmor u odnosu na broj stanova za stalno stanovanje

Pokazatelj	Omjer broja smještajnih objekata u domaćinstvu te kućama i stanovima za odmor u odnosu na broj stanova za stalno stanovanje					
Obilježja pokazatelja	Pokazateljem se definira odnos broja smještajnih objekata za iznajmljivanje u domaćinstvu te kuća/stanova za odmor koji se ne koriste za kratkoročni najam prema broju stanova za stalno stanovanje u destinaciji					
Izvor podataka	Turistička zajednica općine Gradac, Turistička zajednica mjesta Drvenik, Državni zavod za statistiku, baza „Gradovi u statistici“					
Metodologija izračuna pokazatelja	Predmetni pokazatelj se računa kao omjer zbroja broja komercijalnih smještajnih objekata registriranih u eVisitoru kao podvrste Objekti u domaćinstvu, Apartman, Kuća za odmor, Sobe za iznajmljivanje i Studio apartman i broj kuća i stanova za odmor koji se ne koriste za kratkoročni najam, i broja objekata koji se koriste za stalno stanovanje.					
Učestalost mjerenja	Svake četiri godine					
Rezultati pokazatelja						
Godina	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.

Pokazatelj	Omjer broja smještajnih objekata u domaćinstvu te kućama i stanovima za odmor u odnosu na broj stanova za stalno stanovanje					
Zona Gradac	1,74	1,74	1,73	1,73	1,88	2,80
Zona Drvenik	1,31	1,34	1,34	1,40	1,82	2,29
Općina Gradac	1,56	1,56	1,54	1,54	1,45	2,98

2.4. Broj kreveta u komercijalnom smještaju te kućama i stanovima za odmor na 100 m2 građevinskog područja naselja

Pokazatelj	Broj kreveta u komercijalnom smještaju te kućama i stanovima za odmor na 100 m2 građevinskog područja naselja
Obilježja pokazatelja	Pokazateljem se definira ukupan broj registriranih stalnih kreveta u komercijalnom smještaju i kućama i stanovima za odmor koji se ne koriste za kratkoročni najam po izgrađenih 100 m2 građevinskog područja naselja.
Izvor podataka	Turistička zajednica općine Gradac Turistička zajednica mjesta Drvenik Državni zavod za statistiku, baza „Gradovi u statistici“ Prostorni plan uređenja Općine Gradac Objava plana: Službeni glasnik Općine Gradac broj 58/07, 61/07-ispravak, 75/09, 8/14, 6/16, 15/16-1-pročišćeni tekst, 4/18, 20/19, 18/22 i 19/22 Važeća revizija plana: VI. izmjene i dopune plana
Metodologija izračuna pokazatelja	Predmetni pokazatelj se računa kao omjer zbroja broja turističkih kreveta u komercijalnim smještajnim kapacitetima u destinaciji u mjesecu s najvećim ostvarenim brojem noćenja i procijenjenog broja kreveta u kućama i stanovima za odmor koji se ne koriste za kratkoročni najam u destinaciji, i površine izgrađenog građevinskog zemljišta u zonama stanovanja i mješovite namjene (m2) gdje se rezultat prikazuje u %.
Učestalost mjerenja	Svake četiri godine
Zoniranje	Općina Gradac
Rezultat pokazatelja (2024.)	
18582,30	

2.5. Struktura smještajnih kapaciteta izražena u postotnim udjelima

Pokazatelj	Struktura smještajnih kapaciteta izražena u postotnim udjelima
Definicija pokazatelja	Pokazatelj predstavlja postotne udjele stalnih kreveta po vrstama komercijalnih smještajnih objekata iz eVisitora (hoteli, kampovi, objekti u domaćinstvu i ostalo) te kuće i stanovi za odmor koji se ne koriste za kratkoročni najam (KKO iz pokazatelja 2.1) u ukupnoj brojci raspoloživih stalnih kreveta u destinaciji.
Izvor podataka	Turistička zajednica općine Gradac, Turistička zajednica mjesta Drvenik, Pokazatelj 2.1
Metodologija izračuna pokazatelja	Pokazatelj se izračunava za zonu za svaku godinu. Broj kreveta u hotelima, broj kreveta u kampovima, broj kreveta u objektima u domaćinstvu, broj kreveta u

Pokazatelj	Struktura smještajnih kapaciteta izražena u postotnim udjelima					
	preostalom komercijalnom smještaju, broj kreveta u kućama i stanovima za odmor koji se ne koriste za kratkoročni najam svaki posebno se dijeli sa zbrojem broja kreveta u hotelima, kampovima, objektima u domaćinstvu i preostalom komercijalnom smještaju i procijenjeni broj kreveta u kućama i stanovima za odmor koji se ne koriste za kratkoročni najam (preuzima se iz pokazatelja 2.1.). Svi rezultati se prikazuju u % obliku.					
Učestalost mjerenja	Jednom godišnje					
Zoniranje	Općina Gradac					
Rezultati pokazatelja						
Godina	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.
Udio smještajnog kapaciteta u hotelima	15,25%	14,51%	14,60%	14,57%	11,92%	8,21%
Udio smještajnog kapaciteta u kampovima	7,49%	7,50%	7,54%	7,52%	6,84%	5,35%
Udio smještajnog kapaciteta u objektima u domaćinstvu	39,51%	38,96%	38,09%	37,37%	37,65%	29,18%
Udio smještajnog kapaciteta u preostalom komercijalnom smještaju	6,44%	6,85%	6,93%	7,17%	7,40%	6,12%
Udio smještajnog kapaciteta u kućama i stanovima za odmor koji se ne koriste za kratkoročni najam	31,31%	32,18%	32,84%	33,38%	36,20%	51,14%

3.1. Intenzitet stacionarnog, komercijalnog i nekomercijalnog, turizma kao omjer prosječnog broja turista po stanovniku u vršnim danima turističke sezone

Pokazatelj	Intenzitet stacionarnog, komercijalnog i nekomercijalnog, turizma kao omjer prosječnog broja turista po stanovniku u vršnim danima turističke sezone
Obilježja pokazatelja	Ovim pokazateljem procjenjuje se prosječan dnevni broj turista koji borave u komercijalnom i nekomercijalnom smještaju u vršnim danima turističke sezone, u odnosu na broj stalnih stanovnika u destinaciji. Pokazatelj se koristi za mjerenje intenziteta tzv. stacionarnog turizma, ne uključujući jednodnevne posjetitelje i nautičare. Cilj je utvrditi koliko stacionarni turizam opterećuje lokalnu zajednicu, prostor i infrastrukturu u najopterećenijem dijelu sezone.
Izvor podataka	Turistička zajednica općine Gradac, Turistička zajednica mjesta Drvenik, Državni zavod za statistiku, baza „Gradovi u statistici“
Metodologija izračuna pokazatelja	Izračunava se prosječan broj turista u razdobljima vršne turističke sezone za svaku godinu. Zatim se uzima najviši broj takvih prosječnih vrijednosti - onaj koji se pojavljuje u najopterećenijim danima turističke sezone - i uspoređuje s brojem stalnih stanovnika. Rezultat pokazuje koliko turista boravi u destinaciji u vršnim danima u odnosu na broj

Pokazatelj		Intenzitet stacionarnog, komercijalnog i nekomercijalnog, turizma kao omjer prosječnog broja turista po stanovniku u vršnim danima turističke sezone				
		stanovnika. Na taj način dobiva se realna slika opterećenja destinacije stacionarnim turizmom.				
Učestalost mjerenja		Jednom godišnje				
Rezultati pokazatelja						
Godina	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.
Općina Gradac	4,73	2,94	4,17	4,30	3,96	3,89

3.2. Nezadovoljstvo radi gužvi na ulicama, trgovima, atrakcijama

Pokazatelj		Nezadovoljstvo radi gužve na ulicama, trgovima, atrakcijama	
Obilježja pokazatelja		Pokazatelj prikazuje koliki postotak turista i jednodnevnih posjetitelja (u komercijalnom, nekomercijalnom i jednodnevnih posjetitelja) navodi da su im gužve na ulicama, trgovima i atrakcijama umanjile zadovoljstvo boravkom u destinaciji. Zadovoljni posjetitelji imaju veću sklonost povratku, dulje ostaju i troše više, dok nezadovoljstvo, posebno zbog prekomjernih gužvi, može smanjiti ukupni doživljaj i loše utjecati na reputaciju destinacije. Praćenjem ovog pokazatelja omogućuje se identifikacija problema povezanih s preopterećenjem javnog prostora te planiranje održivog upravljanja turističkim tokovima.	
Izvor podataka		Anketa turista i jednodnevnih posjetitelja	
Metodologija izračuna pokazatelja		Udio (%) posjetitelja nezadovoljnih gužvama na javnim prostorima u destinaciji procjenjuje se na temelju odgovora ispitanika na sljedeće anketno pitanje: „U kojoj Vam mjeri gužva na ulicama/trgovima/atrakcijama predstavlja problem tijekom Vašeg boravka u destinaciji?“ Odgovor se daje na ljestvici od 1 - uopće nije problem do 7 - jako ozbiljan problem. Pokazatelj se izračunava kao udio ispitanika koji su dali ocjenu 6 ili 7, u ukupnom broju ispitanika koji su odgovorili na pitanje. Rezultat se izražava u postotku. Pokazatelj se računa odvojeno za: turiste u komercijalnom smještaju, turiste u nekomercijalnom smještaju i jednodnevne posjetitelje.	
Zoniranje		Općina Gradac	
Učestalost mjerenja		Svake četiri godine	
Rezultat pokazatelja (2025.)			
Turisti u komercijalnom smještaju		21,74 %	
Turisti u nekomercijalnom smještaju		30,77 %	
Jednodnevni posjetitelji		31,25 %	

4.1. Koncentracija materijalnih atrakcija na odabranim područjima destinacije/definiranim zonama

Pokazatelj	Koncentracija materijalnih atrakcija na odabranim područjima destinacije/definiranim zonama
Obilježja pokazatelja	Pokazatelj je koncentracija materijalnih atrakcija na odabranim područjima destinacije/definiranim zonama. Materijalne atrakcije važan su aspekt ukupne turističke ponude destinacije te veća koncentracija atrakcija doprinosi povećanoj prepoznatljivosti destinacije/definiranih zona. No, istodobno, koncentracija atrakcija može biti i generator brojnih negativnih eksternalija iskazanih kroz pritisak turista na neko područje, narušavanje kvalitete života lokalnih stanovnika, ali i narušavanje zaštite atrakcija.
Izvor podataka	1. Materijalne atrakcije iz Plana upravljanja destinacijom 2. Registar prostornih jedinica Državne geodetske uprave
Metodologija izračuna pokazatelja	Pokazatelj se izračunava kao omjer broja materijalnih atrakcija na području Gradca i površine Gradca. U materijalne atrakcije ubrojane su one atrakcije koje su s obzirom na stupanj tržišne spremnosti ocjenjene kao spremne: Uređeni vidikovci Vrisje, Krstina, Adrion, Atraktivne geološke fenomene (Drveničke stine, vrh Sokolić, Špilja Dušina), Planinarsku kuću "Adrion", Franjevački samostan sv. Marije (Zaostrog), Knjižnica samostana Zaostrog, rodna kuća fra A. K. Miošića (Brist), kip fra A. K. Miošića (Brist, rad I. Meštrovića), Crkva sv. Mihovila (Gradac), Zavičajni Muzej Gradac, plaže Donja i Gornja Vala, Laguna Bošac, Soline, Vodice, Gradac, Blatnice i Brist, kao i plaže u Podaci, Ravanje i Viskovića Vala te u Zaostrogu - Lučica. Šljunčana struktura, Spomenik Slobodi, crkva sv. Margarite, Kulu Podaca i Staro Selo, crkve sv. Jurja, sv. Roka, sv. Paškala, te ostatci zida iz Kandijskog rata. Općinsku knjižnicu „Hrvatska sloga Gradac“, uvale Duba i Vira te Trg Soline i Pisko fontanu
Učestalost mjerenja	Svake četiri godine
Rezultati pokazatelja (2025.)	
Općina Gradac	0,00554785

4.2. Koncentracija ugostiteljskih sadržaja na odabranim područjima destinacije/definiranim zonama

Pokazatelj	Koncentracija ugostiteljskih sadržaja na odabranim područjima destinacije/definiranim zonama
Obilježja pokazatelja	Koncentracija ugostiteljskih sadržaja na odabranim područjima destinacije/definiranim zonama iskazana dnevnim brojem uslužbenih osoba po sjedalu u vrijeme vršnih dana turističke sezone. Ugostiteljski sadržaji iz djelatnosti restorana te pripreme i usluživanja prehrane, pića i napitaka važan su aspekt ukupne turističke ponude destinacije te njihova veća koncentracija doprinosi povećanoj prepoznatljivosti destinacije/definiranih zona. No, istodobno koncentracija ovih sadržaja (ovisno o obilježjima ponude, radnog vremena i segmenata potražnje) može biti i generator brojnih negativnih eksternalija iskazanih kroz pritisak turista na neko područje, buku i sanitarne uvjete, narušavanje kvalitete života lokalnih stanovnika, ali i narušavanje zaštite spomenika kulture odnosno ukupne resursne osnove.
Izvor podataka	1. TuRegistar (https://eturizam.gov.hr/turegistar/)/ nadležna županijska tijela za izdavanje rješenja

Pokazatelj	Koncentracija ugostiteljskih sadržaja na odabranim područjima destinacije/definiranim zonama
	2. Porezna uprava 3. Tomas Hrvatska: prosječan broj osoba na putovanju iz podataka o prtnji na putovanju u županiji/regiji u kojoj se zona/destinacija nalazi
Metodologija izračuna pokazatelja	Pokazatelj Iskorištenost sjedala na otvorenom i zatvorenom prostoru u restoranima, ostalim objektima za pripremu i usluživanje hrane te objektima za pripremu i usluživanje pića mjerena brojem uslužениh osoba po sjedalu u danima vršne sezone. U obzir se uzima broj fiskaliziranih računa izdanih tijekom petodnevnog razdoblja na otvorenom i zatvorenom prostoru u restoranima, ostalim objektima za pripremu i usluživanje hrane te objektima za pripremu i usluživanje pića na području zone/destinacije; podatak se dijeli s brojem pet da se dobije prosječan broj fiskaliziranih računa tijekom dana vršne sezone. Nadalje, u obzir se uzima ukupan broj sjedala na otvorenom i zatvorenom u objektima za pripremu i usluživanje hrane te objektima za pripremu i usluživanje pića. Finalno, uzima se prosječan broj osoba na putovanju te se izračunava iskorištenost sjedala, ona predstavlja prosjek broja fiskaliziranih računa kroz 5 dana pomnožen s prosječnim brojem osoba, potom se rezultat navedenog dijeli sa ukupnim brojem sjedala.
Učestalost mjerenja	Jednom godišnje
Rezultati pokazatelja (2024.)	
Zona Gradac	3,17
Zona Drvenik	2,76
Općina Gradac	3,07

4.3. Kakvoća voda za kupanje na mjernim stanicama na području destinacije tijekom razdoblja lipanj - rujna u odnosu na ostatak godine (za destinacije za koje je pokazatelj relevantan)

Pokazatelj	Kakvoća voda za kupanje na mjernim stanicama na području destinacije tijekom razdoblja lipanj - rujna u odnosu na ostatak godine (za destinacije za koje je pokazatelj relevantan)
Definicija pokazatelja	Pokazatelj je ocjena kakvoće morske vode za kupanje, koja daje informaciju o stanju mora za kupanje i rekreaciju unutar vremenskog razdoblja trajanja sezone kupanja na lokacijama uzorkovanja. Ocjene su javno dostupne u cilju zaštite zdravlja kupaca, održivog gospodarenja plažama te informiranja javnosti.
Izvor podataka	Nastavni zavod za javno zdravstvo Splitsko-dalmatinske županije
Metodologija izračuna pokazatelja	Pokazatelj kakvoće vode za kupanje izračunava se na temelju mjerenja provedenih na određenim mjernim stanicama tijekom razdoblja od lipnja do rujna u usporedbi s ostatkom godine. Uzorci se uzimaju svakih 15 dana prema standardiziranoj metodologiji, pri čemu se analizira prisutnost mikrobioloških pokazatelja, poput crijevnih enterokoka i Escherichie coli. Rezultati se zatim klasificiraju u jednu od četiri kategorije - izvrsno, dobro, zadovoljavajuće ili nezadovoljavajuće - čime se omogućuje procjena sezonskih varijacija kakvoće vode i utjecaja turističke aktivnosti na okoliš.
Zoniranje	Općina Gradac - lokacije Gradac - Vodice i Gradac plaža

Pokazatelj		Kakvoća voda za kupanje na mjernim stanicama na području destinacije tijekom razdoblja lipanj - rujan u odnosu na ostatak godine (za destinacije za koje je pokazatelj relevantan)			
Učestalost mjerenja		Jednom godišnje			
Rezultati pokazatelja					
2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.
Zadovoljavajuće- žuto	Zadovoljavajuće- žuto	Izvršno-plavo	Izvršno-plavo	Izvršno-plavo	Izvršno-plavo

4.4. Raspoloživa površina plaže po kupacu u danima vršne turističke sezone, (za destinacije za koje je pokazatelj relevantan)

Pokazatelj		Raspoloživa površina plaže po kupaću u danima vršne turističke sezone, (za destinacije za koje je pokazatelj relevantan)
Obilježja pokazatelja		Procjena raspoloživog ukupnog kupališnog prostora u danima vršne turističke sezone po potencijalnom kupaću. Ukupni kupališni prostor je površina plaža te svih ostalih obalnih prostora koji se mogu (i već se koriste) za kupanje, a nisu razvojnim dokumentima definirani kao plaže. Pokazatelj se računa samo za destinacije za koje je relevantan.
Izvor podataka		Turistička zajednica općine Gradac, Turistička zajednica mjesta Drvenik, Državni zavod za statistiku : Procjena stanovništva, stanje na dan 31. prosinca (GRADOVI U STATISTICI, https://podaci.dzs.hr/hr/statistikau-nizu/),
Metodologija izračuna pokazatelja	Predmetni pokazatelj se računa kao omjer površine kupališnog prostora (zbroj površina plaža i procijenjenog ostalog kupališnog prostora) u m3 na području destinacije i ukupnog (potencijalni) broja kupaća. Ukupan (potencijalan) broj kupaća se računa kao zbroj broja turista i broja jednodnevnih posjetitelja i broja lokalnih stanovnika. Broj turista i jednodnevnih posjetitelja računaju se u dane vršne sezone.	
Učestalost mjerenja		Svake četiri godine
Rezultati pokazatelja (2024.)		
Općina Gradac	2,764816417	

4.5. Kakvoća zraka na mjernim stanicama na području destinacije tijekom razdoblja lipanj - rujan u odnosu na ostatak godine

Pokazatelj		Kakvoća zraka na mjernim stanicama na području destinacije tijekom razdoblja lipanj - rujan u odnosu na ostatak godine			
Obilježja pokazatelja		Pokazatelj je ocjena kvalitete zraka koja daje informaciju o razini onečišćenosti zraka na području jedinica lokalne (regionalne) samouprave (zone/aglomeracije) u cilju zaštite zdravlja ljudi, održivosti destinacije te informiranja javnosti.			
Izvor podataka		Godišnje izvješće o praćenju kvalitete zraka na teritoriju Republike Hrvatske za 2023., Ministarstva zaštite okoliša i zelene tranzicije, Republike Hrvatske			

Pokazatelj	Kakvoća zraka na mjernim stanicama na području destinacije tijekom razdoblja lipanj - rujan u odnosu na ostatak godine
Metodologija izračuna pokazatelja	Podatak o kvaliteti zraka preuzet je iz objedinjenog izvješća Ministarstva zaštite okoliša i zelene tranzicije, Republike Hrvatske. Na području Općine Gradac ne postoji uspostavljena stanica za mjerenje kvalitete zraka. Podatak o kvaliteti zraka preuzet je za zona HR 5 - Dalmacija kojoj Gradac pripada.
Zoniranje	Gradac (ZONA HR 5 - DALMACIJA)
Učestalost mjerenja	Jednom godišnje
Rezultat pokazatelja (2023.)	
I kategorije	

4.6. Utjecaj turizma na izgled destinacije

Pokazatelj	Utjecaj turizma na izgled destinacije
Obilježja pokazatelja	Udio (%) stalnih stanovnika koji smatraju da turistički razvoj pozitivno utječe na izgled destinacije Pokazatelj prikazuje koliki postotak stalnih stanovnika smatra da turistički razvoj ima pozitivan utjecaj na vizualni izgled mjesta u kojem žive. Turizam može potaknuti uređenje prostora, obnovu objekata, razvoj javnih površina i opće unapređenje izgleda destinacije. Percepcija takvih promjena važna je ne samo za lokalno stanovništvo, već i za stvaranje dugoročno poželjne destinacije za posjetitelje. Praćenje ovog pokazatelja pomaže razumjeti koliko stanovnici doživljavaju vizualne učinke turizma kao pozitivne i time doprinosi održivom planiranju razvoja prostora.
Izvor podataka	Anketa lokalnog stanovništva
Metodologija izračuna pokazatelja	Udio (%) lokalnog stanovništva s pozitivnom percepcijom utjecaja turizma na izgled destinacije procjenjuje se na temelju odgovora ispitanika na sljedeće anketno pitanje: „Kako turistički razvoj utječe na izgled mjesta - postaje li ono uslijed turističkog razvoja ružnije ili ljepše?“ Odgovor se daje na ljestvici od 1 - puno ružnije do 5 - puno ljepše, pri čemu je 3 - niti ružnije niti ljepše. Pokazatelj se izračunava kao udio ispitanika koji su dali ocjenu 4 ili 5, u ukupnom broju ispitanika koji su odgovorili na pitanje. Rezultat se izražava u postotku.
Učestalost mjerenja	Svake četiri godine
Rezultat pokazatelja (2025.)	
Zona Gradac	70,83 %
Zona Drvenik	85,11 %
Općina Gradac	73,95 %

4.7. Utjecaj turizma na korištenje javnog prostora

Pokazatelj	Utjecaj turizma na korištenje javnog prostora
Obilježja pokazatelja	Udio (%) stalnih stanovnika koji smatraju da turistički razvoj pozitivno utječe na korištenje javnog prostora. Pokazatelj prikazuje koliki postotak stalnih stanovnika smatra da turistički razvoj pozitivno utječe na način korištenja javnih prostora u destinaciji, kao što su ulice, trgovi, šetnice i drugi prostori dostupni svima. Turizam može potaknuti uređenje i aktivaciju javnih prostora, ali i izazvati gužve, prekomjerno korištenje ili istiskivanje lokalnog stanovništva. Percepcija lokalne zajednice o tim promjenama važna je za procjenu stvarne kvalitete života u destinaciji te za prilagodbu upravljanja turističkim razvojem u smjeru održivosti.
Izvor podataka	Anketa lokalnog stanovništva
Metodologija izračuna pokazatelja	Udio (%) lokalnog stanovništva s pozitivnom percepcijom utjecaja turizma na korištenje javnog prostora procjenjuje se na temelju odgovora ispitanika na sljedeće anketno pitanje: „Što mislite o načinu korištenja javnog prostora u Vašem mjestu, je li turizam javni prostor (rivu, gradske ulice i trgove, zelene površine) učinio manje ili više prikladnim za Vaše potrebe?“ Odgovor se daje na ljestvici od 1 - puno manje do 5 - puno više, pri čemu je 3 - niti manje niti više. Pokazatelj se izračunava kao udio ispitanika koji su dali ocjenu 4 ili 5, u ukupnom broju ispitanika koji su odgovorili na pitanje. Rezultat se izražava u postotku.
Učestalost mjerenja	Svake četiri godine
Rezultat pokazatelja (2025.)	
Zona Gradac	42,86%
Zona Drvenik	65,96%
Općina Gradac	47,91%

4.8. Zadovoljstvo ljepotom i uređenošću mjesta (kulturni i prirodni aspekti) kao i glavnih atrakcija

Pokazatelj	Zadovoljstvo ljepotom i uređenošću mjesta (kulturni i prirodni aspekti) kao i glavnih atrakcija
Obilježja pokazatelja	Udio (%) posjetitelja koji su zadovoljni ljepotom i uređenošću mjesta. Pokazatelj prikazuje koliki postotak turista i jednodnevnih posjetitelja pozitivno ocjenjuje ljepotu i uređenost mjesta u kojem borave, uključujući kulturne i prirodne elemente te glavne atrakcije destinacije. Zadovoljni posjetitelji imaju veću sklonost povratku, ostaju dulje i troše više, a njihovo zadovoljstvo pozitivno utječe na imidž destinacije i njenu dugoročnu održivost. Praćenje zadovoljstva izgledom i uređenjem destinacije pomaže u procjeni učinaka turističkih politika i ulaganja te u prepoznavanju potreba za daljnjim unaprjeđenjem ponude.
Izvor podataka	Anketa turista i jednodnevnih posjetitelja

Pokazatelj	Zadovoljstvo ljepotom i uređenošću mjesta (kulturni i prirodni aspekti) kao i glavnih atrakcija		
Metodologija izračuna pokazatelja	Udio (%) posjetitelja koji su zadovoljni ljepotom i uređenošću mjesta te glavnim atrakcijama u destinaciji procjenjuje se na temelju odgovora ispitanika na sljedeća anketna pitanja:		
	„Koliko ste zadovoljni ljepotom mjesta?“		
	Odgovor se daje na ljestvici od 1 - u potpunosti nezadovoljan/na do 7 - u potpunosti zadovoljan/na, pri čemu je 3 - niti zadovoljan niti nezadovoljan.		
	„Koliko ste zadovoljni uređenošću mjesta?“		
	Odgovor se daje na ljestvici od 1 - u potpunosti nezadovoljan/na do 7 - u potpunosti zadovoljan/na, pri čemu je 3 - niti zadovoljan niti nezadovoljan.		
	„Koliko ste zadovoljni uređenošću glavnih atrakcija u ovoj destinaciji?“		
	Odgovor se daje na ljestvici od 1 - u potpunosti nezadovoljan/na do 7 - u potpunosti zadovoljan/na, pri čemu je 3 - niti zadovoljan niti nezadovoljan.		
	Pokazatelji se izračunavaju kao udio ispitanika koji su dali ocjenu 6 ili 7 na pojedinom pitanju, u ukupnom broju ispitanika koji su odgovorili na to pitanje. Rezultati se izražavaju u postotku.		
	Pokazatelji se računaju odvojeno za: turiste u komercijalnim smještajnim objektima; turiste u nekomercijalnom smještaju i jednodnevne posjetitelje.		
Učestalost mjerenja	Svake četiri godine		
Zoniranje	Općina Gradac		
Rezultat pokazatelja (2025.)			
	Turisti u komercijalnim smještajnim objektima	Turisti u nekomercijalnim smještajnim objektima	Jednodnevni posjetitelji
Ljepotom mjesta	60,87 %	65,38 %	37,50 %
Uređenošću mjesta	53,91 %	50,00 %	31,25 %
Uređenošću glavnih atrakcija	53,04 %	65,38 %	37,50 %

5.1. Razina buke u danima vršne turističke sezone u odnosu na ostatak godine u zonama mješovite namjene po danu i noći

Pokazatelj	Razina buke u danima vršne turističke sezone u odnosu na ostatak godine u zonama mješovite namjene po danu i noći
Obilježja pokazatelja	Pokazatelj prati razinu buke u vanjskom prostoru u danima vršne sezone u odnosu na ostatak godine u zonama mješovite namjene koje su od interesa za turizam
Izvor podataka	Općina Gradac
Metodologija izračuna pokazatelja	Zakon o zaštiti od buke (NN 30/09, 55/13, 153/13, 41/16, 114/18, 14/21) i Pravilnik o načinu izrade i sadržaju karata buke i akcijskih planova te o načinu izračuna dopuštenih indikatora buke (NN 75/09, 60/16, 117/18) uređuju najvišu dopuštenu razinu buke. Pokazatelj mjeri razinu buke u zonama mješovite namjene od interesa za turizam. Podatak se preuzima iz Karte buke. Karte buke čine stručnu podlogu za izradu prostornih planova te su koristan instrument za upravljanje bukom okoliša. Omogućavaju izradu akcijskih planova, učinkovitije prostorno planiranje, planiranje zaštite postojećih prostora od izvora buke te provedbu akustičkog planiranja, kao i ocjenjivanje izloženosti stanovništva prekomjernim izvorima buke.
Zoniranje	Općina Gradac
Rezultat pokazatelja (2025.)	
Nije izrađena karta buke	

5.2. Iritacija razinom buke u vrijeme turističke sezone

Pokazatelj	Iritacija razinom buke u vrijeme turističke sezone
Obilježja pokazatelja	Udio (%) stalnih stanovnika uznemirenih bukom tijekom turističke sezone. Pokazatelj prikazuje koliki postotak stalnih stanovnika osjeća uznemirenost zbog buke u vrijeme glavne turističke sezone. Buka može negativno utjecati na svakodnevni život i zdravlje lokalnog stanovništva, osobito u destinacijama s intenzivnim turističkim aktivnostima. Visok udio stanovnika koji prijavljuju uznemirenost bukom može ukazivati na narušavanje kvalitete života i potrebu za dodatnim mjerama zaštite od negativnih učinaka turizma. Praćenje ovog pokazatelja pomaže u planiranju održivog razvoja destinacije i usklađivanju interesa lokalne zajednice i turističke ponude.
Izvor podataka	Anketa lokalnog stanovništva
Metodologija izračuna pokazatelja	Udio (%) lokalnog stanovništva uznemirenog bukom tijekom turističke sezone procjenjuje se na temelju odgovora ispitanika na sljedeće anketno pitanje: „Kada pomislite na život u svojem mjestu tijekom turističke sezone, predstavlja li buka veliki problem, mali problem ili uopće nije problem?“ 1 - Veliki problem 2 - Mali problem 3 - Nije problem 4 - Ne znam/ne mogu ocijeniti

Pokazatelj	Iritacija razinom buke u vrijeme turističke sezone
	Pokazatelj se izračunava kao udio ispitanika koji su dali odgovor 1 (veliki problem), u ukupnom broju ispitanika koji su odgovorili na pitanje (isključujući odgovore 4). Rezultat se izražava u postotku.
Učestalost mjerenja	Svake četiri godine
Rezultat pokazatelja (2025.)	
Zona Gradac	10,12%
Zona Drvenik	4,26%
Općina Gradac	8,84%

5.3. Utjecaj buke na kvalitetu boravka

Pokazatelj	Utjecaj buke na kvalitetu boravka
Obilježja pokazatelja	Udio (%) posjetitelja nezadovoljnih utjecajem buke na kvalitetu boravka u destinaciji. Pokazatelj prikazuje koliki postotak turista i jednodnevnih posjetitelja smatra da buka negativno utječe na njihovo iskustvo boravka u destinaciji. Buka može znatno umanjiti doživljaj posjeta, osobito u urbanim i turistički intenzivnim sredinama. Visok udio posjetitelja koji su nezadovoljni bukom ukazuje na potrebu za prilagodbama u prostornom i operativnom upravljanju destinacijom. Praćenje ovog pokazatelja omogućuje pravodobnu reakciju na probleme koji narušavaju kvalitetu boravka i dugoročnu održivost turističke ponude.
Izvor podataka	Anketa turista i jednodnevnih posjetitelja
Metodologija izračuna pokazatelja	Udio (%) posjetitelja nezadovoljnih utjecajem buke na kvalitetu boravka u destinaciji procjenjuje se na temelju odgovora ispitanika na sljedeće anketno pitanje: „U kojoj Vam mjeri buka na javnim prostorima (ulicama, trgovima, atrakcijama) predstavlja problem tijekom Vašeg boravka u destinaciji?“ Odgovor se daje na ljestvici od 1 - uopće nije problem do 7 - jako ozbiljan problem. Pokazatelj se izračunava kao udio ispitanika koji su dali ocjenu 6 ili 7, u ukupnom broju ispitanika koji su odgovorili na pitanje. Rezultat se izražava u postotku.
Učestalost mjerenja	Svake četiri godine
Zoniranje	Općina Gradac
Rezultat pokazatelja (2025.)	
Turisti u komercijalnim smještajnim objektima	16,52 %

Pokazatelj	Utjecaj buke na kvalitetu boravka
Turisti u nekomercijalnim smještajnim objektima	26,92 %
Jednodnevni posjetitelji	31,25 %

6.1. Udio stambenih jedinica turističke namjene (komercijalni i nekomercijalni kapaciteti) u ukupnom broju stambenih jedinica

Pokazatelj	Udio stambenih jedinica turističke namjene (komercijalni i nekomercijalni kapaciteti) u ukupnom broju stambenih jedinica					
Obilježja pokazatelja	Pokazateljem se definira udio kuća i stanova za odmor u ukupnom broju stambenih objekata u destinaciji.					
Izvor podataka	Turistička zajednica općine Gradac, Turistička zajednica mjesta Drvenik, Državni zavod za statistiku, baza „Gradovi u statistici“					
Metodologija izračuna pokazatelja	Pokazatelj se računa kao omjer zbroja broja objekata koji su u sustavu eVisitor registrirani unutar podvrsta Izvorna stara obiteljska kuća (vikendica), Kuća za odmor (vikendica) te Stan za odmor (vikendica) kuća i broja objekata koji su u sustavu eVisitor registrirani unutar podvrste Objekti u domaćinstvu, i broja objekata koji se koriste za stalno stanovanje gdje se konačni rezultat prikazuje u %.					
Učestalost mjerenja	Jednom godišnje					
Rezultati pokazatelja						
Godina	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.
Zona Gradac	104,38%	105,33%	103,85%	106,58%	112,68%	113,25%
Zona Drvenik	97,96%	99,59%	99,60%	98,81%	118,55%	100,37%
Općina Gradac	86,50%	87,49%	86,44%	87,97%	84,08%	110,62%

6.2. Maksimalni potencijal izgradnje na neizgrađenim i izgrađenim dijelovima građevinskog područja naselja mješovite namjene

Pokazatelj	Maksimalni potencijal izgradnje na neizgrađenim i izgrađenim dijelovima građevinskog područja naselja mješovite namjene
Obilježja pokazatelja	Pokazatelj ukazuje na najveći mogući broj stambenih jedinica koji se može ostvariti na području građevinskih područja naselja, uključujući gradnju na neizgrađenim dijelovima te rekonstrukciju i prenamjenu.
Izvor podataka	Važeći prostorni plan općine Gradac Važeći urbanistički planovi na razini općine Gradac Ekspertna analiza urbanista
Metodologija izračuna pokazatelja	Maksimalni potencijal izgradnje na neizgrađenim i izgrađenim dijelovima građevinskog područja naselja mješovite namjene računa se kao zbroj: Najvećeg mogućeg broja stambenih jedinica koji se može ostvariti na području izgrađenih dijelova građevinskih područja naselja i

Pokazatelji	Maksimalni potencijal izgradnje na neizgrađenim i izgrađenim dijelovima građevinskog područja naselja mješovite namjene
	Mogućnosti nove stambene izgradnje na neizgrađenim površinama mješovite namjene građevinskog područja naselja Najveći mogući broj stambenih jedinica koji se može ostvariti na području izgrađenih dijelova građevinskih područja naselja izračunat je kao umnožak ukupnog broja prosječnih građevnih čestica u izgrađenom dijelu građevinskog područja naselja i najvećeg dozvoljenog broja stambenih jedinica na prosječnoj građevnoj čestici.
Zoniranje	Općina Gradac
Rezultat pokazatelja (2025.)	
2,290918519	

6.3. Mogućnost nove stambene izgradnje na neizgrađenim površinama mješovite namjene građevinskog područja naselja

Pokazatelji	Mogućnost nove stambene izgradnje na neizgrađenim površinama mješovite namjene građevinskog područja naselja
Obilježja pokazatelja	Pokazatelj ukazuje na najveći mogući broj stambenih jedinica koji se može ostvariti na području planiranih neizgrađenih građevinskih područja naselja, a temeljem uvjeta koji su propisani u prostornim planovima.
Izvor podataka	Važeći prostorni plan općine Gradac Važeći urbanistički planovi na razini općine Gradac Ekspertna analiza urbanista
Metodologija izračuna pokazatelja	Mogućnosti nove stambene izgradnje na neizgrađenim površinama mješovite namjene građevinskog područja naselja računa se kao umnožak broja novih građevnih čestica koje se mogu formirati na neizgrađenom dijelu GP naselja stambene i mješovite i najvećeg dozvoljenog broja stambenih jedinica na odabranoj minimalnoj građevnoj čestici. Broj novih građevnih čestica koje se mogu formirati na neizgrađenom dijelu GP naselja stambene i mješovite namjene računa se kao omjer površine neizgrađenog dijela građevinskih područja naselja stambene i mješovite namjene i minimalne površine građevne čestice.
Zoniranje	Općina Gradac
Rezultat pokazatelja (2025.)	
0,600651852	

6.4. Utjecaj pretvaranja stanova u turističke apartmane na kvalitetu života u destinaciji

Pokazatelj	Utjecaj pretvaranja stanova u turističke apartmane na kvalitetu života u destinaciji
Obilježja pokazatelja	Udio (%) stalnih stanovnika s negativnom percepcijom apartmanizacije. Pokazatelj prikazuje koliki postotak stalnih stanovnika negativno percipira porast broja stanova prenamijenjenih za turistički najam (tzv. apartmanizaciju). Iako apartmanizacija može donijeti ekonomske koristi za lokalnu zajednicu, često

Pokazatelj	Utjecaj pretvaranja stanova u turističke apartmane na kvalitetu života u destinaciji
	dovodi do rasta cijena stanovanja, smanjenja dostupnosti dugoročnog najma, gentrifikacije i osjećaja gubitka identiteta naselja. Visoka razina negativne percepcije među stanovništvom može ukazivati na neravnotežu između potreba lokalne zajednice i turističkog razvoja te potrebu za prilagodbom prostornih i stambenih politika u cilju očuvanja kvalitete života.
Izvor podataka	Anketa lokalnog stanovništva
Metodologija izračuna pokazatelja	Udio (%) lokalnog stanovništva s negativnom percepcijom apartmanizacije procjenjuje se na temelju odgovora ispitanika na sljedeće anketno pitanje: „Što mislite o pretvaranju stanova i kuća u turističke apartmane i kuće za odmor - postaje li život u mjestu zbog toga lošiji ili bolji?“ Odgovor se daje na ljestvici od 1 - puno lošiji do 5 - puno bolji, pri čemu je 3 - niti lošiji niti bolji. Pokazatelj se izračunava kao udio ispitanika koji su dali ocjenu 1 ili 2, u ukupnom broju ispitanika koji su odgovorili na pitanje. Rezultat se izražava u postotku.
Učestalost mjerenja	Svake četiri godine
Rezultat pokazatelja (2025.)	
Zona Gradac	58,93%
Zona Drvenik	55,32%
Općina Gradac	58,14%

7.1. Vršno opterećenje i udio objekata u lancu turizma (hoteli, komercijalni i nekomercijalni smještaj, ugostiteljski objekti i sl. u vršnom opterećenju) - voda

Pokazatelj	Vršno opterećenje i udio objekata u lancu turizma (hoteli, komercijalni i nekomercijalni smještaj, ugostiteljski objekti i sl. u vršnom opterećenju) - voda
Obilježja pokazatelja	Udio (%) turističkih objekata u vršnom opterećenju vodovodne mreže. Pokazatelj prikazuje koliki udio ukupne potrošnje vode u razdobljima vršnog opterećenja otpada na turističke objekte (smještajni i ugostiteljski kapaciteti, kampovi i dr.). U destinacijama s izraženom sezonalnošću, turizam značajno doprinosi povećanoj potrošnji vode tijekom ljetnih mjeseci. Praćenje ovog pokazatelja omogućuje bolje razumijevanje opterećenja infrastrukture te planiranje mjera usmjerenih na povećanje učinkovitosti korištenja vodnih resursa.
Izvor podataka	Javni isporučitelj vodne usluge- Vodovod Makarska d.o.o.
Metodologija izračuna pokazatelja	Pokazatelj se izračunava kao omjer potrošnje vode po turističkom noćenju i prosječne potrošnje vode po stanovniku destinacije. Računa se usporedbom potrošnje vode po turistu i po stanovniku u mjesecu s najvećim brojem noćenja i mjesecu s najmanjim brojem noćenja. Rezultati pokazuju da je potrošnja vode po turističkom noćenju u svim godinama višestruko niža od potrošnje po stanovniku. Rezultat se izražava u postotku i prikazuje koliko turizam opterećuje vodovodnu mrežu tijekom vršnih mjeseci turističke sezone.

Pokazatelj		Vršno opterećenje i udio objekata u lancu turizma (hoteli, komercijalni i nekomercijalni smještaj, ugostiteljski objekti i sl. u vršnom opterećenju) - voda			
Zoniranje		Općina Gradac			
Učestalost mjerenja		Svake četiri godine			
Rezultati pokazatelja					
2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.
318,45%	73,88%	324,98%	363,89%	297,88%	304,77%

7.2. Vršno opterećenje i udio objekata u lancu turizma (hoteli, komercijalni i nekomercijalni smještaj, ugostiteljski objekti i sl. u vršnom opterećenju) - električna energija

Pokazatelji	Vršno opterećenje i udio objekata u lancu turizma (hoteli, komercijalni i nekomercijalni smještaj, ugostiteljski objekti i sl. u vršnom opterećenju) - električna energija					
Obilježja pokazatelja	Pokazatelj je omjer ukupne količine električne energije po turističkom noćenju u odnosu na potrošnju električne energije stalnog stanovništva destinacije, a temelji se na sezonalnosti potrošnje.					
Izvor podataka	HEP-ODS					
Metodologija izračuna pokazatelja	Pokazatelj se izračunava kao omjer potrošnje električne energije po turističkom noćenju i prosječne potrošnje električne energije po stanovniku destinacije. Računa se usporedbom potrošnje električne energije po turistu i po stanovniku u mjesecu s najvećim brojem noćenja i mjesecu s najmanjim brojem noćenja. Turistička potrošnja električne energije po noćenju u destinaciji u promatranom razdoblju je niža od potrošnje po stanovniku, što ukazuje da turizam u ovom slučaju nije dominantni izvor opterećenja elektroenergetske mreže u vršnim mjesecima.					
Zoniranje	Općina Gradac, Zona Gradac, Zona Drvenik					
Učestalost mjerenja	Svake četiri godine					
Rezultat pokazatelja						
Godina	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.
Zona Gradac	46,75%	62,44%	57,48%	61,84%	63,18%	74,06%
Zona Drvenik	43,75%	59,30%	49,15%	42,45%	49,37%	53,60%
Općina Gradac	47,44%	59,89%	55,45%	56,87%	62,16%	68,90%

7.3. Broj djelatnika na održavanju javnih površina u odnosu na m2 javnih površina koje se održavaju

Pokazatelj	Broj djelatnika na održavanju javnih površina u odnosu na m2 javnih površina koje se održavaju
Obilježja pokazatelja	Pokazatelj prati broj zaposlenih radnika na održavanju javnih površina u odnosu na ukupnu površinu (m ²) javnih površina, što je jedna od pretpostavki za održavanje čistoće, sigurnosti i estetske privlačnosti destinacije.
Izvor podataka	Općina Gradac i komunalna tvrtka koja se bavi održavanjem javnih površina na području općine.

Pokazatelj	Broj djelatnika na održavanju javnih površina u odnosu na m2 javnih površina koje se održavaju
Metodologija izračuna pokazatelja	Pokazatelj se računa kao površine javnih površina kroz broj zaposlenih djelatnika.
Zoniranje	Općina Gradac
Učestalost mjerenja	Tri godine
Rezultat pokazatelja (2025.)	
29445,8	

7.4. Kapaciteti (ljudski i tehnološki) za odvoz otpada

Pokazatelj	Kapaciteti (ljudski i tehnološki) za odvoz otpada
Obilježja pokazatelja	Pokazatelj prati količinu otpada koju je moguće prikupiti u destinaciji/zoni s raspoloživim ljudskim i tehnološkim kapacitetima.
Izvor podataka	Komunalno održavanje d.o.o.
Metodologija izračuna pokazatelja	Podatak je preuzet od pravne osobe zadužene za prikupljanje i prijevoz komunalnog otpada u Općini Gradac.
Učestalost mjerenja	Jednom godišnje
Rezultat pokazatelja (2025.)	
20 tona	

7.5. Iritacija neprimjereno odloženim otpadom tijekom turističke sezone

Pokazatelj	Iritacija neprimjereno odloženim otpadom tijekom turističke sezone
Obilježja pokazatelja	Udio (%) stalnih stanovnika uznemirenih neprimjerenim odlaganjem otpada tijekom turističke sezone. Pokazatelj prikazuje koliki postotak stalnih stanovnika smatra da neprimjereno odlaganje otpada tijekom turističke sezone narušava kvalitetu života u destinaciji. U turistički opterećenim područjima povećana količina otpada može uzrokovati vizualne i sanitarne probleme, kao i negativan utjecaj na okoliš i zdravlje ljudi. Uznemirenost lokalnog stanovništva zbog problema s otpadom ukazuje na potrebu za boljim upravljanjem komunalnim sustavima te planiranjem kapaciteta u skladu s turističkom potražnjom. Praćenje ovog pokazatelja pomaže u osiguravanju čiste, sigurne i ugodne sredine za život i boravak.
Izvor podataka	Anketa lokalnog stanovništva
Metodologija izračuna pokazatelja	Udio (%) lokalnog stanovništva uznemirenog neprimjerenim odlaganjem otpada tijekom turističke sezone procjenjuje se na temelju odgovora ispitanika na sljedeće anketno pitanje:

Pokazatelj	Iritacija neprimjereno odloženim otpadom tijekom turističke sezone
	„Kada pomislite na život u svojem mjestu tijekom turističke sezone, predstavlja li neprimjereno odlaganje otpada veliki problem, mali problem ili uopće nije problem?“ 1 - Veliki problem 2 - Mali problem 3 - Nije problem 4 - Ne znam/ne mogu ocijeniti Pokazatelj se izračunava kao udio ispitanika koji su dali odgovor 1 (veliki problem), u ukupnom broju ispitanika koji su odgovorili na pitanje (isključujući odgovore 4). Rezultat se izražava u postotku
Učestalost mjerenja	Svake četiri godine
Rezultat pokazatelja (2025.)	
Zona Gradac	28,57%
Zona Drvenik	34,04%
Općina Gradac	29,77%

8.1. Procjena (ekspertna) kapaciteta prometne infrastrukture u odnosu na volumen prometa na odabranim pravcima/točkama u danima vršne turističke sezone

Pokazatelj	Procjena (ekspertna) kapaciteta prometne infrastrukture u odnosu na volumen prometa na odabranim pravcima/točkama u danima vršne turističke sezone
Obilježja pokazatelja	Pokazatelj se odnosi na opterećenje glavne cestovne mreže u destinaciji/zoni i opterećenje pristupnih cesta prema destinaciji (državne, županijske, lokalne i nerazvrstane) važnih za turističke tokove.
Izvor podataka	Godišnji bilten „Brojanje prometa na cestama Republike Hrvatske godine 2024.“ i Godišnji bilten „Brojanje prometa na cestama Republike Hrvatske godine 2023.“
Metodologija izračuna pokazatelja	Potrebno je usporediti prosječni ljetni dnevni promet u godini n sa prosječnim ljetnim dnevnim prometom u godini n-1 gdje se rezultat prikazuje kao indeks rasta u %.
Zoniranje	Općina Gradac, D8 Gradac- brojački odsječak lokalna cesta L67205 - brojački odsječak lokalna cesta L67204, duljina 3.3 km
Učestalost mjerenja	Jednom godišnje
Rezultat pokazatelja (2024.)	
-1,80%	

8.2. Procjena kapaciteta i iskorištenosti parkirališta u razdoblju vršne turističke sezone

Pokazatelj	Procjena kapaciteta i iskorištenosti parkirališta u razdoblju vršne turističke sezone
Obilježja pokazatelja	Pokazatelj predstavlja odnos kapacitetne ponude parkirališne infrastrukture prema prometnoj potražnji za parkiranjem
Izvor podataka	Primarno istraživanje o broju i popunjenosti parkirališnih mjesta
Metodologija izračuna pokazatelja	Metodologija se sastoji od brojanja parkiranih vozila na odabranim parkiralištima po satima tijekom dana u odabranom intervalu od 08.00 do 22.00 (sveukupno 14 sati)
Zoniranje	Zona Drvenik - parkiralište Drvenik; Zona Gradac - parkiralište Gradac
Učestalost mjerenja	Jednom godišnje, u danima vršne turističke sezone
Rezultat pokazatelja (2025.)	
Zona Drvenik	75,00 %
Zona Gradac	66,16%
Općina Gradac	66,34%

8.3. Iritacija gužvom u prometu tijekom turističke sezone

Pokazatelj	Iritacija gužvom u prometu tijekom turističke sezone
Obilježja pokazatelja	Udio (%) stalnih stanovnika uznemirenih gužvom u prometu tijekom turističke sezone. Pokazatelj prikazuje koliki postotak stalnih stanovnika doživljava prometne gužve kao problem tijekom turističke sezone. Povećan broj posjetitelja tijekom sezone može značajno opteretiti prometnu infrastrukturu destinacije, uzrokovati zastoje i smanjiti dostupnost svakodnevnih usluga lokalnom stanovništvu. Učestala uznemirenost stanovnika zbog prometnih gužvi signalizira potrebu za unaprjeđenjem prometnog planiranja i boljom regulacijom turističkih tokova kako bi se očuvala kvaliteta života u lokalnoj zajednici.
Izvor podataka	Anketa lokalnog stanovništva
Metodologija izračuna pokazatelja	Udio (%) lokalnog stanovništva uznemirenog gužvom u prometu tijekom turističke sezone procjenjuje se na temelju odgovora ispitanika na sljedeće anketno pitanje: „Kada pomislite na život u svojem mjestu tijekom turističke sezone, predstavlja li gužva u prometu veliki problem, mali problem ili uopće nije problem?“ 1 - Veliki problem 2 - Mali problem 3 - Nije problem 4 - Ne znam/ne mogu ocijeniti

Pokazatelj	Iritacija gužvom u prometu tijekom turističke sezone
	Pokazatelj se izračunava kao udio ispitanika koji su dali odgovor 1 (veliki problem), u ukupnom broju ispitanika koji su odgovorili na pitanje (isključujući odgovore 4). Rezultat se izražava u postotku.
Učestalost mjerenja	Svake četiri godine
Rezultat pokazatelja (2025.)	
Zona Gradac	30,36%
Zona Drvenik	25,53%
Općina Gradac	29,30%

8.4. Zadovoljstvo prometom u mjestu

Pokazatelj	Zadovoljstvo prometom u mjestu
Obilježja pokazatelja	Udio (%) posjetitelja koji su zadovoljni prometom u destinaciji. Pokazatelj prikazuje koliki postotak turista i jednodnevnih posjetitelja pozitivno ocjenjuje prometne uvjete u mjestu boravka - uključujući protočnost prometa, dostupnost parkirališta i opću prometnu organizaciju. Dobro prometno iskustvo doprinosi općem zadovoljstvu posjetitelja, olakšava kretanje unutar destinacije i povećava vjerojatnost ponovnog dolaska. Praćenje ovog pokazatelja pomaže u identifikaciji prometnih izazova te u planiranju poboljšanja koja mogu pozitivno utjecati na doživljaj boravka i ukupnu održivost destinacije.
Izvor podataka	Anketa turista i jednodnevnih posjetitelja
Metodologija izračuna pokazatelja	Udio (%) posjetitelja koji su zadovoljni prometom u destinaciji procjenjuje se na temelju odgovora ispitanika na sljedeće anketno pitanje: „Koliko ste zadovoljni prometom u mjestu (protočnost prometa, parkirališta)?“ Odgovor se daje na ljestvici od 1 - u potpunosti nezadovoljan/na do 7 - u potpunosti zadovoljan/na, pri čemu je 3 - niti zadovoljan/na niti nezadovoljan/na. Pokazatelj se izračunava kao udio ispitanika koji su dali ocjenu 6 ili 7, u ukupnom broju ispitanika koji su odgovorili na pitanje. Rezultat se izražava u postotku.
Učestalost mjerenja	Svake četiri godine
Zoniranje	Općina Gradac
Rezultat pokazatelja (2025.)	
Turisti u komercijalnim smještajnim objektima	51,30 %
Turisti u nekomercijalnim smještajnim objektima	46,15 %
Jednodnevni posjetitelji	50,00 %

9.1. Kretanje broja stanovnika u (posljednjem) desetogodišnjem razdoblju

Pokazatelj		Kretanje broja stanovnika u (posljednjem) desetogodišnjem razdoblju	
Obilježja pokazatelja		Promjena broja stanovnika u destinaciji unutar desetogodišnjeg razdoblja. Promjena broja stanovnika se prati kao razlika broja stanovnika na početku i kraju desetogodišnjeg razdoblja.	
Izvor podataka		Državni zavod za statistiku - Popis stanovništva, kućanstva i stanova; prirodno kretanje stanovništva; migracije stanovništva; procjena stanovništva na razini jedinice lokalne samouprave https://podaci.dzs.hr/hr/podaci/stanovnistvo/	
Metodologija izračuna pokazatelja		Ako su početna i krajnja godina desetogodišnjeg razdoblja godine u kojima je napravljen popis stanovnika, onda se podatci o broju stanovnika uzimaju iz popisa stanovnika. U suprotnom, podatci se uzimaju iz procjene broja stanovnika na području destinacije. Ako se destinacija sastoji od više JLS, onda je broj stanovnika destinacije jednak zbroju broja stanovnika u pojedinim JLS. Neka su S_P - broj stanovnika destinacije na početku desetogodišnjeg razdoblja S_K - broj stanovnika destinacije na kraju desetogodišnjeg razdoblja KS_A - apsolutna promjena broja stanovnika u destinaciji u promatranom razdoblju KS_P - relativna promjena broja stanovnika u destinaciji u promatranom razdoblju KS_{AP} - prosječna promjena broja stanovnika u destinaciji u promatranom razdoblju KS_{PP} - prosječna stopa promjena broja stanovnika u destinaciji u promatranom razdoblju	
Zoniranje		Općina Gradac	
Rezultat pokazatelja (2013.-2023.)			
Vrijednost pokazatelja - KS_A - apsolutna promjena broja stanovnika u destinaciji u promatranom razdoblju		-684	
Vrijednost pokazatelja - KS_P - relativna promjena broja stanovnika u destinaciji u promatranom razdoblju		-22,24%	
Vrijednost pokazatelja - KS_{AP} - prosječna promjena broja stanovnika u destinaciji u promatranom razdoblju		-68,4	
Vrijednost pokazatelja - KS_{PP} - prosječna stopa promjena broja stanovnika u destinaciji u promatranom razdoblju		-2,76%	

9.2. Iritacija gužvom i specifično gužvama na ulicama/javnim površinama

Pokazatelj	Iritacija gužvom i specifično gužvama na ulicama/javnim površinama
Obilježja pokazatelja	Udio (%) stalnih stanovnika uznemirenih gužvom na ulicama i javnim površinama. Pokazatelj prikazuje koliki postotak stalnih stanovnika osjeća gužvu na ulicama, trgovima i drugim javnim prostorima kao problem tijekom turističke sezone. Turistička gužva može narušiti svakodnevnu funkcionalnost prostora za lokalne stanovnike, otežati kretanje, smanjiti dostupnost javnih sadržaja te povećati razinu stresa. Praćenje ovog pokazatelja omogućuje prepoznavanje negativnih učinaka

Pokazatelj	Iritacija gužvom i specifično gužvama na ulicama/javnim površinama
	preopterećenosti javnih prostora i pomaže u planiranju mjera za bolje usmjeravanje turističkih tokova u cilju očuvanja kvalitete života lokalne zajednice.
Izvor podataka	Anketa lokalnog stanovništva
Metodologija izračuna pokazatelja	Udio (%) lokalnog stanovništva uznemirenog gužvom na ulicama i javnim površinama tijekom turističke sezone procjenjuje se na temelju odgovora ispitanika na sljedeće anketno pitanje: „Kada pomislite na život u svojem mjestu tijekom turističke sezone, predstavlja li gužva na ulicama/javnim površinama veliki problem, mali problem ili uopće nije problem?“ 1 - Veliki problem 2 - Mali problem 3 - Nije problem 4 - Ne znam/ne mogu ocijeniti Pokazatelj se izračunava kao udio ispitanika koji su dali odgovor 1 (veliki problem), u ukupnom broju ispitanika koji su odgovorili na pitanje (isključujući odgovore 9). Rezultat se izražava u postotku.
Učestalost mjerenja	Svake četiri godine
Rezultat pokazatelja (2025.)	
Zona Gradac	9,52%
Zona Drvenik	6,38%
Općina Gradac	8,37%

9.3. Indeks priuštivosti stana (na razini destinacije)

Pokazatelj	Indeks priuštivosti stana (na razini destinacije)
Obilježja pokazatelja	Indeks priuštivosti stana prikazuje odnos između cijene stanovanja i prihoda stanovnika. Pokazatelj uspoređuje medijalnu cijenu stana po m ² u jedinici lokalne samouprave s prosječnim godišnjim neto dohotkom po zaposlenom. Viša vrijednost indeksa znači manju dostupnost stanovanja za lokalno stanovništvo. Pokazatelj ukazuje na utjecaj turizma na tržište nekretnina i stambenu priuštivost te pomaže u praćenju održivosti razvoja destinacije.
Izvor podataka	Pregled tržišta nekretnina Republike Hrvatske 2023, Ministarstvo prostornoga uređenja, graditeljstva i državne imovine i Ekonomski institut Zagreb
Metodologija izračuna pokazatelja	Izračun se preuzima izravno iz publikacije Indeks je izračunat za 2022. godinu zato što podaci o prosječnoj neto plaći zaposlenih u pravnim osobama u JLS-u za 2023., čiji je izvor Porezna uprava, nisu bili dostupni u trenutku izrade ove publikacije. Indeks priuštivosti izračunat je za ukupno 181 grad i općinu za koje se podaci o medijalnim cijenama smiju prikazati ili za koje podaci o medijalnim cijenama postoje.

Pokazatelj	Indeks priuštivosti stana (na razini destinacije)
Učestalost mjerenja	Svake četiri godine
Rezultat pokazatelja (2023.)	
37,20%	

10.1 Raspoloživost dodatne radne snage

Pokazatelj		Raspoloživost dodatne radne snage				
Obilježja pokazatelja		Raspoloživa dodatna radna snaga prikazuje broj nezaposlenih osoba u mjesecu s najvećim brojem turističkih noćenja. Pokazatelj daje uvid u potencijalnu radnu snagu koja može biti uključena u turistički sektor tijekom vršne sezone. Koristi se za planiranje ljudskih resursa na razini destinacije.				
Izvor podataka		Hrvatski zavod za zapošljavanje				
Metodologija izračuna pokazatelja		Podatak je preuzet od Hrvatskog zavoda za zapošljavanje				
Zoniranje		Općina Gradac				
Učestalost mjerenja		Svake četiri godine				
Rezultat pokazatelja						
2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	
30	66	51	47	56	50	

Analiza pokazatelja prihvatnih kapaciteta za Općinu Gradac potvrđuje vrlo visok stupanj sezonskog opterećenja prostora, osobito u segmentu smještajnih kapaciteta i vršnih turističkih dana. Izrazito visoki omjeri kreveta u odnosu na broj stanovnika, rast udjela kuća i stanova za odmor te snažna koncentracija turističke aktivnosti u izgrađenim naseljima upućuju na dugogodišnji pritisak na prostor, stanovanje i svakodnevno funkcioniranje destinacije. Istodobno, intenzitet stacionarnog turizma u vršnim danima višestruko nadmašuje broj stanovnika, što potvrđuje potrebu za aktivnim upravljanjem kapacitetima i turističkim tokovima.

Društveni pokazatelji ukazuju na to da većina lokalnog stanovništva i dalje percipira turizam kao faktor koji doprinosi blagostanju i izgledu destinacije, no istodobno su prisutne jasne iritacije povezane s gužvama, prometom, bukom i problemima gospodarenja otpadom tijekom sezone. Posebno je izražena zabrinutost vezana uz apartmanizaciju i njezin utjecaj na kvalitetu života i dostupnost stanovanja. S druge strane, posjetitelji u velikoj mjeri pozitivno ocjenjuju ljepotu destinacije, kakvoću mora i opći doživljaj boravka, dok su promet i gužve identificirani kao ograničavajući čimbenici iskustva.

Ukupno gledano, rezultati potvrđuju da Gradac još nije dosegnuo apsolutne granice prihvatnog kapaciteta, ali se u vršnim razdobljima nalazi blizu funkcionalnih granica u prostoru, infrastrukturi i društvenoj prihvatljivosti turizma. To jasno upućuje na potrebu daljnjeg jačanja upravljačkih alata - posebno u području regulacije smještajnih kapaciteta, prometnog i parkirališnog sustava, komunalne infrastrukture te prostornog planiranja - kako bi se osigurao uravnotežen razvoj turizma, očuvala kvaliteta života lokalnog stanovništva i dugoročno zaštitila konkurentnost destinacije.

7 RAZVOJNI SMJER S MJERAMA I AKTIVNOSTIMA

7.1 SWOT analiza

Tablica 13 SWOT analiza Općine Gradac

Snage	Slabosti
• Pozitivna percepcija lokalnog stanovništva prema turizmu • Visoka razina zadovoljstva posjetitelja i pozitivan doživljaj posjete • Izrazito snažna prirodna osnova: kvalitetne šljunčane plaže, duga obalna šetnica i neposredno zaleđe Biokova • Visoka kakvoća mora za kupanje • Prepoznatljiv i stabilan “sunce i more” proizvod te reputacija sigurne i ugodne destinacije za odmor • Vrlo visok potencijal aktivnog/outdoor turizma za predsezonu i posezonu • Ugostiteljski objekt s Michelinovom preporukom • Ugodna mediteranska klima s puno sunčanih dana i blagim zimama • Trajektna luka u Drveniku • Raznovrsna ponuda smještajnih kapaciteta • Stabilna širokopojasna infrastruktura i dobra pokrivenost internetom • Vodoopskrba osigurana dvama regionalnim sustavima (Makarska; izvorište Klokun) • Sustav gospodarenja otpadom uređen Planom i koncesijom (Komunalno održavanje d.o.o.); uvedeni individualni kućanski spremnici; organizirano razvrstavanje i privremeno skladištenje	• Izrazita sezonalnost i vršna opterećenja (promet, javne površine, infrastruktura) uz velik udio cestovnih dolazaka i jednodnevnih posjeta • Neprijavljeni smještajni objekti povećavaju stvarni turistički pritisak i smanjuju fiskalne prihode • Intenzivne ljetne gužve i prometna zagušenja u ljetnim mjesecima • Većina ugostiteljskih objekata posluje svega nekoliko mjeseci • Vrlo visok pritisak smještajnih kapaciteta i prostora (posebno rast udjela kuća/stanova za odmor) te negativna percepcija apartmanizacije • Udaljenost od ulaza/izlaza na autocestu • Intenzivne ljetne gužve i prometna zagušenja u ljetnim mjesecima • Loša javna prometna povezanost među naseljima i s maraskom rivijerom • Nedostatak raznovrsnih sadržaja i infrastrukture prilagođene obiteljima s djecom • Okolišna opterećenja u vrhuncu sezone (visoki omjeri potrošnje vode i otpada), uz uočene iritacije stanovnika oko otpada i gužvi • Napuštena odmarališta koja degradiraju izgled destinacije • Kapaciteti postojećih vodoopskrbnih spremnika nisu dostatni za sadašnje i buduće potrebe; potrebna nova crpljenja/izvori • Ručno razvrstavanje otpada (automatska linija još nije implementirana); otpad se odvozi na odlagalište izvan županije (Lovornik)

Prilike	Prijetnje
• Izgradnja tunela i brze ceste Ravča-Drvenik • Repozicioniranje destinacije prema produženju sezone kroz aktivni turizam, interpretacijske rute, gastro doživljaje i događanja izvan srpnja/kolovoza • Aktivacija zaleđa (stara sela) kao iskustvenog proizvoda male masovnosti i visoke dodane vrijednosti • Jačanje obiteljskog turizma kroz sadržaje izvan plaže (dječji centar, dvorana, javni prostori, pristupačnost) i jednostavne obiteljske pakete • Razvoj nautičkog turizma kroz općinsko preuzimanje dugotrajne pripreme (prostorno-planski i administrativni okvir) • Sustavno upravljanje kapacitetima: promet/parking, upravljanje tokovima i rasterećenje obale • Ulaganja u digitalne platforme i pametnu destinaciju • Planirana izgradnja devet novih vodosprema (Drvenik II/III/2 I/2 II, Zaostrog II, Vodosprema 1/2, Gradac II, Grma II) te uključivanje novih izvora mogu podići sigurnost opskrbe • Nacionalna ulaganja u obnovljive izvore energije podupiru održivost energetskeg sustava • Unaprjeđenje sustava gospodarenja otpadom kroz CGO-e/reciklažna dvorišta i više razine recikliranja (cilj 50 %)	• Nastavak rasta apartmanizacije i pritiska na stanovanje, identitet mjesta i društvenu prihvatljivost turizma • Povećanje vršnih gužvi i infrastrukturnih opterećenja zbog jednodnevnih posjeta i auto-dostupnosti, uz rizik pada kvalitete iskustva • Klimatski rizici i veći pritisci na vodne resurse i obalu u ljetnim mjesecima • Reputacijski rizik - promet, otpad i gužve mogu dugoročno smanjiti zadovoljstvo gostiju i stanovnika • Kontinuirani rast broja posjetitelja prijeti nadmašivanjem kapaciteta postojeće komunalne i prometne infrastrukture • Geopolitičke i ekonomske krize u ključnim emitivnim zemljama mogu brzo smanjiti turističku potražnju • Sve veće digitalne potrebe turista mogu nadmašiti kapacitete postojeće infrastrukture • Obližnje destinacije s bogatijom hotelskom ponudom i razvijenijim sadržajima mogu preuzeti dio turističke potražnje

7.2 Identificiranje općih načela i ciljeva turizma

Turizam u Općini Gradac predstavlja temeljnu gospodarsku djelatnost i ključni pokretač lokalnog razvoja, s izraženim utjecajem na prostor, infrastrukturu i svakodnevni život zajednice. Analiza stanja pokazuje da je Gradac destinacija snažnih prirodnih aduta i stabilnog interesa tržišta, ali i s jasno izraženim razvojnim ograničenjima koja proizlaze iz sezonalnosti, prostorne koncentracije ponude, strukture smještaja u korist privatnog smještaja te vršnih opterećenja komunalnih i prometnih sustava. U takvom kontekstu, Plan upravljanja destinacijom usmjerava Gradac prema prijelazu s dominantno kvantitativnog rasta na kvalitetniji, uravnoteženiji i dugoročno održiv model turizma, uz istodobno očuvanje prostora i kvalitete života lokalnog stanovništva.

Kako bi se osigurao sklad između turističkog razvoja, nosivosti prostora i potreba zajednice, razvoj turizma u Gradcu temelji se na pet ključnih načela - održivosti, kvaliteti, pristupačnosti, zadovoljstvu i sigurnosti. Ta načela predstavljaju operativni okvir za donošenje odluka i provedbu projekata - od aktivnog upravljanja sezonskim pritiscima (promet, parkiranje, otpad), preko uređenja javnih prostora i podizanja kvalitete ponude, do razvoja sadržaja koji omogućuju produljenje sezone i ravnomjerniju prostornu raspodjelu turističkih tokova prema zaleđu i ruralnim cjelinama.

Tablica 14 Načela razvoja turizma u Gradcu

NAČELA TURIZMA	
Održivost	Razvoj turizma u Općini Gradac temelji se na usklađivanju rasta turističke aktivnosti s nosivim kapacitetom prostora, posebno u vršnim ljetnim mjesecima kada dolazi do izrazitih pritisaka na obalni pojas, promet, parkiranje i komunalne sustave. Održivost uključuje aktivno upravljanje sezonskim opterećenjima, racionalno korištenje vode i energije, unapređenje sustava gospodarenja otpadom te usmjeravanje razvoja prema uravnoteženijem modelu koji smanjuje rizike prekomjerne apartmanizacije i čuva kvalitetu života lokalne zajednice.
Kvaliteta	Gradac usmjerava razvoj prema podizanju kvalitete turističkog doživljaja kroz uređeniji javni prostor, bolje organiziranu mobilnost i standardizirane sadržaje i usluge. Kvaliteta se jača ulaganjima u šetnice i javne površine (lungomare), hortikulturno uređenje, unapređenje komunalnog standarda te razvojem sadržaja koji obogaćuju boravak izvan „sunce i more“ modela (kulturni sadržaji, multifunkcionalni prostori, obiteljski sadržaji). Poseban naglasak stavlja se na profesionalizaciju smještajne ponude kroz poticanje prenamjene objekata u pansionere i difuzne hotele te podizanje standarda privatnog smještaja.
Pristupačnost	Pristupačnost se promatra kao fizička, prometna i digitalna dostupnost destinacije svim korisnicima. Gradac razvija pristupačne javne prostore, šetnice i plaže prilagođene osobama s invaliditetom i smanjenom pokretljivošću, starijim osobama i obiteljima s djecom, uz paralelni razvoj digitalnih rješenja (pristupačne informacije, interaktivne karte i digitalne usluge). U širem smislu, pristupačnost uključuje i jačanje cjelogodišnje mobilnosti kroz unapređenje javnog prijevoza i dostupnosti usluga kretanja između naselja (Gradac, Brist, Podaca, Zaostrog i Drvenik).
Zadovoljstvo	Zadovoljstvo lokalnog stanovništva i posjetitelja postavlja se kao ključni kriterij uspješnosti upravljanja destinacijom. Gradac teži povećanju zadovoljstva turista kroz poboljšanje uređenosti mjesta, kvalitetnije javne prostore, jasnije interpretirane atrakcije i višu razinu usluge. Istovremeno, cilj je povećati zadovoljstvo stanovnika smanjenjem sezonskih gužvi, boljim

NAČELA TURIZMA	
	upravljanjem prometom i parkiranjem, uređenijim sustavom otpada te razvojem društvenih sadržaja korisnih tijekom cijele godine (multifunkcionalna dvorana, dječji centar).
Sigurnost	Sigurnost se odnosi na sigurnost kretanja i boravka u prostoru na kopnu i moru. U fokusu su sigurniji prometni tokovi i parkiranje u vršnim razdobljima, razvoj biciklističke infrastrukture i mjera sigurnosti u prometu te povećanje sigurnosti na moru kroz označavanje zona, postavljanje opreme i edukaciju korisnika morskog prostora. Sigurnost uključuje i upravljanje napuštenim i derutnim prostorima (odmarališta) koji predstavljaju dugotrajan prostorni i sigurnosni problem, uz cilj njihove postupne aktivacije ili prenamjene u javnom interesu.

Izvora: Izrada autora

Na temelju definiranih načela utvrđeni su i ključni ciljevi razvoja turizma u Općini Gradac koji obuhvaćaju ekonomske, kulturološke, ekološke, socijalne i infrastrukturne aspekte. Ciljevi su usmjereni na profesionalizaciju i diversifikaciju ponude te povećanje dodane vrijednosti bez daljnjeg intenziviranja pritiska na obalni pojas; snažniju valorizaciju identiteta i baštine kroz interpretacijske i kulturne sadržaje; smanjenje ekološkog otiska turizma kroz učinkovitije upravljanje otpadom i poticanje održivih standarda; osiguravanje vidljivih koristi za lokalnu zajednicu kroz sadržaje korisne tijekom cijele godine; te sustavno jačanje infrastrukture i upravljačkih kapaciteta destinacije.

Tablica 15 Ciljevi turizma u Gradcu

CILJEVI TURIZMA	
Ekonomski cilj	Razviti konkurentniji i otporniji turistički sektor koji generira veću dodanu vrijednost i stabilnije prihode uz smanjenje ovisnosti o kratkoj ljetnoj sezoni. Naglasak je na profesionalizaciji smještajne ponude (pansioni, difuzni hoteli, podizanje kvalitete privatnog smještaja), aktivaciji strateških lokacija (npr. projekt "Trgovci" putem prava građenja) te jačanju lokalne ponude i potrošnje kroz standardizaciju usluga i promociju kvalitetnih lokalnih proizvođača i ugostitelja.
Kulturološki cilj	Očuvati i snažnije interpretirati lokalni identitet i baštinu Općine Gradac te ih pretvoriti u sadržaj koji obogaćuje boravak posjetitelja i doprinosi produljenju sezone. To uključuje razvoj interpretacijskih programa i materijala na razini cijelog područja (Gradac-Brist-Podaca-Zaostrog-Drvenik) te razvoj atraktivnih kulturnih proizvoda, posebno kroz suvremenu interpretaciju Franjevačkog samostana u Zaostrogu (muzejski vodič i multimedijski sustav) i povezivanje kulturnih točaka s pješačkim, tematskim i doživljajnim rutama.
Ekološki cilj	Smanjiti negativne utjecaje turizma na okoliš i podići komunalni standard destinacije, s naglaskom na upravljanje otpadom i zaštitu obalnog prostora. Cilj obuhvaća unaprjeđenje sustava prikupljanja i odvoza otpada u sezoni (učestalost, spremnici, estetsko uklapanje), poticanje ekološkog certificiranja turističkog smještaja, hortikulturno uređenje javnih površina te uvođenje održivijih modela mobilnosti (javna mobilnost i cikloturizam) koji smanjuju sezonski prometni pritisak.
Socijalni cilj	Osigurati da turizam doprinosi kvaliteti života lokalne zajednice i da koristi od turizma budu vidljive kroz bolju infrastrukturu, dostupnije sadržaje i uravnoteženije korištenje prostora. Cilj uključuje smanjenje sezonskog zasićenja kroz pametnije upravljanje prometom i parkiranjem, razvoj sadržaja koji su jednako korisni stanovnicima i posjetiteljima (dvorana, dječji centar, uređenje šetnice i javne površine), te jačanje društvene prihvatljivosti turizma kroz kontrolu apartmanizacijskih pritiska i usmjeravanje razvoja prema kvaliteti, a ne kvantiteti.

CILJEVI TURIZMA	
Infrastrukturni cilj	Razviti modernu, učinkovitu i održivu infrastrukturu koja omogućuje višu kvalitetu boravka i bolje upravljanje sezonskim pritiscima. U fokusu su projekti parkiranja i prometne reorganizacije (integrirani kompleks na ulazu u Gradac, parkiralište/garaža u Zaostrog), razvoj obalnih šetnica i povezivanja naselja (lungomare Podaca-Brist), unaprjeđenje biciklističke infrastrukture i javnog prijevoza, te uspostava sustava praćenja posjetitelja (Zaostrog) radi donošenja odluka temeljenih na podacima. Dugoročno, strateški cilj je priprema destinacije za promjene koje će donijeti tunel Ravča-Drvenik, uključujući buduće scenarije razvoja Drvenika i prenamjene prostora postojeće trajektne luke.

Izvor: Izrada autora

Načela i ciljevi razvoja turizma u Općini Gradac čine temelj za promišljeno, odgovorno i usklađeno upravljanje destinacijom. Njihova provedba usmjerava Gradac prema modelu turizma koji istodobno podiže kvalitetu turističkog iskustva, jača otpornost prostora i infrastrukture na sezonske vrhunce te povećava zadovoljstvo lokalnog stanovništva. U tom okviru, projekti definirani Planom nisu pojedinačne intervencije, već međusobno povezani instrumenti za postizanje održivijeg razvoja, uz jasno prepoznatu potrebu dugoročnog planiranja i scenarijskog pristupa za projekte koji mogu bitno promijeniti budući položaj destinacije, poput tunela Ravča-Drvenik i posljedičnih promjena u funkciji i organizaciji prostora naselja Drvenik.

7.3 Oblikovanje strateškog pravca i prioriteta

Razvoj turizma u Općini Gradac odvija se u prostorno osjetljivom i funkcionalno zahtjevnom okruženju koje čine linearno povezana obalna naselja, ograničen prostor uz more i snažna sezonska opterećenja. Analiza stanja pokazuje da se najveći dio turističkih aktivnosti koncentrira u ljetnim mjesecima i u užem obalnom pojasu, dok su istodobno brojni prostorni, infrastrukturni i sadržajni potencijali nedovoljno iskorišteni ili potpuno izvan funkcije. Takav razvojni obrazac stvara pritisak na promet, parkiranje, javne površine i komunalne sustave te ističe potrebu za jasnijim upravljanjem razvojem destinacije.

U takvim okolnostima daljnji razvoj turizma u Gradcu ne može se temeljiti na pojedinačnim projektima ili parcijalnim zahvatima, već zahtijeva jasno definiran strateški pravac koji povezuje uređenje prostora, razvoj infrastrukture i oblikovanje turističke ponude u jedinstvenu cjelinu. Posebno je važno uskladiti razvoj obalnog prostora s unutarnjim dijelovima naselja, aktivirati zapuštene i nedovoljno korištene lokacije te planirati budući razvoj u kontekstu promjena u prometnoj dostupnosti i strukturi dolazaka koje će dugoročno utjecati na Općinu Gradac.

Polazeći od tih okolnosti, definirana su dva strateška cilja koji obuhvaćaju ključne razvojne smjerove Općine Gradac. Prvi je usmjeren na uređenje, funkcionalnost i održivost prostora kao preduvjet kvalitetnog razvoja destinacije, dok je drugi usmjeren na razvoj kvalitetne, raznovrsne i cjelogodišnje turističke ponude koja nadilazi sezonsku ovisnost o plažama i moru. Kako bi se ti ciljevi mogli provoditi u praksi, razrađeni su kroz četiri razvojna prioriteta koji služe kao tematski okviri za planiranje i provedbu razvojnih zahvata.

Slijede definirani strateški ciljevi i razvojni prioriteti koji čine temelj budućeg razvoja turizma u Općini Gradac.

Strateški cilj 1: Uređen, funkcionalan i održiv prostor kao temelj razvoja destinacije

- Razvojni prioritet 1.1. Uređenje, aktivacija i dugoročno planiranje prostora i infrastrukture
- Razvojni prioritet 1.2. Kvalitetni, sigurni, zeleni i pristupačni javni prostori

Strateški cilj 2: Razvoj kvalitetne, raznovrsne i cjelogodišnje turističke ponude utemeljene na lokalnim vrijednostima

- Razvojni prioritet 2.1. Razvoj sadržaja i turističkih proizvoda koji smanjuju sezonalnost
- Razvojni prioritet 2.2. Podizanje kvalitete smještaja, usluga i sustava upravljanja destinacijom

7.4 Identificiranje ciljeva

U skladu sa strateškim ciljevima razvoja turizma, Gradac svoj razvoj usmjerava kroz četiri razvojna prioriteta koji čine osnovu provedbe planiranih projekata. U sljedećoj tablici prikazani su razvojni prioriteti te njihovi opisi i ključna područja djelovanja.

	Razvojni prioriteti	Opis	Ključna područja prioriteta
CILJ 1 Uređen, funkcionalan i održiv prostor kao temelj razvoja destinacije	1.1. Uređenje, aktivacija i dugoročno planiranje prostora i infrastrukture	Razvojni prioritet usmjeren je na aktivaciju i plansko korištenje prostora kroz obnovu i prenamjenu zapuštenih i nedovoljno iskorištenih lokacija, uključujući napuštena odmarališta, stare građevine i prostorne cjeline izvan užeg obalnog pojasa. Obuhvaća pripremu projektno-tehničke dokumentacije za infrastrukturnu obnovu i buduće investicije, razvoj prometnih i parkirališnih rješenja te dugoročno planiranje prostora u kontekstu povećane prometne dostupnosti i promjena u strukturi dolazaka. Poseban naglasak stavlja se na pravovremeno planiranje strateških lokacija i prostora koji će u budućnosti imati značajnu ulogu u razvoju destinacije.	• aktivacija i analiza napuštenih odmarališta i drugih brownfield lokacija • priprema dokumentacije za obnovu starih sela, povijesnih i infrastrukturnih cjelina • planiranje i razvoj parkirališnih i garažnih kapaciteta • unapređenje prometne povezanosti i javnog prijevoza između naselja • prostorno planiranje u kontekstu buduće prometne povezanosti i novih razvojnih zona
	1.2. Kvalitetni, sigurni, zeleni i pristupačni javni prostori	Ovaj razvojni prioritet usmjeren je na uređenje i unapređenje javnih prostora koji izravno oblikuju svakodnevni život lokalnog stanovništva i doživljaj destinacije, s posebnim naglaskom na obalni pojas i šetnice. Obuhvaća sustavno uređenje obale, izgradnju i povezivanje šetnica i lungomarea, hortikulturno uređenje javnih površina te osiguravanje pristupačnosti prostora	• uređenje i povezivanje obalnih šetnica i lungomarea • hortikulturno uređenje javnih površina i povećanje zelenih zona • pristupačne plaže i javni prostori za sve korisnike • sigurnost na moru i jasno zoniranje morskog prostora

		za osobe s invaliditetom i smanjene pokretljivosti. Prioritet uključuje i podizanje razine sigurnosti u javnom prostoru i na moru te unapređenje komunalnih standarda u uvjetima sezonskog opterećenja.	- komunalni standard i upravljanje otpadom tijekom sezone - uređenje obalnog prostora u funkciji lokalne zajednice
CILJ 2: Razvoj kvalitetne, raznovrsne i cjelogodišnje turističke ponude utemeljene na lokalnim vrijednostima	Razvojni prioriteti	Opis	Ključna područja prioriteta
	2.1. Razvoj sadržaja i turističkih proizvoda koji smanjuju sezonalnost	Razvojni prioritet usmjeren je na razvoj turističkih sadržaja i proizvoda koji nadopunjuju postojeću ponudu temeljenu na ljetnoj sezoni te stvaraju razloge dolaska izvan glavnih ljetnih mjeseci. Fokus je na revitalizaciji i interpretaciji kulturne baštine, razvoju kulturnih, društvenih, sportskih i obiteljskih sadržaja te stvaranju svih potrebnih preduvjeta za razvoj nautičkog turizma. Poseban naglasak stavlja se na stvaranje funkcionalnih prostora za događanja, edukaciju i rekreaciju koji su dostupni lokalnom stanovništvu i posjetiteljima tijekom cijele godine.	- revitalizacija starih sela i ključnih kulturnih lokaliteta - interpretacija lokalne povijesti, baštine i identiteta - kulturni i društveni sadržaji u zatvorenim i otvorenim prostorima - sportski, rekreativni i obiteljski sadržaji - razvoj nautičkog turizma - sadržaji dostupni izvan glavne turističke sezone
	2.2. Podizanje kvalitete smještaja, usluga i sustava upravljanja destinacijom	Ovaj razvojni prioritet usmjeren je na unapređenje kvalitete smještaja i turističkih usluga te jačanje kapaciteta za učinkovito upravljanje destinacijom. Obuhvaća poticanje prenamjene i podizanja kvalitete postojećih smještajnih kapaciteta, primjenu ekoloških i održivih standarda, standardizaciju manifestacija i turističkih usluga te jačanje stručnih i organizacijskih kapaciteta turističkih zajednica. Prioritet uključuje i razvoj sustava za praćenje posjetitelja i korištenje digitalnih alata za donošenje odluka i upravljanje sezonskim opterećenjima.	- podizanje kvalitete smještaja, pansioni i difuzni hoteli - ekološko certificiranje i održive prakse u turizmu - standardizacija manifestacija, sadržaja i usluga - jačanje kapaciteta turističkih zajednica - sustavi za praćenje posjetitelja i opterećenja - digitalne i informacijske usluge za upravljanje destinacijom

7.5 Akcijski plan - mjere i aktivnosti

Akcijski plan predstavlja operativni okvir provedbe strateških ciljeva razvoja turizma u Općini Gradac. Njegova je svrha povezati definirane strateške ciljeve i razvojne prioritete s konkretnim mjerama i aktivnostima koje omogućuju njihovu postupnu i koordiniranu provedbu u praksi, uzimajući u obzir prostorne, infrastrukturne i organizacijske posebnosti destinacije.

Kroz Akcijski plan jasno se definira na koji se način planirani zahvati i razvojni smjerovi trebaju provoditi, s naglaskom na aktivaciju zapuštenih i nedovoljno iskorištenih prostora, unapređenje prometne i komunalne infrastrukture, uređenje javnih prostora te razvoj raznovrsne i kvalitetnije turističke ponude. Mjere i aktivnosti postavljene su tako da omogućuju provedbu postojećih planiranih projekata, ali i ostavljaju prostor za razvoj novih zahvata i inicijativa koje će se pojaviti kao odgovor na promjene u dostupnosti destinacije, strukturi dolazaka i potrebama lokalne zajednice.

Akcijski plan obuhvaća mjere i aktivnosti koje su usmjerene na cijelo područje Općine Gradac, te reflektiraju potrebu za uravnoteženim razvojem obalnog prostora, unutarnjih dijelova naselja i kulturno-povijesnih cjelina. Poseban naglasak stavljen je na planiranje i faznu provedbu zahvata, jasno definiranje razvojnih smjerova i modela upravljanja, kao i na jačanje kapaciteta za učinkovito upravljanje destinacijom.

U nastavku poglavlja prikazane su mjere i pripadajuće aktivnosti za svaki razvojni prioritet, koje zajedno čine operativni alat za provedbu Plana upravljanja destinacijom Općine Gradac te osiguravaju jasnu povezanost između strateških ciljeva, razvojnih prioriteta i konkretnih razvojnih zahvata u prostoru.

RAZVOJNI PRIORITET 1.1. Uređenje, aktivacija i dugoročno planiranje prostora i infrastrukture	
Mjera 1.1.1. Aktivacija i plansko korištenje zapuštenih i strateških prostora	
Aktivnost 1.1.1.1. Analiza stanja i razvojnih mogućnosti poznatih zapuštenih i nedovoljno iskorištenih lokacija	Provest će se detaljna analiza postojećeg stanja, vlasničkih odnosa i prostornih ograničenja na unaprijed poznatim lokacijama, uključujući napuštena odmarališta i druge strateške prostore. Aktivnost omogućuje donošenje informiranih odluka o obnovi, prenamjeni i budućem korištenju prostora te služi kao temelj za daljnje razvojne korake.
Aktivnost 1.1.1.2. Izrada akcijskih i razvojnih smjernica za obnovu i prenamjenu prostora	Izradit će se akcijski okviri i razvojne smjernice za obnovu, prenamjenu i aktivaciju zapuštenih i strateških lokacija, uključujući definiranje mogućih namjena, faznosti provedbe i modela upravljanja. Aktivnost služi kao podloga za utvrđivanje razvojnih prioriteta i donošenje odluka o budućim ulaganjima.
Aktivnost 1.1.1.3. Priprema podloga za pokretanje razvojnih i investicijskih projekata	Na temelju usvojenih smjernica omogućit će se priprema potrebnih podloga za pokretanje razvojnih i investicijskih projekata, uključujući i izradu projektno-tehničke dokumentacije kada je to opravdano. Aktivnost ne podrazumijeva automatsku izradu dokumentacije, već stvaranje preduvjeta za njezinu izradu prema prioritetima i dostupnim izvorima financiranja.
Mjera 1.1.2. Razvoj prometne i parkirališne infrastrukture te dostupnosti usluga	
Aktivnost 1.1.2.1. Planiranje i izgradnja parkirališnih i garažnih kapaciteta	Razvijat će se rješenja za parkiranje koja smanjuju pritisak na središta naselja i obalni prostor, uz bolju organizaciju prometa tijekom sezone.

Aktivnost 1.1.2.2. Unapređenje lokalnog i međumjesnog javnog prijevoza	Analizirat će se postojeći sustav javnog prijevoza i planirati poboljšanja koja omogućuju bolju cjelogodišnju povezanost unutar općine te povezanost sa obližnjim gradovima i općinama.
Aktivnost 1.1.2.3. Dugoročno prometno i prostorno planiranje u kontekstu povećane dostupnosti destinacije	Planirat će se prilagodba prostora i infrastrukture budućim prometnim promjenama i povećanom broju dolazaka. Aktivnost omogućuje pravovremenu pripremu destinacije za nove razvojne okolnosti.
RAZVOJNI PRIORITET 1.2. Kvalitetni, sigurni, zeleni i pristupačni javni prostori	
Mjera 1.2.1. Uređenje i povezivanje javnih prostora i obalnog pojasa	
Aktivnost 1.2.1.1. Uređenje obalnog prostora, šetnica i lungomarea	Provest će se uređenje i povezivanje pješačkih i rekreacijskih površina uz more radi povećanja kvalitete boravka i sigurnosti kretanja. Aktivnost uključuje i opremanje prostora urbanom opremom i rasvjetom.
Aktivnost 1.2.1.2. Hortikulturno uređenje i povećanje zelenih površina	Uredit će se javne površine sadnjom autohtonih biljnih vrsta i oblikovanjem zelenih zona. Aktivnost doprinosi poboljšanju mikroklima i vizualne kvalitete prostora.
Mjera 1.2.2. Pristupačnost, sigurnost i komunalni standard javnih prostora	
Aktivnost 1.2.2.1. Prilagodba javnih prostora i plaža osobama s invaliditetom	Uredit će se pristupačne staze, rampe i prateća infrastruktura kako bi javni prostori i plaže bili dostupni svim korisnicima. Aktivnost potiče inkluzivnost i ravnopravno korištenje prostora.
Aktivnost 1.2.2.2. Unapređenje sigurnosti u javnom prostoru i na moru	Provest će se mjere koje povećavaju sigurnost kretanja i boravka u prostoru, uključujući jasno označavanje zona korištenja mora. Aktivnost doprinosi sigurnijem korištenju obalnog i morskog prostora.
Aktivnost 1.2.2.3. Unapređenje komunalnih sustava i upravljanje otpadom u sezoni	Unaprijedit će se sustav prikupljanja i odvoza otpada u razdobljima povećanog opterećenja. Aktivnost doprinosi urednosti prostora i očuvanju okoliša.
RAZVOJNI PRIORITET 2.1. Razvoj sadržaja i turističkih proizvoda koji smanjuju sezonalnost	
Mjera 2.1.1. Revitalizacija i interpretacija kulturne i povijesne baštine	
Aktivnost 2.1.1.1. Priprema i provedba projekata obnove kulturne baštine	Provodit će se projekti obnove i stavljanja u funkciju kulturnih lokaliteta i povijesnih cjelina. Aktivnost omogućuje uključivanje baštine u suvremenu turističku ponudu.
Aktivnost 2.1.1.2. Razvoj interpretacijskih i multimedijских sadržaja	Razvit će se suvremeni interpretacijski alati koji posjetiteljima približavaju lokalnu povijest i identitet. Aktivnost povećava doživljaj i edukativnu vrijednost posjeta.
Mjera 2.1.2. Razvoj raznovrsnih cjelogodišnjih sadržaja i novih oblika turističke ponude	
Aktivnost 2.1.2.1. Razvoj i prilagodba multifunkcionalnih	Razvijat će se i prilagođavati prostori namijenjeni provedbi različitih kulturnih, edukativnih, društvenih, kreativnih i drugih sadržaja, ovisno o razvojnim potrebama destinacije. Aktivnost omogućuje fleksibilno

prostora za različite oblike sadržaja	korištenje prostora za postojeće i buduće oblike turističke i društvene ponude tijekom cijele godine.
Aktivnost 2.1.2.2. Razvoj raznovrsnih sadržaja za aktivni boravak, učenje i slobodno vrijeme	Provođit će se aktivnosti i projekti koji omogućuju razvoj novih i raznovrsnih sadržaja za lokalno stanovništvo i posjetitelje, uključujući, ali ne ograničavajući se na sport, rekreaciju, obiteljske, edukativne i tematske programe. Aktivnost ostavlja prostor za razvoj novih oblika turizma i sadržaja koji odgovaraju promjenama u potražnji i profilu posjetitelja.
RAZVOJNI PRIORITET 2.2. Podizanje kvalitete smještaja, usluga i sustava upravljanja destinacijom	
Mjera 2.2.1. Unapređenje kvalitete i strukture smještajne ponude	
Aktivnost 2.2.1.1. Poticanje podizanja kvalitete i prenamjene smještajnih kapaciteta	Provođit će se aktivnosti usmjerene na podizanje standarda smještaja i razvoj kvalitetnijih oblika ponude. Aktivnost doprinosi konkurentnosti i zadovoljstvu gostiju.
Aktivnost 2.2.1.2. Poticanje primjene ekoloških i održivih standarda	Provođit će se edukacije i savjetovanja vezana uz primjenu održivih praksi i ekoloških certifikata. Aktivnost smanjuje utjecaj turizma na okoliš.
Mjera 2.2.2. Jačanje sustava upravljanja, standardizacije i praćenja razvoja destinacije	
Aktivnost 2.2.2.1. Standardizacija turističkih sadržaja i manifestacija	Razvit će se kriteriji i smjernice za organizaciju manifestacija i pružanje turističkih usluga. Aktivnost osigurava ujednačenu razinu kvalitete ponude.
Aktivnost 2.2.2.2. Jačanje kapaciteta turističkih zajednica i dionika	Provođit će se edukacije i stručna usavršavanja radi unaprjeđenja znanja i kompetencija dionika u turizmu. Aktivnost jača profesionalno upravljanje destinacijom.
Aktivnost 2.2.2.3. Uspostava sustava praćenja i digitalnih alata za upravljanje destinacijom	Razvit će se sustavi za praćenje posjetitelja i opterećenja te digitalni alati za analizu podataka. Aktivnost omogućuje donošenje odluka temeljenih na stvarnim pokazateljima.

Izvor: Izrada autora

8 SMJERNICE I PREPORUKE ZA DIONIKE RAZVOJA

Plan upravljanja destinacijom Gradac dokument je strateškog usmjerenja i koordiniranog djelovanja svih relevantnih dionika u razdoblju **2026. - 2029. godine**. Plan se temelji na dva strateška cilja usmjerena na unapređenje kvalitete prostora i infrastrukture te na razvoj cjelogodišnje i konkurentne turističke ponude, uz očuvanje ravnoteže između turističkog razvoja i svakodnevnog života lokalne zajednice.

Planom su definirana četiri razvojna prioriteta, osam mjera, dvadeset aktivnosti i dvadeset i četiri projekta, od kojih dio ima dugoročan karakter i prelazi jedno plansko razdoblje. Projekti su osmišljeni kao međusobno povezani zahvati koji odgovaraju na ključne razvojne izazove Općine Gradac, uključujući snažnu sezonalnost, pritisak na obalni prostor, prometna i parkirališna opterećenja te prisutnost zapuštenih i nedovoljno iskorištenih prostora. Njihovom provedbom stvaraju se preduvjeti za sustavno uređenje prostora, postupnu aktivaciju postojećih resursa, unapređenje komunalne i prometne infrastrukture te razvoj novih javnih i turističkih sadržaja, čime se Plan pozicionira kao alat dugoročnog upravljanja razvojem destinacije, a ne isključivo kao kratkoročni investicijski dokument.

Provedba Plana zahtijeva jasno definiranu podjelu uloga i odgovornosti te kontinuiranu suradnju između Općine Gradac i turističkih zajednica kao nositelja razvoja, uz aktivno sudjelovanje Splitsko-dalmatinske županije, javnih ustanova, privatnih investitora, poduzetnika u turizmu i ostalih relevantnih dionika. Posebno je važno osigurati usklađenost prostorno-planskih, komunalnih i turističkih odluka kako bi se spriječilo daljnje nekontrolirano opterećenje prostora i infrastrukture.

Smjernice i preporuke u ovom poglavlju usmjerene su na jačanje koordinacije među dionicima, učinkovitiju provedbu planiranih mjera i aktivnosti, racionalno korištenje financijskih i prostornih resursa te stvaranje preduvjeta za uravnotežen i dugoročno održiv razvoj turizma u Gradcu.

8.1 Smjernice i preporuke za Općinu Gradac

Općina Gradac ima ključnu ulogu u provedbi Plana upravljanja destinacijom jer je nositelj strateškog upravljanja prostorom, infrastrukturom i javnim uslugama. S obzirom na ograničen obalni prostor, snažnu koncentraciju turističkih aktivnosti u ljetnim mjesecima, prometna i parkirališna opterećenja te prisutnost zapuštenih i nedovoljno iskorištenih lokacija, uloga Općine posebno je važna u osiguravanju koordiniranog planiranja, faznog razvoja i dugoročnog upravljanja razvojem destinacije, uz očuvanje kvalitete svakodnevnog života lokalnog stanovništva.

Preporuke za djelovanje Općine Gradac uključuju:

Prostorno i strateško planiranje - osigurati da se svi budući zahvati, investicije i infrastrukturni projekti provode u skladu s Planom upravljanja destinacijom, važećom prostorno-planskom dokumentacijom i stvarnim nosivim kapacitetima prostora. Poseban naglasak potrebno je staviti na obalni pojas, javne površine, prometno opterećena područja te na pravovremeno planiranje prostora u kontekstu dugoročnih prometnih i razvojnih promjena.

Koordinacija infrastrukturnih i prometnih projekata - primjenjivati integrirani pristup razvoju prometne, parkirališne i komunalne infrastrukture, osobito u uvjetima sezonskih opterećenja. Nužno je osigurati usklađeno planiranje i provedbu s nadležnim institucijama i javnim poduzećima (Splitsko-dalmatinska županija, Županijska uprava za ceste, lučke uprave, HEP-ODS, komunalna društva) kako bi se izbjegla parcijalna i međusobno neusklađena rješenja.

Aktivno upravljanje prostorom i općinskom imovinom - sustavno pristupati aktivaciji zapuštenih i strateških lokacija u vlasništvu Općine ili na području njezine nadležnosti kroz jasno definirane razvojne smjernice, faznost provedbe i modele upravljanja. Posebnu pažnju potrebno je posvetiti lokacijama s

razvojnim potencijalom za javne, društvene i turističke sadržaje, uz očuvanje prostora od nekontrolirane i neprimjerene izgradnje.

Poticanje javno-privatnog partnerstva - aktivno poticati uključivanje privatnog sektora u razvoj i upravljanje kvalitetnim turističkim i društvenim sadržajima, osobito u segmentima smještaja više kvalitete, selektivnog nautičkog turizma, kulturnih i sportskih sadržaja te revitalizacije zapuštenih objekata. Suradnja treba biti temeljena na jasno definiranim prostornim, okolišnim i razvojnim uvjetima.

Upravljanje održivošću i resursima - sustavno pratiti utjecaj turizma na prostor, okoliš i komunalne sustave, s posebnim naglaskom na upravljanje otpadom tijekom turističke sezone, potrošnju vode i energije, sigurnost u obalnom i morskom prostoru te očuvanje osjetljivih prirodnih i krajobraznih područja.

Financiranje i sufinanciranje razvojnih projekata - aktivno koristiti dostupne nacionalne, županijske i EU izvore financiranja za projekte uređenja javnih prostora, obalnog pojasa, prometne i komunalne infrastrukture, pristupačnosti, mobilnosti te društvene, kulturne i sportske infrastrukture koja omogućuje cjelogodišnje korištenje i ravnomjerniji razvoj svih naselja Općine.

Jačanje institucionalnih kapaciteta - ulagati u jačanje stručnih i organizacijskih kapaciteta općinske uprave, s naglaskom na upravljanje razvojnim projektima, koordinaciju dionika, praćenje turističkih i prostornih pokazatelja te korištenje digitalnih alata u planiranju i upravljanju.

Transparentnost i komunikacija s lokalnom zajednicom - osigurati redovitu i jasnu komunikaciju s lokalnim stanovništvom o planiranim zahvatima, osobito onima koji utječu na prostor, promet i svakodnevni život. Provoditi javna savjetovanja i poticati participativne procese kako bi razvoj destinacije bio utemeljen na razumijevanju, prihvatanju i aktivnom sudjelovanju lokalne zajednice.

Dosljednom provedbom navedenih smjernica Općina Gradac preuzima aktivnu ulogu u upravljanju razvojem destinacije te osigurava uravnotežen i dugoročno održiv razvoj turizma koji istodobno doprinosi gospodarskom razvoju, očuvanju prostora i podizanju kvalitete života lokalnog stanovništva.

8.2 Smjernice i preporuke za turističke zajednice

Turistička zajednica općine Gradac i Turistička zajednica mjesta Drvenik - imaju ključnu ulogu u razvoju, oblikovanju i promociji turističke ponude te u operativnoj koordinaciji dionika uključenih u turizam. S obzirom na prostornu i funkcionalnu raznolikost općine, izraženu sezonalnost te planirane infrastrukturne i razvojne zahvate, uloga turističkih zajednica osobito je važna u usmjeravanju promocije, razvoju cjelogodišnjih proizvoda i upravljanju turističkim tokovima na razini cijele destinacije.

Postojanje dvije turističke zajednice zahtijeva usklađen i koordiniran pristup razvoju i promociji, uz jasno prepoznavanje specifičnosti pojedinih naselja, osobito Drvenika kao prometno izuzetno opterećenog ulaznog i izlaznog čvorišta destinacije. Zajedničkim djelovanjem turističke zajednice mogu doprinijeti ravnomjernijoj raspodjeli posjetitelja, boljem korištenju prostora i kvalitetnijem upravljanju sezonskim pritiscima.

Preporuke za djelovanje turističkih zajednica uključuju:

Razvoj i koordinirana promocija destinacijskog identiteta - sustavno oblikovati i komunicirati identitet Općine Gradac kao uređene, funkcionalne i raznolike obalne destinacije, uz uvažavanje posebnosti pojedinih naselja. Promociju temeljiti na kvaliteti prostora, javnih sadržaja, sigurnosti boravka, prirodnim i kulturnim vrijednostima te mogućnostima aktivnog i cjelogodišnjeg boravka.

Razvoj i promocija cjelogodišnjih turističkih proizvoda - u suradnji s Općinom i ostalim dionicima, aktivno razvijati i promovirati proizvode koji nadilaze ljetnu sezonu, uključujući kulturne, rekreativne, sportske, edukativne i tematske sadržaje. Posebnu pažnju posvetiti razvoju sadržaja dostupnih u predsezoni i sezoni te jasnom definiranju ciljnih skupina.

Digitalna transformacija i upravljanje informacijama - Unaprijediti digitalne kanale kroz jasno strukturirane informacije o sadržajima, manifestacijama, mobilnosti i pristupačnosti. Razvijati i koristiti digitalne alate za usmjeravanje posjetitelja, informiranje o dostupnim sadržajima izvan vrhunca sezone te prezentaciju novih projekata i zona uređenja. Aktivno koristiti aplikativna rješenja Ministarstva turizma i sporta te poticati razvoj pametnih usluga.

Unaprjeđenje kvalitete usluga i profesionalizacija dionika - provoditi ciljane edukacije za privatne iznajmljivače, ugostitelje i ostale dionike u turizmu, s naglaskom na podizanje kvalitete usluge, održive prakse, digitalnu vidljivost i prilagodbu ponude različitim profilima gostiju. Posebnu pozornost usmjeriti na podizanje kvalitete privatnog smještaja.

Suradnja s lokalnim proizvođačima i akterima u prostoru - aktivno uključivati lokalne proizvođače, ribare, OPG-ove, kulturne i sportske udruge u turističku ponudu kroz tematske programe, manifestacije i promotivne aktivnosti. Time se jača lokalna ekonomija, autentičnost ponude i povezanost turizma s lokalnom zajednicom.

Praćenje pokazatelja održivosti i pokazatelja prihvatnih kapaciteta te zadovoljstva posjetitelja - Sustavno prikupljati i analizirati podatke o broju posjetitelja, sezonalnosti, zadovoljstvu gostiju i lokalnog stanovništva te opterećenju prostora i infrastrukture. Dobivene podatke koristiti kao alat za operativno planiranje, prilagodbu promocije i upravljanje turističkim tokovima.

Koordinacija turističkih zajednica i suradnja s Općinom - osigurati redovitu koordinaciju između Turističke zajednice općine Gradac i Turističke zajednice mjesta Drvenik, kao i suradnju s Općinom Gradac, komunalnim službama i privatnim sektorom. Jasna komunikacija i usklađivanje aktivnosti ključni su za učinkovitu provedbu Plana upravljanja i izbjegavanje preklapanja ili neusklađenih inicijativa.

Provedbom navedenih smjernica turističke zajednice preuzimaju aktivnu ulogu u upravljanju razvojem ponude i promocije destinacije te osiguravaju da se planirani projekti i ulaganja odraze u stvarnom produljenju sezone, ravnomjernijem korištenju prostora i povećanju kvalitete turističkog iskustva, uz uvažavanje potreba i interesa lokalne zajednice.

8.3 Smjernice i preporuke za druge dionike u turizmu i upravljanju turizmom u destinaciji

Uspješna provedba Plana upravljanja destinacijom Općine Gradac zahtijeva aktivno sudjelovanje svih relevantnih dionika izvan općinske uprave i turističkih zajednica, uključujući privatni sektor, komunalna i javna poduzeća, ugostiteljske i turističke subjekte, udruge te institucije na županijskoj i nacionalnoj razini. Njihova uloga osobito je važna u provedbi infrastrukturnih i razvojnih zahvata, aktivaciji prostora, razvoju turističkih sadržaja te osiguravanju kvalitetnog svakodnevnog funkcioniranja destinacije, osobito u razdobljima pojačanog sezonskog opterećenja.

S obzirom na izraženu sezonalnost, prostorna ograničenja obalnog pojasa i potrebu za uravnoteženijim razvojem svih naselja Općine Gradac, ostali dionici imaju važnu ulogu u provedbi mjera i aktivnosti definiranih Planom, kao i u prilagodbi vlastitog poslovanja ciljevima održivog i dugoročnog razvoja destinacije.

Preporuke za djelovanje drugih dionika uključuju:

Aktivno uključivanje u provedbu razvojnih projekata - aktivno sudjelovati u planiranju, financiranju i provedbi projekata uređenja javnih prostora, obalnog pojasa, sportskih, društvenih i turističkih sadržaja te smještajnih kapaciteta, u skladu s razvojnim prioritetima Općine Gradac i važećim prostorno-planskim okvirom. Posebnu pažnju posvetiti projektima koji doprinose revitalizaciji zapuštenih prostora i ravnomjernijem razvoju svih naselja.

Primjena i podizanje standarda kvalitete u poslovanju - primjenjivati i kontinuirano unaprjeđivati standarde kvalitete u smještajnoj, ugostiteljskoj i turističkoj ponudi, uz naglasak na održive prakse, energetska učinkovitost, racionalno korištenje vode i upravljanje otpadom. Time se doprinosi smanjenju pritiska na okoliš i povećanju dugoročne konkurentnosti destinacije.

Digitalna transformacija poslovanja i komunikacije s gostima - koristiti digitalne alate i rješenja za upravljanje poslovanjem, prodaju, promociju i komunikaciju s gostima, uključujući informiranje o dostupnim sadržajima, mobilnosti i pravilima korištenja prostora. Digitalni alati trebaju pridonijeti boljem upravljanju sezonalnošću i usmjeravanju posjetitelja na raznovrsne sadržaje unutar destinacije.

Ulaganje u znanja i kompetencije zaposlenika - sustavno ulagati u edukaciju zaposlenih u turizmu, ugostiteljstvu i povezanim djelatnostima, s naglaskom na kvalitetu usluge, sigurnost, održive prakse i prilagodbu različitim profilima gostiju. Posebnu važnost ima podizanje profesionalnih standarda u privatnom smještaju i malim poduzetničkim subjektima.

Suradnja s lokalnom zajednicom i nositeljima sadržaja - razvijati suradnju s lokalnim OPG-ovima, ribarima, sportskim klubovima, udrugama i kulturnim akterima radi stvaranja autentičnih turističkih proizvoda koji se temelje na lokalnim resursima. Takva suradnja doprinosi jačanju lokalne ekonomije i ravnomjernijoj raspodjeli koristi od turizma.

Sudjelovanje u promociji destinacije i razvoju ponude više kvalitete - aktivno sudjelovati u zajedničkim promotivnim aktivnostima, manifestacijama i razvoju tematskih proizvoda koji Gradac pozicioniraju kao destinaciju kvalitete, raznovrsne ponude i cjelogodišnjeg boravka. Posebno poticati razvoj ponude koja nije isključivo vezana uz ljetnu sezonu i obalni prostor.

Primjenom navedenih smjernica ostali dionici u turizmu i upravljanju prostorom postaju aktivni i odgovorni partneri u provedbi Plana upravljanja destinacijom Općine Gradac te doprinose razvoju destinacije koja je funkcionalna, kvalitetna i dugoročno održiva, uz poštivanje prostora i interesa lokalne zajednice.

9 POPIS PROJEKATA

Popis projekata predstavlja završnu, ali ujedno jednu od ključnih cjelina Plana upravljanja destinacijom Gradac. Ukupno su definirana **24 projekta**, od kojih su mnogi infrastrukturnog karaktera i dugoročno oblikuju razvojni smjer destinacije te doprinose ostvarenju definiranog strateškog cilja razvoja turizma u Gradcu. Ovi projekti ne čine samo četverogodišnji plan ulaganja, već uspostavljaju **strateški okvir za dugoročan, održiv i prostorno uravnotežen razvoj turizma u Gradcu**.

Posebno je važno istaknuti da popis projekata uključuje i razvojno i infrastrukturno zahtjevne zahvate čija se provedba, zbog svoje složenosti i opsega, ne može u cijelosti realizirati unutar jednog planskog razdoblja. Riječ je o projektima koji imaju ključnu ulogu u dugoročnom razvoju Općine Gradac, osobito u kontekstu unapređenja prometne dostupnosti, uređenja obalnog prostora i aktivacije strateških lokacija. Njihovo uvrštavanje u Plan omogućuje pravovremeno definiranje razvojnih smjerova, faznosti provedbe i prioriteta, kao i usklađivanje budućih odluka s prostornim, infrastrukturnim i turističkim ciljevima destinacije u sljedećim planerskim ciklusima.

Za svaki projekt definirani su sljedeći elementi:

- naziv projekta,
- kratki opis predmeta i svrhe projekta,
- način doprinosa ostvarenju pokazatelja održivosti,
- nositelj provedbe i lokacija provedbe,
- planirani rokovi početka i završetka,
- ključne točke ostvarenja projekta s planiranim rokovima,
- ukupna procijenjena vrijednost projekta, uključujući iznose vlastitog financiranja i moguće izvore financiranja,
- status izrade potrebne studijske i projektne dokumentacije.

Svi projekti usklađeni su sa **Strategijom razvoja turizma Republike Hrvatske**, aktualnim **Nacionalnim planom razvoja održivog turizma 2021.–2027.**, kao i **Smjernicama za izradu popisa projekata Ministarstva turizma i sporta**, čime se osigurava strateška dosljednost, održivost i mogućnost financiranja iz nacionalnih i europskih mehanizama potpore.

Naziv projekta	Priprema dokumentacije za revitalizaciju starih sela Gornja Podaca i Starog sela Drvenik
Opis predmeta projekta	Projekt obuhvaća izradu cjelokupne projektno-tehničke dokumentacije potrebne za dovođenje osnovne komunalne infrastrukture (voda, struja i prateći elementi) u stara sela na području Općine Gradac - Gornju Podacu (integralno-difuzno selo pod konzervatorskom zaštitom) te Staro selo Drvenik, smješteno na južim padinama Biokova. Dokumentacija će predstavljati temelj za buduće radove na infrastrukturnoj obnovi, revitalizaciji i turističkom oživljavanju ovih povijesnih ruralnih cjelina.
Opis svrhe projekta	Svrha projekta je stvoriti preduvjete za obnovu i revitalizaciju zaštićenih starih sela Gornja Podaca i Starog sela Drvenik kroz pripremu dokumentacije za dovođenje komunalne infrastrukture. Projekt omogućuje pokretanje daljnjih ulaganja u zaštitu i obnovu kulturno-povijesne baštine, razvoj ruralnog turizma, vraćanje života u napuštene zaseoke te stvaranje novih sadržaja koji doprinose gospodarskom i turističkom razvoju Općine Gradac, uz očuvanje autentičnog ambijenta prostora.
Način doprinosa ostvarenju pokazatelja održivosti	Provedba projekta doprinosi pokazateljima održivosti navedenim u nastavku: 1.1.2. Zadovoljstvo lokalnog stanovništva turizmom

Naziv projekta	Priprema dokumentacije za revitalizaciju starih sela Gornja Podaca i Starog sela Drvenik
	1.2.1. Zadovoljstvo cjelokupnim boravkom u destinaciji 3.1.2. Prosječna duljina boravka turista u destinaciji 3.2.1. Broj zaposlenih u djelatnostima pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane 3.2.2. Poslovni prihod gospodarskih subjekata (obveznika poreza na dobit) u djelatnostima pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane
Nositelj provedbe projekta	Općina Gradac
Lokacija provedbe projekta (grad/općina)	Općina Gradac
Planirani početak provedbe projekta	2026.
Planirani završetak provedbe projekta	2029.
Ključne točke ostvarenja projekta	1. Izrada idejnog projekta infrastrukture (voda, struja) 2. Izrada glavnog projekta i troškovnika 3. Ishođenje potrebnih potvrda projekta
Planirani rokovi postignuća ključnih točaka ostvarenja projekta	1. 2027. 2. 2028. 3. 2029.
Ukupno procijenjena vrijednost projekta	250.000,00 EUR
Iznos vlastitog financiranja	100 %
Ostali mogući izvori financiranja	/
Imovinsko-pravni odnosi	Neriješeni
Osnova za raspolaganje nekretninama	Ne
Status izrade potrebne studijske dokumentacije (profil projekta; studija predizvodljivosti/izvedivosti; izrađena analiza troškova i koristi -CBA)?	Ne
Status izrade potrebne projektne dokumentacije (izrađen idejni projekt; ishodovana lokacijska dozvola; izrađen glavni projekt; mogućnost gradnje prema Pravilniku o jednostavnim i drugim građevinama i radovima; ishodovana građevinska dozvola)?	Ne
PROJEKT OD POSEBNOG ZNAČAJA ZA RAZVOJ DESTINACIJE (DA/NE)	Ne

Naziv projekta	Revitalizacija bivšeg odmarališta 'Trgovci' putem prava građenja
Opis predmeta projekta	Predmet projekta je priprema i aktivacija izuzetno atraktivne lokacije bivšeg odmarališta „Trgovci“, smještene na adresi Šetalište dr. Nike Andrijaševića 18, na katastarskoj čestici 592 k.o. Gradac, ukupne bruto površine 1380 m ² , s glavnom zgradom (pr + 3) i dva pomoćna objekta. Projekt uključuje izradu potrebne dokumentacije i provedbu postupka koji će omogućiti raspisivanje natječaja za dodjelu prava građenja na 99 godina radi preoblikovanja objekta u turistički/hotelski sklop. Općina Gradac ostaje vlasnik nekretnine te kroz model prava građenja osigurava dugoročne godišnje prihode.
Opis svrhe projekta	Svrha projekta je stavljanje u funkciju jedne od najvrjednijih općinskih nekretnina putem modela koji omogućuje značajna privatna ulaganja, bez otuđenja vlasništva. Aktivacijom lokacije „Trgovci“ omogućit će se razvoj kvalitetnog turističkog sadržaja, povećanje atraktivnosti destinacije i otvaranje novih radnih mjesta, uz istodobno osiguravanje stabilnih i predvidivih prihoda za Općinu Gradac kroz pravo građenja. Projekt stvara temelje za transparentan, konkurentan i investitorima privlačan postupak javnog nadmetanja te postavlja jasne preduvjete za dugoročno održivo upravljanje prostorom.
Način doprinosa ostvarenju pokazatelja održivosti	Provedba projekta doprinosi pokazateljima održivosti navedenim u nastavku: 1.1.2. Zadovoljstvo lokalnog stanovništva turizmom 1.2.1. Zadovoljstvo cjelokupnim boravkom u destinaciji

Naziv projekta	Revitalizacija bivšeg odmarališta 'Trgovci' putem prava građenja
	3.1.2. Prosječna duljina boravka turista u destinaciji 3.2.1. Broj zaposlenih u djelatnostima pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane 3.2.2. Poslovni prihod gospodarskih subjekata (obveznika poreza na dobit) u djelatnostima pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane
Nositelj provedbe projekta	Općina Gradac
Lokacija provedbe projekta (grad/općina)	Općina Gradac
Planirani početak provedbe projekta	2026.
Planirani završetak provedbe projekta	2027.
Ključne točke ostvarenja projekta	1. Izrađen program za dodjelu prava građenja 2. Proveden javni natječaj za dodjelu prava građenja
Planirani rokovi postignuća ključnih točaka ostvarenja projekta	1. 2026. 2. 2027.
Ukupno procijenjena vrijednost projekta	25.000,00 EUR
Iznos vlastitog financiranja	100 %
Ostali mogući izvori financiranja	/
Imovinsko-pravni odnosi	Riješeni
Osnova za raspolaganje nekretninama	Vlasništvo
Status izrade potrebne studijske dokumentacije (profil projekta; studija predizvodljivosti/izvedivosti; izrađena analiza troškova i koristi -CBA)?	Ne
Status izrade potrebne projektne dokumentacije (izrađen idejni projekt; ishodovana lokacijska dozvola; izrađen glavni projekt; mogućnost gradnje prema Pravilniku o jednostavnim i drugim građevinama i radovima; ishodovana građevinska dozvola)?	Ne
PROJEKT OD POSEBNOG ZNAČAJA ZA RAZVOJ DESTINACIJE (DA/NE)	Ne

Naziv projekta	Analiza i plan upravljanja napuštenim odmaralištima u Općini Gradac
Opis predmeta projekta	Projekt obuhvaća mapiranje, označavanje i sistematizaciju 10 napuštenih odmarališta na području Općine Gradac (9 u Gradcu i 1 u Bristu), ukupne površine oko 66.000 m ² . U okviru projekta izrađuje se pregled postojećeg stanja, evidencija <i>brownfield</i> lokacija, izrada akcijskog plana za svaku lokaciju te procjena potencijalnih prihoda za Općinu u slučaju njihovog budućeg aktiviranja ili prenamjene.
Opis svrhe projekta	Svrha projekta je omogućiti Općini Gradac kvalitetne stručne podloge za nastavak kontinuiranog procesa rješavanja imovinsko-pravnih odnosa vezanih uz napuštena odmarališta. Projekt daje sustavan pregled prostora, jasno definira korake za buduće upravljanje lokacijama te procjenjuje moguće financijske učinke na općinski proračun, čime se stvaraju preduvjeti za dugoročno uređenje, aktivaciju ili prenamjenu ovih vrijednih prostora.
Način doprinosa ostvarenju pokazatelja održivosti	Provedba projekta doprinosi pokazateljima održivosti navedenim u nastavku: 1.1.2. Zadovoljstvo lokalnog stanovništva turizmom 1.2.1. Zadovoljstvo cjelokupnim boravkom u destinaciji 3.1.2. Prosječna duljina boravka turista u destinaciji 3.2.1. Broj zaposlenih u djelatnostima pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane 3.2.2. Poslovni prihod gospodarskih subjekata (obveznika poreza na dobit) u djelatnostima pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane
Nositelj provedbe projekta	Općina Gradac
Lokacija provedbe projekta (grad/općina)	Općina Gradac

Naziv projekta	Analiza i plan upravljanja napuštenim odmaralištima u Općini Gradac
Planirani početak provedbe projekta	2026.
Planirani završetak provedbe projekta	2029.
Ključne točke ostvarenja projekta	1. Formiranje stručne radne skupine (arhitekti, urbanisti, pravna struka) 2. Izrada akcijskog plana za sve lokacije 3. Izrada procjene potencijalnih prihoda i modela njihovog korištenja na razini Općine
Planirani rokovi postignuća ključnih točaka ostvarenja projekta	1. 2027. 2. 2029. 3. 2029.
Ukupno procijenjena vrijednost projekta	250.000,00 EUR
Iznos vlastitog financiranja	100 %
Ostali mogući izvori financiranja	/
Imovinsko-pravni odnosi	Neriješeni
Osnova za raspolaganje nekretninama	Ostalo
Status izrade potrebne studijske dokumentacije (profil projekta; studija predizvodljivosti/izvedivosti; izrađena analiza troškova i koristi -CBA)?	Ne
Status izrade potrebne projektne dokumentacije (izrađen idejni projekt; ishodovana lokacijska dozvola; izrađen glavni projekt; mogućnost gradnje prema Pravilniku o jednostavnim i drugim građevinama i radovima; ishodovana građevinska dozvola)?	Ne
PROJEKT OD POSEBNOG ZNAČAJA ZA RAZVOJ DESTINACIJE (DA/NE)	Ne

Naziv projekta	Uspostava integriranog sportskog i parkirnog kompleksa na ulazu u Gradac
Opis predmeta projekta	Projekt obuhvaća izgradnju integriranog sportskog i parkirnog kompleksa na ulazu u Gradac, na katastarskoj čestici 4577. U sklopu projekta planira se izgradnja sportske dvorane kao višefunkcionalnog prostora za rekreativne i društvene aktivnosti, više-etažne garaže namijenjene jednodnevnom i višednevnom parkiranju, te sportska igrališta smještena na krovu garaže, čime se zadržava i unapređuje postojeća rekreativna funkcija prostora. Kompleks je osmišljen kao ključni infrastrukturni zahvat koji rješava kronični nedostatak parkirnih kapaciteta na ulazu u mjesto, istovremeno razvijajući nove sportske sadržaje za lokalno stanovništvo i posjetitelje. Time se stvara moderna, funkcionalna i višeslojna zona javnog korištenja koja doprinosi kvaliteti života i održivom prostornom razvoju Gradca.
Opis svrhe projekta	Svrha projekta je osigurati dodatne kapacitete za parkiranje na ulazu u naselje, rasteretiti centar Gradca tijekom turističke sezone te istovremeno zadržati i unaprijediti sportske sadržaje za posjetitelje i lokalnu zajednicu. Projekt omogućuje bolju organizaciju prometa, smanjuje pritisak na obalno područje Gradca i stvara funkcionalno rješenje koje kombinira parkirališni prostor i sportske sadržaje na jednoj lokaciji.
Način doprinosa ostvarenju pokazatelja održivosti	Provedba projekta doprinosi pokazateljima održivosti navedenim u nastavku: 1.1.2. Zadovoljstvo lokalnog stanovništva turizmom 1.2.1. Zadovoljstvo cjelokupnim boravkom u destinaciji
Nositelj provedbe projekta	Općina Gradac Privatni investitor
Lokacija provedbe projekta (grad/općina)	Općina Gradac
Planirani početak provedbe projekta	2026.

Naziv projekta	Uspostava integriranog sportskog i parkirnog kompleksa na ulazu u Gradac
Planirani završetak provedbe projekta	2029.
Ključne točke ostvarenja projekta	1. Izrada idejnog rješenja više-etažne garaže i sportskih igrališta na krovu 2. Izrada glavnog projekta i troškovnika 3. Ishođenje potrebnih dozvola za izgradnju
Planirani rokovi postignuća ključnih točaka ostvarenja projekta	1. 2027. 2. 2028. 3. 2029.
Ukupno procijenjena vrijednost projekta	450.000,00 EUR
Iznos vlastitog financiranja	10 %
Ostali mogući izvori financiranja	Privatni investitor
Imovinsko-pravni odnosi	Neriješeno
Osnova za raspolaganje nekretninama	Ostalo
Status izrade potrebne studijske dokumentacije (profil projekta; studija predizvodljivosti/izvedivosti; izrađena analiza troškova i koristi -CBA)?	Ne
Status izrade potrebne projektne dokumentacije (izrađen idejni projekt; ishodovana lokacijska dozvola; izrađen glavni projekt; mogućnost gradnje prema Pravilniku o jednostavnim i drugim građevinama i radovima; ishodovana građevinska dozvola)?	Ne
PROJEKT OD POSEBNOG ZNAČAJA ZA RAZVOJ DESTINACIJE (DA/NE)	Ne

Naziv projekta	Izgradnja multifunkcionalne dvorane
Opis predmeta projekta	Projekt obuhvaća rekonstrukciju i prenamjenu postojeće zgrade na katastarskoj čestici broj 588 (naselje Gradac) u multifunkcionalnu dvoranu namijenjenu kulturnim, društvenim i edukativnim sadržajima. Prostor će se prilagoditi za cjelogodišnje korištenje te omogućiti održavanje različitih događanja, što doprinosi i razvoju turizma kroz povećanje kapaciteta za manifestacije, radionice, konferencije i druge programe koji obogaćuju destinacijsku ponudu izvan glavne sezone.
Opis svrhe projekta	Svrha projekta je osigurati zatvoreni prostor za društvena događanja i aktivnosti lokalnih udruga kroz obnovu i prenamjenu postojeće zgrade. Projekt doprinosi unapređenju društvene infrastrukture Općine Gradac, omogućuje održavanje programa neovisno o vremenskim uvjetima te stvara uvjete za razvoj manifestacijskog i kulturnog turizma.
Način doprinosa ostvarenju pokazatelja održivosti	Provedba projekta doprinosi pokazateljima održivosti navedenim u nastavku: 1.1.2. Zadovoljstvo lokalnog stanovništva turizmom 1.2.1. Zadovoljstvo cjelokupnim boravkom u destinaciji
Nositelj provedbe projekta	Općina Gradac
Lokacija provedbe projekta (grad/općina)	Općina Gradac
Planirani početak provedbe projekta	2026.
Planirani završetak provedbe projekta	2029.
Ključne točke ostvarenja projekta	1. Izrada idejnog projekta rekonstrukcije i prenamjene 2. Izrada glavnog projekta 3. Ishođenje potrebnih dozvola
Planirani rokovi postignuća ključnih točaka ostvarenja projekta	1. 2027. 2. 2028. 3. 2029.
Ukupno procijenjena vrijednost projekta	180.000,00 EUR

Naziv projekta	Izgradnja multifunkcionalne dvorane
Iznos vlastitog financiranja	15 %
Ostali mogući izvori financiranja	Fondovi Europske unije
Imovinsko-pravni odnosi	Neriješeni
Osnova za raspolaganje nekretninama	Ostalo
Status izrade potrebne studijske dokumentacije (profil projekta; studija predizvodljivosti/izvedivosti; izrađena analiza troškova i koristi -CBA)?	Ne
Status izrade potrebne projektne dokumentacije (izrađen idejni projekt; ishodovana lokacijska dozvola; izrađen glavni projekt; mogućnost gradnje prema Pravilniku o jednostavnim i drugim građevinama i radovima; ishodovana građevinska dozvola)?	Ne
PROJEKT OD POSEBNOG ZNAČAJA ZA RAZVOJ DESTINACIJE (DA/NE)	Ne

Naziv projekta	Uređenje dječjeg centra Gradac - razvoj sadržaja za djecu i obitelji
Opis predmeta projekta	Predmet projekta je uređenje zgrade u vlasništvu Općine smještene na katastarskoj čestici 182/4 (naselje Gradac) s ciljem uspostave multifunkcionalnog dječjeg centra koji će doprinijeti razvoju obiteljskog turizma i poboljšanju kvalitete života lokalnog stanovništva. Projekt obuhvaća uređenje zatvorenih prostora ukupne površine od približno 195 m². Unutarnje uređenje obuhvaća formiranje prostorija za igru, čuvanje djece, organizaciju edukativnih radionica i provedbu animacijskih programa na hrvatskom i stranim jezicima. Nakon uređenja, općina će objekt dati u najam za obavljanje djelatnosti čuvanja djece i organizaciju dječjih programa.
Opis svrhe projekta	Svrha projekta je unaprijediti kvalitetu obiteljskog turizma u Gradcu stvaranjem sadržaja koji su dostupni tijekom cijele godine, a posebno u vrijeme turističke sezone kada postoji velika potražnja za organiziranom skrbi i animacijom djece. Time se nadopunjuje ponuda destinacije, povećava privlačnost za obitelji te pridonosi produljenju boravka gostiju.
Način doprinosa ostvarenju pokazatelja održivosti	Provedba projekta doprinosi pokazateljima održivosti navedenim u nastavku: 1.1.2. Zadovoljstvo lokalnog stanovništva turizmom 1.2.1. Zadovoljstvo cjelokupnim boravkom u destinaciji 1.3.1 Udio atrakcija (lokaliteta) pristupačnih osobama s invaliditetom
Nositelj provedbe projekta	Općina Gradac Privatni investitor
Lokacija provedbe projekta (grad/općina)	Općina Gradac
Planirani početak provedbe projekta	2026.
Planirani završetak provedbe projekta	2029.
Ključne točke ostvarenja projekta	1. Izrada projektno-tehničke dokumentacije i potrebnih dozvola za prenamjenu i uređenje prostora 2. Uređenje unutarnjeg i vanjskog prostora prema standardima sigurnosti i funkcionalnosti za dječje aktivnosti 3. Uspostava modela upravljanja i programa rada centra, uključujući usluge na stranim jezicima
Planirani rokovi postignuća ključnih točaka ostvarenja projekta	1. 2027. 2. 2028. 3. 2029.
Ukupno procijenjena vrijednost projekta	385.000,00 EUR
Iznos vlastitog financiranja	100 %
Ostali mogući izvori financiranja	Privatni investitor
Imovinsko-pravni odnosi	Neriješeni
Osnova za raspolaganje nekretninama	Ostalo

Naziv projekta	Uređenje dječjeg centra Gradac - razvoj sadržaja za djecu i obitelji
Status izrade potrebne studijske dokumentacije (profil projekta; studija predizvodljivosti/izvedivosti; izrađena analiza troškova i koristi -CBA)?	Ne
Status izrade potrebne projektne dokumentacije (izrađen idejni projekt; ishodovana lokacijska dozvola; izrađen glavni projekt; mogućnost gradnje prema Pravilniku o jednostavnim i drugim građevinama i radovima; ishodovana građevinska dozvola)?	Ne
PROJEKT OD POSEBNOG ZNAČAJA ZA RAZVOJ DESTINACIJE (DA/NE)	Ne

Naziv projekta	Izgradnja marine u Gradcu
Opis predmeta projekta	Predmet projekta je pokretanje i provedba postupka ishođenja lokacijske dozvole na pomorskom dobru za planiranu izgradnju marine u Općini Gradac, na prostoru ispod rive. Općina Gradac inicira izradu potrebnih podloga i dokumentacije kako bi se definirala zona zahvata, maritimni uvjeti i prostorna rješenja te stvorili preduvjeti za buduću investiciju u infrastrukturu za nautički turizam.
Opis svrhe projekta	Svrha projekta je omogućiti strateški razvoj nautičkog turizma u Općini Gradac kroz pokretanje administrativnih postupaka nužnih za izgradnju marine. Budući da Gradac trenutno nema marinu, ishođenje lokacijske dozvole predstavlja ključni korak kojim Općina preuzima inicijativu i stvara sve preduvjete da projekt kasnije preuzme investitor, uz jasno definirane uvjete, ograničenja i prostorni obuhvat.
Način doprinosa ostvarenju pokazatelja održivosti	Provedba projekta doprinosi pokazateljima održivosti navedenim u nastavku: 1.1.2. Zadovoljstvo lokalnog stanovništva turizmom 1.2.1. Zadovoljstvo cjelokupnim boravkom u destinaciji 3.1.2. Prosječna duljina boravka turista u destinaciji 3.2.1. Broj zaposlenih u djelatnostima pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane 3.2.2. Poslovni prihod gospodarskih subjekata (obveznika poreza na dobit) u djelatnostima pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane
Nositelj provedbe projekta	Općina Gradac Privatni investitor
Lokacija provedbe projekta (grad/općina)	Općina Gradac
Planirani početak provedbe projekta	2026.
Planirani završetak provedbe projekta	2029.
Ključne točke ostvarenja projekta	1. Izrada konceptualnog rješenja marine za potrebe lokacijske dozvole 2. Izrada stručnih podloga (maritimno-tehničke, prostorne, okolišne) 3. Provedba postupka ishođenja lokacijske dozvole
Planirani rokovi postignuća ključnih točaka ostvarenja projekta	1. 2026. 2. 2028. 3. 2029.
Ukupno procijenjena vrijednost projekta	220.000,00 EUR
Iznos vlastitog financiranja	100 %
Ostali mogući izvori financiranja	/
Imovinsko-pravni odnosi	Ne
Osnova za raspolaganje nekretninama	Ne
Status izrade potrebne studijske dokumentacije (profil projekta; studija predizvodljivosti/izvedivosti; izrađena analiza troškova i koristi -CBA)?	Ne

Naziv projekta	Izgradnja marine u Gradcu
Status izrade potrebne projektne dokumentacije (izrađen idejni projekt; ishodovana lokacijska dozvola; izrađen glavni projekt; mogućnost gradnje prema Pravilniku o jednostavnim i drugim građevinama i radovima; ishodovana građevinska dozvola)?	Ne
PROJEKT OD POSEBNOG ZNAČAJA ZA RAZVOJ DESTINACIJE (DA/NE)	Ne

Naziv projekta	Postavljanje montažne ribarnice u Gradcu
Opis predmeta projekta	Predmet projekta je postavljanje montažne ribarnice u Gradcu s dvije uređene prodajne jedinice, opremljene svojom infrastrukturom i opremom za sigurno, higijensko i kontrolirano rukovanje svježom ribom i morskim proizvodima. Ribarnica će sadržavati rashladne elemente, radne površine, priključke za vodu i odvod te sustav za zbrinjavanje otpada u skladu s propisima.
Opis svrhe projekta	Svrha projekta je osigurati adekvatne uvjete za rad lokalnih ribara te unaprijediti ponudu svježih morskih proizvoda za stanovnike i posjetitelje Gradca. Projekt doprinosi podizanju kvalitete opskrbe, razvoju lokalne gastronomske ponude i jačanju identiteta mjesta kao obalne zajednice s pristupom domaćoj ribi.
Način doprinosa ostvarenju pokazatelja održivosti	Provedba projekta doprinosi pokazateljima održivosti navedenim u nastavku: 1.1.2. Zadovoljstvo lokalnog stanovništva turizmom 1.2.1. Zadovoljstvo cjelokupnim boravkom u destinaciji
Nositelj provedbe projekta	Općina Gradac
Lokacija provedbe projekta (grad/općina)	Općina Gradac
Planirani početak provedbe projekta	2026.
Planirani završetak provedbe projekta	2026.
Ključne točke ostvarenja projekta	1. Priprema lokacije i komunalnih priključaka za montažnu ribarnicu 2. Nabava i postavljanje montažnog objekta s pripadajućom opremom
Planirani rokovi postignuća ključnih točaka ostvarenja projekta	1. 2026. 2. 2026.
Ukupno procijenjena vrijednost projekta	40.000,00 EUR
Iznos vlastitog financiranja	100 %
Ostali mogući izvori financiranja	/
Imovinsko-pravni odnosi	Neriješeno
Osnova za raspolaganje nekretninama	Ostalo
Status izrade potrebne studijske dokumentacije (profil projekta; studija predizvodljivosti/izvedivosti; izrađena analiza troškova i koristi -CBA)?	Ne
Status izrade potrebne projektne dokumentacije (izrađen idejni projekt; ishodovana lokacijska dozvola; izrađen glavni projekt; mogućnost gradnje prema Pravilniku o jednostavnim i drugim građevinama i radovima; ishodovana građevinska dozvola)?	Ne
PROJEKT OD POSEBNOG ZNAČAJA ZA RAZVOJ DESTINACIJE (DA/NE)	Ne

Naziv projekta	Izgradnja lungomarea koji povezuje Podacu i Brist
Opis predmeta projekta	Projekt obuhvaća izgradnju lungomarea koji će stvoriti sigurnu i uređenu pješačko-rekreacijsku šetnicu uz more između Podace i Brista. Lungomare će omogućiti prostor za svakodnevnu šetnju, trčanje, rekreaciju i boravak na otvorenom te će uključivati izvedbu pješačke trase, rasvjete, urbane opreme i odmorišnih točaka.
Opis svrhe projekta	Svrha projekta je unaprijediti kvalitetu prostora i omogućiti sigurno kretanje uz obalu, s naglaskom na rekreaciju, aktivni boravak i produženje boravka turista izvan plaže. Izgradnjom lungomarea poboljšava se pristupačnost obalnog područja, stvaraju se dodatni sadržaji za svakodnevnu upotrebu te se jača ukupna atraktivnost destinacije.
Način doprinosa ostvarenju pokazatelja održivosti	Provedba projekta doprinosi pokazateljima održivosti navedenim u nastavku: 1.1.2. Zadovoljstvo lokalnog stanovništva turizmom 1.2.1. Zadovoljstvo cjelokupnim boravkom u destinaciji 1.3.1. Udio atrakcija (lokaliteta) pristupačnih osobama s invaliditetom
Nositelj provedbe projekta	Općina Gradac
Lokacija provedbe projekta (grad/općina)	Općina Gradac
Planirani početak provedbe projekta	2026.
Planirani završetak provedbe projekta	2029.
Ključne točke ostvarenja projekta	1. Izrada idejnog i glavnog projekta lungomarea, uključujući troškovnik. 2. Ishodjenje potrebnih dozvola za građenje. 3. Izgradnja lungomare
Planirani rokovi postignuća ključnih točaka ostvarenja projekta	1. 2027. 2. 2028. 3. 2029.
Ukupno procijenjena vrijednost projekta	1.900.000,00 EUR
Iznos vlastitog financiranja	100 %
Ostali mogući izvori financiranja	/
Imovinsko-pravni odnosi	Neriješeni
Osnova za raspolaganje nekretninama	Ostalo
Status izrade potrebne studijske dokumentacije (profil projekta; studija predizvodljivosti/izvedivosti; izrađena analiza troškova i koristi -CBA)?	Ne
Status izrade potrebne projektne dokumentacije (izrađen idejni projekt; ishodovana lokacijska dozvola; izrađen glavni projekt; mogućnost gradnje prema Pravilniku o jednostavnim i drugim građevinama i radovima; ishodovana građevinska dozvola)?	Ne
PROJEKT OD POSEBNOG ZNAČAJA ZA RAZVOJ DESTINACIJE (DA/NE)	Ne

Naziv projekta	Izgradnja garaže/parkirališta u Zaostrogu
Opis predmeta projekta	Projekt obuhvaća izgradnju garaže ili centralnog parkirališta u Zaostrogu radi osiguravanja dodatnih kapaciteta tijekom turističke sezone i rješavanja problema nedostatka parkirnih mjesta. Obuhvat projekta uključuje izvedbu parkirališne površine ili više-etažne garaže (ovisno o prostornim uvjetima), pristupne prometnice, rasvjete, sustava naplate i nadzora te prateće infrastrukture potrebne za sigurno i organizirano parkiranje.
Opis svrhe projekta	Svrha projekta je osigurati dugoročno rješenje problema parkiranja u Zaostrogu tijekom ljetnih mjeseci, smanjiti prometne gužve, poboljšati protočnost i rasteretiti postojeće površine u centru mjesta.

Naziv projekta	Izgradnja garaže/parkirališta u Zaostrogu
	Izgradnjom parkirališta omogućuje se bolja dostupnost sadržaja, veća sigurnost prometa i kvalitetnija usluga za stanovnike i posjetitelje.
Način doprinosa ostvarenju pokazatelja održivosti	Provedba projekta doprinosi pokazateljima održivosti navedenim u nastavku: 1.1.2. Zadovoljstvo lokalnog stanovništva turizmom 1.2.1. Zadovoljstvo cjelokupnim boravkom u destinaciji 1.3.1 Udio atrakcija (lokaliteta) pristupačnih osobama s invaliditetom
Nositelj provedbe projekta	Općina Gradac Privatni investitor
Lokacija provedbe projekta (grad/općina)	Općina Gradac
Planirani početak provedbe projekta	2026.
Planirani završetak provedbe projekta	2029.
Ključne točke ostvarenja projekta	1. Izrada projektno-tehničke dokumentacije (idejni i glavni projekt) 2. Ishodjenje potrebnih dozvola za izgradnju 3. Izgradnja parkirališta/garaže s pripadajućom infrastrukturom
Planirani rokovi postignuća ključnih točaka ostvarenja projekta	1. 2026. 2. 2027. 3. 2029.
Ukupno procijenjena vrijednost projekta	1.800.000,00 EUR
Iznos vlastitog financiranja	100 %
Ostali mogući izvori financiranja	/
Imovinsko-pravni odnosi	Neriješeni
Osnova za raspolaganje nekretninama	Ostalo
Status izrade potrebne studijske dokumentacije (profil projekta; studija predizvodljivosti/izvedivosti; izrađena analiza troškova i koristi -CBA)?	Ne
Status izrade potrebne projektne dokumentacije (izrađen idejni projekt; ishodovana lokacijska dozvola; izrađen glavni projekt; mogućnost gradnje prema Pravilniku o jednostavnim i drugim građevinama i radovima; ishodovana građevinska dozvola)?	Ne
PROJEKT OD POSEBNOG ZNAČAJA ZA RAZVOJ DESTINACIJE (DA/NE)	Ne

Naziv projekta	Izgradnja sportske luke Podaca
Opis predmeta projekta	Predmet projekta je izgradnja sportske luke u naselju Podaca s ciljem osiguravanja sigurnih vezova za brodice lokalnog stanovništva. Planirana lučica uključuje 34 stalna veza te mogućnost prihvata broda duljine 20-30 metara na vanjskom, nezaštićenom dijelu, u povoljnim vremenskim uvjetima. Projekt obuhvaća izvedbu obalnih konstrukcija, operativnih površina, pristupne infrastrukture i opreme potrebne za rad sportske luke.
Opis svrhe projekta	Svrha projekta je unaprijediti dostupnost i sigurnost nautičke infrastrukture u Podaci osiguravanjem adekvatnih vezova za lokalno stanovništvo te podizanjem razine uređenosti obalnog prostora. Projekt doprinosi poboljšanju nautičkih uvjeta, povećava sigurnost plovidbe i stvara osnovu za razvoj lokalnih aktivnosti vezanih uz more.
Način doprinosa ostvarenju pokazatelja održivosti	Provedba projekta doprinosi pokazateljima održivosti navedenim u nastavku: 1.1.2. Zadovoljstvo lokalnog stanovništva turizmom
Nositelj provedbe projekta	Općina Gradac
Lokacija provedbe projekta (grad/općina)	Općina Gradac
Planirani početak provedbe projekta	2026.
Planirani završetak provedbe projekta	2029.
Ključne točke ostvarenja projekta	1. Izrada projektno-tehničke dokumentacije za sportsku luku Podaca 2. Ishodjenje potrebnih dozvola za izgradnju

Naziv projekta	Izgradnja sportske luke Podaca
	3. Izgradnja luke s 34 veza i prihvatnom pozicijom za veći brod
Planirani rokovi postignuća ključnih točaka ostvarenja projekta	1. 2027. 2. 2028. 3. 2029.
Ukupno procijenjena vrijednost projekta	1.000.000,00 EUR
Iznos vlastitog financiranja	100 %
Ostali mogući izvori financiranja	/
Imovinsko-pravni odnosi	Neriješeni
Osnova za raspolaganje nekretninama	Ostalo
Status izrade potrebne studijske dokumentacije (profil projekta; studija proizvodljivosti/izvedivosti; izrađena analiza troškova i koristi -CBA)?	Ne
Status izrade potrebne projektne dokumentacije (izrađen idejni projekt; ishodovana lokacijska dozvola; izrađen glavni projekt; mogućnost gradnje prema Pravilniku o jednostavnim i drugim građevinama i radovima; ishodovana građevinska dozvola)?	Ne
PROJEKT OD POSEBNOG ZNAČAJA ZA RAZVOJ DESTINACIJE (DA/NE)	Ne

Naziv projekta	Hortikulturno uređenje javnih površina u Gradcu
Opis predmeta projekta	Projekt obuhvaća sustavno hortikulturno uređenje javnih površina na području Općine Gradac s ciljem stvaranja uređenijeg, zelenijeg i ekološki održivog javnog prostora. Aktivnosti uključuju sadnju stabala, grmlja i autohtonih biljnih vrsta, uređenje zelenih površina te postavljanje elemenata koji doprinose očuvanju bioraznolikosti, poput manjih skloništa za životinje i oprašivače. U okviru projekta prioritetno će se uređivati javne površine uz prometnice, šetnice, trgove i turističke zone, uz nastojanje da se zelene površine integriraju gdje god je to prostorno i tehnički izvedivo.
Opis svrhe projekta	Svrha projekta je povećati udio zelenih površina u Gradcu i urediti javne prostore sadnjom stabala, grmlja i autohtonih biljaka. Projekt doprinosi stvaranju kvalitetnijeg i ugodnijeg okruženja za stanovnike i posjetitelje te jača ekološku vrijednost prostora kroz očuvanje prirodnih vrsta i poticanje bioraznolikosti.
Način doprinosa ostvarenju pokazatelja održivosti	Provedba projekta doprinosi pokazateljima održivosti navedenim u nastavku: 1.1.2. Zadovoljstvo lokalnog stanovništva turizmom 1.2.1. Zadovoljstvo cjelokupnim boravkom u destinaciji
Nositelj provedbe projekta	Općina Gradac
Lokacija provedbe projekta (grad/općina)	Općina Gradac
Planirani početak provedbe projekta	2026.
Planirani završetak provedbe projekta	2029.
Ključne točke ostvarenja projekta	1. Izrađen plan hortikulturnog uređenja javnih površina. 2. Posađena autohtona stabla i grmlje. 3. Uređene nove zelene površine. 4. Postavljeni elementi za podršku bioraznolikosti (npr. mala sklonista za životinje).
Planirani rokovi postignuća ključnih točaka ostvarenja projekta	2. 2029. 2. 2029. 3. 2029. 4. 2029.
Ukupno procijenjena vrijednost projekta	750.000,00 EUR
Iznos vlastitog financiranja	15 %
Ostali mogući izvori financiranja	Sredstva Europske unije
Imovinsko-pravni odnosi	Neriješeni
Osnova za raspolaganje nekretninama	Ostalo

Naziv projekta	Hortikulturno uređenje javnih površina u Gradcu
Status izrade potrebne studijske dokumentacije (profil projekta; studija predizvodljivosti/izvedivosti; izrađena analiza troškova i koristi -CBA)?	Ne
Status izrade potrebne projektne dokumentacije (izrađen idejni projekt; ishodovana lokacijska dozvola; izrađen glavni projekt; mogućnost gradnje prema Pravilniku o jednostavnim i drugim građevinama i radovima; ishodovana građevinska dozvola)?	Ne
PROJEKT OD POSEBNOG ZNAČAJA ZA RAZVOJ DESTINACIJE (DA/NE)	Ne

Naziv projekta	Unaprjeđenje biciklističke infrastrukture i sigurnosti cikloturizma u Gradcu
Opis predmeta projekta	Predmet projekta je izrada prometne studije te provedba infrastrukturnih i edukativnih mjera usmjerenih na unaprjeđenje biciklističke infrastrukture u Gradcu. Projekt obuhvaća aktiviranje dodatnih biciklističkih dionica, uspostavu biciklističkih traka gdje je to izvedivo, proširenje kolnika na kritičnim dionicama radi sigurnog pretjecanja biciklista te edukativne aktivnosti usmjerene na promicanje sigurnog zajedničkog korištenja prometnica.
Opis svrhe projekta	Svrha projekta je poboljšati sigurnost i protočnost na cestama koje koriste biciklisti te podići kvalitetu cikloturističke ponude u Gradcu. Projekt omogućuje razvoj sigurnijih ruta, bolju integraciju biciklista u promet, usmjeravanje cikloturista na prikladnije dionice i jačanje svijesti svih sudionika u prometu o sigurnom ponašanju.
Način doprinosa ostvarenju pokazatelja održivosti	Provedba projekta doprinosi pokazateljima održivosti navedenim u nastavku: 1.1.2. Zadovoljstvo lokalnog stanovništva turizmom 1.2.1. Zadovoljstvo cjelokupnim boravkom u destinaciji
Nositelj provedbe projekta	Općina Gradac Turistička zajednica općine Gradac Turistička zajednica mjesta Drvenik
Lokacija provedbe projekta (grad/općina)	Općina Gradac
Planirani početak provedbe projekta	2026.
Planirani završetak provedbe projekta	2029.
Ključne točke ostvarenja projekta	1. Izrada prometne studije s prijedlogom tehničkih rješenja za unaprjeđenje i proširenje biciklističke infrastrukture i poboljšanje sigurnosti 2. Uvođenje biciklističkih traka gdje to dopuštaju prometno-tehnički uvjeti te proširenje kolnika na odabranim dionicama radi sigurnog pretjecanja biciklista. 3. Provedba edukativne aktivnosti usmjerene na vozače i bicikliste, uključujući postavljanje znakova i poruka „Dijelimo prometnicu“ na odabranim dionicama radi povećanja sigurnosti i osviještenosti sudionika u prometu.
Planirani rokovi postignuća ključnih točaka ostvarenja projekta	1. 2026. - 2027. 2. 2027. - 2029. 3. 2026. - 2029.
Ukupno procijenjena vrijednost projekta	220.000,00 EUR
Iznos vlastitog financiranja	15 %
Ostali mogući izvori financiranja	Sredstva Europske unije
Imovinsko-pravni odnosi	Neriješeni
Osnova za raspolaganje nekretninama	Ostalo
Status izrade potrebne studijske dokumentacije (profil projekta; studija predizvodljivosti/izvedivosti; izrađena analiza troškova i koristi -CBA)?	Ne

Naziv projekta	Unaprjeđenje biciklističke infrastrukture i sigurnosti cikloturizma u Gradcu
Status izrade potrebne projektne dokumentacije (izrađen idejni projekt; ishodovana lokacijska dozvola; izrađen glavni projekt; mogućnost gradnje prema Pravilniku o jednostavnim i drugim građevinama i radovima; ishodovana građevinska dozvola)?	Ne
PROJEKT OD POSEBNOG ZNAČAJA ZA RAZVOJ DESTINACIJE (DA/NE)	Ne

Naziv projekta	Unaprjeđenje sustava gospodarenja otpadom tijekom turističke sezone
Opis predmeta projekta	Projekt obuhvaća poboljšanje sustava prikupljanja i odvoza otpada na području Općine Gradac. Planirano je određivanje lokacija i razdoblja najvećeg opterećenja sustava, uvođenje češćeg odvoza otpada te postavljanje polu-podzemnih spremnika koji zauzimaju manje prostora i smanjuju neugodne mirise. U sklopu projekta predviđa se i zamjena postojećih spremnika estetski usklađenima te dodatno opremanje javnih površina kako bi se povećala učinkovitost i urednost sustava gospodarenja otpadom u sezoni.
Opis svrhe projekta	Svrha projekta je povećati učinkovitost sustava gospodarenja otpadom tijekom turističke sezone te osigurati urednije i funkcionalnije javne površine. Uvođenjem polu-podzemnih spremnika i češćim odvozom otpada smanjit će se sezonska preopterećenja sustava, neugodni mirisi i vizualni nered, čime će se unaprijediti komunalni standard i kvaliteta boravka stanovnika i posjetitelja.
Način doprinosa ostvarenju pokazatelja održivosti	Provedba projekta doprinosi pokazateljima održivosti navedenim u nastavku: 1.1.2. Zadovoljstvo lokalnog stanovništva turizmom 1.2.1. Zadovoljstvo cjelokupnim boravkom u destinaciji
Nositelj provedbe projekta	Općina Gradac Komunalno poduzeće zaduženo za odvoz otpada
Lokacija provedbe projekta (grad/općina)	Općina Gradac
Planirani početak provedbe projekta	2026.
Planirani završetak provedbe projekta	2028.
Ključne točke ostvarenja projekta	1. Utvrđene lokacije i razdoblja najvećeg opterećenja sustava 2. Uspostavljen prilagođeni model odvoza otpada za ugostiteljske objekte u sezoni 3. Zamjena i uređenje postojećih spremnika
Planirani rokovi postignuća ključnih točaka ostvarenja projekta	1. 2026. 2. 2026. 3. 2028.
Ukupno procijenjena vrijednost projekta	250.000,00 EUR
Iznos vlastitog financiranja	15 %
Ostali mogući izvori financiranja	Sredstva Europske unije
Imovinsko-pravni odnosi	Neriješeni
Osnova za raspolaganje nekretninama	Ostalo
Status izrade potrebne studijske dokumentacije (profil projekta; studija predizvodljivosti/izvedivosti; izrađena analiza troškova i koristi -CBA)?	Ne
Status izrade potrebne projektne dokumentacije (izrađen idejni projekt; ishodovana lokacijska dozvola; izrađen glavni projekt; mogućnost gradnje prema	Ne

Naziv projekta	Unaprjeđenje sustava gospodarenja otpadom tijekom turističke sezone
Pravilniku o jednostavnim i drugim građevinama i radovima; ishodovana građevinska dozvola)?	
PROJEKT OD POSEBNOG ZNAČAJA ZA RAZVOJ DESTINACIJE (DA/NE)	Ne

Naziv projekta	Unaprjeđenje javnog prijevoza i cjelogodišnje dostupnosti usluga iznajmljivanja vozila u Općini Gradac
Opis predmeta projekta	Predmet projekta je analiza postojećeg sustava javnog prijevoza u Općini Gradac te planiranje poboljšanja koja će osigurati redovitiji i pouzdaniji autobusni prijevoz unutar općine (Gradac, Brist, Podaca, Zaostrog i Drvenik) te međugradski prijevoz prema npr. Makarskoj i Pločama. Projekt također obuhvaća analizu dostupnosti usluga iznajmljivanja automobila, skutera i brodica tijekom cijele godine, kao i uspostavu modela suradnje s privatnim pružateljima usluga kako bi stanovnici i posjetitelji imali pristup ovim uslugama i izvan glavne turističke sezone.
Opis svrhe projekta	Svrha projekta je poboljšati ukupnu mobilnost u Općini Gradac kroz: redovitiji, pouzdaniji i cjelogodišnji javni prijevoz između svih naselja općine te prema npr. Makarskoj i Pločama; bolju dostupnost usluga iznajmljivanja vozila izvan sezone; smanjenje ovisnosti o osobnim automobilima; povećanje pristupačnosti turističkih i svakodnevnih usluga tijekom cijele godine. Projekt doprinosi kvalitetnijem životu lokalnog stanovništva i većoj dostupnosti destinacije posjetiteljima.
Način doprinosa ostvarenju pokazatelja održivosti	Provedba projekta doprinosi pokazateljima održivosti navedenim u nastavku: 1.1.2. Zadovoljstvo lokalnog stanovništva turizmom 1.2.1. Zadovoljstvo cjelokupnim boravkom u destinaciji
Nositelj provedbe projekta	Općina Gradac Turistička zajednica općine Gradac Turistička zajednica mjesta Drvenik
Lokacija provedbe projekta (grad/općina)	Općina Gradac
Planirani početak provedbe projekta	2026.
Planirani završetak provedbe projekta	2028.
Ključne točke ostvarenja projekta	1. Izrada analize postojećih autobusnih linija i definicija potrebnih poboljšanja. 2. Suradnja s prijevoznicima i izrada prijedloga prilagođenog voznog reda izvan sezone. 3. Izrada modela suradnje s privatnim pružateljima usluga iznajmljivanja vozila radi osiguravanja cjelogodišnje dostupnosti.
Planirani rokovi postignuća ključnih točaka ostvarenja projekta	1. 2027. 2. 2028. 3. 2028.
Ukupno procijenjena vrijednost projekta	135.000,00 EUR
Iznos vlastitog financiranja	100 %
Ostali mogući izvori financiranja	/
Imovinsko-pravni odnosi	Neriješeni
Osnova za raspolaganje nekretninama	Ostalo
Status izrade potrebne studijske dokumentacije (profil projekta; studija predizvodljivosti/izvedivosti; izrađena analiza troškova i koristi -CBA)?	Ne
Status izrade potrebne projektne dokumentacije (izrađen idejni projekt; ishodovana lokacijska dozvola; izrađen glavni projekt; mogućnost gradnje prema	Ne

Naziv projekta	Unaprjeđenje javnog prijevoza i cjelogodišnje dostupnosti usluga iznajmljivanja vozila u Općini Gradac
Pravilniku o jednostavnim i drugim građevinama i radovima; ishodovana građevinska dozvola)?	
PROJEKT OD POSEBNOG ZNAČAJA ZA RAZVOJ DESTINACIJE (DA/NE)	Ne

Naziv projekta	Pristupačni javni prostori i digitalne usluge
Opis predmeta projekta	Projekt obuhvaća prilagodbu javnih prostora, plaža i šetnica (lungomare) osobama s invaliditetom i smanjenom pokretljivošću, kao i unaprjeđenje digitalne pristupačnosti javnih sadržaja i usluga na području Gradca. U sklopu projekta planirano je uređenje pristupačnih plaža i rekreacijskih zona s odgovarajućom infrastrukturom (rampama, stazama, svlačionicama i sanitarnim čvorovima) te uvođenje standarda pristupačnosti u sve buduće projekte uređenja javnih površina. Projekt uključuje i razvoj digitalnih rješenja prilagođenih osobama s invaliditetom, poput pristupačne mrežne stranice i interaktivne karte javnih sadržaja, čime se Gradac pozicionira kao destinacija koja sustavno razvija inkluzivni pristup turizmu i javnom prostoru.
Opis svrhe projekta	Svrha projekta je osigurati punu pristupačnost javnih prostora, plaža i digitalnih usluga za sve korisnike, bez obzira na njihove tjelesne mogućnosti. Projekt doprinosi stvaranju inkluzivne destinacije u kojoj osobe s invaliditetom, starije osobe, obitelji s djecom i ostali posjetitelji imaju jednak pristup turističkim i društvenim sadržajima. Ujedno se unaprjeđuje digitalna dostupnost informacija o uslugama i sadržajima, čime se povećava kvaliteta boravka i životnog standarda stanovnika te konkurentnost Gradca kao suvremene, pristupačne obalne destinacije.
Način doprinosa ostvarenju pokazatelja održivosti	Provedba projekta doprinosi pokazateljima održivosti navedenim u nastavku: 1.1.2. Zadovoljstvo lokalnog stanovništva turizmom 1.2.1. Zadovoljstvo cjelokupnim boravkom u destinaciji 1.3.1 Udio atrakcija (lokaliteta) pristupačnih osobama s invaliditetom
Nositelj provedbe projekta	Općina Gradac Turistička zajednica općine Gradac Turistička zajednica mjesta Drvenik
Lokacija provedbe projekta (grad/općina)	Općina Gradac
Planirani početak provedbe projekta	2026.
Planirani završetak provedbe projekta	2029.
Ključne točke ostvarenja projekta	1. Izrada analize pristupačnosti javnih prostora i digitalnih sadržaja - procjena postojećeg stanja pristupačnosti plaža, šetnica, javnih površina i mrežnih stranica 2 .Unaprjeđenje digitalne pristupačnosti javnih usluga - razvoj pristupačne mrežne stranice i interaktivne karte javnih sadržaja 3. Uređenje pristupačnih plaža, lungomare i prostora s dječjim sadržajima
Planirani rokovi postignuća ključnih točaka ostvarenja projekta	1. 2026. 2. 2028. 3. 2029.
Ukupno procijenjena vrijednost projekta	350.000,00 EUR
Iznos vlastitog financiranja	15 %
Ostali mogući izvori financiranja	Sredstva Europske unije
Imovinsko-pravni odnosi	Neriješeni
Osnova za raspolaganje nekretninama	Ostalo
Status izrade potrebne studijske dokumentacije (profil projekta; studija	Ne

Naziv projekta	Pristupačni javni prostori i digitalne usluge
predizvodljivosti/izvedivosti; izrađena analiza troškova i koristi -CBA)?	
Status izrade potrebne projektne dokumentacije (izrađen idejni projekt; ishodovana lokacijska dozvola; izrađen glavni projekt; mogućnost gradnje prema Pravilniku o jednostavnim i drugim građevinama i radovima; ishodovana građevinska dozvola)?	Ne
PROJEKT OD POSEBNOG ZNAČAJA ZA RAZVOJ DESTINACIJE (DA/NE)	Ne

Naziv projekta	Tunel Ravča - Drvenik - strateška prometna povezanost Općine Gradac
Opis predmeta projekta	Projekt se odnosi na podršku Općine Gradac procesu izgradnje brze ceste i tunela Ravča - Drvenik, ključnog prometnog pravca koji povezuje autocestu A1 s Makarskom rivijerom i otocima. Tunel predstavlja najvažniju infrastrukturnu investiciju za Gradac u posljednjim desetljećima, jer Općinu prvi put izravno povezuje na autocestu i uklanja dugogodišnju prometnu izoliranost.
Opis svrhe projekta	Svrha projekta je osigurati kvalitetne preduvjete i aktivnu ulogu Općine Gradac u razvoju i realizaciji tunela Ravča - Drvenik, kako bi se maksimalno iskoristio njegov učinak na lokalni turizam, gospodarstvo i kvalitetu života stanovnika. Izgradnjom tunela Gradac dobiva najkraću vezu s unutrašnjošću, povećava dostupnost destinacije i otvara mogućnost dovođenja novih tržišta, produženja turističke sezone i snažnog rasta broja posjetitelja.
Način doprinosa ostvarenju pokazatelja održivosti	Provedba projekta doprinosi pokazateljima održivosti navedenim u nastavku: 1.1.2. Zadovoljstvo lokalnog stanovništva turizmom 1.2.1. Zadovoljstvo cjelokupnim boravkom u destinaciji 3.1.2. Prosječna duljina boravka turista u destinaciji 3.2.1. Broj zaposlenih u djelatnostima pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane 3.2.2. Poslovni prihod gospodarskih subjekata (obveznika poreza na dobit) u djelatnostima pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane
Nositelj provedbe projekta	Općina Gradac
Lokacija provedbe projekta (grad/općina)	Općina Gradac
Planirani početak provedbe projekta	2026.
Planirani završetak provedbe projekta	2029.
Ključne točke ostvarenja projekta	1. Sudjelovanje Općine Gradac u postupcima javnih rasprava i pripremi prostornih i razvojnih podloga 2. Usklađivanje lokalnih razvojnih planova s novim prometnim pravcem 3. Izrada lokalne prometne i turističke analize utjecaja tunela
Planirani rokovi postignuća ključnih točaka ostvarenja projekta	1. 2029. 2. 2029. 3. 2029.
Ukupno procijenjena vrijednost projekta	90.000,00 EUR
Iznos vlastitog financiranja	100 %
Ostali mogući izvori financiranja	/
Imovinsko-pravni odnosi	Neriješeni
Osnova za raspolaganje nekretninama	Ostalo
Status izrade potrebne studijske dokumentacije (profil projekta; studija predizvodljivosti/izvedivosti; izrađena analiza troškova i koristi -CBA)?	Ne
Status izrade potrebne projektne dokumentacije (izrađen idejni projekt;	Ne

Naziv projekta	Tunel Ravča - Drvenik - strateška prometna povezanost Općine Gradac
ishodovana lokacijska dozvola; izrađen glavni projekt; mogućnost gradnje prema Pravilniku o jednostavnim i drugim građevinama i radovima; ishodovana građevinska dozvola)?	
PROJEKT OD POSEBNOG ZNAČAJA ZA RAZVOJ DESTINACIJE (DA/NE)	Ne

Naziv projekta	Program podizanja kvalitete smještaja i poticanja prenamjene objekata u pansioni i difuzne hotele
Opis predmeta projekta	Predmet projekta je razvoj programa kojim će se postojeće srednje velike zgrade motivirati da se prenamijene u pansioni, a postojeće hotele potaknuti na uvođenje modela difuznog hotela. Projekt uključuje i edukaciju privatnih iznajmljivača s ciljem podizanja kvalitete smještaja, standardizacije usluga i unapređenja poslovanja.
Opis svrhe projekta	Svrha projekta je unaprijediti strukturu i kvalitetu smještajnih kapaciteta u Općini Gradac kroz: motiviranje vlasnika da prenamjenom objekata povećaju kvalitetu smještaja; poticanje hotela da dio smještaja organiziraju kroz koncept difuznog hotela; kontinuiranu edukaciju privatnih iznajmljivača radi profesionalizacije usluge. Projekt doprinosi raznolikijoj i kvalitetnijoj turističkoj ponudi, boljoj valorizaciji postojećih objekata i povećanju zadovoljstva gostiju.
Način doprinosa ostvarenju pokazatelja održivosti	Provedba projekta doprinosi pokazateljima održivosti navedenim u nastavku: 1.1.2. Zadovoljstvo lokalnog stanovništva turizmom 1.2.1. Zadovoljstvo cjelokupnim boravkom u destinaciji 3.1.2. Prosječna duljina boravka turista u destinaciji 3.2.1. Broj zaposlenih u djelatnostima pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane 3.2.2. Poslovni prihod gospodarskih subjekata (obveznika poreza na dobit) u djelatnostima pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane
Nositelj provedbe projekta	Općina Gradac Turistička zajednica općine Gradac Turistička zajednica mjesta Drvenik
Lokacija provedbe projekta (grad/općina)	Općina Gradac
Planirani početak provedbe projekta	2026.
Planirani završetak provedbe projekta	2029.
Ključne točke ostvarenja projekta	1. Izrada programa mjera i preporuka za prenamjenu objekata u pansioni 2. Izrada smjernica za primjenu koncepta difuznog hotela 3. Organizacija edukacija za privatne iznajmljivače
Planirani rokovi postignuća ključnih točaka ostvarenja projekta	1. 2027. 2. 2027. 1. 2026. - 2029.
Ukupno procijenjena vrijednost projekta	150.000,00 EUR
Iznos vlastitog financiranja	100 %
Ostali mogući izvori financiranja	/
Imovinsko-pravni odnosi	Neriješeni
Osnova za raspolaganje nekretninama	Ostalo
Status izrade potrebne studijske dokumentacije (profil projekta; studija predizvodljivosti/izvedivosti; izrađena analiza troškova i koristi -CBA)?	Ne
Status izrade potrebne projektne dokumentacije (izrađen idejni projekt; ishodovana lokacijska dozvola; izrađen glavni projekt; mogućnost gradnje prema	Ne

Naziv projekta	Program podizanja kvalitete smještaja i poticanja prenamjene objekata u pansioni i difuzne hotele
Pravilniku o jednostavnim i drugim građevinama i radovima; ishodom građevinska dozvola)?	
PROJEKT OD POSEBNOG ZNAČAJA ZA RAZVOJ DESTINACIJE (DA/NE)	Ne

Naziv projekta	Povećanje sigurnosti na moru i edukacija o pravilima pomorskog prometa
Opis predmeta projekta	Projekt obuhvaća postavljanje sigurnosne opreme radi povećanja sigurnosti na moru. Planirano je označavanje sportsko-rekreativnih zona u kojima je zabranjen ulazak brodova. Projekt uključuje i provedbu edukativne kampanje za različite skupine korisnika mora od lokalnog stanovništva, iznajmljivače kajaka i daski za vesla, ronilački centar, iznajmljivače brodova te turiste s ciljem podizanja svijesti o sigurnom korištenju morskog prostora, poštivanju propisa i odgovornom ponašanju na moru.
Opis svrhe projekta	Svrha projekta je povećati sigurnost na moru kroz jasno označavanje sportsko-rekreativnih zona i smanjenje rizika od nesreća na moru. Edukacijom stanovnika, iznajmljivača i posjetitelja dodatno se jača poznavanje propisa i pravila sigurnog korištenja morskog prostora, čime se doprinosi odgovornijem i sigurnijem boravku na moru.
Način doprinosa ostvarenju pokazatelja održivosti	Provedba projekta doprinosi pokazateljima održivosti navedenim u nastavku: 1.1.2. Zadovoljstvo lokalnog stanovništva turizmom 1.2.1. Zadovoljstvo cjelokupnim boravkom u destinaciji
Nositelj provedbe projekta	Općina Gradac Turistička zajednica općine Gradac Turistička zajednica mjesta Drvenik
Lokacija provedbe projekta (grad/općina)	Općina Gradac
Planirani početak provedbe projekta	2026.
Planirani završetak provedbe projekta	2029.
Ključne točke ostvarenja projekta	1. Postavljanje sigurnosnih bova i signalne opreme - redovito postavljanje i održavanje bova za označavanje sportsko-rekreativnih zona i kupališta 2. Provedba godišnjih edukativnih kampanja o sigurnosti na moru - organizacija informativnih i promotivnih aktivnosti za korisnike mora i posjetitelje, u suradnji s lokalnim dionicima
Planirani rokovi postignuća ključnih točaka ostvarenja projekta	1. 2026. - 2029. 2. 2026. - 2029.
Ukupno procijenjena vrijednost projekta	40.000,00 EUR
Iznos vlastitog financiranja	100 %
Ostali mogući izvori financiranja	/
Imovinsko-pravni odnosi	Neriješeni
Osnova za raspolaganje nekretninama	Ostalo
Status izrade potrebne studijske dokumentacije (profil projekta; studija predizvodljivosti/izvedivosti; izrađena analiza troškova i koristi -CBA)?	Ne
Status izrade potrebne projektne dokumentacije (izrađen idejni projekt; ishodom lokacijska dozvola; izrađen glavni projekt; mogućnost gradnje prema Pravilniku o jednostavnim i drugim građevinama i radovima; ishodom građevinska dozvola)?	Ne
PROJEKT OD POSEBNOG ZNAČAJA ZA RAZVOJ DESTINACIJE (DA/NE)	Ne

Naziv projekta	Poticanje ekološkog certificiranja turističkog smještaja u Općini Gradac
Opis predmeta projekta	Projekt obuhvaća aktivnosti usmjerene na poticanje i edukaciju pružatelja turističkih usluga o važnosti ekološkog certificiranja smještaja i primjeni održivih praksi u turizmu. Kroz organizaciju radionica, savjetovanja i informativnih kampanja, vlasnicima i iznajmljivačima smještajnih objekata pružit će se stručna podrška u procesu stjecanja vjerodostojnih ekoloških certifikata (npr. EU Ecolabel, Green Key i slični). Projekt uključuje i izradu lokalnih smjernica za održivo poslovanje u turizmu te promociju ekološki certificiranih objekata u turističkoj ponudi Gradca.
Opis svrhe projekta	Svrha projekta je potaknuti prijelaz turističkog sektora Gradca prema održivom poslovanju kroz povećanje broja ekološki certificiranih smještajnih objekata. Provedbom edukacija i savjetovanja podiže se razina znanja o održivim praksama, smanjuje negativan utjecaj turizma na okoliš te jača tržišna prepoznatljivost Gradca kao zelene i odgovorne destinacije. Projekt doprinosi stvaranju konkurentnije i ekološki osviještene turističke ponude koja odgovara suvremenim trendovima i očekivanjima gostiju.
Način doprinosa ostvarenju pokazatelja održivosti	Provedba projekta doprinosi pokazateljima održivosti navedenim u nastavku: 3.2.1. Broj zaposlenih u djelatnostima pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane 3.2.2. Poslovni prihod gospodarskih subjekata (obveznika poreza na dobit) u djelatnostima pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane
Nositelj provedbe projekta	Općina Gradac Turistička zajednica općine Gradac Turistička zajednica mjesta Drvenik
Lokacija provedbe projekta (grad/općina)	Općina Gradac
Planirani početak provedbe projekta	2026.
Planirani završetak provedbe projekta	2029.
Ključne točke ostvarenja projekta	1. Izrada lokalnih smjernica za ekološko certificiranje smještaja - definiranje preporuka i standarda za održivo poslovanje turističkih objekata 2. Organizacija edukativnih radionica i savjetovanja za iznajmljivače i hotele - provedba stručnih programa o postupku certificiranja i prednostima ekoloških oznaka 3. Podrška u procesu certificiranja - pružanje tehničke pomoći i informacija zainteresiranim objektima za dobivanje certifikata 4. Promocija certificiranih smještajnih objekata - izrada promotivnih materijala i uključivanje certificiranih objekata u turističke kampanje i online platforme Općine i turističkih zajednica
Planirani rokovi postignuća ključnih točaka ostvarenja projekta	1. 2026. 2. 2026. - 2029. 3. 2027. - 2029. 4. 2028. - 2029.
Ukupno procijenjena vrijednost projekta	40.000,00 EUR
Iznos vlastitog financiranja	100 %
Ostali mogući izvori financiranja	/
Imovinsko-pravni odnosi	Neriješeni
Osnova za raspolaganje nekretninama	Ostalo
Status izrade potrebne studijske dokumentacije (profil projekta; studija predizvodljivosti/izvedivosti; izrađena analiza troškova i koristi -CBA)?	Ne
Status izrade potrebne projektne dokumentacije (izrađen idejni projekt; ishodovana lokacijska dozvola; izrađen	Ne

Naziv projekta	Poticanje ekološkog certificiranja turističkog smještaja u Općini Gradac
glavni projekt; mogućnost gradnje prema Pravilniku o jednostavnim i drugim građevinama i radovima; ishodovana građevinska dozvola)?	
PROJEKT OD POSEBNOG ZNAČAJA ZA RAZVOJ DESTINACIJE (DA/NE)	Ne

Naziv projekta	Jačanje kapaciteta turističkih zajednica
Opis predmeta projekta	Projekt obuhvaća aktivnosti usmjerene na kontinuirano praćenje najnovijih trendova u turizmu i jačanje profesionalnih kapaciteta turističkih zajednica. Planirane aktivnosti uključuju sudjelovanje na relevantnim edukacijama, stručnim usavršavanjima u područjima poput digitalnog marketinga, upravljanja destinacijom i razvoja turističkih proizvoda, kao i sudjelovanje na vodećim međunarodnim i domaćim turističkim sajmovima. Projekt obuhvaća i organizaciju i sudjelovanje na studijskim putovanjima radi razmjene iskustava i dobrih praksi te upoznavanja inovativnih modela upravljanja destinacijom.
Opis svrhe projekta	Svrha projekta je osigurati da turističke zajednice aktivno prate i primjenjuju suvremene trendove u turizmu te time unapređuje promociju, razvoj i upravljanje destinacijom. Projekt doprinosi povećanju stručnih kompetencija, boljoj povezanosti s nacionalnim i međunarodnim tržištem te snažnijem pozicioniranju Gradca kao moderne i konkurentne turističke destinacije.
Način doprinosa ostvarenju pokazatelja održivosti	Provedba projekta doprinosi pokazateljima održivosti navedenim u nastavku: 1.1.2. Zadovoljstvo lokalnog stanovništva turizmom 1.2.1. Zadovoljstvo cjelokupnim boravkom u destinaciji
Nositelj provedbe projekta	Turistička zajednica općine Gradac Turistička zajednica mjesta Drvenik
Lokacija provedbe projekta (grad/općina)	Općina Gradac
Planirani početak provedbe projekta	2026.
Planirani završetak provedbe projekta	2029.
Ključne točke ostvarenja projekta	1. Sudjelovanje na stručnim edukacijama i usavršavanjima 2. Sudjelovanje na vodećim turističkim sajmovima 3. Realizirano barem jedno studijsko putovanje godišnje 4. Implementacija novih trendova i rješenja u rad turističkih zajednica
Planirani rokovi postignuća ključnih točaka ostvarenja projekta	1. 2029. 2. 2029. 3. 2029. 4. 2029.
Ukupno procijenjena vrijednost projekta	50.000,00 EUR
Iznos vlastitog financiranja	100 %
Ostali mogući izvori financiranja	/
Imovinsko-pravni odnosi	Ne
Osnova za raspolaganje nekretninama	Ne
Status izrade potrebne studijske dokumentacije (profil projekta; studija predizvodljivosti/izvedivosti; izrađena analiza troškova i koristi -CBA)?	Ne
Status izrade potrebne projektne dokumentacije (izrađen idejni projekt; ishodovana lokacijska dozvola; izrađen glavni projekt; mogućnost gradnje prema Pravilniku o jednostavnim i drugim građevinama i radovima; ishodovana građevinska dozvola)?	Ne

Naziv projekta	Jačanje kapaciteta turističkih zajednica
PROJEKT OD POSEBNOG ZNAČAJA ZA RAZVOJ DESTINACIJE (DA/NE)	Ne

Naziv projekta	Standardizacija i unapređenje turističkih sadržaja i usluga u Općini Gradac
Opis predmeta projekta	Predmet projekta je unapređenje ključnih turističkih sadržaja i aktivnosti na području Općine Gradac kroz međusobno povezane aktivnosti: 1. Standardizacija uvjeta pružanja usluga na svim manifestacijama u Općini Gradac te unificiranje turističkih/prodajnih štandova putem izrade pravilnika, definiranja kriterija kvalitete i usklađivanja organizacijskih standarda. 2. Razvoj i promocija moderne destinacijske platforme za najbolje lokalne proizvođače i ugostitelje, na kojoj će moći sudjelovati samo provjereni i najkvalitetniji lokalni proizvođači, ugostitelji i pružatelji usluga s područja Općine Gradac. Platforma će služiti kao kanal za promociju proizvoda, restorana i autentičnih iskustava, uz jasno definirane kriterije kvalitete za ulazak. 3. Osmišljavanje programa interpretacije lokalne kulture, baštine i priča područja Gradac-Brist-Podaca-Zaostrog-Drvenik, kroz razvoj modernih interpretacijskih materijala i vođenih doživljaja. 4. Planiranje atrakcija na dionici novih pristupnih prometnica po završetku izgradnje tunela Ravča-Drvenik
Opis svrhe projekta	Svrha projekta je osigurati dosljednu kvalitetu turističkih sadržaja i usluga na području Općine Gradac kroz standardizaciju manifestacija, jačanje vidljivosti najkvalitetnijih lokalnih proizvođača i ugostitelja, unapređenje interpretacije lokalne kulture i baštine i pravovremeno planiranje budućih atrakcija. Projekt doprinosi stvaranju prepoznatljive, kvalitetne i autentične turističke ponude, boljoj prezentaciji lokalnih vrijednosti i podizanju zadovoljstva posjetitelja tijekom boravka u destinaciji.
Način doprinosa ostvarenju pokazatelja održivosti	Provedba projekta doprinosi pokazateljima održivosti navedenim u nastavku: 1.1.2. Zadovoljstvo lokalnog stanovništva turizmom 1.2.1. Zadovoljstvo cjelokupnim boravkom u destinaciji
Nositelj provedbe projekta	Turistička zajednica općine Gradac Turistička zajednica mjesta Drvenik
Lokacija provedbe projekta (grad/općina)	Općina Gradac
Planirani početak provedbe projekta	2026.
Planirani završetak provedbe projekta	2029.
Ključne točke ostvarenja projekta	1. Izrada pravilnika i standarda kvalitete za sve manifestacije i turističke/prodajne štandove u Općini Gradac. 2. Razvoj destinacijske platforme i uključivanje prvih provjerenih lokalnih proizvođača i ugostitelja. 3. Izrada i implementacija unaprijeđenog interpretacijskog programa o lokalnoj kulturi i baštini. 4. Planiranje budućih atrakcija
Planirani rokovi postignuća ključnih točaka ostvarenja projekta	1. 2027. 2. 2028. 3. 2029. 4. 2029.
Ukupno procijenjena vrijednost projekta	45.000,00 EUR
Iznos vlastitog financiranja	100 %
Ostali mogući izvori financiranja	/
Imovinsko-pravni odnosi	Ne
Osnova za raspolaganje nekretninama	Ne
Status izrade potrebne studijske dokumentacije (profil projekta; studija predizvodljivosti/izvedivosti; izrađena analiza troškova i koristi -CBA)?	Ne

Naziv projekta	Standardizacija i unapređenje turističkih sadržaja i usluga u Općini Gradac
Status izrade potrebne projektne dokumentacije (izrađen idejni projekt; ishodovana lokacijska dozvola; izrađen glavni projekt; mogućnost gradnje prema Pravilniku o jednostavnim i drugim građevinama i radovima; ishodovana građevinska dozvola)?	Ne
PROJEKT OD POSEBNOG ZNAČAJA ZA RAZVOJ DESTINACIJE (DA/NE)	Ne

Naziv projekta	Uspostava muzejskog vodiča i multimedijskog sustava za Franjevački samostan sv. Marije u Zaostrogu
Opis predmeta projekta	Predmet projekta je razvoj i uspostava muzejskog vodiča te multimedijskog sustava za Franjevački samostan sv. Marije, najvrjedniji kulturno-povijesni resurs područja Zaostroga. Projekt uključuje izradu muzejskog vodiča (digitalnog i audio), postavljanje multimedijških interpretacijskih točaka te pripremu i organizaciju muzejskih zbirki za posjetitelje, uključujući stalni postav o povijesti samostana, njegovoj knjižnici, arhivu, umjetničkoj zbirci i djelima Mladena Veže.
Opis svrhe projekta	Svrha projekta je unaprijediti prezentaciju kulturne baštine samostana kroz moderan, dostupan i interpretacijski prilagođen sustav koji će posjetiteljima omogućiti jasnije razumijevanje povijesne, kulturne i duhovne vrijednosti mjesta. Projekt doprinosi boljoj organizaciji posjetiteljskog toka, većoj dostupnosti zbirki i povećanju interesa za kulturni turizam u Gradcu.
Način doprinosa ostvarenju pokazatelja održivosti	Provedba projekta doprinosi pokazateljima održivosti navedenim u nastavku: 1.1.2. Zadovoljstvo lokalnog stanovništva turizmom 1.2.1. Zadovoljstvo cjelokupnim boravkom u destinaciji
Nositelj provedbe projekta	Općina Gradac
Lokacija provedbe projekta (grad/općina)	Općina Gradac
Planirani početak provedbe projekta	2026.
Planirani završetak provedbe projekta	2029.
Ključne točke ostvarenja projekta	1. Priprema i organizacija muzejskih zbirki za posjetitelje 2. Izrada muzejskog vodiča (tiskanog i/ili digitalnog) 3. Uspostava multimedijških interpretacijskih točaka (audio, QR, video)
Planirani rokovi postignuća ključnih točaka ostvarenja projekta	1. 2026. 2. 2027. 3. 2029.
Ukupno procijenjena vrijednost projekta	130.000,00 EUR
Iznos vlastitog financiranja	100 %
Ostali mogući izvori financiranja	/
Imovinsko-pravni odnosi	Riješeni
Osnova za raspolaganje nekretninama	Ostalo
Status izrade potrebne studijske dokumentacije (profil projekta; studija predizvodljivosti/izvedivosti; izrađena analiza troškova i koristi -CBA)?	Ne
Status izrade potrebne projektne dokumentacije (izrađen idejni projekt; ishodovana lokacijska dozvola; izrađen glavni projekt; mogućnost gradnje prema Pravilniku o jednostavnim i drugim građevinama i radovima; ishodovana građevinska dozvola)?	Ne
PROJEKT OD POSEBNOG ZNAČAJA ZA RAZVOJ DESTINACIJE (DA/NE)	Ne

Naziv projekta	Uspostava sustava za praćenje broja posjetitelja u Zaostrogu
Opis predmeta projekta	Predmet projekta je postavljanje automatskog brojača posjetitelja na ulaznom području Zaostroga, u zoni glavnog parkirališta kod trgovačkog centra, gdje se koncentrira najveći broj dolazaka tijekom turističke sezone. Projekt obuhvaća instalaciju opreme za automatsko brojanje posjetitelja te uspostavu sustava za prikupljanje i analizu podataka o dolascima, s ciljem praćenja stvarnog posjetiteljskog opterećenja mjesta.
Opis svrhe projekta	Svrha projekta je omogućiti precizno praćenje broja posjetitelja Zaostroga na ulaznoj točki koja bilježi najveći priljev tijekom sezone, kako bi se: pratili stvarni kapaciteti mjesta; bolje upravljalo prometom i parkiranjem; unaprijedilo planiranje komunalnih, javnih i turističkih usluga. Sustav osigurava podatke koji su nužni za donošenje informiranih odluka o upravljanju sezonskim pritiscima.
Način doprinosa ostvarenju pokazatelja održivosti	Provedba projekta doprinosi pokazateljima održivosti navedenim u nastavku: 1.1.2. Zadovoljstvo lokalnog stanovništva turizmom 1.2.1. Zadovoljstvo cjelokupnim boravkom u destinaciji
Nositelj provedbe projekta	Općina Gradac
Lokacija provedbe projekta (grad/općina)	Općina Gradac
Planirani početak provedbe projekta	2026.
Planirani završetak provedbe projekta	2029.
Ključne točke ostvarenja projekta	1. Postavljanje automatskog brojača posjetitelja s digitalnim sustavom za prikupljanje i analizu podataka u Zaostrogu 2. Izrada mjesečnih izvještaja o dolascima tijekom sezone
Planirani rokovi postignuća ključnih točaka ostvarenja projekta	1. 2026. 2. 2027. - 2029.
Ukupno procijenjena vrijednost projekta	35.000,00 EUR
Iznos vlastitog financiranja	100 %
Ostali mogući izvori financiranja	/
Imovinsko-pravni odnosi	Ne
Osnova za raspolaganje nekretninama	Ne
Status izrade potrebne studijske dokumentacije (profil projekta; studija predizvodljivosti/izvedivosti; izrađena analiza troškova i koristi -CBA)?	Ne
Status izrade potrebne projektne dokumentacije (izrađen idejni projekt; ishodovana lokacijska dozvola; izrađen glavni projekt; mogućnost gradnje prema Pravilniku o jednostavnim i drugim građevinama i radovima; ishodovana građevinska dozvola)?	Ne
PROJEKT OD POSEBNOG ZNAČAJA ZA RAZVOJ DESTINACIJE (DA/NE)	Ne

10 MJERENJE NAPRETKA I IZVJEŠĆE O PROVEDBI

10.1 Podrška i implementacija Plana upravljanja destinacijom

Turističke zajednice općine Gradac i mjesta Drvenik uključile su u izradu Plana upravljanja destinacijom širok krug dionika iz javnog, privatnog i civilnog sektora - predstavnike lokalne samouprave, kulturnih i obrazovnih ustanova, gospodarskih subjekata, udruga, stanovnike Gradca, kao i turiste i jednodnevne posjetitelje. Sudjelovanje dionika bilo je organizirano kroz fokus grupe, anketna istraživanja i javno savjetovanje, čime je omogućeno aktivno uključivanje različitih perspektiva i iskustava u proces planiranja.

Plan upravljanja destinacijom, nakon što ga usvoji predstavničko tijelo jedinice lokalne samouprave, postaje strateški dokument s obvezujućim učinkom. Njegovim donošenjem stvaraju se preduvjeti za integraciju odredbi i mjera Plana u lokalne razvojne politike, prostorne planove i provedbene projekte, čime se osigurava provedba definiranih ciljeva i prioriteta.

Implementacija Plana provodi se kroz koordinaciju između turističkih zajednica, Općine Gradac i relevantnih institucija, uz aktivno uključivanje lokalne zajednice i partnera iz gospodarskog sektora. Redovito praćenje i evaluacija provedbe ključni su za prilagodbu mjera stvarnim uvjetima i osiguravanje da razvoj destinacije ostane u skladu s načelima održivosti i strateškim smjernicama definiranim Planom.

10.2 Izvješće o provedbi plana upravljanja destinacijom

Provedba Plana upravljanja destinacijom zahtijeva **redovito praćenje i izvješćivanje** svih uključenih dionika odgovornih za pitanja turizma, prvenstveno **Turističke zajednice općine Gradac, Turističke zajednice mjesta Drvenik i Općine Gradac**.

U okviru ovog dokumenta definirani su **vremenski intervali** u kojima će se provoditi provjera napretka i uočavanje potencijalnih prepreka:

- Definirani su **početak i završetak provedbe svakog projekta**, čime se omogućuje precizno planiranje i praćenje dinamike provedbe te ocjena uspješnosti realizacije planiranih aktivnosti.
- Definirana je **učestalost mjerenja pokazatelja održivosti**.
- Definirana je **učestalost mjerenja pokazatelja prihvatnih kapaciteta**.

Ukoliko se tijekom provedbe uoče prepreke, neželjene posljedice ili potreba za prilagodbom mjera i aktivnosti, odnosno nemogućnost ostvarivanja planiranog razvojnog smjera, potrebno je o tome **pravodobno izvijestiti Općinsko vijeće**, kako bi se omogućile **pravovremene izmjene i usklađivanje Plana upravljanja destinacijom**.

Turističko vijeće dostavlja **izvješće o provedbi Plana upravljanja destinacijom** za prethodnu godinu **Općinskom vijeću Općine Gradac do 31. ožujka tekuće godine**, čime se osigurava **transparentnost, odgovornost i kontinuitet** u provedbi planiranih mjera.

11 ZAKLJUČAK

Izrada Plana upravljanja destinacijom temelji se na sustavnom i održivom pristupu razvoju turizma, koji uzima u obzir prostorne, ekonomske, društvene i okolišne čimbenike. Dokument postavlja jasan okvir za koordinirano djelovanje svih dionika - od lokalne samouprave i turističke zajednice do privatnog sektora i stanovnika - s ciljem postizanja ravnoteže između razvoja turizma, očuvanja resursa i kvalitete života u Gradcu.

Kroz detaljnu analizu stanja destinacije, procjenu turističkog opterećenja, identifikaciju resursne osnove, pokazatelje održivosti i pokazatelje prihvatnih kapaciteta, utvrđeni su ključni izazovi i mogućnosti za daljnji razvoj. Razvojne smjernice i prioritetni projekti definirani unutar dokumenta pružaju konkretan alat za planiranje, praćenje i prilagodbu mjera u skladu s promjenama na tržištu i u prostoru.

Uspješna provedba Plana upravljanja destinacijom zahtijeva kontinuiranu suradnju i predanost svih sudionika, kao i redovito praćenje rezultata i učinaka planiranih aktivnosti. Na taj način osigurava se da razvoj turizma u Gradcu bude dugoročno održiv, ekonomski učinkovit i usklađen s identitetom mjesta, pridonoseći istodobno kvaliteti života stanovnika i iskustvu posjetitelja.

12 Popis tablica, slika i grafikona

POPIS TABLICA

Tablica 1 Resursi materijalne kulturno-povijesne baštine u općini Gradac	16
Tablica 2 Pregled ključnih manifestacija u općini Gradac	17
Tablica 3 Potrošnja električne energije u Općini Gradac u razdoblju od 2019. do 2024. godine kroz mjesece	22
Tablica 4 Udio ljetnih mjeseci u ukupnoj potrošnji	22
Tablica 5 Potrošnja električne energije u naselju Drvenik u razdoblju od 2019. do 2024. godine po mjesecima	24
Tablica 6 Udio ljetnih mjeseci u ukupnoj potrošnji	24
Tablica 7 Potrošnja vode u Općini Gradac u razdoblju od 2019. do 2024. godine po mjesecima	29
Tablica 8 Udio ljetnih mjeseci u ukupnoj potrošnji	29
Tablica 9 Potrošnja i broj priključaka za vodu u stambenim objektima u Općini Gradac, u 2024. godini po mjesecima	30
Tablica 10 Lokalne ceste na području Općine Gradac	33
Tablica 11 Iritacija gužvom u prometu tijekom turističke sezone, udio odgovora ispitanika %	34
Tablica 12 Popis tablica obveznih pokazatelja održivosti	48
Tablica 13 SWOT analiza Općine Gradac	80
Tablica 14 Načela razvoja turizma u Gradcu	82
Tablica 15 Ciljevi turizma u Gradcu	83

POPIS SLIKA

Slika 1 Dostupnost širokopojasnog pristupa	26
Slika 2 Postotak kućanstava s ugovorenim nepokretnim širokopojasnim pristupom	27
Slika 3 Namjera postavljanja (gradnje) svjetlovodne distribucijske mreže	28

POPIS GRAFIKONA

Grafikon 1 Broj smještajnih objekata prema kategorizaciji	9
Grafikon 2 Broj sjedala u ugostiteljskim objektima u Gradcu	11
Grafikon 3 Broj turista prema spolu i dobroj strukturi u Općini Gradac u 2024. godini	12
Grafikon 4 Dolasci turista prema prvih 11 (uključujući domaće turiste) emitivnih tržišta u %, 2024.	13
Grafikon 5 Noćenja turista prema prvih 11 (uključujući domaće turiste) emitivnih tržišta u %, 2024.	14
Grafikon 6 Zadovoljstvo turista i jednodnevnih posjetitelja na ljestvici od 1 do 7 (1 = 'U potpunosti nezadovoljan/na' do 7 = 'U potpunosti zadovoljan/na', pri čemu je 3 = 'Niti zadovoljan/na niti nezadovoljan/na') ljepotom Gradca, udio odgovora ispitanika %	19
Grafikon 7 Zadovoljstvo turista i jednodnevnih posjetitelja na ljestvici od 1 do 7 (1 = 'U potpunosti nezadovoljan/na' do 7 = 'U potpunosti zadovoljan/na', pri čemu je 3 = 'Niti zadovoljan/na niti nezadovoljan/na') uređenošću Gradca, udio odgovora ispitanika %	19
Grafikon 8 Zadovoljstvo turista i jednodnevnih posjetitelja na ljestvici od 1 do 7 (1 = 'U potpunosti nezadovoljan/na' do 7 = 'U potpunosti zadovoljan/na', pri čemu je 3 = 'Niti zadovoljan/na niti nezadovoljan/na') uređenošću glavnih atrakcija, udio odgovora ispitanika %	20
Grafikon 9 Kretanje potrošnje električne energije u Općini Gradac kroz razdoblje od 2019. do 2024. godine	23
Grafikon 10 Udio zadovoljnih turista prometom u mjestu (protočnost prometa, parkirališta), udio odgovora ispitanika %	35

PODUZETNIČKI
CENTAR AKTIVA

UHY SAVJETOVANJE d.o.o.

Ulica hrvatske mornarice 1H, Split

Phone	+385 21 612 673
Fax	+385 21 612 672
Email	savjetovanje@uhy.hr

PODUZETNIČKI CENTAR AKTIVA d.o.o.

za lokalni razvoj i poticanje poduzetništva
Klaster ST-RAST
Iseljenika 18a, Supetar
Phone +385 95 904 4664

© 2025 UHY SAVJETOVANJE, PODUZETNIČKI
CENTAR AKTIVA